

GRZEGORZ BOBIŃSKI

**Wykład monograficzny
Programowanie Liniowe i
Całkowitoliczbowe**

Wydział Matematyki i Informatyki
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
2012

PROGRAMOWANIE LINIOWE I CAŁKOWITOLICZBOWE

SPIS TREŚCI

Notacja	1
1 Podstawowe pojęcia i rezultaty	7
1.1 Podstawowe pojęcia	7
1.2 Podstawowe twierdzenie nierówności liniowych	25
1.3 Stożki, wielościany i polytopy	28
1.4 Lemat Farkasa	37
1.5 Dualność w programowaniu liniowym	39
1.6 Zastosowanie: Maksymalny przepływ, minimalny przekrój . . .	48
2 Struktura wielościanów	52
2.1 Układy zredukowane	52
2.2 Stożek charakterystyczny i wymiar	53
2.3 Ściany wielościanów	60
2.4 Ściany maksymalne	65
2.5 Ściany minimalne	74
2.6 Krawędzie i promienie ekstremalne	76
2.7 Promienie ekstremalne stożków ostrych	81
2.8 Rozkład wielościanu	83
2.9 Zastosowanie: Macierze podwójnie stochastyczne	87
2.10 Zastosowanie: Polytop skojarzeń	94
3 Biegunowość oraz wielościany blokujące i antyblokujące	104
3.1 Biegunowość	104
3.2 Wielościany blokujące	110
3.3 Zastosowanie: Maksymalny przepływ i minimalny przekrój . .	119
3.4 Wielościany antyblokujące	125
3.5 Zastosowanie: Skojarzenia i kolorowania krawędzi	137
4 Wstęp do programowania całkowitoliczbowego	141
4.1 Otoczka całkowita	141
4.2 Wielościany całkowite	146

PROGRAMOWANIE LINIOWE I CAŁKOWITOLICZBOWE

4.3	Bazy Hilberta	148
4.4	Twierdzenie Doignona	150
5	Podstawowe własności macierzy całkowicie unimodularnych	153
5.1	Macierze całkowicie unimodularne	153
5.2	Charakteryzacje macierzy całkowicie unimodularnych	161

PROGRAMOWANIE LINIOWE I CAŁKOWITOLICZBOWE

NOTACJA

ZAŁOŻENIE.

Przez cały wykład zakładamy, że I , J , K i L są zbiorami skończonymi.

OZNACZENIE.

Będziemy korzystać z następujących oznaczeń dla zbiorów liczbowych:

- symbolem $\mathbb{Q}$ oznaczać będziemy zbiór liczb wymiernych,
- symbolem $\mathbb{Q}_+$ oznaczać będziemy zbiór nieujemnych liczb wymiernych,
- symbolem $\mathbb{Z}$ oznaczać będziemy zbiór liczb całkowitych,
- symbolem $\mathbb{N}$ oznaczać będziemy zbiór nieujemnych liczb całkowitych,
- symbolem $\mathbb{N}_+$ oznaczać będziemy zbiór dodatnich liczb całkowitych.

DEFINICJA.

I -WEKTOREM nazywamy każdą funkcję ze zbioru I o wartościach w zbiorze liczb wymiernych.

OZNACZENIE.

Jeśli S jest podzbiorem zbioru liczb wymiernych, to przez S^I oznaczamy zbiór wszystkich I -wektorów x takich, że $x(i) \in S$ dla wszystkich $i \in I$.

OZNACZENIE.

Jeśli $i_0 \in I$, to definiujemy I -wektor $\mathbf{e}_{i_0}$ wzorem

$$\mathbf{e}_{i_0}(i) := \begin{cases} 1 & i = i_0, \\ 0 & i \neq i_0, \end{cases} \quad (i \in I).$$

DEFINICJA.

Jeśli I' jest podzbiorem zbioru I , to definiujemy I -wektor $\mathbf{e}_{I'}$, który nazywamy WEKTOREM CHARAKTERYSTYCZNYM PODZBIORU I' , wzorem

$$\mathbf{e}_{I'}(i) := \begin{cases} 1 & i \in I', \\ 0 & i \notin I', \end{cases} \quad (i \in I).$$

OZNACZENIE.

Jeśli x jest I -wektorem oraz I' jest podzbiorem zbioru I , to definiujemy I' -wektor $x|_{I'}$ wzorem

$$x|_{I'}(i) := x(i) \quad (i \in I').$$

PROGRAMOWANIE LINIOWE I CAŁKOWITOLICZBOWE

UMOWA.

Jeśli x jest I -wektorem oraz zbiór I jest podzbiorem zbioru J , to utożsamiamy wektor x z J -wektorem y danym wzorem

$$y(j) := \begin{cases} x(j) & j \in I, \\ 0 & j \notin I, \end{cases} \quad (j \in J).$$

W szczególności utożsamiamy przestrzeń $\mathbb{Q}^I$ ze zbiorem $\{y \in \mathbb{Q}^J : y|_{J \setminus I} = 0\}$.

OZNACZENIE.

Jeśli λ jest liczbą wymierną i x jest I -wektorem, to definiujemy I -wektor $\lambda \cdot x$ wzorem

$$(\lambda \cdot x)(i) := \lambda \cdot x(i) \quad (i \in I).$$

OZNACZENIE.

Jeśli x_1 i x_2 są I -wektorami, to definiujemy I wektor $x_1 + x_2$ wzorem

$$(x_1 + x_2)(i) := x_1(i) + x_2(i) \quad (i \in I).$$

OZNACZENIE.

Jeśli x_0 jest I wektorem oraz X jest podzbiorem przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to definiujemy zbiór $x_0 + X$ wzorem

$$x_0 + X := \{x_0 + x : x \in X\}.$$

OZNACZENIE.

Jeśli X_1 i X_2 są podzbiórmi przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to definiujemy zbiór $X_1 + X_2$ wzorem

$$X_1 + X_2 := \{x_1 + x_2 : x_1 \in X_1 \text{ i } x_2 \in X_2\}.$$

DEFINICJA.

Niech $x_j, j \in J$, będą I -wektorami.

Mówimy, że WEKTORY $x_j, j \in J$, SĄ LINIOWO NIEZALEŻNE, jeśli dla dowolnych liczb wymiernych $\lambda_j, j \in J$, z warunku

$$\sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j = 0$$

wynika, że $\lambda_j = 0$ dla wszystkich $j \in J$.

Jeśli wektory $x_j, j \in J$, nie są liniowo niezależne, to mówimy, że są LINIOWO ZALEŻNE.

PROGRAMOWANIE LINIOWE I CAŁKOWITOLICZBOWE

UWAGA (KONSEKWENCJA TWIERDZENIA STEINITZA O WYMIANIE).

Niech x_j , $j \in J$, będą I -wektorami. Jeśli wektory x_j , $j \in J$, są liniowo niezależne, to $|J| \leq |I|$.

DEFINICJA.

Jeśli x i y są I -wektorami, to definiujemy liczbę wymierną $\langle x, y \rangle$, którą nazywamy ILOCZYNEM SKALARNYM WEKTORÓW x I y , wzorem

$$\langle x, y \rangle := \sum_{i \in I} x(i) \cdot y(i).$$

UWAGA.

Niech x_j , $j \in J$, będą I -wektorami i oraz λ_j , $j \in J$, są liczbami wymiernymi. Jeśli wektory x_j , $j \in J$, są liniowo niezależne, to istnieje I -wektor y taki $\langle x_j, y \rangle = \lambda_j$ dla każdego $j \in J$.

OZNACZENIE.

Jeśli x_1 i x_2 są I -wektorami, to piszemy $x_1 \leq x_2$ wtedy i tylko wtedy, gdy $x_1(i) \leq x_2(i)$ dla wszystkich $i \in I$.

DEFINICJA.

$I \times J$ -MACIERZĄ nazywamy każdą funkcję ze zbioru $I \times J$ do zbioru liczb wymiernych.

OZNACZENIE.

Jeśli S jest podzbiorem zbioru liczb wymiernych, to przez $\mathbb{M}_{I \times J}(S)$ oznaczamy zbiór wszystkich $I \times J$ -macierzy A takich, że $A(i, j) \in S$ dla wszystkich $i \in I$ i $j \in J$.

OZNACZENIE.

Jeśli A jest $I \times J$ -macierzą, $I' \subseteq I$ i $J' \subseteq J$, to definiujemy $I' \times J'$ -macierz $A_{I', J'}$ wzorem

$$A_{I', J'}(i, j) := A(i, j) \quad (i \in I', j \in J').$$

DEFINICJA.

Jeśli A jest $I \times J$ -macierzą, to definiujemy $J \times I$ -macierz A^T , którą nazywamy MACIERZĄ TRANSPONOWANĄ MACIERZY A , wzorem

$$A^T(j, i) := A(i, j) \quad (j \in J, i \in I).$$

DEFINICJA.

Jeśli A jest $I \times J$ -macierzą oraz $i \in I$, to definiujemy J -wektor $A(i)$, który nazywamy i -TYM WIERSZEM MACIERZY A , wzorem

$$A(i)(j) := A(i, j) \quad (j \in J).$$

PROGRAMOWANIE LINIOWE I CAŁKOWITOLICZBOWE

DEFINICJA.

Jeśli A jest $I \times J$ -macierzą oraz $j \in J$, to I -wektor $A^T(j)$ nazywamy j -TĄ KOLUMNĄ MACIERZY A .

OZNACZENIE.

Jeśli λ jest liczbą wymierną i A jest $I \times J$ -macierzą, to definiujemy $I \times J$ -macierz $\lambda \cdot A$ wzorem

$$(\lambda \cdot A)(i, j) := \lambda \cdot A(i, j) \quad (i \in I, j \in J).$$

OZNACZENIE.

Jeśli A jest $I \times J$ -macierzą i x jest J -wektorem, to definiujemy I -wektor $A \cdot x$ wzorem

$$(A \cdot x)(i) := \sum_{j \in J} A(i, j) \cdot x(j) \quad (i \in I).$$

OZNACZENIE.

Jeśli A_1 i A_2 są $I \times J$ -macierzami, to definiujemy $I \times J$ -macierz $A_1 + A_2$ wzorem

$$(A_1 + A_2)(i, j) := A_1(i, j) + A_2(i, j) \quad (i \in I, j \in J).$$

OZNACZENIE.

Jeśli A jest $I \times J$ -macierzą i B jest $J \times K$ -macierzą, to definiujemy $I \times K$ -macierz $A \cdot B$ wzorem

$$(A \cdot B)(i, k) := \sum_{j \in J} A(i, j) \cdot B(j, k) \quad (i \in I, k \in K).$$

OZNACZENIE.

Definiujemy $I \times I$ -macierz Id_I wzorem

$$\text{Id}_I(i_1, i_2) := \begin{cases} 1 & i_1 = i_2, \\ 0 & i_1 \neq i_2, \end{cases} \quad (i_1, i_2 \in I).$$

DEFINICJA.

Niech A będzie $I \times J$ -macierzą. Macierz A nazywamy ODWRACALNĄ, jeśli istnieje $J \times I$ -macierz B taka, że

$$A \cdot B = \text{Id}_I \quad \text{i} \quad B \cdot A = \text{Id}_J.$$

UWAGA.

Jeśli A jest $I \times J$ -macierzą odwracalną, to $|I| = |J|$.

DEFINICJA.

Jeśli A jest $I \times J$ -macierzą odwracalną, to MACIERZĄ ODWROTNĄ DO MACIERZY A nazywamy każdą $J \times I$ -macierz B taką, że

$$A \cdot B = \text{Id}_I \quad \text{i} \quad B \cdot A = \text{Id}_J.$$

UWAGA.

Jeśli A jest $I \times J$ -macierzą odwracalną oraz B_1 i B_2 są macierzami odwrotnymi do macierzy A , to $B_1 = B_2$.

OZNACZENIE.

Jeśli A jest $I \times J$ -macierzą odwracalną, to przez A^{-1} oznaczamy macierz odwrotną do macierzy A .

DEFINICJA.

Jeśli A jest $I \times J$ -macierzą, to definiujemy liczbę $\text{rk } A$, którą nazywamy RZĘDEM MACIERZY A , wzorem

$$\text{rk } A := \max\{|I'| : I' \subseteq I \text{ i wektory } A(i), i \in I', \text{ są liniowo niezależne}\}.$$

UWAGA.

Jeśli A jest $I \times J$ -macierzą, to $\text{rk } A = \text{rk } A^T$.

UWAGA.

Jeśli A jest $I \times J$ -macierzą i B jest $J \times K$ -macierzą, to

$$\text{rk}(A \cdot B) \leq \max\{\text{rk } A, \text{rk } B\}.$$

UWAGA.

Jeśli A jest $I \times J$ -macierzą, to macierz A jest odwracalna wtedy i tylko wtedy, gdy

$$|I| = \text{rk } A = |J|.$$

OZNACZENIE.

Przez $\mathcal{S}(I)$ oznaczam zbiór permutacji zbioru I .

OZNACZENIE.

Przez sign oznaczamy jedyną funkcję $f : \mathcal{S}(I) \rightarrow \{-1, 1\}$ taką, że funkcja f jest „na” i

$$f(\sigma_1 \circ \sigma_2) = f(\sigma_1) \cdot f(\sigma_2)$$

dla wszystkich permutacji $\sigma_1, \sigma_2 \in \mathcal{S}(I)$.

DEFINICJA.

Jeśli A jest $I \times I$ -macierzą, to definiujemy liczbę $\det A$, którą nazywamy WYZNACZNIKIEM MACIERZY A , wzorem

$$\det A := \sum_{\sigma \in \mathcal{S}(I)} \left(\text{sign } \sigma \cdot \prod_{i \in I} A(i, \sigma(i)) \right).$$

OZNACZENIE.

Jeśli $|I| = |J|$, A jest $I \times J$ -macierzą oraz $\sigma : I \rightarrow J$ jest bijekcją, to definiujemy liczbę $\det_{\sigma} A$ wzorem

$$\det_{\sigma} A := \det A_{\sigma},$$

gdzie A_{σ} jest $I \times I$ -macierzą daną wzorem

$$A_{\sigma}(i_1, i_2) := A(i_1, \sigma(i_2)) \quad (i_1, i_2 \in I).$$

UWAGA.

Jeśli $|I| = |J|$, A jest $I \times J$ -macierzą oraz $\sigma_1, \sigma_2 : I \rightarrow J$ są bijekcjami, to

$$\det_{\sigma_1} A := \text{sign}(\sigma_1 \circ \sigma_2) \cdot \det_{\sigma_2} A.$$

W szczególności

$$|\det_{\sigma_1} A| := |\det_{\sigma_2} A|.$$

OZNACZENIE.

Jeśli $|I| = |J|$ i A jest $I \times J$ -macierzą, to definiujemy liczbę $|\det A|$ wzorem

$$|\det A| = |\det_{\sigma} A|,$$

gdzie $\sigma : I \rightarrow J$ jest bijekcją.

UWAGA.

Jeśli $|I| = |J|$ i A jest $I \times J$ -macierzą, to macierz A jest odwracalna wtedy i tylko wtedy, gdy $|\det A| \neq 0$.

UWAGA.

Jeśli $|I| = |J|$ i $A \in \mathbb{M}_{I \times J}(\mathbb{Z})$, to macierz A jest odwracalna i $A^{-1} \in \mathbb{M}_{I \times J}(\mathbb{Z})$ wtedy i tylko wtedy, gdy $|\det A| = 1$.

UWAGA.

Jeśli $|I| = |J|$, $A \in \mathbb{M}_{I \times J}(\mathbb{Z})$ i I' jest podzbiorem zbioru I , to

$$\gcd(|\det A_{I', J'}| : J' \subseteq J \text{ i } |J'| = |I'|) \mid |\det A|.$$

1. PODSTAWOWE POJĘCIA I REZULTATY

1.1. PODSTAWOWE POJĘCIA

DEFINICJA.

Podzbiór V przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ nazywamy PODPRZESTRZENIĄ LINIOWĄ, jeśli $0 \in V$ i $\lambda_1 \cdot x_1 + \lambda_2 \cdot x_2 \in V$ dla wszystkich wektorów $x_1, x_2 \in V$ oraz liczb wymiernych λ_1 i λ_2 .

LEMAT 1.1.

Jeśli V jest podprzestrzenią liniową przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to

$$\sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j \in V$$

dla wszystkich wektorów $x_j \in V$, $j \in J$, oraz liczb wymiernych λ_j , $j \in J$.

DOWÓD.

Ćwiczenie. □

LEMAT 1.2.

Jeśli V_γ , $\gamma \in \Gamma$, $\Gamma \neq \emptyset$, są podprzestrzeniami liniowymi przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to zbiór $\bigcap_{\gamma \in \Gamma} V_\gamma$ jest podprzestrzenią liniową przestrzeni $\mathbb{Q}^I$.

DOWÓD.

Ćwiczenie. □

WNIOSEK 1.3.

Jeśli X jest podzbiorem przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to istnieje najmniejsza podprzestrzeń liniowa przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ zawierająca zbiór X .

DOWÓD.

Ćwiczenie. □

DEFINICJA.

Jeśli X jest podzbiorem zbioru $\mathbb{Q}^I$, to najmniejszą podprzestrzeń liniową przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ zawierającą zbiór X , którą oznaczamy $\text{lin. hull } X$, nazywamy PODPRZESTRZENIĄ LINIOWĄ GENEROWANĄ PRZEZ ZBIÓR X .

STWIERDZENIE 1.4.

Jeśli x_j , $j \in J$, są I -wektorami, to

$$\text{lin. hull}\{x_j : j \in J\} = \left\{ \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j : \lambda_j \in \mathbb{Q} \text{ dla wszystkich } j \in J \right\}.$$

DOWÓD.

Ćwiczenie. □

LEMAT 1.5.

Założmy, że I -wektory $x_j, j \in J$, są liniowo niezależne. Jeśli x jest I -wektorem takim, że wektory $x, x_j, j \in J$, są liniowo zależne, to istnieją liczby wymierne $\lambda_j, j \in J$, takie, że

$$x = \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j.$$

DOWÓD.

Ponieważ wektory $x, x_j, j \in J$, są liniowo zależne, więc istnieją liczby wymierne $\mu, \mu_j, j \in J$, takie, że

$$\mu \cdot x + \sum_{j \in J} \mu_j \cdot x_j = 0$$

i $\mu \neq 0$ lub $\mu_j \neq 0$ dla pewnego $j \in J$. Jeśli $\mu = 0$, to

$$\sum_{j \in J} \mu_j \cdot x_j = 0,$$

więc $\mu_j = 0$ dla każdego $j \in J$, sprzeczność. Zatem $\mu \neq 0$, więc

$$x = \sum_{j \in J} -\frac{\mu_j}{\mu} \cdot x_j. \quad \square$$

DEFINICJA.

Niech V będzie podprzestrzenią liniową przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ i $x_j, j \in J$, I -wektorami. Mówimy, że WEKTORY $x_j, j \in J$, TWORZĄ BAZĘ PODPRZESTRZENI V jeśli $x_j \in V$ dla wszystkich $j \in J$, wektory $x_j, j \in J$, są liniowo niezależne oraz dla każdego wektora $x \in V$ wektory $x, x_j, j \in J$, są liniowo zależne.

DEFINICJA.

Jeśli V jest podprzestrzenią liniową przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to definiujemy liczbę $\dim V$, którą nazywamy WYMIAREM PODPRZESTRZENI V , wzorem

$$\dim V := \max\{|J| : \text{wektory } x_j, j \in J, \text{ tworzą bazę podprzestrzeni } V\}.$$

UWAGA.

Jeśli V jest podprzestrzenią liniową przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ i I -wektory $x_j, j \in J$, tworzą bazę podprzestrzeni V , to $\dim V = |J|$.

DOWÓD.

Algebra liniowa. $\square$

STWIERDZENIE 1.6.

Jeśli V jest podprzestrzenią liniową przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ oraz wektory $x_j, j \in J$, tworzą bazę podprzestrzeni V , to

$$V = \text{lin. hull}\{x_j : j \in J\}.$$

Dowód.

Oczywiście $\text{lin. hull}\{x_j : j \in J\} \subseteq V$. Z drugiej strony, ustalmy $x \in V$. Z definicji bazy wynika, że wektory $x_j, j \in J$, są liniowo niezależne, ale wektory $x, x_j, j \in J$, są liniowo zależne. Korzystając z Lematu 1.5 wiemy, że istnieją liczby wymierne $\lambda_j, j \in J$, takie, że

$$x = \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j,$$

co kończy dowód na mocy Stwierdzenia 1.4. □

WNIOSEK 1.7.

Podzbiór V przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ jest podprzestrzenią liniową wtedy i tylko wtedy, gdy istnieją I -wektory $x_j, j \in J$, takie, że

$$V = \text{lin. hull}\{x_j : j \in J\}.$$

Dowód.

Oczywiście jeśli istnieją I -wektory $x_j, j \in J$, takie, że

$$V = \text{lin. hull}\{x_j : j \in J\},$$

to zbiór V jest podprzestrzenią liniową przestrzeni $\mathbb{Q}^I$. Załóżmy teraz, że zbiór V jest podprzestrzenią liniową przestrzeni $\mathbb{Q}^I$. Jeśli wektory $x_j, j \in J$, tworzą bazę podprzestrzeni V , to

$$V = \text{lin. hull}\{x_j : j \in J\},$$

na mocy Stwierdzenia 1.6.

OZNACZENIE.

Jeśli X jest podzbiorem przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to definiujemy podzbiór $X^\perp$ przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ wzorem

$$X^\perp := \{y \in \mathbb{Q}^I : \langle x, y \rangle = 0 \text{ dla wszystkich wektorów } x \in X\}.$$

LEMAT 1.8.

Jeśli X jest podzbiorem przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to zbiór $X^\perp$ jest podprzestrzenią liniową przestrzeni $\mathbb{Q}^I$.

Dowód.

Ćwiczenie. □

LEMAT 1.9.

Jeśli $x_j, j \in J$, są I -wektorami, to

$$(\text{lin. hull}\{x_j : j \in J\})^\perp = (\{x_j : j \in J\})^\perp.$$

Dowód.

Niech

$$V := \text{lin. hull}\{x_j : j \in J\} \quad \text{ i } \quad W := (\{x_j : j \in J\})^\perp.$$

Oczywiście $V^\perp \subseteq W$. Załóżmy teraz, że $y \in W$ i ustalmy $x \in V$. Ze Stwierdzenia 1.4 wiemy, że istnieją liczby wymierne $\lambda_j, j \in J$, takie, że

$$x = \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j.$$

Wtedy

$$\langle x, y \rangle = \left\langle \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j, y \right\rangle = \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot \langle x_j, y \rangle = 0.$$

Z dowolności wektora x wynika, że $y \in V^\perp$. □

LEMAT 1.10.

Jeśli V jest podprzestrzenią liniową przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to

$$(V^\perp)^\perp = V.$$

Dowód.

Oczywiście $V \subseteq (V^\perp)^\perp$. Załóżmy teraz, że $x \in (V^\perp)^\perp$ i ustalmy wektory $x_j, j \in J$, tworzące bazę podprzestrzeni V . Jeśli wektory $x, x_j, j \in J$, są liniowo niezależne, to istnieje I -wektor y taki, że $\langle x, y \rangle = 1$ i $\langle x_j, y \rangle = 0$ dla wszystkich $j \in J$. Ze Stwierdzenia 1.6 i Lematu 1.9 wynika, że $y \in V^\perp$, więc $x \notin (V^\perp)^\perp$, sprzeczność. Zatem wektory $x, x_j, j \in J$, są liniowo zależne. Korzystając z Lematu 1.5 otrzymujemy, że istnieją liczby wymierne $\lambda_j, j \in J$, takie, że

$$x = \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j.$$

Stwierdzenie 1.4 implikuje, że $x \in \text{lin. hull}\{x_j : j \in J\}$. Ponieważ $\text{lin. hull}\{x_j : j \in J\} = V$ na mocy Stwierdzenia 1.6, więc $x \in V$.

STWIERDZENIE 1.11.

Podzbiór V przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ jest podprzestrzenią liniową wtedy i tylko wtedy, gdy istnieje $J \times I$ -macierz A taka, że

$$V = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x = 0\}.$$

UWAGA.

Jeśli A jest $J \times I$ -macierzą, to

$$\{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x = 0\} = (\{A(j) : j \in J\})^\perp.$$

DOWÓD (STWIERDZENIA).

Jeśli

$$V = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x = 0\}$$

dla pewnej $J \times I$ -macierzy A , to V jest podprzestrzenią liniową na mocy Lematu 1.8.

Założmy zatem, że V jest podprzestrzenią liniową. Z Lematu 1.8 wiemy, że zbiór $V^\perp$ jest również podprzestrzenią liniową. Ustalmy wektory y_j , $j \in J$, tworzące bazę podprzestrzeni $V^\perp$. Wtedy

$$V^\perp = \text{lin. hull}\{y_j : j \in J\}$$

na mocy Stwierdzenia 1.6. Stąd korzystając z Lematów 1.10 i 1.9 otrzymujemy, że

$$V = (V^\perp)^\perp = (\{y_j : j \in J\})^\perp. \quad \square$$

STWIERDZENIE 1.12.

(1) Jeśli x_j , $j \in J$, są I -wektorami i

$$V := \text{lin. hull}\{x_j : j \in J\},$$

to $\dim V = \text{rk } B$, gdzie B jest $J \times I$ -macierzą daną wzorem

$$B(j, i) := x_j(i) \quad (j \in J, i \in I).$$

(2) Jeśli A jest $J \times I$ -macierzą i

$$V := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x = 0\},$$

to $\dim V = |I| - \text{rk } A$.

DOWÓD.

Algebra liniowa. □

DEFINICJA.

Podzbiór H przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ nazywamy PODPRZESTRZENIĄ AFINICZNĄ jeśli $\lambda_1 \cdot x_1 + \lambda_2 \cdot x_2 \in H$ dla wszystkich wektorów $x_1, x_2 \in H$ oraz liczb wymiernych λ_1 i λ_2 takich, że $\lambda_1 + \lambda_2 = 1$.

PRZYKŁAD.

Jeśli V jest podprzestrzenią liniową przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to V jest podprzestrzenią afiniczną przestrzeni $\mathbb{Q}^I$.

UWAGA.

Można pokazać, że podprzestrzeń afiniczną podprzestrzeni $\mathbb{Q}^I$ jest podprzestrzenią liniową wtedy i tylko wtedy, gdy należy do niej wektor 0.

LEMAT 1.13.

Jeśli H jest podprzestrzenią afiniczną przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to

$$\sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j \in H$$

dla wszystkich wektorów $x_j \in H$, $j \in J$, oraz liczb wymiernych λ_j , $j \in J$, takich, że $\sum_{j \in J} \lambda_j = 1$.

DOWÓD.

Udowodnimy tezę przez indukcję ze względu na $|J|$. Zauważmy, że $|J| \geq 1$.

Założmy najpierw, że $|J| = 1$ i ustalmy $j_0 \in J$. Wtedy $\lambda_{j_0} = 1$, więc jeśli $x_{j_0} \in H$, to $\sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j = x_{j_0} \in H$.

Założmy teraz, że $|J| > 1$. Ponieważ $\sum_{j \in J} \lambda_j = 1$ i $|J| > 1$, więc istnieje $j_0 \in J$ takie, że $\lambda_{j_0} \neq 1$. Ustalmy takie j_0 i niech $J' := J \setminus \{j_0\}$. Ponieważ

$$\sum_{j \in J'} \frac{\lambda_j}{1 - \lambda_{j_0}} = 1,$$

więc

$$\sum_{j \in J'} \frac{\lambda_j}{1 - \lambda_{j_0}} \cdot x_j \in H$$

na mocy założenia indukcyjnego. Stąd

$$\sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j = \lambda_{j_0} \cdot x_{j_0} + (1 - \lambda_{j_0}) \cdot \sum_{j \in J'} \frac{\lambda_j}{1 - \lambda_{j_0}} \cdot x_j \in H. \quad \square$$

LEMAT 1.14.

Jeśli H_γ , $\gamma \in \Gamma$, $\Gamma \neq \emptyset$, są podprzestrzeniami afinicznymi przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to zbiór $\bigcap_{\gamma \in \Gamma} H_\gamma$ jest podprzestrzenią afiniczną przestrzeni $\mathbb{Q}^I$.

DOWÓD.

Ćwiczenie. □

WNIOSEK 1.15.

Jeśli X jest podzbiorem przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to istnieje najmniejsza podprzestrzeń afiniczna przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ zawierająca zbiór X .

DOWÓD.

Ćwiczenie. □

DEFINICJA.

Jeśli X jest podzbiorem przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to najmniejszą podprzestrzeń afiniczną przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ zawierającą zbiór X , którą oznaczamy $\text{aff. hull } X$, nazywamy PODPRZESTRZENIĄ AFINICZNĄ GENEROWANĄ PRZEZ ZBIÓR X .

STWIERDZENIE 1.16.

Jeśli x_j , $j \in J$, są I -wektorami, to

$$\begin{aligned} \text{aff. hull}\{x_j : j \in J\} \\ = \left\{ \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j : \lambda_j \in \mathbb{Q} \text{ dla wszystkich } j \in J \text{ i } \sum_{j \in J} \lambda_j = 1 \right\}. \end{aligned}$$

DOWÓD.

Ćwiczenie. □

DEFINICJA.

Jeśli H jest niepustą podprzestrzenią afiniczną przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to definiujemy zbiór $\text{lin. space } H$, który nazywamy PRZESTRZENIĄ LINIOWOŚCI PODPRZESTRZENI H , wzorem

$$\text{lin. space } H := \{y \in \mathbb{Q}^I : x + y \in H \text{ dla wszystkich wektorów } x \in H\}.$$

LEMAT 1.17.

Jeśli V jest podprzestrzenią liniową przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to

$$\text{lin. space } V = V.$$

DOWÓD.

Oczywiście $V \subseteq \text{lin. space } V$. Z drugiej strony, jeśli $y \in \text{lin. space } V$, to $y = 0 + y \in V$, gdyż $0 \in V$. □

LEMAT 1.18.

Jeśli H jest niepustą podprzestrzenią afiniczną przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to zbiór $\text{lin. space } H$ jest podprzestrzenią liniową przestrzeni $\mathbb{Q}^I$.

DOWÓD.

Oczywiście $0 \in \text{lin. space } H$. Ustalmy liczby wymierne λ_1 i λ_2 i wektory $x_1, x_2 \in \text{lin. space } H$. Jeśli $x \in H$, to

$$x + (\lambda_1 \cdot x_1 + \lambda_2 \cdot x_2) = \lambda_1 \cdot (x + x_1) + \lambda_2 \cdot (x + x_2) + (1 - \lambda_1 - \lambda_2) \cdot x.$$

Ponieważ $x, x + x_1, x + x_2 \in H$ oraz

$$\lambda_1 + \lambda_2 + (1 - \lambda_1 - \lambda_2) = 1,$$

więc $x + (\lambda_1 \cdot x_1 + \lambda_2 \cdot x_2) \in H$ na mocy Lematu 1.13. Z dowolności wektora x wynika, że $\lambda_1 \cdot x_1 + \lambda_2 \cdot x_2 \in \text{lin. space } H$. $\square$

LEMAT 1.19.

Jeśli H jest podprzestrzenią afiniczną przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ oraz $x_1, x_2 \in H$, to $x_1 - x_2 \in \text{lin. space } H$.

DOWÓD.

Ustalmy wektor $x \in H$. Wtedy

$$x + (x_1 - x_2) = 1 \cdot x + 1 \cdot x_1 + (-1) \cdot x_2.$$

Ponieważ $x, x_1, x_2 \in H$ i $1 + 1 + (-1) = 1$, więc $x + (x_1 - x_2) \in H$ na mocy Lematu 1.13. Z dowolności wektora x wynika, że $x_1 - x_2 \in \text{lin. space } H$. $\square$

WNIOSEK 1.20.

Jeśli H jest podprzestrzenią afiniczną i $x_0 \in H$, to

$$H = x_0 + \text{lin. space } H.$$

DOWÓD.

Z definicji $x_0 + \text{lin. space } H \subseteq H$, podczas gdy z Lematu 1.19 wynika, że $H \subseteq x_0 + \text{lin. space } H$ (dokładniej, $(-x_0) + H \subseteq \text{lin. space } H$). $\square$

DEFINICJA.

Jeśli H jest podprzestrzenią afiniczną przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to definiujemy liczbę $\dim H$, którą nazywamy WYMIAREM PODPRZESTRZENI H , wzorem

$$\dim H := \begin{cases} -1 & H = \emptyset, \\ \dim \text{lin. space } H & H \neq \emptyset. \end{cases}$$

UWAGA.

Jeśli V jest podprzestrzenią liniową przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to Lemat 1.17 implikuje, że wymiary podprzestrzeni V jako podprzestrzeni liniowej i podprzestrzeni afinicznej są takie same.

WNIOSEK 1.21.

Niech H będzie niepustym podzbiorem przestrzeni $\mathbb{Q}^I$. Wtedy H jest podprzestrzenią afiniczną przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ wtedy i tylko wtedy, gdy istnieją I -wektor x_0 oraz podprzestrzeń liniowa V przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ takie, że

$$H = x_0 + V.$$

Dowód.

Istnienie wektora x_0 oraz podprzestrzeni V wynika natychmiast ze Wniosku 1.20. Załóżmy teraz, że $H = x_0 + V$ dla pewnych I -wektora x_0 oraz podprzestrzeni liniowej V . Pokażemy, że H jest podprzestrzenią afiniczną. Ustalmy wektory $x_1, x_2 \in H$ oraz liczby wymierne λ_1 i λ_2 takie, że $\lambda_1 + \lambda_2 = 1$. Wtedy istnieją wektory $y_1, y_2 \in V$ takie, że

$$x_1 = x_0 + y_1 \quad \text{i} \quad x_2 = x_0 + y_2.$$

Stąd

$$\lambda_1 \cdot x_1 + \lambda_2 \cdot x_2 = x_0 + (\lambda_1 \cdot y_1 + \lambda_2 \cdot y_2).$$

Ponieważ V jest podprzestrzenią liniową, więc $\lambda_1 \cdot y_1 + \lambda_2 \cdot y_2 \in V$. Stąd $\lambda_1 \cdot x_1 + \lambda_2 \cdot x_2 \in x_0 + V = H$. $\square$

WNIOSEK 1.22.

Niech H będzie niepustym podzbiorem przestrzeni $\mathbb{Q}^I$. Wtedy H jest podprzestrzenią afiniczną przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ wtedy i tylko wtedy, gdy istnieją I -wektory $x_0, y_j, j \in J$, takie, że

$$H = x_0 + \text{lin. hull}\{y_j : j \in J\}.$$

Dowód.

Jeśli istnieją I -wektory $x_0, y_j, j \in J$, takie, że

$$H = x_0 + \text{lin. hull}\{y_j : j \in J\},$$

to zbiór H jest podprzestrzenią afiniczną przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ na mocy Wniosku 1.21. Z drugiej strony, jeśli zbiór H jest podprzestrzenią afiniczną przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to na mocy Wniosku 1.21 istnieją I -wektor x_0 oraz podprzestrzeń liniowa V przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ takie, że

$$H = x_0 + V.$$

PROGRAMOWANIE LINIOWE I CAŁKOWITOLICZBOWE

Korzystając ze Stwierdzenia 1.6 wiemy, że istnieją I -wektory y_j , $j \in J$, takie, że

$$V = \text{lin. hull}\{y_j : j \in J\},$$

co kończy dowód. □

FAKT 1.23.

Niech H będzie podprzestrzenią afiniczną przestrzeni $\mathbb{Q}^I$. Jeśli

$$H = x_0 + V$$

dla I -wektora x_0 oraz podprzestrzeni liniowej V przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to

$$V = \text{lin. space } H.$$

Dowód.

Pokażmy najpierw, że $V \subseteq \text{lin. space } H$. Załóżmy, że $x \in V$ i ustalmy $y \in H$. Wtedy istnieje wektor $z \in V$ taki, że $y = x_0 + z$. Stąd

$$y + x = x_0 + (x + z).$$

Ponieważ V jest podprzestrzenią liniową, więc $x + z \in V$. Stąd $y + x \in x_0 + V = H$. Z dowolności wektora y otrzymujemy, że $x \in \text{lin. space } H$.

Pokażemy teraz, że $\text{lin. space } H \subseteq V$. Załóżmy, że $x \in \text{lin. space } H$. Z definicji przestrzeni liniowości wynika, że $x_0 + x \in H = x_0 + V$, więc $x \in V$. □

WNIOSEK 1.24.

Jeśli $x_0, y_j, j \in J$, są I -wektorami i

$$H := x_0 + \text{lin. hull}\{y_j : j \in J\},$$

to $\dim H = \text{rk } B$, gdzie B jest $J \times I$ -macierzą daną wzorem

$$B(j, i) := y_j(i) \quad (j \in J, i \in I).$$

Dowód.

Z definicji wiemy, że $\dim H = \dim \text{lin. space } H$. Z Faktu 1.23 wynika, że

$$\text{lin. space } H = \text{lin. hull}\{y_j : j \in J\},$$

zatem teza wynika ze Stwierdzenia 1.12(1). □

LEMAT 1.25.

Jeśli $x_0, y_j, j \in J$, są I -wektorami i

$$H := x_0 + \text{lin. hull}\{y_j : j \in J\},$$

to

$$H = \text{aff. hull}(\{x_0\} \cup \{x_0 + y_j : j \in J\}).$$

Dowód.

Przypomnijmy, że zbiór H jest podprzestrzenią afiniczną przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ na mocy Wniosku 1.22. Ponieważ $x_0 \in H$ oraz $x_0 + y_j \in H$ dla każdego $j \in J$, więc

$$\text{aff. hull}(\{x_0\} \cup \{x_0 + y_j : j \in J\}) \subseteq H.$$

Założmy zatem, że $x \in H$. Ze Stwierdzenia 1.4 wiemy, że istnieją liczby wymierne $\lambda_j, j \in J$, takie, że

$$x = x_0 + \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot y_j.$$

Wtedy

$$x = \left(1 - \sum_{j \in J} \lambda_j\right) \cdot x_0 + \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot (x_0 + y_j),$$

więc $x \in \text{aff. hull}(\{x_0\} \cup \{x_0 + y_j : j \in J\})$ na mocy Stwierdzenia 1.16. $\square$

STWIERDZENIE 1.26.

Podzbiór H przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ jest podprzestrzenią afiniczną wtedy i tylko wtedy, gdy istnieją I -wektory $x_j, j \in J$, takie, że

$$H = \text{aff. hull}\{x_j : j \in J\}.$$

Dowód.

Oczywiście, jeśli $H = \text{aff. hull}\{x_j : j \in J\}$ dla pewnych I -wektorów $x_j, j \in J$, to zbiór H jest podprzestrzenią afiniczną. Założmy teraz, że zbiór H jest podprzestrzenią afiniczną. Jeśli zbiór H jest pusty, to teza jest oczywista ($J := \emptyset$), założmy zatem, że zbiór H jest niepusty. Z Wniosku 1.22 wiemy, że istnieją I -wektory $x_0, y_j, j \in J$, takie, że

$$H = x_0 + \text{lin. hull}\{y_j : j \in J\}.$$

Korzystając z Lematu 1.25 otrzymujemy wtedy, że

$$H = \text{aff. hull}(\{x_0\} \cup \{x_0 + y_j : j \in J\}),$$

co kończy dowód. $\square$

LEMAT 1.27.

Jeśli $x_j, j \in J$, są I -wektorami i

$$H := \text{aff. hull}\{x_j : j \in J\},$$

to

$$H = x_{j_0} + \text{lin. hull}\{x_j - x_{j_0} : j \in J \setminus \{j_0\}\}$$

dla każdego $j_0 \in J$.

DOWÓD.

Ustalmy $j_0 \in J$. Korzystając z Wniosku 1.20 wystarczy udowodnić, że

$$\text{lin. hull}\{x_j - x_{j_0} : j \in J \setminus \{j_0\}\} = \text{lin. space } H.$$

Ponieważ zbiór $\text{lin. space } H$ jest podprzestrzenią liniową przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ na mocy Lematu 1.18, więc dla dowodu inkluzji

$$\text{lin. hull}\{x_j - x_{j_0} : j \in J \setminus \{j_0\}\} \subseteq \text{lin. space } H$$

wystarczy pokazać, że $x_j - x_{j_0} \in \text{lin. space } H$ dla każdego $j \in J \setminus \{j_0\}$. To jest jednak prawdą na mocy Lematu 1.19.

Na zakończenie pokażemy, że

$$\text{lin. space } H \subseteq \text{lin. hull}\{x_j - x_{j_0} : j \in J \setminus \{j_0\}\}.$$

W tym celu ustalmy $x \in \text{lin. space } H$. Z definicji wiemy, że $x_{j_0} + x \in H$, zatem na mocy Stwierdzenia 1.16 istnieją liczby wymierne $\lambda_j, j \in J$, takie, że

$$x_{j_0} + x = \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j \quad \text{ i } \quad \sum_{j \in J} \lambda_j = 1.$$

Wtedy

$$x = \sum_{j \in J \setminus \{j_0\}} \lambda_j \cdot (x_j - x_{j_0}),$$

a więc $x \in \text{lin. hull}\{x_j - x_{j_0} : j \in J \setminus \{j_0\}\}$ na mocy Stwierdzenia 1.4. $\square$

STWIERDZENIE 1.28.

Jeśli $x_j, j \in J$, są I -wektorami i

$$H := \text{aff. hull}\{x_j : j \in J\},$$

to $\dim H = \text{rk } B_{j_0}$ dla każdego $j_0 \in J$, gdzie B_{j_0} jest $(J \setminus \{j_0\}) \times I$ -macierzą daną wzorem

$$B_{j_0}(j, i) := x_j(i) - x_{j_0}(i) \quad (j \in J \setminus \{j_0\}, i \in I).$$

Dowód.

Ustalmy $j_0 \in J$. Z Lematu 1.27 wiemy, że

$$H = x_{j_0} + \text{lin. hull}\{x_j - x_{j_0} : j \in J \setminus \{j_0\}\},$$

zatem teza wynika z Wniosku 1.24. $\square$

LEMAT 1.29.

Jeśli A jest $J \times I$ -macierzą, b jest J -wektorem i

$$H := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x = b\},$$

to podzbiór H jest podprzestrzenią afiniczną. Ponadto, jeśli $H \neq \emptyset$, to

$$\text{lin. space } H = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x = 0\}.$$

Dowód.

Dla dowodu pierwszej części ustalmy wektory $x_1, x_2 \in H$ oraz liczby wymierne λ_1 i λ_2 takie, że $\lambda_1 + \lambda_2 = 1$. Wtedy

$$A \cdot (\lambda_1 \cdot x_1 + \lambda_2 \cdot x_2) = \lambda_1 \cdot (A \cdot x_1) + \lambda_2 \cdot (A \cdot x_2) = \lambda_1 \cdot b + \lambda_2 \cdot b = b,$$

zatem podzbiór H jest podprzestrzenią afiniczną.

Dla dowodu równości

$$\text{lin. space } H = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x = 0\}.$$

ustalmy najpierw I -wektor x taki, że $A \cdot x = 0$. Aby uzasadnić, że $x \in \text{lin. space } H$, ustalmy wektor $y \in H$. Wtedy

$$A \cdot (y + x) = A \cdot y + A \cdot x = b + 0 = b,$$

a więc $y + x \in H$. Z dowolności wektora y wynika, że $x \in \text{lin. space } H$.

Założmy teraz, że $x \in \text{lin. space } H$. Ponieważ $H \neq \emptyset$, więc istnieje wektor $y \in H$. Z definicji przestrzeni liniowości $y + x \in H$. Wtedy

$$A \cdot y = A \cdot (y + x) - A \cdot x = b - b = 0,$$

co kończy dowód. $\square$

STWIERDZENIE 1.30.

Podzbiór H przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ jest podprzestrzenią afiniczną wtedy i tylko wtedy, gdy istnieją $J \times I$ -macierz A i J -wektor b takie, że

$$H = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x = b\}.$$

Dowód.

Jeśli

$$H = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x = b\}$$

dla $J \times I$ -macierzy A i J -wektora b , to podzbiór H jest podprzestrzenią afiniczną na mocy Lematu 1.29. Załóżmy zatem, że podzbiór H jest podprzestrzenią afiniczną. Jeśli $H = \emptyset$, to teza jest oczywistą. Załóżmy zatem, że $H \neq \emptyset$. Wybierzmy wektor $x_0 \in H$. Ponieważ zbiór $\text{lin. space } H$ jest podprzestrzenią liniową na mocy Lematu 1.18, więc na mocy Stwierdzenia 1.11 istnieje $J \times I$ -macierz A taka, że

$$\text{lin. space } H = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x = 0\}.$$

Pokażemy, że

$$H = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x = b\},$$

gdzie $b := A \cdot x_0$.

Przypuśćmy najpierw, że $x \in H$. Ponieważ $x - x_0 \in \text{lin. space } H$ na mocy Lematu 1.19, więc

$$A \cdot x = A \cdot (x - x_0) + A \cdot x_0 = 0 + b = b.$$

Założmy teraz, że $x \in \mathbb{Q}^I$ i $A \cdot x = b$. Wtedy

$$A(x - x_0) = A \cdot x - A \cdot x_0 = b - b = 0,$$

więc $x - x_0 \in \text{lin. space } H$. Stąd $x = x_0 + (x - x_0) \in H$. □

STWIERDZENIE 1.31.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą, b jest J wektorem i

$$H := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x = b\}.$$

Jeśli $H \neq \emptyset$, to $\dim H = |I| - \text{rk } A$.

Dowód.

Z definicji

$$\dim H = \dim \text{lin. space } H.$$

Ponieważ

$$\text{lin. space } H = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x = 0\}$$

na mocy Lematu 1.29, więc teza wynika ze Stwierdzenia 1.12(2). □

DEFINICJA.

Podzbiór C przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ nazywamy STOŻKIEM (WYPUKŁYM), jeśli $0 \in C$ i $\lambda_1 \cdot x_1 + \lambda_2 \cdot x_2 \in C$ dla wszystkich wektorów $x_1, x_2 \in C$ oraz nieujemnych liczb wymiernych λ_1 i λ_2 .

DEFINICJA.

Podzbiór C przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ nazywamy STOŻKIEM WIELOŚCIENNYM, jeśli istnieje $J \times I$ -macierz A taka, że

$$C = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq 0\}.$$

LEMAT 1.32.

Jeśli podzbiór C przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ jest stożkiem wielościennym, to podzbiór C jest stożkiem.

DOWÓD.

Ustalmy $J \times I$ -macierz A taką, że

$$C = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq 0\}.$$

Ponieważ

$$A \cdot 0 = 0 \leq 0,$$

więc $0 \in C$. Ustalmy wektory $x_1, x_2 \in C$ oraz liczby $\lambda_1, \lambda_2 \in \mathbb{Q}_+$. Wtedy

$$A \cdot (\lambda_1 \cdot x_1 + \lambda_2 \cdot x_2) = \lambda_1 \cdot (A \cdot x_1) + \lambda_2 \cdot (A \cdot x_2) \leq \lambda_1 \cdot 0 + \lambda_2 \cdot 0 = 0,$$

więc $\lambda_1 \cdot x_1 + \lambda_2 \cdot x_2 \in C$.

PRZYKŁAD.

Jeśli V jest podprzestrzenią liniową przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to podzbiór V jest stożkiem wielościennym.

DOWÓD.

Wynika ze Stwierdzenia 1.11. □

LEMAT 1.33.

Jeśli C jest stożkiem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to

$$\sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j \in C$$

dla wszystkich wektorów $x_j \in C$, $j \in J$, oraz nieujemnych liczb wymiernych λ_j , $j \in J$.

DOWÓD.

Ćwiczenie.

□

LEMAT 1.34.

Jeśli C_γ , $\gamma \in \Gamma$, $\Gamma \neq \emptyset$, są stożkami w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to zbiór $\bigcap_{\gamma \in \Gamma} C_\gamma$ jest stożkiem.

DOWÓD.

Ćwiczenie.

WNIOSEK 1.35.

Jeśli X jest podzbiorem przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to istnieje najmniejszy stożek w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ zawierający zbiór X .

DOWÓD.

Ćwiczenie.

□

DEFINICJA.

Jeśli X jest podzbiorem zbioru $\mathbb{Q}^I$, to najmniejszy stożek w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ zawierający zbiór X , którą oznaczamy $\text{cone } X$, nazywamy STOŻKIEM GENEROWANYM PRZEZ ZBIÓR X .

STWIERDZENIE 1.36.

Jeśli x_j , $j \in J$, są I -wektorami, to

$$\text{cone}\{x_j : j \in J\} = \left\{ \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j : \lambda_j \in \mathbb{Q}_+ \text{ dla wszystkich } j \in J \right\}.$$

DOWÓD.

Ćwiczenie.

□

DEFINICJA.

Podzbiór C przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ nazywamy WYPUKŁYM, jeśli $\lambda_1 \cdot x_1 + \lambda_2 \cdot x_2 \in C$ dla wszystkich wektorów $x_1, x_2 \in C$ oraz nieujemnych liczb wymiernych λ_1 i λ_2 takich, że $\lambda_1 + \lambda_2 = 1$.

DEFINICJA.

Podzbiór P przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ nazywamy WIEŁOŚCIANEM, jeśli istnieją $J \times I$ -macierz A i J -wektor b takie, że

$$P = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

LEMAT 1.37.

Jeśli podzbiór P przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ jest wielościanem, to podzbiór P jest wypukły.

Dowód.

Ustalmy $J \times I$ -macierz A i J -wektor b takie, że

$$P = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Ustalmy wektory $x_1, x_2 \in P$ oraz nieujemne liczby wymierne λ_1 i λ_2 takie, że $\lambda_1 + \lambda_2 = 1$. Wtedy

$$A \cdot (\lambda_1 \cdot x_1 + \lambda_2 \cdot x_2) = \lambda_1 \cdot (A \cdot x_1) + \lambda_2 \cdot (A \cdot x_2) \leq \lambda_1 \cdot b + \lambda_2 \cdot b = b,$$

więc $\lambda_1 \cdot x_1 + \lambda_2 \cdot x_2 \in P$.

PRZYKŁAD.

Jeśli H jest podprzestrzenią afiniczną przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to podzbiór H jest wielościanem.

Dowód.

Wynika ze Stwierdzenia 1.30. □

FAKT 1.38.

Podzbiór C przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ jest stożkiem wielościennym wtedy i tylko wtedy, gdy jest stożkiem i wielościanem.

Dowód.

Oczywiście, jeśli podzbiór C jest stożkiem wielościennym, to jest stożkiem i wielościanem. Załóżmy zatem, że podzbiór C jest stożkiem i wielościanem. Wybierzmy $J \times I$ -macierz A i J -wektor b takie, że

$$C = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Ponieważ $0 \in C$, więc $b \geq 0$. Gdyby istniały $j \in J$ oraz wektor $x_0 \in C$ takie, że $\langle A(j), x_0 \rangle > 0$, to ponieważ $\lambda \cdot x_0 \in C$ dla każdej nieujemnej liczby wymiernej λ , więc

$$\infty = \lim_{\lambda \rightarrow \infty} (\lambda \cdot \langle A(j), x_0 \rangle) = \lim_{\lambda \rightarrow \infty} \langle A(j), \lambda \cdot x_0 \rangle \leq b(j),$$

sprzeczność. Stąd

$$C = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq 0\}$$

co kończy dowód. □

LEMAT 1.39.

Jeśli C jest podzbiorem wypukłym przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to

$$\sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j \in C$$

dla wszystkich wektorów $x_j \in C$, $j \in J$, oraz nieujemnych liczb wymiernych λ_j , $j \in J$, takich, że $\sum_{j \in J} \lambda_j = 1$.

Dowód.

Udowodnimy tezę przez indukcję ze względu na $|J|$. Zauważmy, że $|J| \geq 1$.

Założmy najpierw, że $|J| = 1$ i ustalmy $j_0 \in J$. Wtedy $\lambda_{j_0} = 1$, więc jeśli $x_{j_0} \in C$, to $\sum_{\lambda \in J} \lambda_j \cdot x_j = x \in C$.

Założmy teraz, że $|J| > 1$. Ponieważ $\sum_{j \in J} \lambda_j = 1$ i $|J| > 1$, więc istnieje $j_0 \in J$ takie, że $\lambda_{j_0} < 1$. Ustalmy takie j_0 i niech $J' := J \setminus \{j_0\}$. Ponieważ $\frac{\lambda_j}{1-\lambda_{j_0}} \geq 0$ dla każdego $j \in J'$ i

$$\sum_{j \in J'} \frac{\lambda_j}{1-\lambda_{j_0}} = 1,$$

więc

$$\sum_{j \in J'} \frac{\lambda_j}{1-\lambda_{j_0}} \cdot x_j \in C$$

na mocy założenia indukcyjnego. Stąd

$$\sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j = \lambda_{j_0} \cdot x_{j_0} + (1-\lambda_{j_0}) \cdot \sum_{j \in J'} \frac{\lambda_j}{1-\lambda_{j_0}} \cdot x_j \in C. \quad \square$$

LEMAT 1.40.

Jeśli C_γ , $\gamma \in \Gamma$, $\Gamma \neq \emptyset$, są podzbiorami wypukłymi przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to zbiór $\bigcap_{\gamma \in \Gamma} C_\gamma$ jest wypukły.

Dowód.

Ćwiczenie. $\square$

WNIOSEK 1.41.

Jeśli X jest podzbiorem przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to istnieje najmniejszy podzbiór wypukły przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ zawierający zbiór X .

Dowód.

Ćwiczenie. $\square$

DEFINICJA.

Jeśli X jest podzbiorem przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to najmniejszy podzbiór wypukły przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ zawierający zbiór X , którą oznaczamy $\text{conv. hull } X$, nazywamy ZBIOREM WYPUKŁYM GENEROWANYM PRZEZ ZBIÓR X .

STWIERDZENIE 1.42.

Jeśli x_j , $j \in J$, są I -wektorami, to

$$\begin{aligned} \text{conv. hull}\{x_j : j \in J\} \\ = \left\{ \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j : \lambda_j \in \mathbb{Q}_+ \text{ dla wszystkich } j \in J \text{ i } \sum_{j \in J} \lambda_j = 1 \right\}. \end{aligned}$$

DOWÓD.

Ćwiczenie. □

DEFINICJA.

Podzbiór Q przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ nazywamy POLYTOPEM, jeśli istnieją I -wektory $x_j, j \in J$, takie, że

$$Q = \text{conv. hull}\{x_j : j \in J\}.$$

1.2. PODSTAWOWE TWIERDZENIE NIERÓWNOŚCI LINIOWYCH

LEMAT 1.43.

Niech $x_j, j \in J$, będą I -wektorami i $x \in \text{cone}\{x_j : j \in J\}$. Jeśli $c \in \mathbb{Q}^I$ i $\langle c, x_j \rangle \geq 0$ dla wszystkich $j \in J$, to $\langle c, x \rangle \geq 0$.

DOWÓD.

Na mocy Stwierdzenia 1.36 istnieją nieujemne liczby wymierne $\lambda_j, j \in J$, takie, że

$$x = \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j.$$

Wtedy

$$\langle c, x \rangle = \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot \langle c, x_j \rangle \geq 0. \quad \square$$

TWIERDZENIE 1.44 (PODSTAWOWE TWIERDZENIE NIERÓWNOŚCI LINIOWYCH).

Jeśli $x_j, j \in J$, x są I -wektorami, to dokładnie jeden z poniższych warunków jest spełniony:

- (1) Istnieje podzbiór J' zbioru J taki, że wektory $x_j, j \in J'$, są liniowo niezależne i $x \in \text{cone}\{x_j : j \in J'\}$.
- (2) Istnieją I -wektor c oraz podzbiór J' zbioru J takie że
  - $\langle c, x \rangle < 0$,
  - $\langle c, x_j \rangle \geq 0$ dla wszystkich $j \in J$,
  - $\langle c, x_j \rangle = 0$ dla wszystkich $j \in J'$,
  - $|J'| = \dim \text{lin. hull}(\{x\} \cup \{x_j : j \in J\}) - 1$,
  - wektory $x_j, j \in J'$, są liniowo niezależne.

Dowód.

Pokażemy najpierw, że powyższe warunki wzajemnie się wykluczają. Istotnie, przypuśćmy, że $x \in \text{cone}\{x_j : j \in J\}$. Wtedy, jeśli c jest I -wektorem takim, że $\langle c, x_j \rangle \geq 0$ dla każdego $j \in J$, to $\langle c, x \rangle \geq 0$ na mocy Lematu 1.43.

Pokażemy teraz, że spełniony jest co najmniej jeden z powyższych warunków. Niech

$$V := \text{lin. hull}\{x_j : j \in J\}.$$

Jeśli $x \notin V$, to Stwierdzenie 1.11 implikuje, że istnieje I -wektor c taki, że $\langle c, x \rangle < 0$ oraz $\langle c, x_j \rangle = 0$ dla wszystkich $j \in J$. Wybierając zbiór J' tak, że wektory $x_j, j \in J'$, tworzą bazę podprzestrzeni V , otrzymujemy, że spełniony jest warunek (2).

Założmy zatem, że $x \in V$. Założmy również, że żaden z powyższych warunków nie jest spełniony. Pokażemy, że to założenie prowadzi do sprzeczności.

Ustalmy porządek liniowy $\preceq$ w zbiorze J . Dla $j_0 \in J$ definiujemy

$$j_0^{\leftarrow} := \{j \in J : j \prec j_0\} \quad \text{ i } \quad j_0^{\rightarrow} := \{j \in J : j \succ j_0\}.$$

Niech J_0 będzie dowolnym podzbiorem zbioru J takim, że wektory $x_j, j \in J_0$, tworzą bazę podprzestrzeni V .

Ustalmy $n \in \mathbb{N}$ i przypuśćmy, że podzbiór J_n taki, że wektory $x_j, j \in J_n$, tworzą bazę podprzestrzeni V , jest zdefiniowany. Na mocy Stwierdzeń 1.6 i 1.4 istnieją liczby wymierne $\lambda_{n,j}, j \in J_n$, takie, że

$$x = \sum_{j \in J_n} \lambda_{n,j} \cdot x_j.$$

Ponieważ nie jest spełniony warunek (1), więc na mocy Stwierdzenia 1.36 istnieje $j \in J_n$ takie, że $\lambda_{n,j} < 0$. W szczególności, możemy zdefiniować $j_n \in J_n$ wzorem

$$j_n := \min\{j \in J_n : \lambda_{n,j} < 0\}.$$

Wyberzmy I -wektor c_n taki, że $\langle c_n, x_{j_n} \rangle = 1, \langle c_n, x_j \rangle = 0$ dla wszystkich $j \in J_n \setminus \{j_n\}$. Zauważmy, że

$$\langle c_n, x \rangle = \sum_{j \in J_n} \lambda_{n,j} \cdot \langle c_n, x_j \rangle = \lambda_{n,j_n} < 0.$$

Ponieważ warunek (2) nie jest spełniony, więc $\langle c_n, x_j \rangle < 0$ dla pewnego $j \in J_n$, zatem możemy zdefiniować $j'_n \in J$ wzorem

$$j'_n := \min\{j \in J : \langle c_n, x_j \rangle < 0\}.$$

Oczywiście $j'_n \notin J_n$. Kładziemy $J_{n+1} := (J_n \setminus \{j_n\}) \cup \{j'_n\}$. Zauważmy, że wektory x_j , $j \in J_{n+1}$, tworzą bazę podprzestrzeni V , dzięki czemu możemy powyższy proces kontynuować. Ponieważ $|J_{n+1}| = |J_n|$, więc wystarczy pokazać, że wektory x_j , $j \in J_{n+1}$, są liniowo niezależne. Przypuśćmy zatem, że istnieją liczby wymierne μ_j , $j \in J_{n+1}$, takie, że

$$\sum_{j \in J_{n+1}} \mu_j \cdot x_j = 0.$$

Wtedy

$$0 = \langle c_n, 0 \rangle = \left\langle c_n, \sum_{j \in J_{n+1}} \mu_j \cdot x_j \right\rangle = \sum_{j \in J_{n+1}} \mu_j \cdot \langle c_n, x_j \rangle = \mu_{j'_n}.$$

Stąd

$$\sum_{j \in J_{n+1} \setminus \{j'_n\}} \mu_j \cdot x_j = 0.$$

Ponieważ $J_{n+1} \setminus \{j'_n\} = J_n \setminus \{j_n\} \subseteq J_n$ oraz wektory x_j , $j \in J_n$, są liniowo niezależne, więc $\mu_j = 0$ dla każdego $j \in J_{n+1} \setminus \{j'_n\}$.

Ponieważ istnieje tylko skończenie wiele podzbiorów zbioru J , więc istnieją $n_1, n_2 \in \mathbb{N}$ takie, że $n_1 < n_2$ i $J_{n_1} = J_{n_2}$. Wybierzmy $n_0 \in [n_1, n_2 - 1]$ takie, że

$$(*) \quad j_{n_0} = \max\{j_n : n \in [n_1, n_2 - 1]\}.$$

Ponieważ $J_{n_1} = J_{n_2}$, więc istnieje $m_0 \in [n_1, n_2 - 1]$ taki, że $j'_{m_0} = j_{n_0}$. Jeśli $j \in J_{n_0} \cap j_{n_0}^{\leftarrow}$, to $\lambda_{n_0, j} \geq 0$ (gdyż $j \prec j_{n_0}$) i $\langle c_{m_0}, x_j \rangle \geq 0$ (gdyż $j \prec j'_{m_0}$). W szczególności,

$$\sum_{j \in J_{n_0} \cap j_{n_0}^{\leftarrow}} \lambda_{n_0, j} \cdot \langle c_{m_0}, x_j \rangle \geq 0.$$

Następnie, $\lambda_{n_0, j_{n_0}} < 0$ oraz $\langle c_{m_0}, x_{j_{n_0}} \rangle < 0$ (gdyż $j_{n_0} = j'_{m_0}$), zatem

$$\lambda_{n_0, j_{n_0}} \cdot \langle c_{m_0}, x_{j_{n_0}} \rangle > 0.$$

Wreszcie, ze wzoru $(*)$ wynika, że

$$J_{n_1} \cap j_{n_0}^{\rightarrow} \subseteq J_n \cap j_{n_0}^{\rightarrow} \subseteq J_{n_2} \cap j_{n_0}^{\rightarrow}$$

dla każdego $n \in [n_1, n_2 - 1]$, zatem równość $J_{n_1} = J_{n_2}$ implikuje, że

$$J_{n_1} \cap j_{n_0}^{\rightarrow} = J_n \cap j_{n_0}^{\rightarrow}$$

dla każdego $n \in [n_1, n_2 - 1]$. W szczególności

$$J_{n_0} \cap j_{n_0}^{\rightarrow} = J_{n_1} \cap j_{n_0}^{\rightarrow} = J_{m_0} \cap j_{n_0}^{\rightarrow}.$$

Ponieważ $j_{m_0} \leq j_{n_0}$ na mocy wzoru (*), więc z wyboru wektora c_{m_0} wynika, że $\langle c_{m_0}, x_j \rangle = 0$ dla każdego $j \in J_{n_0} \cap j_{n_0}^{\rightarrow} = J_{m_0} \cap j_{n_0}^{\rightarrow} \subseteq J_{m_0} \setminus \{j_{m_0}\}$. Stąd

$$\sum_{j \in J_{n_0} \cap j_{n_0}^{\rightarrow}} \lambda_{n_0, j} \cdot \langle c_{m_0}, x_j \rangle = 0.$$

W efekcie

$$\begin{aligned} 0 &> \langle c_{m_0}, x \rangle = \left\langle c_{m_0}, \sum_{j \in J_{n_0}} \lambda_{n_0, j} \cdot x_j \right\rangle \\ &= \sum_{j \in J_{n_0} \cap j_{n_0}^{\leftarrow}} \lambda_{n_0, j} \cdot \langle c_{m_0}, x_j \rangle + \lambda_{n_0, j_{n_0}} \cdot \langle c_{m_0}, x_{j_{n_0}} \rangle \\ &\quad + \sum_{j \in J_{n_0} \cap j_{n_0}^{\rightarrow}} \lambda_{n_0, j} \cdot \langle c_{m_0}, x_j \rangle > 0, \end{aligned}$$

co prowadzi do sprzeczności i kończy dowód. $\square$

WNIOSEK 1.45 (CARATHÉODORY).

Jeśli $x_j, j \in J$, są I -wektorami i $x \in \text{cone}\{x_j : j \in J\}$, to istnieje podzbiór J' zbioru J taki, że wektory $x_j, j \in J'$, są liniowo niezależne oraz $x \in \text{cone}\{x_j : j \in J'\}$.

DOWÓD.

Przypuśćmy, że nie istnieje podzbiór J' zbioru J taki, że wektory $x_j, j \in J'$, są liniowo niezależne oraz $x \in \text{cone}\{x_j : j \in J'\}$. Na mocy Twierdzenia 1.44 istnieje I -wektor c taki, że $\langle c, x \rangle < 0$ oraz $\langle c, x_j \rangle \geq 0$ dla każdego $j \in J$. Wtedy $x \notin \text{cone}\{x_j : j \in J\}$ na mocy Lematu 1.43, sprzeczność. $\square$

1.3. STOŻKI, WIEŁOŚCIANY I POLYTOPY

LEMAT 1.46.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą i

$$V := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x = 0\}.$$

Jeśli c jest I -wektorem i $\langle c, x \rangle = 0$ dla każdego wektora $x \in V$, to

$$c \in \text{lin. hull}\{A(j) : j \in J\}.$$

Dowód.

Ponieważ

$$\{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x = 0\} = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x = 0 \text{ i } \langle c, x \rangle = 0\},$$

więc

$$\dim \text{lin. hull}\{A(j) : j \in J\} = \dim \text{lin. hull}(\{A(j) : j \in J\} \cup \{c\}).$$

na mocy Stwierdzenia 1.12(2). Wykorzystując inkluzję

$$\text{lin. hull}\{A(j) : j \in J\} \subseteq \text{lin. hull}(\{A(j) : j \in J\} \cup \{c\})$$

otrzymujemy zatem, że

$$\text{lin. hull}\{A(j) : j \in J\} = \text{lin. hull}(\{A(j) : j \in J\} \cup \{c\}),$$

co kończy dowód. □

LEMAT 1.47.

Jeśli x_j , $j \in J$, są I -wektorami i $C := \text{cone}\{x_j : j \in J\}$, to stożek C jest wielościenny.

Dowód.

Niech

$$V := \text{lin. hull}\{x_j : j \in J\}.$$

Na mocy Stwierdzenia 1.11 istnieje $K \times I$ -macierz A taka, że

$$V = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x = 0\}.$$

Niech

$$\mathcal{J} := \{J' \subseteq J : |J'| = \dim V - 1 \\ \text{i wektory } x_j, j \in J', \text{ są liniowo niezależne}\}.$$

Jeśli $J' \in \mathcal{J}$, to I -wektor c nazywamy J' -krytycznym, jeśli $\langle c, x_j \rangle = 0$ dla każdego $j \in J'$ oraz istnieje $j \in J$ taki, że $\langle c, x_j \rangle \neq 0$. Zauważmy, że dla każdego podzbioru $J' \in \mathcal{J}$ istnieje wektor J' -krytyczny. Niech

$$\mathcal{J}_0 := \{J' \in \mathcal{J} : \text{istnieje } J'\text{-krytyczny } I\text{-wektor } c \text{ taki, że} \\ \langle c, x_j \rangle \geq 0 \text{ dla każdego } j \in J\}.$$

Dla każdego podzbioru $J' \in \mathcal{J}_0$ ustalmy J' -krytyczny I -wektor $c_{J'}$ taki, że $\langle c_{J'}, x_j \rangle \geq 0$ dla każdego $j \in J$. Zauważmy, że

$$\text{lin. hull}\{x_j : j \in J'\} = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x = 0 \text{ i } \langle c_{J'}, x \rangle = 0\}$$

dla każdego $J' \in \mathcal{J}_0$. Istotnie, niech

$$V' := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x = 0 \text{ i } \langle c_{J'}, x \rangle = 0\}.$$

Oczywiście

$$\text{lin. hull}\{x_j : j \in J'\} \subseteq V'.$$

Z definicji wektora J' -krytycznego wynika, że $V' \subset V$, więc $\dim V' \leq \dim V - 1$. Ponieważ

$$\dim \text{lin. hull}\{x_j : j \in J'\} = \dim V - 1,$$

więc otrzymujemy tezę.

Niech

$$C' := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x = 0 \text{ i } \langle c_{J'}, x \rangle \geq 0 \text{ dla każdego podzbioru } J' \in \mathcal{J}_0\}.$$

Pokażemy, że $C = C'$. Inkluzja $C \subseteq C'$ jest oczywista na mocy Lematu 1.43.

Założmy teraz, że $x \in \mathbb{Q}^I \setminus C$. Jeśli $x \notin V$, to oczywiście $x \notin C'$. Założmy zatem, że $x \in V$. Korzystając z Wniosku 1.45 wiemy, że $x \notin \text{cone}\{x_j : j \in J'\}$ dla każdego podzbioru $J \in \mathcal{J}$. Z Twierdzenia 1.44 wynika zatem, że istnieją I -wektor c oraz podzbiór $J' \in \mathcal{J}$ takie, że $\langle c, x \rangle < 0$, $\langle c, x_j \rangle \geq 0$ dla każdego $j \in J$ oraz $\langle c, x_j \rangle = 0$ dla każdego $j \in J'$. Wtedy $J' \in \mathcal{J}_0$. Z Lematu 1.46 otrzymujemy, że $c \in \text{lin. hull}(\{c_{J'}\} \cup \{A(k) : k \in K\})$. Ze Stwierdzenia 1.4 wynika, że istnieją liczby wymierne $\lambda, \lambda_k, k \in K$, takie, że

$$c = \lambda \cdot c_{J'} + \sum_{k \in K} \lambda_k \cdot A(k).$$

Wyberzmy $j \in J$ taki, że $\langle c_{J'}, x_j \rangle > 0$ (taki j istnieje, gdyż wektor $c_{J'}$ jest J' -krytyczny). Ponieważ $x_j \in V$, więc

$$0 \leq \langle c, x_j \rangle = \lambda \cdot \langle c_{J'}, x_j \rangle + \sum_{k \in J} \lambda_k \cdot \langle A(k), x_j \rangle = \lambda \cdot \langle c_{J'}, x_j \rangle,$$

skąd $\lambda \geq 0$. Z drugiej strony wykorzystując założenie $x \in V$ otrzymujemy, że

$$0 > \langle c, x \rangle = \lambda \cdot \langle c_{J'}, x \rangle + \sum_{k \in J} \lambda_k \cdot \langle A(k), x \rangle = \lambda \cdot \langle c_{J'}, x \rangle,$$

skąd $\langle c_{J'}, x \rangle < 0$, a więc $x \notin C'$. □

WNIOSEK 1.48 (FARKAS/MINKOWSKI/WEYL).

Podzbiór C przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ jest stożkiem wielościennym wtedy i tylko wtedy, gdy istnieją I -wektory x_j , $j \in J$, takie, że

$$C = \text{cone}\{x_j : j \in J\}.$$

DOWÓD.

Z Lematu 1.47 wiemy, że jeśli istnieją I -wektory x_j , $j \in J$, takie, że

$$C = \text{cone}\{x_j : j \in J\},$$

to stożek C jest wielościenny. Załóżmy zatem, że zbiór C jest stożkiem wielościennym. Z definicji istnieje $K \times I$ -macierz A taka, że

$$C = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq 0\}.$$

Z Lematu 1.47 wiemy, że istnieją I -wektory x_j , $j \in J$, takie, że

$$\text{cone}\{A(k) : k \in K\} = \{x \in \mathbb{Q}^I : \langle x_j, x \rangle \leq 0 \text{ dla każdego } j \in J\}.$$

Pokażemy, że $C = \text{cone}\{x_j : j \in J\}$. Inkluzja $\text{cone}\{x_j : j \in J\} \subseteq C$ wynika natychmiast z Lematu 1.43. Załóżmy teraz, że $y \in \mathbb{Q}^I \setminus \text{cone}\{x_j : j \in J\}$. Korzystając z Lematu 1.47 wiemy, że istnieje I -wektor c taki, że $\langle c, x_j \rangle \leq 0$ dla każdego $j \in J$ oraz $\langle c, y \rangle > 0$. Pierwszy warunek implikuje, że $c \in \text{cone}\{A(k) : k \in K\}$, więc $\langle c, x \rangle \leq 0$ dla wszystkich wektorów $x \in C$ na mocy Lematu 1.43. Ponieważ $\langle c, y \rangle > 0$, więc oznacza to, że $y \notin C$, co kończy dowód. $\square$

DEFINICJA.

Jeśli P jest niepustym wielościannem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to definiujemy podzbiór $\text{char.cone } P$ przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, który nazywamy **STOŻKIEM CHARAKTERYSTYCZNYM WIELOŚCIANU** P , wzorem

$$\text{char.cone } P := \{y \in \mathbb{Q}^I : x + y \in P \text{ dla wszystkich wektorów } x \in P\}.$$

UWAGA.

Jeśli zbiór H jest niepustą podprzestrzenią afiniczną przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to

$$\text{char.cone } H = \text{lin. space } H.$$

LEMAT 1.49.

Jeśli P jest niepustym wielościannem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ oraz $y \in \text{char.cone } P$, to $n \cdot y \in \text{char.cone } P$ dla każdej nieujemnej liczby całkowitej n .

Dowód.

Dowód będzie indukcyjny ze względu na n . Ponieważ $x + 0 \cdot y = x$ dla każdego wektora $x \in P$, więc dla $n = 0$ teza jest oczywista. Załóżmy zatem, że $n > 0$ i ustalmy wektor $x \in P$. Z założenia indukcyjnego $x + (n - 1) \cdot y \in P$, więc

$$x + n \cdot y = (x + (n - 1) \cdot y) + y \in P.$$

Z dowolności wektora x wynika, że $n \cdot y \in P$. □

FAKT 1.50.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą, b J -wektorem i

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Jeśli zbiór P jest niepusty, to

$$\text{char. cone } P = \{y \in \mathbb{Q}^I : A \cdot y \leq 0\}.$$

W szczególności, zbiór $\text{char. cone } P$ jest stożkiem wielościanowym.

Dowód.

Niech

$$C := \{y \in \mathbb{Q}^I : A \cdot y \leq 0\}.$$

Założmy najpierw, że $y \in C$ i ustalmy $x \in P$. Wtedy

$$A \cdot (x + y) = A \cdot x + A \cdot y \leq b + 0 = b,$$

więc $x + y \in P$. Z dowolności wektora x wynika, że $y \in \text{char. cone } P$.

Założmy teraz, że $y \in \text{char. cone } P$ i wybierzmy wektor $x \in P$. Z Lematu 1.49 wiemy, że $x + n \cdot y \in P$ dla każdej nieujemnej liczby całkowitej n , a więc

$$A \cdot (x + n \cdot y) \leq b$$

dla każdej nieujemnej liczby całkowitej n . Stąd

$$A \cdot y \leq \frac{1}{n} \cdot (b - A \cdot x)$$

dla każdej dodatniej liczby całkowitej n , a więc $A \cdot y \leq 0$, co kończy dowód. □

DEFINICJA.

Jeśli P jest niepustym wielościanem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to definiujemy podzbiór C_P przestrzeni $\mathbb{Q}^I \times \mathbb{Q}$, który nazywamy STOŻKIEM NAD WIELOŚCIANIEM P , wzorem

$$C_P := \left\{ (x, \lambda) \in \mathbb{Q}^I \times \mathbb{Q} : \right. \\ \left. \lambda = 0 \text{ i } x \in \text{char. cone } P \text{ lub } \lambda > 0 \text{ i } \frac{1}{\lambda} \cdot x \in P \right\}.$$

LEMAT 1.51.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą, b J -wektorem i

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Jeśli wielościan P jest niepusty, to

$$C_P = \{(x, \lambda) \in \mathbb{Q}^I \times \mathbb{Q} : A \cdot x - \lambda \cdot b \leq 0 \text{ i } \lambda \geq 0\}.$$

W szczególności, zbiór C_P jest stożkiem wielościennym.

DOWÓD.

Niech

$$C := \{(x, \lambda) \in \mathbb{Q}^I \times \mathbb{Q} : A \cdot x - \lambda \cdot b \leq 0 \text{ i } \lambda \geq 0\}.$$

Założmy najpierw, że $(x, \lambda) \in C_P$. Jeśli $\lambda = 0$, to $x \in \text{char. cone } P$, więc

$$A \cdot x - \lambda \cdot b = A \cdot x \leq 0$$

na mocy Faktu 1.50. Z drugiej strony, jeśli $\lambda \neq 0$, to $\lambda > 0$ i $\frac{1}{\lambda} \cdot x \in P$, więc

$$A \cdot x - \lambda \cdot b = \lambda \cdot \left(A \cdot \left(\frac{1}{\lambda} \cdot x \right) \right) - \lambda \cdot b \leq \lambda \cdot b - \lambda \cdot b = 0.$$

Założmy teraz, że $(x, \lambda) \in C$. Jeśli $\lambda = 0$, to

$$A \cdot x = A \cdot x - \lambda \cdot b \leq 0,$$

więc $x \in \text{char. cone } P$ na mocy Faktu 1.50. Założmy zatem, że $\lambda \neq 0$. Wtedy $\lambda > 0$ i

$$A \cdot \left(\frac{1}{\lambda} \cdot x \right) = \frac{1}{\lambda} \cdot (A \cdot x) \leq \frac{1}{\lambda} \cdot (\lambda \cdot b) = b,$$

zatem $\frac{1}{\lambda} \cdot x \in P$. □

LEMAT 1.52.

Jeśli P jest niepustym wielościanem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ oraz

$$C_P = \text{cone}\{(x_j, \lambda_j) : j \in J\}$$

dla wektorów $x_j \in \mathbb{Q}^I$, $j \in J$, i liczb wymiernych λ_j , $j \in J$, to

$$P = \text{conv.hull}\left\{\frac{1}{\lambda_j} \cdot x_j : j \in J \setminus J_0\right\} + \text{cone}\{x_j : j \in J_0\},$$

gdzie

$$J_0 := \{j \in J : \lambda_j = 0\}.$$

Dowód.

Niech

$$P' := \text{conv.hull}\left\{\frac{1}{\lambda_j} \cdot x_j : j \in J \setminus J_0\right\} + \text{cone}\{x_j : j \in J_0\}.$$

Założmy najpierw, że $x \in P$. Wtedy $(x, 1) \in C_P$, więc ze Stwierdzenia 1.36 wiemy, że istnieją nieujemne liczby wymierne μ_j , $j \in J$, takie, że

$$x = \sum_{j \in J} \mu_j \cdot x_j \quad \text{i} \quad 1 = \sum_{j \in J} \mu_j \cdot \lambda_j.$$

Zauważmy, że $\lambda_j \geq 0$ dla każdego $j \in J$. Ponieważ

$$\sum_{j \in J \setminus J_0} \mu_j \cdot \lambda_j = 1$$

i

$$x = \sum_{j \in J \setminus J_0} \mu_j \cdot \lambda_j \cdot \left(\frac{1}{\lambda_j} \cdot x_j\right) + \sum_{j \in J_0} \mu_j \cdot x_j,$$

więc $x \in P'$ na mocy Stwierdzeń 1.36 i 1.42.

Założmy teraz, że $x \in P'$. Na mocy Stwierdzeń 1.36 i 1.42 istnieją nieujemne liczby wymierne μ_j , $j \in J$, takie, że

$$\sum_{j \in J \setminus J_0} \mu_j = 1 \quad \text{i} \quad x = \sum_{j \in J \setminus J_0} \mu_j \cdot \left(\frac{1}{\lambda_j} \cdot x_j\right) + \sum_{j \in J} \mu_j \cdot x_j.$$

Wtedy

$$x = \sum_{j \in J \setminus J_0} \left(\mu_j \cdot \frac{1}{\lambda_j}\right) \cdot x_j + \sum_{j \in J} \mu_j \cdot x_j$$

i

$$1 = \sum_{j \in J \setminus J_0} \left(\mu_j \cdot \frac{1}{\lambda_j} \right) \cdot \lambda_j + \sum_{j \in J} \mu_j \cdot \lambda_j,$$

więc $(x, 1) \in C_P$ na mocy Stwierdzenia 1.36. $\square$

WNIOSEK 1.53 (TWIERDZENIE O ROZKŁADZIE DLA WIEŁOŚCIANÓW).

Podzbiór P przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ jest wielościanem wtedy i tylko wtedy, gdy istnieją polytop Q i stożek wielościenny C takie, że $P = Q + C$.

Dowód.

Przypuśćmy najpierw, że podzbiór P jest wielościanem. Jeśli $P = \emptyset$, to $Q := \emptyset$ a jako stożek C możemy wziąć dowolny stożek w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$. Załóżmy zatem, że $P \neq \emptyset$. Z Lematu 1.51 wiemy, że zbiór C_P jest stożkiem wielościennym. Z Wniosku 1.48 wiemy zatem, że istnieją wektory $(x_j, \lambda_j) \in \mathbb{Q}^I \times \mathbb{Q}$ takie, że

$$C_P = \text{cone}\{(x_j, \lambda_j) : j \in J\}.$$

Lemat 1.52 implikuje zatem, że $P = Q + C$, gdzie

$$Q := \text{conv. hull}\left\{\frac{1}{\lambda_j} \cdot x_j : j \in J \setminus J_0\right\} \quad \text{i} \quad C := \text{cone}\{x_j : j \in J_0\}.$$

Ponieważ zbiór C jest stożkiem wielościennym na mocy Wniosku 1.48, więc otrzymujemy pierwszą implikację.

Przypuśćmy teraz, że $P = Q + C$ dla pewnych polytopu Q oraz stożka wielościennego C . Jeśli $Q = \emptyset$, to $P = \emptyset$, a więc zbiór P jest wielościanem. Załóżmy zatem, że $Q \neq \emptyset$. Z definicji polytopu oraz Wniosku 1.48 wynika, że istnieją I -wektory x_j , $j \in J$, i y_k , $k \in K$, takie, że

$$Q := \text{conv. hull}\{x_j : j \in J\} \quad \text{i} \quad C := \text{cone}\{y_k : k \in K\}.$$

Niech

$$C' := \text{cone}(\{(x_j, 1) : j \in J\} \cup \{(y_k, 0) : k \in K\}).$$

Z Wniosku 1.48 wiemy, że istnieją macierz $L \times I$ -macierz A i L -wektor b takie, że

$$C' = \{(x, \lambda) \in \mathbb{Q}^I \times \mathbb{Q} : A \cdot x - \lambda \cdot b \leq 0 \text{ i } \lambda \geq 0\}.$$

Niech

$$P' := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Zauważmy, że wielościan P' jest niepusty. Istotnie, wybierzmy $j_0 \in J$ (zbiór J jest niepusty, gdyż polytop Q jest niepusty). Z Lematu 1.51 wynika, że $C' = C_{P'}$. Z Lematu 1.52 otrzymujemy, że

$$P' = \text{conv. hull}\{x_j : j \in J\} + \text{cone}\{y_k : k \in K\} = P,$$

co kończy dowód. $\square$

WNIOSEK 1.54 (TWIERDZENIE O SKOŃCZONEJ BAZIE DLA POLYTOPÓW).

Podzbiór Q przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ jest polytopem wtedy i tylko wtedy, gdy zbiór Q jest ograniczonym wielościanem.

Dowód.

Założmy najpierw, że

$$Q = \text{conv. hull}\{x_j : j \in J\}$$

dla pewnych I -wektorów x_j , $j \in J$, i ustalmy wektor $x \in Q$. Niech

$$N := \max\{\|x_j\| : j \in J\}.$$

Ze Stwierdzenia 1.42 wynika, że istnieją nieujemne liczby wymierne λ_j , $j \in J$, takie, że

$$x = \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j \quad \text{i} \quad 1 = \sum_{j \in J} \lambda_j.$$

Wtedy

$$\|x\| \leq \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot \|x_j\| \leq \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot N = N,$$

zatem zbiór Q jest ograniczony. Ponadto $Q = Q + \{0\}$, więc zbiór Q jest wielościanem na mocy Wniosku 1.53, gdyż zbiór $\{0\}$ jest stożkiem wielościennym.

Założmy teraz, że zbiór Q jest ograniczonym wielościanem. Jeśli zbiór Q jest pusty, to zbiór Q jest oczywiście polytopem. Założmy zatem, że zbiór Q jest niepusty. Z Wniosku 1.53 wiemy, że istnieją polytop Q' i stożek wielościenny C takie, że $Q = Q' + C$. Z założenia zbiór Q' jest niepusty. Wybierzmy wektor $x_0 \in Q'$. Jeśli istnieje niezerowy I -wektor x taki, że $x \in C$, to $x_0 + \lambda \cdot x \in Q$ dla każdej nieujemnej liczby wymiernej λ . Ponieważ

$$\|x_0 + \lambda \cdot x\| \geq \lambda \cdot \|x\| - \|x_0\|,$$

więc otrzymujemy sprzeczność z założeniem ograniczoności wielościanu Q . Stąd $C = \{0\}$, a więc $Q = Q'$, zatem zbiór Q jest polytopem. $\square$

1.4. LEMAT FARKASA

WNIOSEK 1.55 (LEMAT FARKSA).

Jeśli A jest $J \times I$ -macierzą i b jest J -wektorem, to istnieje I -wektor x taki, że $x \geq 0$ i $A \cdot x = b$, wtedy i tylko wtedy, gdy $\langle b, y \rangle \geq 0$ dla wszystkich J -wektorów y takich, że $A^T \cdot y \geq 0$.

Dowód.

Założmy najpierw, że istnieje I -wektor x taki, że $x \geq 0$ i $A \cdot x = b$. Jeśli y jest J -wektorem takim, że $A^T \cdot y \geq 0$, to

$$\langle b, y \rangle = \langle A \cdot x, y \rangle = \langle x, A^T \cdot y \rangle \geq 0.$$

Założmy teraz, że nie istnieje I -wektor x taki, że $x \geq 0$ i $A \cdot x = b$. Ze Stwierdzenia 1.36 wynika, że $b \notin \text{cone}\{A^T(i) : i \in I\}$, zatem na mocy Wniosku 1.48 istnieje J -wektor y taki, że $\langle b, y \rangle < 0$ oraz $\langle A^T(i), y \rangle \geq 0$ dla każdego $i \in I$, co kończy dowód. $\square$

WNIOSEK 1.56.

Jeśli A jest $J \times I$ -macierzą i b jest J -wektorem, to istnieje I -wektor x taki, że $A \cdot x \leq b$, wtedy i tylko wtedy, gdy $\langle b, y \rangle \geq 0$ dla wszystkich J -wektorów y takich, że $y \geq 0$ i $A^T \cdot y = 0$.

Dowód.

Niech I_1 i I_2 będą dwiema kopiami zbioru I (w szczególności, mamy bijekcje $\sigma_1 : I_1 \rightarrow I$ i $\sigma_2 : I_2 \rightarrow I$, które indukują bijekcje $\sigma_1 : \mathbb{Q}^{I_1} \rightarrow \mathbb{Q}^I$ i $\sigma_2 : \mathbb{Q}^{I_2} \rightarrow \mathbb{Q}^I$) takimi, że zbiory I_1 , I_2 i J są parami rozłączne. Niech $L := J \cup I_1 \cup I_2$. Definiujemy $J \times L$ -macierz A' wzorem

$$A'(j, l) := \begin{cases} \text{Id}_J(j, l) & l \in J, \\ A(j, \sigma_1(l)) & l \in I_1, \\ -A(j, \sigma_2(l)) & l \in I_2, \end{cases} \quad (j \in J, l \in L),$$

tzn.

$$A' = \begin{bmatrix} \text{Id}_J & A & -A \end{bmatrix}.$$

Korzystając z Wniosku 1.55 wystarczy pokazać, że

- (1) istnieje I -wektor x taki, że $A \cdot x \leq b$, wtedy i tylko wtedy, gdy istnieje L -wektor z taki, że $z \geq 0$ i $A' \cdot z = b$, oraz
- (2) jeśli y jest J -wektorem, to $y \geq 0$ i $A^T \cdot y = 0$ wtedy i tylko wtedy, gdy $A'^T \cdot y \geq 0$.

Dla dowodu obserwacji (1) zauważmy, że jeśli x jest I -wektorem takim, że $A \cdot x \leq b$, to stosowny wektor z definiujemy wzorem

$$z(l) := \begin{cases} b(l) - \langle A(l), x(l) \rangle & l \in J, \\ \max\{x(\sigma_1(l)), 0\} & l \in I_1, \\ \max\{-x(\sigma_1(l)), 0\} & l \in I_2, \end{cases} \quad (l \in L),$$

tzn. $z = (b - A \cdot x, \max\{x, 0\}, \max\{-x, 0\})$. Z drugiej strony, jeśli z jest L -wektorem takim, że $z \geq 0$ i $A' \cdot z = b$, to stosowny wektor x definiujemy wzorem

$$x := \sigma_1(z|_{I_1}) - \sigma_2(z|_{I_2}),$$

W obu powyższych dowodach wykorzystujemy, że

$$A' \cdot z = z|_J + A \cdot \sigma_1(z|_{I_1}) - A \cdot \sigma_2(z|_{I_2})$$

dla każdego L -wektora z .

Dla dowodu obserwacji (2) wystarczy zauważyć, że

$$\sigma_1((A'^T \cdot y)|_{I_1}) = A^T \cdot y, \quad \sigma_2((A'^T \cdot y)|_{I_2}) = -A^T \cdot y$$

i

$$(A'^T \cdot y)|_J = y$$

dla każdego J -wektora y . □

WNIOSEK 1.57.

Jeśli A jest $J \times I$ -macierzą i b jest J -wektorem, to istnieje I -wektor x taki, że $x \geq 0$ i $A \cdot x \leq b$, wtedy i tylko wtedy, gdy $\langle b, y \rangle \geq 0$ dla wszystkich J -wektorów y takich, że $y \geq 0$ i $A^T \cdot y \geq 0$.

DOWÓD.

Bez straty ogólności możemy założyć, że zbiory I i J są rozłączne. Niech $L := J \cup I$. Definiujemy $J \times L$ -macierz A' wzorem

$$A'(j, l) := \begin{cases} \text{Id}_J(j, l) & l \in J, \\ A(j, l) & l \in I, \end{cases} \quad (j \in J, l \in L),$$

tzn.

$$A' = \begin{bmatrix} \text{Id}_J & A \end{bmatrix}.$$

Podobnie jak w dowodzie Wniosku 1.56 pokazujemy, że

PROGRAMOWANIE LINIOWE I CAŁKOWITOLICZBOWE

- (1) istnieje I -wektor x taki, że $x \geq 0$ i $A \cdot x \leq b$, wtedy i tylko wtedy, gdy istnieje L -wektor z taki, że $z \geq 0$ i $A \cdot z = b$, oraz
- (2) jeśli y jest J -wektorem, to $y \geq 0$ i $A^T \cdot y \geq 0$ wtedy i tylko wtedy, gdy $A'^T \cdot y \geq 0$,
- zatem teza wynika z Wniosku 1.55. □

1.5. DUALNOŚĆ W PROGRAMOWANIU LINIOWYM

LEMAT 1.58.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą, b J -wektorem, c I -wektorem,

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\} \quad \text{ i } \quad Q := \{y \in \mathbb{Q}_+^J : A^T \cdot y = c\}.$$

Jeśli

$$-\infty < \sup\{\langle c, x \rangle : x \in P\} < \infty,$$

to $Q \neq \emptyset$.

UMOWA.

Przez cały wykład przyjmujemy, że

$$\sup \emptyset := -\infty \quad \text{ i } \quad \inf \emptyset := \infty.$$

DOWÓD.

Ponieważ

$$\sup\{\langle c, x \rangle : x \in P\} > -\infty,$$

więc $P \neq \emptyset$. Wybierzmy wektor $x_0 \in P$. Korzystając z Wniosku 1.55 wiemy, że jeśli $Q = \emptyset$, to istnieje I -wektor x_1 taki, że $\langle c, x_1 \rangle < 0$ oraz $A \cdot x_1 \geq 0$. Wtedy $x_0 - \lambda \cdot x_1 \in P$ dla każdej nieujemnej liczby wymiernej λ oraz

$$\lim_{\lambda \rightarrow \infty} \langle c, x_0 - \lambda \cdot x_1 \rangle = \infty,$$

co prowadzi do sprzeczności. □

LEMAT 1.59.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą, b J -wektorem, c I -wektorem,

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\} \quad \text{ i } \quad Q := \{y \in \mathbb{Q}_+^J : A^T \cdot y = c\}.$$

Jeśli

$$-\infty < \inf\{\langle y, b \rangle : y \in Q\} < \infty,$$

to $P \neq \emptyset$.

Dowód.

Ponieważ

$$\inf\{\langle y, b \rangle : y \in Q\} < \infty$$

więc $Q \neq \emptyset$. Wybierzmy wektor $y_0 \in Q$. Korzystając z Wniosku 1.56 wiemy, że jeśli $P = \emptyset$, to istnieje J -wektor y taki, że $\langle b, y \rangle < 0$ oraz $y \geq 0$ i $A^T \cdot y = 0$. Wtedy $y_0 + \lambda \cdot y_0 \in Q$ dla każdej nieujemnej liczby wymiernej λ oraz

$$\lim_{\lambda \rightarrow \infty} \langle y_0 + \lambda \cdot y, b \rangle = -\infty,$$

co prowadzi do sprzeczności. □

WNIOSEK 1.60 (TWIERDZENIE O DUALNOŚCI DLA PROGRAMOWANIA LINIOWEGO).

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą, b J -wektorem, c I -wektorem,

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\} \quad \text{ i } \quad Q := \{y \in \mathbb{Q}_+^J : A^T \cdot y = c\}.$$

Jeśli $P \neq \emptyset$ i $Q \neq \emptyset$, to

$$\max\{\langle c, x \rangle : x \in P\} = \min\{\langle y, b \rangle : y \in Q\}.$$

Dowód.

Jeśli $x \in P$ i $y \in Q$, to

$$\langle c, x \rangle = \langle A^T \cdot y, x \rangle = \langle y, A \cdot x \rangle \leq \langle y, b \rangle,$$

zatem

$$\sup\{\langle c, x \rangle : x \in P\} \leq \inf\{\langle y, b \rangle : y \in Q\}.$$

Aby dokończyć dowód wystarczy zatem udowodnić, że istnieją wektory $x \in P$ i $y \in Q$ takie, że $\langle c, x \rangle \geq \langle b, y \rangle$.

Bez straty ogólności możemy założyć, że zbiory I oraz J są parami rozłączne. Niech I_1 i I_2 będą dwiema kopiami zbioru I oraz J_1 i J_2 będą dwiema kopiami zbioru J taki, że zbiory I_1 , I_2 , J_1 i J_2 są parami rozłączne. Mamy bijekcje $\sigma_1 : I_1 \rightarrow I$, $\sigma_2 : I_2 \rightarrow I$, $\tau_1 : J_1 \rightarrow J$ i $\tau_2 : J_2 \rightarrow J$, które indukują bijekcje $\sigma_1 : \mathbb{Q}^{I_1} \rightarrow \mathbb{Q}^I$, $\sigma_2 : \mathbb{Q}^{I_2} \rightarrow \mathbb{Q}^I$, $\tau_1 : J_1 \rightarrow \mathbb{Q}^J$ i $\tau_2 : J_2 \rightarrow \mathbb{Q}^J$, odpowiednio. Wybierzmy $*$ $\notin I_1 \cup I_2 \cup J_1 \cup J_2$. Niech $L := I \cup J$ i $K := I_1 \cup I_2 \cup J_1 \cup J_2 \cup \{*\}$.

Definiujemy $K \times L$ -macierz A' wzorem

$$A'(k, l) := \begin{cases} A(l, \sigma_1(k)) & k \in I_1 \text{ i } l \in J, \\ -A(l, \sigma_2(k)) & k \in I_2 \text{ i } l \in J, \\ -\text{Id}_J(\tau_1(k), l) & k \in J_1 \text{ i } l \in J, \\ A(\tau_2(k), l) & k \in J_2 \text{ i } l \in I, \\ -c(l) & k = * \text{ i } l \in I, \\ b(l) & k = * \text{ i } l \in J, \\ 0 & \text{w przeciwnym wypadku,} \end{cases} \quad (k \in K, l \in L),$$

tzn.

$$A' = \begin{bmatrix} 0 & A^T \\ 0 & -A^T \\ 0 & -\text{Id}_J \\ A & 0 \\ -c & b \end{bmatrix}.$$

Ponadto, definiujemy K -wektor b' wzorem

$$b'(k) := \begin{cases} c(\sigma_1(k)) & k \in I_1, \\ -c(\sigma_2(k)) & k \in I_2, \\ b(\tau_2(k)) & k \in J_2, \\ 0 & \text{w przeciwnym wypadku,} \end{cases} \quad (k \in K),$$

$b' = (c, -c, 0, b, 0)$. Zauważmy, że istnieją wektory $x \in P$ i $y \in Q$ takie, że $\langle c, x \rangle \geq \langle b, y \rangle$, wtedy i tylko wtedy, gdy istnieje L -wektor z taki, że $A' \cdot z \leq b'$. Korzystając z Wniosku 1.56 wystarczy zatem udowodnić, że jeśli s i t są I -wektorami, $s, t \geq 0$, u i v są J -wektorami, $u, v \geq 0$, λ jest nieujemną liczbą wymierną,

$$A^T \cdot v - \lambda \cdot c = 0 \quad \text{i} \quad A \cdot (s - t) - u + \lambda \cdot b = 0,$$

to

$$\langle c, s - t \rangle + \langle b, v \rangle \geq 0.$$

Ustalmy λ , s , t , u i v jak wyżej. Jeśli $\lambda > 0$, to

$$b = \frac{1}{\lambda} \cdot (u - A \cdot (s - t)) \geq -\frac{1}{\lambda} \cdot A \cdot (s - t) \quad \text{i} \quad A^T \cdot v = \lambda \cdot c$$

więc

$$\begin{aligned}\langle b, v \rangle &\geq -\frac{1}{\lambda} \cdot \langle A \cdot (s - t), v \rangle = -\frac{1}{\lambda} \cdot \langle s - t, A^T \cdot v \rangle \\ &= -\frac{1}{\lambda} \cdot \langle s - t, \lambda \cdot c \rangle = -\langle c, s - t \rangle.\end{aligned}$$

Założmy teraz, że $\lambda = 0$ i wybierzmy wektory $x_0 \in P$ i $y_0 \in Q$. Ponieważ

$$A \cdot (s - t) = u \geq 0 \quad \text{i} \quad A^T \cdot v = 0$$

więc

$$\begin{aligned}\langle b, v \rangle &\geq \langle A \cdot x_0, v \rangle = \langle x_0, A^T \cdot v \rangle = \langle x_0, 0 \rangle = 0 \\ &\geq -\langle y_0, A^T \cdot (s - t) \rangle = -\langle A \cdot y_0, s - t \rangle = -\langle c, s - t \rangle,\end{aligned}$$

co kończy dowód. □

UWAGA.

Z Twierdzenia o dualności dla programowania liniowego wynika, że jeśli zbiór P jest niepustym wielościanem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ oraz c jest I -wektorem takim, że

$$\sup\{\langle c, x \rangle : x \in P\} < \infty,$$

to istnieje wektor $x_0 \in P$ taki, że

$$\langle c, x_0 \rangle = \max\{\langle c, x \rangle : x \in P\}.$$

TWIERDZENIE 1.61.

Niech $A_{p,q}$ będzie $J_p \times I_q$ -macierzą, $p, q = 1, 2$, b_p J_p -wektorem, $p = 1, 2$, c_q I_q -wektorem, $q = 1, 2$,

$$\begin{aligned}P &:= \{(x_1, x_2) \in \mathbb{Q}_+^{I_1} \times \mathbb{Q}_+^{I_2} : \\ &\quad A_{1,1} \cdot x_1 + A_{1,2} \cdot x_2 \leq b_1, A_{2,1} \cdot x_1 + A_{2,2} \cdot x_2 = b_2\}\end{aligned}$$

i

$$\begin{aligned}Q &:= \{(y_1, y_2) \in \mathbb{Q}_+^{J_1} \times \mathbb{Q}_+^{J_2} : \\ &\quad A_{1,1}^T \cdot y_1 + A_{2,1}^T \cdot y_2 = c_1, A_{1,2}^T \cdot y_1 + A_{2,2}^T \cdot y_2 \geq c_2\}.\end{aligned}$$

(1) Jeśli $P \neq \emptyset$ i $Q = \emptyset$, to

$$\sup\{\langle c_1, x_1 \rangle + \langle c_2, x_2 \rangle : (x_1, x_2) \in P\} = \infty.$$

(2) Jeśli $P = \emptyset$ i $Q \neq \emptyset$, to

$$\inf\{\langle y_1, b_1 \rangle + \langle y_2, b_2 \rangle : (y_1, y_2) \in Q\} = -\infty.$$

(3) Jeśli $P \neq \emptyset$ i $Q \neq \emptyset$, to

$$\begin{aligned} \max\{\langle c_1, x_1 \rangle + \langle c_2, x_2 \rangle : (x_1, x_2) \in P\} \\ = \min\{\langle y_1, b_1 \rangle + \langle y_2, b_2 \rangle : (y_1, y_2) \in Q\}. \end{aligned}$$

Dowód.

Bez straty ogólności możemy założyć, zbiory I_1, I_2, J_1 i J_2 są parami rozłączne. Ustalmy kopię J'_2 zbioru J_2 rozłączną ze zbiorami J_1 i J_2 oraz bijekcję $\tau : J'_2 \rightarrow J_2$, która indukuje bijekcję $\tau : \mathbb{Q}^{J'_2} \rightarrow \mathbb{Q}^{J_2}$. Niech $L := I_1 \cup I_2$ oraz $K := I_2 \cup J_1 \cup J_2 \cup J'_2$. Definiujemy $L \times L$ -macierz A wzorem

$$A(k, l) := \begin{cases} -\text{Id}_{I_2}(k, l) & k, l \in I_2, \\ A_{p,q}(k, l) & k \in J_p, l \in I_q, p, q = 1, 2, \\ -A_{2,q}(\tau(k), l) & k \in J'_2, l \in I_q, q = 1, 2, \\ 0 & \text{w przeciwnym wypadku,} \end{cases} \quad (k \in K, l \in L),$$

tzn.

$$A = \begin{bmatrix} 0 & -\text{Id}_{I_2} \\ A_{1,1} & A_{1,2} \\ A_{2,1} & A_{2,2} \\ -A_{2,1} & -A_{2,2} \end{bmatrix}.$$

Wtedy

$$P = \{x \in \mathbb{Q}^L : A \cdot x \leq b\},$$

gdzie b jest K -wektorem zdefiniowanym wzorem

$$b(k) := \begin{cases} b_p(k) & k \in J_p, p = 1, 2, \\ -b_2(\tau(k)) & k \in J'_2, \\ 0 & \text{w przeciwnym wypadku,} \end{cases} \quad (k \in K),$$

tzn. $b = (0, b_1, b_2, -b_2)$. Niech

$$Q' := \{y \in \mathbb{Q}_+^K : A^T \cdot y = c\},$$

gdzie c jest L -wektorem zdefiniowanym wzorem

$$c(l) := \begin{cases} c_p(l) & l \in I_p, p = 1, 2, \\ & (l \in L), \end{cases}$$

tzn. $c = (c_1, c_2)$.

Korzystając z Lematów 1.58 i 1.59 oraz Wniosku 1.60 wystarczy pokazać, że

$$\inf\{\langle y, b \rangle : y \in Q'\} = \inf\{\langle y_1, b_1 \rangle + \langle y_2, b_2 \rangle : (y_1, y_2) \in Q\}.$$

W tym celu definiujemy funkcję $F : \mathbb{Q}^K \rightarrow \mathbb{Q}^{J_1} \times \mathbb{Q}^{J_2}$ wzorem

$$F(y) := (y|_{J_1}, y|_{J_2} - \tau(y|_{J'_2})) \quad (y \in \mathbb{Q}^K).$$

Łatwo sprawdzić, że $F(Q') = Q$ oraz

$$\langle y, b \rangle = \langle y|_{J_1}, b_1 \rangle + \langle y|_{J_2} - \tau(y|_{J'_2}), b_2 \rangle$$

dla każdego K -wektora y , co kończy dowód. □

FAKT 1.62.

Niech $A_{p,q}$ będzie $J_p \times I_q$ -macierzą, $p, q = 1, 2$, b_p J_p -wektorem, $p = 1, 2$, c_q I_q -wektorem, $q = 1, 2$,

$$P := \{(x_1, x_2) \in \mathbb{Q}^{I_1} \times \mathbb{Q}_+^{I_2} : \\ A_{1,1} \cdot x_1 + A_{1,2} \cdot x_2 \leq b_1, A_{2,1} \cdot x_1 + A_{2,2} \cdot x_2 = b_2\}$$

i

$$Q := \{(y_1, y_2) \in \mathbb{Q}_+^{J_1} \times \mathbb{Q}^{J_2} : \\ A_{1,1}^T \cdot y_1 + A_{2,1}^T \cdot y_2 = c_1, A_{1,2}^T \cdot y_1 + A_{2,2}^T \cdot y_2 \geq c_2\}.$$

Jeśli $(x'_1, x'_2) \in P$ i $(y'_1, y'_2) \in Q$, to następujące warunki są równoważne:

- (1) $\langle c_1, x'_1 \rangle + \langle c_2, x'_2 \rangle = \max\{\langle c_1, x_1 \rangle + \langle c_2, x_2 \rangle : (x_1, x_2) \in P\}$ i $\langle y'_1, b_1 \rangle + \langle y'_2, b_2 \rangle = \min\{\langle y_1, b_1 \rangle + \langle y_2, b_2 \rangle : (y_1, y_2) \in Q\}$.
- (2) $\langle c_1, x'_1 \rangle + \langle c_2, x'_2 \rangle = \langle y'_1, b_1 \rangle + \langle y'_2, b_2 \rangle$.
- (3) Jeśli $i \in I_2$ i $x'_2(i) > 0$, to

$$(A_{1,2}^T \cdot y'_1)(i) + (A_{2,2}^T \cdot y'_2)(i) = c_2(i).$$

Jeśli $j \in J_1$ i $y'_1(j) > 0$, to

$$(A_{1,1} \cdot x'_1)(j) + (A_{1,2} \cdot x'_2)(j) = b_1(j).$$

Dowód.

(1) $\Rightarrow$ (2): Z Twierdzenia 1.61 otrzymujemy, że

$$\begin{aligned}\langle c_1, x'_1 \rangle + \langle c_2, x'_2 \rangle &= \max\{\langle c_1, x_1 \rangle + \langle c_2, x_2 \rangle : (x_1, x_2) \in P\} \\ &= \min\{\langle y_1, b_1 \rangle + \langle y_2, b_2 \rangle : (y_1, y_2) \in Q\} \\ &= \langle y'_1, b_1 \rangle + \langle y'_2, b_2 \rangle.\end{aligned}$$

(2) $\Rightarrow$ (1): Oczywiście

$$\langle c_1, x'_1 \rangle + \langle c_2, x'_2 \rangle \leq \sup\{\langle c_1, x_1 \rangle + \langle c_2, x_2 \rangle : (x_1, x_2) \in P\}.$$

Z drugiej strony, korzystając z Twierdzenia 1.61 otrzymujemy, że

$$\begin{aligned}\langle c_1, x'_1 \rangle + \langle c_2, x'_2 \rangle &= \langle y'_1, b_1 \rangle + \langle y'_2, b_2 \rangle \\ &\geq \inf\{\langle y_1, b_1 \rangle + \langle y_2, b_2 \rangle : (y_1, y_2) \in Q\} \\ &= \sup\{\langle c_1, x_1 \rangle + \langle c_2, x_2 \rangle : (x_1, x_2) \in P\}.\end{aligned}$$

Analogicznie pokazujemy, że

$$\langle y'_1, b_1 \rangle + \langle y'_2, b_2 \rangle = \min\{\langle y_1, b_1 \rangle + \langle y_2, b_2 \rangle : (y_1, y_2) \in Q\}.$$

(2) $\Rightarrow$ (3): Definiujemy I_2 -wektor c'_2 wzorem

$$c'_2 := A_{1,2}^T \cdot y'_1 + A_{2,2}^T \cdot y'_2.$$

Zauważmy, że

$$\langle c'_2, x'_2 \rangle = \langle A_{1,2}^T \cdot y'_1, x'_2 \rangle + \langle A_{2,2}^T \cdot y'_2, x'_2 \rangle = \langle y'_1, A_{1,2} \cdot x'_2 \rangle + \langle y'_2, A_{2,2} \cdot x'_2 \rangle$$

Podobnie

$$\langle c_1, x'_1 \rangle = \langle y'_1, A_{1,1} \cdot x'_1 \rangle + \langle y'_2, A_{2,1} \cdot x'_1 \rangle.$$

W efekcie

$$\begin{aligned}\langle c'_2, x'_2 \rangle + \langle c_1, x'_1 \rangle &= \langle y'_1, A_{1,1} \cdot x'_1 + A_{1,2} \cdot x'_2 \rangle + \langle y'_2, A_{2,1} \cdot x'_1 + A_{2,2} \cdot x'_2 \rangle \\ &\leq \langle y'_1, b_1 \rangle + \langle y'_2, b_2 \rangle.\end{aligned}$$

Ustalmy $i \in I_2$ takie, że $x'_2(i) > 0$. Oczywiście $c'_2(i) \geq c_2(i)$. Z drugiej strony

$$\begin{aligned}(c'_2(i) - c_2(i)) \cdot x'_2(i) &\leq \langle c'_2 - c_2, x'_2 \rangle = \langle c'_2, x'_2 \rangle - \langle c_2, x'_1 \rangle \\ &= \langle c'_2, x'_2 \rangle + \langle c_1, x'_1 \rangle - \langle y'_1, b_1 \rangle - \langle y'_2, b_2 \rangle \leq 0\end{aligned}$$

więc $c'_2(i) \leq c_2(i)$.

Analogicznie dowodzimy drugiej nierówności.

(3) $\Rightarrow$ (2). Definiujemy zbiory I'_2 i J'_1 wzorami

$$I'_2 := \{i \in I_2 : x'_2(i) > 0\} \quad \text{ i } \quad J'_1 := \{j \in J_1 : y'_1(j) > 0\}.$$

Wtedy

$$\langle c_1, x'_1 \rangle + \langle c_2, x'_2 \rangle = \langle c_1, x'_1 \rangle + \langle (c_2)|_{I'_2}, (x'_2)|_{I'_2} \rangle$$

i

$$\langle y'_1, b_1 \rangle + \langle y'_2, b_2 \rangle = \langle (y'_1)|_{J'_1}, (b_1)|_{J'_1} \rangle + \langle y'_2, b_2 \rangle.$$

Z założenia

$$\begin{aligned} (c_2)|_{I'_2} &= (A_{1,2}^T)_{I'_2, J_1} \cdot y'_1 + (A_{2,2}^T)_{I'_2, J_2} \cdot y'_2 \\ &= ((A_{1,2})_{J_1, I'_2})^T \cdot y'_1 + ((A_{2,2})_{J_2, I'_2})^T \cdot y'_2 \end{aligned}$$

i

$$(b_1)|_{J'_1} = (A_{1,1})_{J'_1, I_1} \cdot x'_1 + (A_{1,2})_{J'_1, I_2} \cdot x'_2.$$

Stąd

$$\begin{aligned} \langle c_1, x'_1 \rangle + \langle (c_2)|_{I'_2}, (x'_2)|_{I'_2} \rangle &= \langle A_{1,1}^T \cdot y'_1, x'_1 \rangle + \langle A_{2,1}^T \cdot y'_2, x'_1 \rangle \\ &\quad + \langle ((A_{1,2})_{J_1, I'_2})^T \cdot y'_1, (x'_2)|_{I'_2} \rangle + \langle ((A_{2,2})_{J_2, I'_2})^T \cdot y'_2, (x'_2)|_{I'_2} \rangle \\ &= \langle y'_1, A_{1,1} \cdot x'_1 \rangle + \langle y'_2, A_{2,1} \cdot x'_1 \rangle \\ &\quad + \langle y'_1, (A_{1,2})_{J_1, I'_2} \cdot (x'_2)|_{I'_2} \rangle + \langle y'_2, (A_{2,2})_{J_2, I'_2} \cdot (x'_2)|_{I'_2} \rangle \\ &= \langle (y'_1)|_{J'_1}, (A_{1,1})_{J'_1, I_1} \cdot x'_1 \rangle + \langle y'_2, A_{2,1} \cdot x'_1 \rangle \\ &\quad + \langle (y'_1)_{J'_1}, (A_{1,2})_{J'_1, I_2} \cdot (x'_2)|_{I'_2} \rangle + \langle y'_2, (A_{2,2})_{J_2, I'_2} \cdot (x'_2)|_{I'_2} \rangle. \end{aligned}$$

Podobnie

$$\begin{aligned} \langle (y'_1)|_{J'_1}, (b_1)|_{J'_1} \rangle + \langle y'_2, b_2 \rangle &= \langle (y'_1)|_{J'_1}, (A_{1,1})_{J'_1, I_1} \cdot x'_1 \rangle + \langle (y'_1)_{J'_1}, (A_{1,2})_{J'_1, I_2} \cdot x'_2 \rangle \\ &\quad + \langle y'_2, A_{2,1} \cdot x'_1 \rangle + \langle y'_2, A_{2,2} \cdot x'_2 \rangle \\ &= \langle (y'_1)|_{J'_1}, (A_{1,1})_{J'_1, I_1} \cdot x'_1 \rangle + \langle (y'_1)_{J'_1}, (A_{1,2})_{J'_1, I_2} \cdot (x'_2)|_{I'_2} \rangle \\ &\quad + \langle y'_2, A_{2,1} \cdot x'_1 \rangle + \langle y'_2, (A_{2,2})_{J_2, I'_2} \cdot (x'_2)|_{I'_2} \rangle. \end{aligned}$$

Powyższe równości kończą dowód. □

WNIOSEK 1.63.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą, b J -wektorem, c I -wektorem i

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Jeśli $x_0 \in P$,

$$\langle c, x_0 \rangle = \max\{\langle c, x \rangle : x \in P\}$$

i

$$J' := \{j \in J : \langle A(j), x_0 \rangle = b(j)\},$$

to istnieją nieujemne liczby wymierne λ_j , $j \in J'$, takie, że

$$c = \sum_{j \in J'} \lambda_j \cdot A(j) \quad \text{i} \quad \langle c, x_0 \rangle = \sum_{j \in J'} \lambda_j \cdot b(j).$$

Dowód.

Niech

$$Q := \{y \in \mathbb{Q}_+^J : A^T \cdot y = c\}.$$

Z Twierdzenia 1.61 wynika, że istnieje wektor $y_0 \in Q$ taki, że

$$\langle c, x_0 \rangle = \langle y_0, b \rangle.$$

Z Faktu 1.62 wiemy, że jeśli $j \in J$ i $y_0(j) > 0$, to $j \in J'$. Zatem, jeśli zdefiniujemy liczby λ_j , $j \in J$, wzorem

$$\lambda_j := y_0(j) \quad (j \in J'),$$

to

$$\sum_{j \in J'} \lambda_j \cdot A(j) = \sum_{j \in J} y_0(j) \cdot A(j) = A^T \cdot y_0 = c$$

i

$$\sum_{j \in J'} \lambda_j \cdot b(j) = \sum_{j \in J} y_0(j) \cdot b(j) = \langle y_0, b \rangle = \langle c, x_0 \rangle.$$

□

1.6. ZASTOSOWANIE: MAKSYMALNY PRZEPŁYW, MINIMALNY PRZEKRÓJ

OZNACZENIE.

Dla zbioru W wierzchołków w grafie skierowanym $D = (V, A, s, t)$ definiujemy zbiory krawędzi $\delta^-(W)$ i $\delta^+(W)$ wzorami

$$\delta^-(W) := \{a \in A : s(a) \notin W \text{ i } t(a) \in W\}$$

i

$$\delta^+(W) := \{a \in A : s(a) \in W \text{ i } t(a) \notin W\}.$$

W szczególności, dla wierzchołka v grafu D definiujemy zbiory $\delta^-(v)$ i $\delta^+(v)$ wzorami

$$\delta^-(v) := \delta^-(\{v\}) \quad \text{i} \quad \delta^+(v) := \delta^+(\{v\}).$$

OZNACZENIE.

Jeśli x jest I -wektorem i I' jest podzbiorem zbioru I , to definiujemy liczbę wymierną $x(I')$ wzorem

$$x(I') := \sum_{i \in I'} x(i).$$

DEFINICJA.

Jeśli u i v są różnymi wierzchołkami grafu skierowanego $D = (V, A, s, t)$, to PRZEPŁYWEM Z WIERZCHOŁKA u DO WIERZCHOŁKA v (u - v -PRZEPŁYWEM) w grafie D nazywamy każdy A -wektor x taki, że $x \geq 0$ i

$$x(\delta^+(w)) = x(\delta^-(w))$$

dla każdego wierzchołka w grafu D różnego do u i v . WARTOŚCIĄ przepływu x nazywamy liczbę

$$x(\delta^+(u)) - x(\delta^-(u)).$$

LEMAT 1.64.

Jeśli u i v są różnymi wierzchołkami grafu skierowanego $D = (V, A, s, t)$ oraz x jest u - v -przepływem, to

$$x(\delta^+(u)) - x(\delta^-(u)) = x(\delta^+(W)) - x(\delta^-(W))$$

dla każdego podzbioru W zbioru V takiego, że $u \in W$ i $v \notin W$.

Dowód.

Wystarczy zauważyć, że

$$x(\delta^+(W)) - x(\delta^-(W)) = \sum_{w \in W} (x(\delta^+(w)) - x(\delta^-(w))). \quad \square$$

UWAGA.

Powyższy lemat implikuje w szczególności, że

$$x(\delta^+(u)) - x(\delta^-(u)) = x(\delta^-(v)) - x(\delta^+(v)),$$

gdyż

$$\delta^-(v) = \delta^+(V \setminus \{v\}) \quad \text{i} \quad \delta^+(v) = \delta^-(V \setminus \{v\}).$$

DEFINICJA.

Jeśli u i v są różnymi wierzchołkami grafu skierowanego $D = (V, A, s, t)$, to u - v -PRZEKROJEM nazywamy każdy podzbiór C zbioru A taki, że dla każdej u - v -drogi $(u, a_1, \dots, a_n, v)$ istnieje $i \in [1, n]$ takie, że $a_i \in C$.

LEMAT 1.65.

Niech u i v będą różnymi wierzchołkami grafu skierowanego $D = (V, A, s, t)$ oraz niech c będzie A -wektorem takim, że $c \geq 0$. Jeśli

$$Q := \{(y, z) \in \mathbb{Q}_+^A \times \mathbb{Q}^V : y(a) \geq z(s(a)) - z(t(a)) \\ \text{dla każdej strzałki } a \in A \text{ oraz } z(u) = 1 \text{ i } z(v) = 0\},$$

to

$$\min\{\langle c, y \rangle : y \in Q\} = \min\{c(C) : C \text{ jest } u\text{-}v\text{-przekrojem w grafie } D\}.$$

Dowód.

Ustalmy najpierw u - v -przekrój C i zdefiniujmy zbiór wierzchołków W wzorem

$$W := \{w \in V : \text{istnieje } u\text{-}w\text{-droga w grafie } D \setminus C\}.$$

Pokażemy, że jeśli $y := \mathbf{e}_C$ i $z := \mathbf{e}_W$, to $(y, z) \in Q$ i $\langle c, y \rangle = c(C)$, co zakończy dowód nierówności

$$\min\{\langle c, y \rangle : y \in Q\} \leq \min\{c(C) : C \text{ jest } u\text{-}v\text{-przekrojem w grafie } D\}.$$

Drugi z powyższych warunków jest oczywisty, więc pozostaje sprawdzić, czy $(y, z) \in Q$. Oczywiście $y \geq 0$, $z(u) = 1$ i $z(v) = 0$ (w dowodzie tej ostatniej nierówności wykorzystujemy, że C jest u - v -przekrojem). Ustalmy teraz krawędź a grafu D . Jeśli $a \in C$, to łatwo widać, że

$$y(a) = 1 \geq z(s(a)) \geq z(s(a)) - z(t(a)).$$

Założmy zatem, że $a \notin C$. Jeśli w grafie $D \setminus C$ istnieje u - $z(s(a))$ -droga, to w grafie $D \setminus C$ istnieje także u - $z(t(a))$ -droga, więc

$$y(a) = 0 = 1 - 1 = z(s(a)) - z(t(a)).$$

W przeciwnym wypadku,

$$y(a) = 0 = z(s(a)) \geq z(s(a)) - z(t(a)).$$

Dla dowodu nierówności

$$\min\{\langle c, y \rangle : y \in Q\} \geq \min\{c(C) : C \text{ jest } u\text{-}v\text{-przekrojem w grafie } D\}$$

wyberzmy wektory $y_0 \in \mathbb{Q}^A$ i $z_0 \in \mathbb{Q}^V$ takie, że $(y_0, z_0) \in Q$ i

$$\langle c, y_0 \rangle = \min\{\langle c, y \rangle : (y, z) \in Q\}.$$

Niech

$$\begin{aligned} P := \{ & (x, \lambda_u, \lambda_v) \in \mathbb{Q}_+^A \times \mathbb{Q} \times \mathbb{Q} : x \leq c, \\ & x(\delta^-(w)) = x(\delta^+(w)) \text{ dla każdego wierzchołka } w \in V \setminus \{u, v\}, \\ & \lambda_u = x(\delta^+(u)) - x(\delta^-(u)) \text{ i } \lambda_v = x(\delta^+(v)) - x(\delta^-(v))\} \end{aligned}$$

i wybierzmy A -wektor x_0 oraz liczby wymierne λ'_u i λ'_v takie, że $(x_0, \lambda'_u, \lambda'_v) \in P$ i

$$\lambda'_u = \max\{\lambda_u : (x, \lambda_u, \lambda_v) \in P\}.$$

Z Twierdzenia 1.61 wiemy, że

$$\lambda'_u = \langle c, y_0 \rangle.$$

Definiujemy podzbiór C zbioru A wzorem

$$C := \{a \in A : z_0(s(a)) \geq 1 \text{ i } z_0(t(a)) < 1\}.$$

Zauważmy, że $C = \delta^+(W)$, gdzie

$$W := \{w \in V : z_0(w) \geq 1\}.$$

Ponieważ $z_0(u) = 1$ i $z_0(v) = 0$, więc zbiór C jest u - v -przekrojem oraz $u \in W$ i $v \notin W$. Jeśli $a \in C$, to

$$y_0(a) \geq z_0(s(a)) - z_0(t(a)) > 0,$$

więc $x_0(a) = c(a)$ na mocy Faktu 1.62. Z drugiej strony, jeśli $a \in \delta^-(W)$, to

$$y_0(a) + z_0(t(a)) - z_0(s(a)) > 0 + 1 - 1 = 0,$$

więc $x(a) = 0$ na mocy Faktu 1.62. Zatem

$$c(C) = x_0(C) = x_0(\delta^+(W)) - x_0(\delta^-(W)).$$

Korzystając z Lematu 1.64 otrzymujemy, że

$$c(C) = x_0(\delta^+(u)) - x_0(\delta^-(u)) = \lambda'_u = \langle c, y_0 \rangle,$$

co kończy dowód. $\square$

Twierdzenie 1.66 (Twierdzenie o maksymalnym przepływie i minimalnym przekroju).

Niech u i v będą różnymi wierzchołkami grafu skierowanego $D = (V, A, s, t)$. Jeśli c jest A -wektorem takim, że $c \geq 0$, to

$$\begin{aligned} \max\{x(\delta^+(u)) - x(\delta^-(u)) : x \text{ jest } u\text{-}v\text{-przepływem takim, że } x \leq c\} \\ = \min\{c(C) : \text{zbiór } C \text{ jest } u\text{-}v\text{-przekrojem w grafie } D\}. \end{aligned}$$

Dowód.

Zauważmy, że

$$\begin{aligned} \max\{x(\delta^+(u)) - x(\delta^-(u)) : x \text{ jest } u\text{-}v\text{-przepływem takim, że } x \leq c\} \\ = \max\{\lambda_u : (x, \lambda_u, \lambda_v) \in P\}, \end{aligned}$$

gdzie

$$\begin{aligned} P := \{(x, \lambda_u, \lambda_v) \in \mathbb{Q}_+^A \times \mathbb{Q} \times \mathbb{Q} : x \leq c, \\ x(\delta^-(w)) = x(\delta^+(w)) \text{ dla każdego wierzchołka } w \in V \setminus \{u, v\}, \\ \lambda_u = x(\delta^+(u)) - x(\delta^-(u)) \text{ i } \lambda_v = x(\delta^+(v)) - x(\delta^-(v))\} \end{aligned}$$

Z Twierdzenia 1.61 wiemy, że

$$\max\{\lambda_u : (x, \lambda_u, \lambda_v) \in P\} = \min\{\langle c, y \rangle : y \in Q\},$$

gdzie

$$\begin{aligned} Q := \{(y, z) \in \mathbb{Q}_+^A \times \mathbb{Q}^V : y(a) \geq z(s(a)) - z(t(a)) \\ \text{dla każdej strzałki } a \in A \text{ oraz } z(u) = 1 \text{ i } z(v) = 0\}. \end{aligned}$$

Ponieważ

$$\min\{\langle c, y \rangle : y \in Q\} = \min\{c(C) : C \text{ jest } u\text{-}v\text{-przekrojem w grafie } D\}$$

na mocy Lematu 1.65, to kończy dowód. $\square$

2. STRUKTURA WIEŁOŚCIANÓW

2.1. UKŁADY ZREDUKOWANE

DEFINICJA.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą i niech b będzie J -wektorem. Parę (A, b) nazywamy ZREDUKOWANĄ, jeśli

$$\{x \in \mathbb{Q}^I : A_{J', I} \cdot x \leq b|_{J'}\} \neq \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}$$

dla każdego właściwego podzbioru J' zbioru J .

OZNACZENIE.

Jeśli A jest $J \times I$ -macierzą, b jest J -wektorem i

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\},$$

to definiujemy podzbiory $E(A, b)$ i $F(A, b)$ zbioru J wzorami

$$E(A, b) := \{j \in J : \langle A(j), x \rangle = b(j) \text{ dla wszystkich wektorów } x \in P\}$$

oraz

$$F(A, b) := J \setminus E(A, b).$$

FAKT 2.1.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą, niech b będzie J -wektorem i

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Jeśli $F(A, b) \neq \emptyset$, to istnieje wektor $x \in P$ taki, że

$$\langle A(j), x \rangle < b(j)$$

dla każdego indeksu $j \in F(A, b)$.

DOWÓD.

Bezpośrednio z definicji wynika, że dla każdego indeksu $j \in F(A, b)$ istnieje wektor $x_j \in P$ taki, że $\langle A(j), x_j \rangle < b(j)$. Wtedy teza zachodzi dla wektora x zdefiniowanego wzorem

$$x := \frac{1}{|F(A, b)|} \cdot \sum_{j \in F(A, b)} x_j. \quad \square$$

2.2. STOŻEK CHARAKTERYSTYCZNY I WYMIAR

LEMAT 2.2.

Jeśli P jest niepustym wielościanem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to

$$\text{char. cone } P = \{y \in \mathbb{Q}^I : x + \lambda \cdot y \in P \text{ dla wszystkich wektorów } x \in P \text{ oraz nieujemnych liczb wymiernych } \lambda\}.$$

DOWÓD.

Niech

$$C := \{y \in \mathbb{Q}^I : x + \lambda \cdot y \in P \text{ dla wszystkich wektorów } x \in P \text{ oraz nieujemnych liczb wymiernych } \lambda\}.$$

Inkluzja $C \subseteq \text{char. cone } P$ jest oczywista. Dla dowodu inkluzji $\text{char. cone } P \subseteq C$ wybierzmy macierz $J \times I$ -macierz A i J -wektor b takie, że

$$P = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Ustalmy wektory $y \in \text{char. cone } P$ i $x \in P$ oraz nieujemną liczbę wymierną λ . Wiemy, że $A \cdot x \leq b$ i (wobec Faktu 1.50) $A \cdot y \leq 0$. Stąd

$$A \cdot (x + \lambda \cdot y) = A \cdot x + \lambda \cdot (A \cdot y) \leq b + \lambda \cdot 0 = b,$$

zatem $x + \lambda \cdot y \in P$. Z dowolności wektora x i liczby λ wynika, że $y \in C$. $\square$

FAKT 2.3.

Jeśli P jest niepustym wielościanem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to

$$\text{char. cone } P = \{y \in \mathbb{Q}^I : \text{istnieje wektor } x \in P \text{ taki, że } x + \lambda \cdot y \in P \text{ dla wszystkich nieujemnych liczb wymiernych } \lambda\}.$$

DOWÓD.

Niech

$$C := \{y \in \mathbb{Q}^I : \text{istnieje wektor } x \in P \text{ taki, że } x + \lambda \cdot y \in P \text{ dla wszystkich nieujemnych liczb wymiernych } \lambda\}.$$

Inkluzja $\text{char. cone } P \subseteq C$ wynika natychmiast z Lematu 2.2.

Dla dowodu inkluzji $C \subseteq \text{char. cone } P$ wybierzmy $J \times I$ - macierz A i J -wektor b takie, że

$$P = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Jeśli $y \in \mathbb{Q}^I \setminus \text{char. cone } P$, to korzystając z Faktu 1.50 otrzymujemy, że istnieje indeks $j \in J$ taki, że $\langle A(j), y \rangle > 0$. Wtedy

$$\lim_{\lambda \rightarrow \infty} \langle A(j), x + \lambda \cdot y \rangle = \infty$$

dla każdego wektora $x \in \mathbb{Q}^I$. W szczególności, dla każdego wektora $x \in P$ istnieje nieujemna liczba wymierna λ taka, że

$$\langle A(j), x + \lambda \cdot y \rangle > b(j).$$

Stąd dla każdego wektora $x \in P$ istnieje nieujemna liczba wymierna λ taka, że $x + \lambda \cdot y \notin P$, zatem $y \notin C$. $\square$

FAKT 2.4.

Niech P będzie niepustym wielościanem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$. Jeśli $P = Q + C$ dla polytopu Q oraz stożka wielościennego C , to $C = \text{char. cone } P$.

DOWÓD.

Inkluzja $C \subseteq \text{char. cone } P$ jest oczywista. Dla dowodu inkluzji $\text{char. cone } P \subseteq C$ wybierzmy $J \times I$ -macierz A taką, że

$$C = \{y \in \mathbb{Q}^I : A \cdot y \leq 0\},$$

i załóżmy, że $y \in \mathbb{Q}^I \setminus C$. Wtedy istnieje indeks $j \in J$ taki, że $\langle A(j), y \rangle > 0$. W konsekwencji

$$(*) \quad \lim_{\lambda \rightarrow \infty} \langle A(j), x + \lambda \cdot y \rangle = \infty$$

dla każdego wektora $x \in P$. Z drugiej strony, ponieważ zbiór Q jest polytopem, więc istnieje liczba wymierna β taka, że $\langle A(j), x \rangle \leq \beta$ dla wszystkich wektorów $x \in Q$. Wykorzystując równość $P = Q + C$ otrzymujemy zatem, że $\langle A(j), x \rangle \leq \beta$ dla wszystkich wektorów $x \in P$. W połączeniu z równością $(*)$ oznacza to, że dla każdego wektora $x \in P$ istnieje nieujemna liczba wymierna λ taka, że $x + \lambda \cdot y \notin P$. Wykorzystując Fakt 2.3 otrzymujemy, że $y \notin \text{char. cone } P$. $\square$

WNIOSEK 2.5.

Jeśli C jest stożkiem wielościnnym, to $\text{char. cone } C = C$.

DOWÓD.

Wiemy, że $C = 0 + C$ oraz zbiór 0 jest polytopem, więc teza wynika natychmiast z Faktu 2.4. $\square$

FAKT 2.6.

Jeśli P jest niepustym wielościanem, to wielościan P jest polytopem wtedy i tylko wtedy, gdy $\text{char. cone } P = 0$.

Dowód.

Przypuśćmy najpierw, że wielościan P jest polytopem. Ponieważ $P = P + 0$, więc $\text{char. cone } P = 0$ na mocy Faktu 2.4.

Założmy teraz, że $\text{char. cone } P = 0$. Z Wniosku 1.53 wiemy, że $P = Q + C$ dla pewnych polytopu Q oraz stożka wielościennego C . Z Faktu 2.4 wynika, że $C = \text{char. cone } P = 0$, zatem $P = Q + 0 = Q$, a więc wielościan P jest polytopem. $\square$

DEFINICJA.

Jeśli P jest niepustym wielościanem, to definiujemy podzbiór lin. space P przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, który nazywamy PRZESTRZENIĄ LINIOWOŚCI WIELOŚCIANU P , wzorem

$$\text{lin. space } P := \text{char. cone } P \cap (-\text{char. cone } P).$$

UWAGA.

Jeśli H jest niepustą podprzestrzenią afiniczną, to

$$\text{char. cone } H = -\text{char. cone } H.$$

Dowód.

Z Lematu 1.18 wynika, że zbiór $\text{char. cone } H$ jest podprzestrzenią liniową, co kończy dowód. $\square$

FAKT 2.7.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą, niech b będzie J -wektorem i

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Jeśli $P \neq \emptyset$, to

$$\text{lin. space } P = \{y \in \mathbb{Q}^I : A \cdot y = 0\}.$$

W szczególności, zbiór $\text{lin. space } P$ jest podprzestrzenią liniową przestrzeni $\mathbb{Q}^I$.

Dowód.

Pierwsza część wynika natychmiast z Faktu 1.50. Dla dowodu drugiej części korzystamy ze Stwierdzenia 1.11. $\square$

WNIOSEK 2.8.

Jeśli P jest niepustym wielościanem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to

$$\text{lin. space } P = \{y \in \mathbb{Q}^I : x + \lambda \cdot y \in P \text{ dla wszystkich}$$

$$\begin{aligned} & \text{wektorów } x \in P \text{ oraz liczb wymiernych } \lambda \} \\ & = \{y \in \mathbb{Q}^I : \text{istnieje wektor } x \in P \text{ taki, że} \\ & \quad x + \lambda \cdot y \in P \text{ dla wszystkich liczb wymiernych } \lambda\}. \end{aligned}$$

Dowód.

Powyższe równości wynikają natychmiast z Lematu 2.2 oraz Faktu 2.3, odpowiednio. $\square$

LEMAT 2.9.

Niech P będzie wielościanem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$. Jeśli V jest podprzestrzenią liniową przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ i $P \cap V \neq \emptyset$, to

$$\text{lin. space}(P \cap V) = (\text{lin. space } P) \cap V.$$

Dowód.

Udowodnimy najpierw, że $\text{lin. space}(P \cap V) \subseteq (\text{lin. space } P) \cap V$. Załóżmy, że $y \in \text{lin. space}(P \cap V)$, i wybierzmy wektor $x \in P \cap V$. Wtedy $x + \lambda \cdot y \in P \cap V$ dla każdej liczby wymiernej λ na mocy Wniosku 2.8. W szczególności $y \in \text{lin. space } P$ na mocy Wniosku 2.8. Ponadto $y = (x + y) - x$, więc $y \in V$, gdyż $x + y, x \in V$ i zbiór V jest podprzestrzenią liniową.

Założmy teraz, że $y \in (\text{lin. space } P) \cap V$, i ustalmy wektor $x \in P \cap V$. Ponieważ $x \in P$ i $y \in \text{lin. space } P$, więc $x + y, x - y \in P$. Ponadto, z warunku $x, y \in V$ wynika, że $x + y, x - y \in V$. Ostatecznie, $x + y, x - y \in P \cap V$, a więc $y \in \text{lin. space}(P \cap V)$. $\square$

DEFINICJA.

Niepusty wielościan P nazywamy OSTRYM, jeśli $\text{lin. space } P = 0$.

STWIERDZENIE 2.10.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą, niech b będzie J -wektorem i

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Jeśli $P \neq \emptyset$, to wielościan P jest ostry wtedy i tylko wtedy, gdy $\text{rk } A = |I|$.

Dowód.

Z Faktu 2.7 wiemy, że

$$\text{lin. space } P = \{y \in \mathbb{Q}^I : A \cdot y = 0\}.$$

Ponieważ, $\text{lin. space } P = 0$ wtedy i tylko wtedy, gdy $\dim \text{lin. space } P = 0$, więc teza wynika ze Stwierdzenia 1.12(2). $\square$

LEMAT 2.11.

Jeśli P jest niepustym polytopem, to wielościan P jest ostry.

DOWÓD.

Z Faktu 2.6 wiemy, że $\text{char. cone } P = 0$, co kończy dowód. $\square$

LEMAT 2.12.

Jeśli P jest niepustym wielościanem, to

$$\text{lin. space}(\text{char. cone } P) = \text{lin. space } P.$$

W szczególności, wielościan P jest ostry wtedy i tylko wtedy, gdy stożek $\text{char. cone } P$ jest wielościanem ostrym.

DOWÓD.

Ponieważ zbiór $\text{char. cone } P$ jest stożkiem wielościennym na mocy Faktu 1.50, więc

$$\text{char. cone}(\text{char. cone } P) = \text{char. cone } P,$$

na mocy Wniosku 2.5, co kończy dowód. $\square$

LEMAT 2.13.

Jeśli P jest niepustym wielościanem, to

$$P = P \cap (\text{lin. space } P)^\perp + \text{lin. space } P.$$

DOWÓD.

Oczywiście $P \cap (\text{lin. space } P)^\perp \subseteq P$, więc

$$P \cap (\text{lin. space } P)^\perp + \text{lin. space } P \subseteq P.$$

Z drugiej strony, jeśli $x \in P$, to istnieją wektory $x_1 \in (\text{lin. space } P)^\perp$ i $x_2 \in \text{lin. space } P$ takie, że $x = x_1 + x_2$. Ponieważ $x \in P$ i $x_2 \in \text{lin. space } P$, więc $x_1 = x - x_2 \in P$, co kończy dowód. $\square$

WNIOSEK 2.14.

Jeśli P jest niepustym wielościanem, to wielościan $P \cap (\text{lin. space } P)^\perp$ jest ostry.

DOWÓD.

Zauważmy, że Lemat 2.13 implikuje, iż $P \cap (\text{lin. space } P)^\perp \neq \emptyset$. Korzystając z Lematu 2.9 mamy, że

$$\text{lin. space}(P \cap (\text{lin. space } P)^\perp) = (\text{lin. space } P) \cap (\text{lin. space } P)^\perp = 0,$$

co kończy dowód. $\square$

FAKT 2.15.

Niech P będzie niepustym wielościanem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$.

- (1) Istnieją przestrzeń liniowa V oraz wielościan ostry Q zwarty w przestrzeni $V^\perp$ takie, że $P = Q + V$.
- (2) Jeśli $P = Q + V$ dla podprzestrzeni liniowej V przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ oraz wielościanu ostrego Q zwanego w przestrzeni $V^\perp$, to

$$Q = P \cap (\text{lin. space } P)^\perp \quad \text{ i } \quad V = \text{lin. space } P.$$

Dowód.

- (1) Niech

$$Q := P \cap (\text{lin. space } P)^\perp \quad \text{ i } \quad V := \text{lin. space } P.$$

Wtedy $P = Q + V$ na mocy Lematu 2.13. Ponadto zbiór V jest podprzestrzenią liniową przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ na mocy Faktu 2.7 oraz zbiór Q jest wielościanem ostrym na mocy Wniosku 2.14.

- (2) Przypuśćmy, że $P = Q + V$ dla podprzestrzeni liniowej V przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ oraz wielościanu ostrego Q zawartego w $V^\perp$.

Pokażemy najpierw, że $P \cap V^\perp = Q$. Inkluzja $Q \subseteq P \cap V^\perp$ jest oczywista. Załóżmy zatem, że $x \in P \cap V^\perp$. Wtedy istnieją wektory $x_1 \in Q$ i $x_2 \in V$ takie, że $x = x_1 + x_2$. Ponieważ $x_2 = x - x_1$ i $x, x_1 \in V^\perp$, więc $x_2 \in V^\perp$, gdyż zbiór $V^\perp$ jest podprzestrzenią liniową na mocy Lematu 1.8. Stąd $x_2 \in V \cap V^\perp = 0$, a więc $x = x_1 \in Q$.

Pokażemy teraz, że $\text{lin. space } P = V$. Inkluzja $V \subseteq \text{lin. space } P$ wynika natychmiast z równości $P = Q + V$. Z drugiej strony, załóżmy, że $y \in \text{lin. space } P$. Wtedy istnieją wektory $y_1 \in V$ i $y_2 \in V^\perp$ takie, że $y = y_1 + y_2$. Jeśli $x \in Q$ i $\lambda \in \mathbb{Q}$, to $x + \lambda \cdot y_2 \in V^\perp$. Jednocześnie, $y_2 = y - y_1 \in \text{lin. space } P$, więc $x + \lambda \cdot y_2 \in P$. Stąd $x + \lambda \cdot y_2 \in P \cap V^\perp$, więc korzystając z dowolności wektora x i liczby λ wynika, że $y_2 \in \text{lin. space } Q = 0$ na mocy Wniosku 2.8. Ostatecznie $y = y_1 \in V$, co kończy dowód. $\square$

FAKT 2.16.

Jeśli A jest $J \times I$ -macierzą, b jest J -macierzą i

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\},$$

to

$$\text{aff. hull } P = \{x \in \mathbb{Q}^I : A_{E(A,b),I} \cdot x = b|_{E(A,b)}\}.$$

Dowód.

Niech

$$H := \{x \in \mathbb{Q}^I : A_{E(A,b),I} \cdot x = b|_{E(A,b)}\}.$$

Ponieważ zbiór H jest podprzestrzenią afiniczną przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ na mocy Stwierdzenia 1.30, więc inkluzja $\text{aff.hull } P \subseteq H$ jest oczywista. Załóżmy teraz, że $x \in H$. Jeśli $x \in P$, to oczywiście $x \in \text{aff.hull } P$. Załóżmy zatem, że $x \notin P$. To w szczególności oznacza, że $F(A, b) \neq \emptyset$, więc z Faktu 2.1 wynika, że istnieje wektor $y \in P$ taki, że $\langle A(j), y \rangle < b(j)$ dla każdego indeksu $j \in F(A, b)$. Wtedy istnieje dodatnia liczba wymierna λ taka, że jeśli

$$z := \lambda \cdot x + (1 - \lambda) \cdot y,$$

to $z \in P$. Istotnie, wystarczy, aby dla każdego indeksu $j \in F(A, b)$ liczba λ spełniała warunek

$$\langle A(j), x - y \rangle \cdot \lambda \leq b(j) - \langle A(j), y \rangle,$$

co jest możliwe, gdyż

$$b(j) - \langle A(j), y \rangle > 0$$

dla każdego indeksu $j \in F(A, b)$. Ponieważ

$$x = \frac{1}{\lambda} \cdot z + \left(1 - \frac{1}{\lambda}\right) \cdot y,$$

więc $x \in \text{aff.hull } P$. □

DEFINICJA.

Jeśli P jest wielościanem, to definiujemy liczbę $\dim P$, którą nazywamy WYMIAREM WIELOŚCIANU P , wzorem

$$\dim P = \dim \text{aff.hull } P.$$

FAKT 2.17.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą, niech b będzie J -wektorem i

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Jeśli $P \neq \emptyset$, to

$$\dim P = |I| - \text{rk } A_{E(A,b), I}.$$

DOWÓD.

Z Faktu 2.16 wiemy, że

$$\text{aff.hull } P = \{x \in \mathbb{Q}^I : A_{E(A,b)} \cdot x = b|_{E(A,b)}\},$$

zatem teza wynika natychmiast ze Stwierdzenia 1.31 (zauważmy, że założenie $P \neq \emptyset$ implikuje, że $\text{aff.hull } P \neq \emptyset$). □

2.3. ŚCIANY WIEŁOŚCIANÓW

DEFINICJA.

Jeśli P jest wielościanem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to ŚCIANĄ WIEŁOŚCIANU P nie-pusty każdy podzbiór F przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ taki, że

$$F = \{x \in P : \langle c, x \rangle = \max\{\langle c, x' \rangle : x' \in P\}\}$$

dla pewnego I -wektora c .

FAKT 2.18.

Jeśli F jest ścianą wielościanu P w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to zbiór F jest wielościanem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$.

DOWÓD.

Oczywiste. □

LEMAT 2.19.

Jeśli F jest ścianą wielościanu P , to $\text{lin. space } F \subseteq \text{lin. space } P$.

DOWÓD.

Ustalmy wektor $y \in \text{lin. space } F$. Z Wniosku 2.8 wiemy, że istnieje wektor $x_0 \in F$ taki, że $x_0 + \lambda \cdot y \in F$ dla każdej liczby wymiernej λ . Ponieważ $F \subseteq P$, więc korzystając ponownie z Wniosku 2.8 otrzymujemy, że $y \in \text{lin. space } P$. □

FAKT 2.20.

Jeśli P jest wielościanem ostrym, to każda ściana wielościanu P jest wielościanem ostrym.

DOWÓD.

Ustalmy ścianę F wielościanu P . Z Faktu 2.18 wiemy, że zbiór F jest wielościanem. Z definicji zbiór F jest niepusty. Wreszcie, z Lematu 2.19 wynika, że $\text{lin. space } F \subseteq \text{lin. space } P = \{0\}$, co kończy dowód. □

LEMAT 2.21.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą, niech b będzie J -wektorem i

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Jeśli J' jest podzbiorem zbioru J oraz

$$F := \{x \in P : A_{J', I} \cdot x = b|_{J'}\},$$

to

$$F = \{x \in P : \langle c, x \rangle = \delta\},$$

gdzie

$$c := \sum_{j \in J'} A(j) \quad \text{i} \quad \delta := \sum_{j \in J'} b(j).$$

Ponadto, jeśli $F \neq \emptyset$, to

$$\delta = \max\{\langle c, x' \rangle : x' \in P\}.$$

W szczególności, jeśli $F \neq \emptyset$, to zbiór F jest ścianą wielościanu P .

Dowód.

Oczywistym jest, że jeśli $x \in P$, to

$$\langle c, x \rangle = \sum_{j \in J'} \langle A(j), x \rangle \leq \sum_{j \in J'} b(j) = \delta.$$

Ponadto, jeśli $x \in F$, to podobny rachunek pokazuje, że $\langle c, x \rangle = \delta$. Wreszcie, jeśli $x \in P \setminus F$, to istnieje indeks $j \in J'$ taki, że $\langle A(j), x \rangle < b(j)$, zatem analogicznie jak powyżej pokazujemy, że $\langle c, x \rangle < \delta$. $\square$

FAKT 2.22.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą, niech b będzie J -wektorem i

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Jeśli F jest niepustym podzbiorem przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to zbiór F jest ścianą wielościanu P wtedy i tylko wtedy, gdy istnieje podzbiór J' zbioru J taki, że

$$F = \{x \in P : A_{J',I} \cdot x = b|_{J'}\}.$$

Dowód.

Jeśli istnieje podzbiór J' zbioru J taki, że

$$F = \{x \in P : A_{J',I} \cdot x = b|_{J'}\},$$

to z Lematu 2.21 natychmiast wynika, że zbiór F jest ścianą wielościanu P .

Założmy zatem, że zbiór F jest ścianą wielościanu P . Wybierzmy I -wektor c taki, że

$$F = \{x \in P : \langle c, x \rangle = \max\{\langle c, x' \rangle : x' \in P\}\}.$$

Niech

$$\delta := \max\{\langle c, x' \rangle : x' \in P\} \quad \text{i} \quad Q := \{y \in \mathbb{Q}_+^J : A^T \cdot y = c\}.$$

Korzystając z Wniosku 1.60 wiemy, że istnieje wektor $y_0 \in Q$ taki, że $\langle y_0, b \rangle = \delta$, oraz niech

$$J' := \{j \in J : y_0(j) > 0\}.$$

Z Faktu 1.62 wynika natychmiast, że

$$F \subseteq \{x \in P : A_{J',I} \cdot x = b|_{J'}\}.$$

Z drugiej strony, jeśli x jest I -wektorem takim, że $A_{J',I} \cdot x = b|_{J'}$, to

$$\begin{aligned} \langle c, x \rangle &= \langle A^T \cdot y_0, x \rangle = \langle y_0, A \cdot x \rangle = \langle (y_0)|_{J'}, A_{J',I} \cdot x \rangle \\ &= \langle (y_0)|_{J'}, b|_{J'} \rangle = \langle y_0, b \rangle = \delta, \end{aligned}$$

a więc

$$\{x \in P : A_{J',I} \cdot x = b|_{J'}\} \subseteq F. \quad \square$$

WNIOSEK 2.23.

Jeśli F_1 i F_2 są ścianami wielościanu P i $F_1 \cap F_2 \neq \emptyset$, to zbiór $F_1 \cap F_2$ jest ścianą wielościanu P .

Dowód.

Wyberzmy $J \times I$ -macierz A oraz J -wektor b takie, że

$$P = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Z Faktu 2.22 wiemy, że istnieją podzbiory J_1 i J_2 zbioru J takie, że

$$F_1 = \{x \in P : A_{J_1,I} \cdot x = b|_{J_1}\} \quad \text{ i } \quad F_2 = \{x \in P : A_{J_2,I} \cdot x = b|_{J_2}\}.$$

Wtedy

$$F_1 \cap F_2 = \{x \in P : A_{J_1 \cup J_2, I} \cdot x = b|_{J_1 \cup J_2}\},$$

więc zbiór $F_1 \cap F_2$ jest ścianą wielościanu P na mocy Faktu 2.22. $\square$

WNIOSEK 2.24.

Jeśli C jest stożkiem wielościennym w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ oraz G jest ścianą stożka C , to istnieje I -wektor c taki, że

$$G = \{x \in C : \langle c, x \rangle = 0\} \quad \text{ i } \quad \max\{\langle c, x \rangle : x \in C\} = 0.$$

Dowód.

Wyberzmy $J \times I$ -macierz A taką, że

$$C = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq 0\}.$$

Z Faktu 2.22 wynika, że istnieje podzbiór J' zbioru J taki, że

$$G = \{x \in C : A_{J',I} \cdot x = 0\}.$$

Zatem teza wynika natychmiast z Lematu 2.21. $\square$

FAKT 2.25.

Jeśli zbiór C jest stożkiem wielościnnym w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to każda ściana stożka C jest stożkiem wielościnnym.

Dowód.

Natychmiast z Wniosku 2.24. $\square$

WNIOSEK 2.26.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą, niech b będzie J -wektorem i

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Jeśli F jest niepustym podzbiorem przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to zbiór F jest ścianą wielościanu P wtedy i tylko wtedy, gdy istnieje podzbiór J' zbioru $F(A, b)$ taki, że

$$F = \{x \in P : A_{J',I} \cdot x = b|_{J'}\}.$$

Dowód.

Jeśli istnieje podzbiór J' zbioru $F(A, b)$ taki, że

$$F = \{x \in P : A_{J',I} \cdot x = b|_{J'}\},$$

to zbiór F jest ścianą wielościanu P na mocy Faktu 2.22.

Założmy teraz, że zbiór F jest ścianą wielościanu P . Z Faktu 2.22 wiemy, że istnieje podzbiór J_0 zbioru J taki, że

$$F = \{x \in P : A_{J_0,I} \cdot x = b|_{J_0}\}.$$

Jeśli $J' := J_0 \cap F(A, b)$, to $J' \subseteq F(A, b)$ i

$$F = \{x \in P : A_{J',I} \cdot x = b|_{J'}\},$$

gdyż $\langle A(j), x \rangle = b(j)$ dla każdego wektora $x \in P$ oraz każdego indeksu $j \in J \setminus F(A, b)$.

FAKT 2.27.

Niech P będzie wielościanem.

- (1) Wielościan P ma skończenie wiele ścian.
- (2) Jeśli F jest ścianą wielościanu P i F' jest podzbiorem zbioru F , to zbiór F' jest ścianą wielościanu F wtedy i tylko wtedy, gdy zbiór F' jest ścianą wielościanu P .

Dowód.

Korzystając z Faktu 2.22 dla każdej ściany F wielościanu P istnieje podzbiór J_F zbioru J taki, że

$$F = \{x \in P : A_{J_F, I} \cdot x = b|_{J_F}\}.$$

Zauważmy, że wtedy

$$F = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b \text{ i } A_{J_F, I} \cdot x = b|_{J_F}\}.$$

- (1) Niech $\mathcal{F}$ będzie zbiorem ścian wielościanu P . Definiujemy funkcję $\Phi : \mathcal{F} \rightarrow \mathcal{P}(J)$, gdzie $\mathcal{P}(J)$ jest zbiorem podzbiorów zbioru J , wzorem

$$\Phi(F) := J_F \quad (F \in \mathcal{F}).$$

Funkcja Φ jest oczywiście różnowartościowa. Istotnie, jeśli $\Phi(F_1) = \Phi(F_2)$ dla ścian $F_1, F_2 \in \mathcal{F}$, to $J_{F_1} = J_{F_2}$, więc

$$F_1 = \{x \in P : A_{J_{F_1}, I} \cdot x = b|_{J_{F_1}}\} = \{x \in P : A_{J_{F_2}, I} \cdot x = b|_{J_{F_2}}\} = F_2.$$

Ponieważ zbiór $\mathcal{P}(J)$ jest skończony, więc także zbiór $\mathcal{F}$ jest skończony.

- (2) Przypomnijmy, że zbiór F jest wielościanem na mocy Faktu 2.18.

Założmy najpierw, że zbiór F' jest ścianą wielościanu F . Korzystając z Lematu 2.26 wiemy, że istnieje podzbiór J' zbioru $J \setminus J_F$ taki, że

$$F' = \{x \in F : A_{J', I} \cdot x = b|_{J'}\}.$$

Wtedy

$$F' = \{x \in P : A_{J_F \cup J', I} \cdot x = b|_{J_F \cup J'}\},$$

więc zbiór F jest ścianą wielościanu P na mocy Faktu 2.22.

Założmy teraz, że zbiór F' jest ścianą wielościanu P . Wybierzmy I -wektor c taki, że

$$(*) \quad F' = \{x \in P : \langle c, x \rangle = \delta\},$$

gdzie

$$(**) \quad \delta := \max\{\langle c, x \rangle : x \in P\}.$$

Wtedy

$$F' = \{x \in F : \langle c, x \rangle = \delta\} \quad \text{ i } \quad \delta = \max\{\langle c, x \rangle : x \in F\},$$

co kończy dowód.

Istotnie, inkluzja

$$F' \subseteq \{x \in F : \langle c, x \rangle = \delta\}$$

jest natychmiastową konsekwencją inkluzji $F' \subseteq F$ i równości (*). Podobnie, inkluzja $F \subseteq P$ i równość (*) implikują, że

$$\{x \in F : \langle c, x \rangle = \delta\} \subseteq F'.$$

Podobnie, nierówność

$$\max\{\langle c, x \rangle : x \in F\} \leq \delta$$

wynika natychmiast z równości (**) i inkluzji $F \subseteq P$. Z drugiej strony, ponieważ zbiór F' jest ścianą wielościanu P , więc zbiór F' jest niepusty, zatem istnieje wektor $x_0 \in F'$. Wtedy $x_0 \in F$ (gdyż $F' \subseteq F$) oraz $\langle c, x_0 \rangle = \delta$ (na mocy równości (*)), więc że

$$\delta \leq \max\{\langle c, x \rangle : x \in F\}. \quad \square$$

2.4. ŚCIANY MAKSYMALNE

DEFINICJA.

Ścianę F wielościanu P nazywamy MAKSYMALNĄ, jeśli $F \neq P$ oraz nie istnieje ściana F' wielościanu P taka, że $F \subset F' \subset P$.

LEMAT 2.28.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą, niech b będzie J -wektorem i

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Założmy, że para (A, b) jest zredukowana.

(1) Jeśli $j \in F(A, b)$, to

$$\{x \in P : \langle A(j), x \rangle = b(j)\} \neq \emptyset.$$

(2) Jeśli $j, j' \in F(A, b)$ i $j' \neq j$, to

$$\{x \in P : \langle A(j), x \rangle = b(j)\} \not\subseteq \{x \in P : \langle A(j'), x \rangle = b(j')\}.$$

Dowód.

Ustalmy indeks $j \in F(A, b)$. Wtedy $F(A, b) \neq \emptyset$, więc z Faktu 2.1 wynika, że istnieje wektor $x_1 \in P$ taki, że $\langle A(j'), x_1 \rangle < b(j)$ dla każdego indeksu $j' \in F(A, b)$. Niech $J' := J \setminus \{j\}$. Ponieważ para (A, b) jest zredukowana, więc istnieje wektor $x_2 \in \mathbb{Q}^I$ taki, że $A_{J', I} \cdot x_2 \leq b|_{J'}$ i $\langle A(j), x_2 \rangle > b(j)$. Definiujemy liczbę λ oraz I -wektor x_0 wzorami

$$\lambda := \frac{b(j) - \langle A(j), x_1 \rangle}{\langle A(j), x_2 \rangle - \langle A(j), x_1 \rangle} \quad \text{i} \quad x_0 = (1 - \lambda) \cdot x_1 + \lambda \cdot x_2.$$

Ponieważ

$$\langle A(j), x_1 \rangle < b(j) < \langle A(j), x_2 \rangle,$$

więc $0 < \lambda < 1$. Stąd łatwo wywnioskować, że $A_{J', I} \cdot x_0 \leq b|_{J'}$, gdyż $A_{J', I} \cdot x_1 \leq b|_{J'}$ i $A_{J', I} \cdot x_2 \leq b|_{J'}$. Ponadto bezpośrednim rachunkiem można sprawdzić, że $\langle A(j), x_0 \rangle = b(j)$. W szczególności,

$$x_0 \in \{x \in P : \langle A(j), x \rangle = b(j)\}.$$

Założmy teraz, że $j' \in F(A, b)$ i $j' \neq j$. Wtedy $\langle A(j'), x_1 \rangle < b(j)$, więc łatwo widzieć, że $\langle A(j'), x_0 \rangle < b(j)$, gdyż $1 - \lambda > 0$. W szczególności,

$$x_0 \notin \{x \in P : \langle A(j'), x \rangle = b(j')\}. \quad \square$$

TWIERDZENIE 2.29.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą, niech b będzie J -wektorem i

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Jeśli para (A, b) jest zredukowana, to przyporządkowanie

$$F(A, b) \ni j \mapsto \{x \in P : \langle A(j), x \rangle = b(j)\} \subseteq P$$

indukuje bijekcję pomiędzy zbiorem $F(A, b)$ a zbiorem ścian maksymalnych wielościanu P .

Dowód.

Dla każdego indeksu $j \in F(A, b)$ definiujemy zbiór $F_j \subseteq \mathbb{Q}^I$ wzorem

$$F_j := \{x \in P : \langle A(j), x \rangle = b(j)\}.$$

Niech $\mathcal{F}_{\max}$ będzie zbiorem ścian maksymalnych wielościanu P . Pokażemy najpierw, że jeśli $j \in F(A, b)$, to $F_j \in \mathcal{F}_{\max}$.

Ustalmy indeks $j \in F(A, b)$. Z Lematu 2.28(1) wynika, że $F_j \neq \emptyset$, więc z Wniosku 2.26 wynika, że zbiór F_j jest ścianą wielościanu P . Ponadto, $F_j \neq P$, gdyż $j \notin E(A, b)$. Przypuśćmy teraz, że istnieje ściana F wielościanu P taka, że $F_j \subset F$. Z Faktu 2.22 wiemy, że istnieje podzbiór J' zbioru J taki, że

$$F = \{x \in P : A_{J', I} \cdot x = b|_{J'}\}.$$

Zauważmy, że $j \notin J'$, gdyż $F \not\subseteq F_j$. Zatem jeśli istnieje indeks $j' \in J'$ taki, że $j' \in F(A, b)$, to $j' \neq j$, co prowadzi do sprzeczności, gdyż $F_j \not\subseteq F_{j'}$ na mocy Lematu 2.28(2). Stąd $J' \subseteq E(A, b)$, a więc $F = P$.

Możemy zatem zdefiniować funkcję $\Phi : F(A, b) \rightarrow \mathcal{F}_{\max}$ wzorem

$$\Phi(j) := F_j \quad (j \in F(A, b)).$$

Z Lematu 2.28(2) wynika, że funkcja Φ jest różnowartościowa. Dla zakończenia dowodu wystarczy więc pokazać, że dla każdej ściany maksymalnej F wielościanu P istnieje indeks $j \in F(A, b)$ taki, że $F = F_j$.

Ustalmy ścianę maksymalną F wielościanu P . Z Wniosku 2.26 wiemy, że istnieje podzbiór J' zbioru $F(A, b)$ taki, że

$$F = \{x \in P : A_{J', I} \cdot x = b|_{J'}\}.$$

Oczywiście $J' \neq \emptyset$ (gdyż $F \neq P$). Wybierzmy indeks $j \in J'$. Wtedy $F \subseteq F_j$ i $F_j \neq P$ (gdyż $j \notin E(A, b)$), więc z maksymalności ściany F wynika, że $F = F_j$. $\square$

FAKT 2.30.

Jeśli F jest ścianą właściwą wielościanu P w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to istnieją ściany maksymalne F_k , $k \in K$, $K \neq \emptyset$, wielościanu P takie, że

$$F = \bigcap_{k \in K} F_k.$$

Dowód.

Wybierzmy $J \times I$ -macierz A i J -wektor b takie, że

$$P = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}$$

i para (A, b) jest zredukowana. Z Wniosku 2.26 wiemy, że istnieje podzbiór K zbioru $F(A, b)$ taki, że

$$F = \{x \in P : A_{K, I} \cdot x = b|_K\}.$$

Ponieważ F jest ścianą właściwą, to $K \neq \emptyset$. Wtedy

$$F = \bigcap_{k \in K} F_k,$$

gdzie

$$F_k := \{x \in P : \langle A(k), x \rangle = b(k)\} \quad (k \in K).$$

Z Twierdzenia 2.29 wiemy, że zbiór F_k jest ścianą maksymalną wielościanu P dla każdego indeksu $k \in K$, co kończy dowód. $\square$

FAKT 2.31.

Wielościan P w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ nie ma ścian właściwych wtedy i tylko wtedy, gdy zbiór P jest przestrzenią afiniczną.

Dowód.

Przypuśćmy najpierw, że wielościan P nie ma ścian właściwych i wybierzmy parę zredukowaną (A, b) taką, że A jest $J \times I$ -macierzą, b jest J -wektorem i

$$P = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Ponieważ wielościan P nie ma ścian właściwych, więc nie ma on również ścian maksymalnych, zatem z Twierdzenia 2.29 wynika, że $F(A, b) = \emptyset$. Wtedy $E(A, b) = J$, zatem

$$P = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x = b\},$$

a więc zbiór P jest podprzestrzenią afiniczną przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ na mocy Stwierdzenia 1.30.

Założmy teraz, że zbiór P jest podprzestrzenią afiniczną przestrzeni $\mathbb{Q}^I$. Korzystając ze Stwierdzenia 1.30 wiemy, że istnieje $J \times I$ -macierz A i J -wektor b takie, że

$$P = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\},$$

para (A, b) jest zredukowana i $E(A, b) = J$. Wtedy $F(A, b) = \emptyset$, więc wielościan P nie ma ścian maksymalnych na mocy Twierdzenia 2.29. Korzystając dodatkowo z Faktu 2.30 otrzymujemy, że wielościan P nie ma ścian właściwych. $\square$

LEMAT 2.32.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą, niech b będzie J -wektorem i

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Jeśli para (A, b) jest zredukowana, $j_0 \in F(A, b)$ i

$$F := \{x \in P : \langle A(j_0), x \rangle = b(j_0)\},$$

to

$$\text{aff. hull } F = \{x \in \mathbb{Q}^I : A_{E(A,b) \cup \{j_0\}, I} \cdot x = b|_{E(A,b) \cup \{j_0\}}\}.$$

DOWÓD.

Lemat 2.28(2) implikuje, że jeśli $j \in J$, to $\langle A(j), x \rangle = b(j)$ dla wszystkich wektorów $x \in F$ wtedy i tylko wtedy, gdy $j \in E(A, b) \cup \{j_0\}$, zatem teza wynika z Faktu 2.16.

FAKT 2.33.

Jeśli F jest ścianą maksymalną wielościanu P , to $\dim F = \dim P - 1$.

DOWÓD.

Wybierzmy $J \times I$ -macierz A oraz J -wektor b takie, że

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}$$

i para (A, b) jest zredukowana. Na mocy Twierdzenia 2.29 istnieje indeks $j_0 \in F(A, b)$ taki, że

$$F = \{x \in P : \langle A(j_0), x \rangle = b(j_0)\}.$$

Korzystając z Lematu 2.32 wiemy, że

$$\text{aff. hull } F = \{x \in \mathbb{Q}^I : A_{E(A,b) \cup \{j_0\}, I} \cdot x = b|_{E(A,b) \cup \{j_0\}}\},$$

zatem ze Stwierdzenia 1.31 wynika, że

$$\dim F = \dim \text{aff. hull } F = |I| - \text{rk } A_{E(A,b) \cup \{j_0\}, I}.$$

Ponieważ $A(j_0) \notin \text{lin. hull}\{A(j) : j \in E(A, b)\}$, gdyż $j_0 \notin E(A, b)$, więc

$$\text{rk } A_{E(A,b) \cup \{j_0\}, I} = \text{rk } A_{E(A,b)} + 1.$$

Korzystając z Faktu 2.17 otrzymujemy zatem, że

$$\dim F = |I| - \text{rk } A_{E(A,b)} - 1 = \dim P - 1. \quad \square$$

WNIOSEK 2.34.

Jeśli F jest ścianą właściwą wielościanu P , to $\dim F < \dim P$.

Dowód.

Z Faktu 2.30 wynika, że istnieje ściana maksymalna F' wielościanu P taka, że $F \subseteq F'$. Korzystając z Faktu 2.33 otrzymujemy zatem, że

$$\dim F \leq \dim F' = \dim P - 1 < \dim P. \quad \square$$

STWIERDZENIE 2.35.

Jeśli F jest ścianą wielościanu P wymiaru $\dim P - 2$, to

$$\#\{F' \subseteq P : F' \text{ jest ścianą maksymalną wielościanu } P \text{ i } F' \subseteq F\} = 2.$$

W szczególności, ściana F jest przekrojem dwóch ścian maksymalnych wielościanu P .

Dowód.

Zauważmy, że druga część tezy wynika natychmiast z pierwszej i Faktu 2.30.

Wyberzmy $J \times I$ -macierz A oraz J -wektor b takie, że

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}$$

i para (A, b) jest zredukowana. Dla każdego indeksu $j \in F(A, b)$ definiujemy ścianę maksymalną F_j wielościanu P wzorem

$$F_j := \{x \in P : \langle A(j), x \rangle = b(j)\}.$$

Definiujemy podzbiór J_0 zbioru $F(A, b)$ wzorem

$$J_0 := \{j \in F(A, b) : F \subseteq F_j\}.$$

Korzystając z Twierdzenia 2.29 wystarczy pokazać, że $|J_0| = 2$. Zauważmy, że

$$F = \bigcap_{j \in J_0} F_j$$

na mocy Faktu 2.30. Ponieważ $\dim F = \dim P - 2$, więc Fakt 2.33 implikuje, że $|J_0| \geq 2$.

Zanim udowodnimy, że $|J_0| \leq 2$, pokażemy, że jeśli $j_1, j_2 \in J_0$ i $j_1 \neq j_2$, to

$$(*) \quad \text{aff. hull } F = \text{aff. hull } F_{j_1} \cap \text{aff. hull } F_{j_2}.$$

Inkluzja

$$\text{aff. hull } F \subseteq \text{aff. hull } F_{j_1} \cap \text{aff. hull } F_{j_2}$$

jest oczywista, gdyż $F \subseteq F_1$ i $F \subseteq F_2$. Przypomnijmy, że na mocy Lematu 2.32

$$(**) \quad \text{aff. hull } F_j = \{x \in \mathbb{Q}^I : A_{E(A,b) \cup \{j\}, I} \cdot x = b|_{E(A,b) \cup \{j\}}\}$$

dla każdego indeksu $j \in F(A, b)$. Lemat 2.28(2) implikuje, że podprzestrzeń $\text{aff. hull } F_{j_1} \cap \text{aff. hull } F_{j_2}$ jest właściwą podprzestrzenią przestrzeni $\text{aff. hull } F_{j_1}$. Korzystając z Faktu 2.33 wynika więc, że mamy następujący ciąg nierówności

$$\begin{aligned} \dim P - 2 &= \dim \text{aff. hull } F \leq \dim(\text{aff. hull } F_{j_1} \cap \text{aff. hull } F_{j_2}) \\ &\leq \dim \text{aff. hull } F_{j_1} - 1 = \dim P - 2, \end{aligned}$$

zatem

$$\dim \text{aff. hull } F = \dim(\text{aff. hull } F_{j_1} \cap \text{aff. hull } F_{j_2}),$$

a więc

$$\text{aff. hull } F = \text{aff. hull } F_{j_1} \cap \text{aff. hull } F_{j_2}.$$

Przypuśćmy teraz, że $|J_0| > 2$ i wybierzmy parami różne indeksy $j_0, j_1, j_2 \in J_0$. Korzystając z równości (*) i inkluzji $F \subseteq F_0$, $F \subseteq F_1$ oraz $F \subseteq F_2$ otrzymujemy, że

$$\begin{aligned} \text{aff. hull } F_{j_1} \cap \text{aff. hull } F_{j_2} &= \text{aff. hull } F \\ &\subseteq \text{aff. hull } F_{j_0} \cap \text{aff. hull } F_{j_1} \cap \text{aff. hull } F_{j_2} \\ &\subseteq \text{aff. hull } F_{j_1} \cap \text{aff. hull } F_{j_2}, \end{aligned}$$

więc

$$\text{aff. hull } F_{j_1} \cap \text{aff. hull } F_{j_2} = \text{aff. hull } F_{j_0} \cap \text{aff. hull } F_{j_1} \cap \text{aff. hull } F_{j_2}.$$

Korzystając z równości (**) otrzymujemy więc, że istnieją liczby wymierne λ_j , $j \in E(A, b) \cup \{j_1, j_2\}$ takie, że

$$A(j_0) = \sum_{j \in E(A,b) \cup \{j_1, j_2\}} \lambda_j \cdot A(j) \quad \text{i} \quad b(j_0) = \sum_{j \in E(A,b) \cup \{j_1, j_2\}} \lambda_j \cdot b(j).$$

Jeśli $\lambda_{j_1} \geq 0$ i $\lambda_{j_2} \geq 0$, to

$$P = \{x \in \mathbb{Q}^I : A_{J \setminus \{j_0\}, I} \cdot x \leq b|_{J \setminus \{j_0\}}\},$$

sprzeczność z założeniem, że para (A, b) jest zredukowana. Jeśli $\lambda_{j_1} > 0$ i $\lambda_{j_2} \leq 0$, to

$$P = \{x \in \mathbb{Q}^I : A_{J \setminus \{j_1\}, I} \cdot x \leq b|_{J \setminus \{j_1\}}\},$$

ponownie sprzeczność. Analogicznie dochodzimy do sprzeczności, gdy $\lambda_{j_1} \leq 0$ i $\lambda_{j_2} > 0$. Na zakończenie zauważmy, że jeśli $\lambda_{j_1} < 0$ i $\lambda_{j_2} \leq 0$, to $j_1 \in E(A, b)$, sprzeczność, i dualnie, jeśli $\lambda_{j_1} \leq 0$ i $\lambda_{j_2} < 0$, to $j_2 \in E(A, b)$, sprzeczność. $\square$

DEFINICJA.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą i niech b będzie J -wektorem. Parę (A, b) nazywamy NIERÓWNOŚCIOWO ZREDUKOWANĄ, jeśli

$$\{x \in \mathbb{Q}^I : A_{J \setminus \{j\}, I} \cdot x \leq b|_{J \setminus \{j\}}\} \neq \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}$$

dla każdego indeksu $j \in F(A, b)$.

LEMAT 2.36.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą, niech b będzie J -wektorem i

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Jeśli para (A, b) jest nierównościowo zredukowana, to przyporządkowanie

$$F(A, b) \ni j \mapsto \{x \in P : \langle A(j), x \rangle = b(j)\} \subseteq P$$

indukuje bijekcję pomiędzy zbiorem $F(A, b)$ a zbiorem ścian maksymalnych wielościanu P .

DOWÓD.

Ponieważ para (A, b) jest nierównościowo zredukowana, więc istnieje podzbiór J' zbioru J taki, że $F(A, b) \subseteq J'$, para $(A_{J', I}, b|_{J'})$ jest zredukowana oraz

$$P = \{x \in \mathbb{Q}^I : A_{J', I} \cdot x \leq b|_{J'}\}.$$

Ponieważ $F(A_{J', I}, b|_{J'}) = F(A, b) \cap J' = F(A, b)$, więc teza wynika z Twierdzenia 2.29. $\square$

TWIERDZENIE 2.37.

Jeśli A jest $J \times I$ -macierzą i b jest J -wektorem, to para (A, b) jest nierównościowo zredukowana wtedy i tylko wtedy, gdy

- (1) dla każdego indeksu $j \in F(A, b)$ istnieje I -wektor x taki, że $A \cdot x \leq b$ i $\langle A(j), x \rangle = b(j)$,
- (2) dla dowolnych indeksów $j_1, j_2 \in F(A, b)$ takich, że $j_1 \neq j_2$, istnieje I -wektor x taki, że $A \cdot x \leq b$, $\langle A(j_1), x \rangle = b(j_1)$ i $\langle A(j_2), x \rangle < b(j_2)$.

Dowód.

Definiujemy wielościan P w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ wzorem

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Dla każdego indeksu $j \in J$ definiujemy podzbiór F_j zbioru P wzorem

$$F_j := \{x \in P : \langle A(j), x \rangle = b(j)\}.$$

Musimy pokazać, że para (A, b) jest nierównościowo zredukowana wtedy i tylko wtedy, gdy $F_j \neq \emptyset$ dla każdego indeksu $j \in F(A, b)$ oraz $F_{j_1} \not\subseteq F_{j_2}$ dla dowolnych indeksów $j_1, j_2 \in F(A, b)$ takich, że $j_1 \neq j_2$.

Założmy najpierw, że para (A, b) jest nierównościowo zredukowana. Korzystając z Lematu 2.36 wiemy, że jeśli $j \in F(A, b)$, to zbiór F_j jest ścianą (maksymalną) wielościanu P , a więc w szczególności $F_j \neq \emptyset$. Ustalmy teraz indeksy $j_1, j_2 \in F(A, b)$ takie, że $j_1 \neq j_2$. Korzystając ponownie z Lematu 2.36 wiemy, że zbiory F_{j_1} i F_{j_2} są dwiema różnymi ścianami maksymalnymi wielościanu P , a więc w szczególności $F_{j_1} \not\subseteq F_{j_2}$.

Założmy teraz, że para (A, b) nie jest nierównościowo zredukowana, i wybierzmy podzbiór J' zbioru J taki, że para $(A_{J', I}, b|_{J'})$ jest zredukowana. Ponieważ para (A, b) nie jest nierównościowo zredukowana, więc istnieje indeks $j_1 \in F(A, b)$ taki, że $j_1 \notin J'$. Fakt 2.22 implikuje, że $F_{j_1} = \emptyset$ lub zbiór F_{j_1} jest ścianą wielościanu P . W pierwszym przypadku dowód jest zakończony, natomiast w drugim przypadku wiemy, że $F_{j_1} \neq P$, gdyż $j_1 \in F(A, b)$. Korzystając z Faktu 2.30 otrzymujemy, że istnieje ściana maksymalna F wielościanu P taka, że $F_{j_1} \subseteq F$. Korzystając z Twierdzenia 2.29 otrzymujemy, że istnieje indeks $j_2 \in F((A_{J', I}, b|_{J'})) = J' \cap F(A, b)$ taki, że $F = F_{j_2}$, co kończy dowód, gdyż warunek $j_2 \in J'$ implikuje, że $j_1 \neq j_2$. $\square$

WNIOSEK 2.38.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą, niech b będzie J -wektorem i

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Jeśli $\dim P = |I|$ i $A(j) \neq 0$ dla każdego indeksu $j \in J$, to para (A, b) jest zredukowana wtedy i tylko wtedy, gdy

- (1) dla każdego indeksu $j \in J$ istnieje $x \in P$ taki, że $\langle A(j), x \rangle = b(j)$,
- (2) dla dowolnych indeksów $j_1, j_2 \in J$ takich, że $j_1 \neq j_2$, istnieje wektor $x \in P$ taki, że $\langle A(j_1), x \rangle = b(j_1)$ i $\langle A(j_2), x \rangle < b(j_2)$.

Dowód.

Ponieważ $\dim P = |I|$ (a więc w szczególności $P \neq \emptyset$), więc $\text{rk } A_{E(A, b), I} =$

0 na mocy Faktu 2.17. Ponieważ $A(j) \neq 0$ dla każdego indeksu $j \in J$, więc $E(A, b) = \emptyset$, zatem $F(A, b) = J$. W szczególności, para (A, b) jest zredukowana wtedy i tylko wtedy, gdy jest nierównościowo zredukowana, zatem teza wynika natychmiast z Twierdzenia 2.37. $\square$

2.5. ŚCIANY MINIMALNE

DEFINICJA.

Ścianę F wielościanu P nazywamy MINIMALNĄ, jeśli nie istnieje ściana F' wielościanu P taka, że $F' \subset F$.

FAKT 2.39.

Ściana F wielościanu P jest minimalna wtedy i tylko wtedy, gdy zbiór F jest podprzestrzenią afiniczną.

DOWÓD.

Z Faktu 2.27(2) wynika, że zbiór F jest ścianą minimalną wielościanu P wtedy i tylko wtedy, gdy zbiór F traktowany jako wielościan (co jest możliwe dzięki Faktowi 2.18) nie ma ścian właściwych. Zatem teza wynika z Faktu 2.31. $\square$

TWIERDZENIE 2.40 (HOFFMAN/KRUSKAL).

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą, niech b będzie J -wektorem i

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Zbiór F jest ścianą minimalną wielościanu P wtedy i tylko wtedy, gdy $F \neq \emptyset$, $F \subseteq P$ i istnieje podzbiór J' zbioru J taki, że

$$F = \{x \in \mathbb{Q}^I : A_{J', I} \cdot x = b|_{J'}\}.$$

DOWÓD.

Jeśli zbiór F spełnia powyższe warunki, to jest ścianą minimalną wielościanu P na mocy Faktów 2.22 i 2.39.

Założmy teraz, że zbiór F jest ścianą minimalną wielościanu P . Wtedy oczywiście $F \neq \emptyset$ i $F \subseteq P$. Ponadto, na mocy Faktu 2.22 istnieją podzbiory J' i J'' zbioru J takie, że $J' \cap J'' = \emptyset$ i

$$F = \{x \in \mathbb{Q}^I : A_{J', I} \cdot x = b|_{J'} \text{ i } A_{J'', I} \cdot x \leq b|_{J''}\}.$$

Wyberzmy podzbiory J' i J'' tak, aby liczba $|J''|$ była najmniejsza możliwa. Korzystając z Lematu 2.36 otrzymujemy wtedy, że istnieje bijekcja pomiędzy zbiorem J'' a zbiorem ścian maksymalnych wielościanu F . Ponieważ zbiór F jest ścianą minimalną wielościanu P , więc z Faktu 2.27(2) wynika, że wielościan F nie ma ścian właściwych, a więc także ścian maksymalnych. Stąd $J'' = \emptyset$, co kończy dowód. $\square$

WNIOSEK 2.41.

Jeśli zbiór G jest ścianą minimalną stożka wielościennego C , to

$$G = \text{lin. space } C.$$

Dowód.

Z Twierdzenia 2.40 i Faktu 2.7 wynika natychmiast, że $\text{lin. space } C \subseteq G$. Z drugiej strony, Fakt 2.22 implikuje, że zbiór $\text{lin. space } C$ jest ścianą stożka C , co kończy dowód wobec definicji ściany minimalnej. $\square$

LEMAT 2.42.

Jeśli F jest ścianą wielościanu P , to $\text{lin. space } F = \text{lin. space } P$.

Dowód.

Wyberzmy $J \times I$ -macierz A oraz J -wektor b takie, że

$$P = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Z Faktu 2.7 wiemy, że

$$\text{lin. space } P = \{y \in \mathbb{Q}^I : A \cdot y = 0\}.$$

Z drugiej strony, z Faktu 2.22 wiemy, że istnieje podzbiór J' zbioru J taki, że

$$F = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b \text{ i } A_{J',I} \cdot x = b|_{J'}\}.$$

Korzystając ponownie z Faktu 2.7 otrzymujemy, że

$$\text{lin. space } F = \{y \in \mathbb{Q}^I : A \cdot y = 0 \text{ i } A_{J',I} \cdot y = 0\},$$

co kończy dowód. $\square$

FAKT 2.43.

Jeśli zbiór F jest ścianą minimalną wielościanu P , to istnieje wektor x_0 taki, że

$$F = x_0 + \text{lin. space } P.$$

W szczególności $\dim F = \dim \text{lin. space } P$.

Dowód.

Wyberzmy wektor $x_0 \in F$. Korzystając z Faktu 2.39 i Wniosku 1.20 wiemy, że

$$F = x_0 + \text{lin. space } F.$$

Ponieważ $\text{lin. space } F = \text{lin. space } P$ na mocy Lematu 2.42, więc otrzymujemy tezę. $\square$

WNIOSEK 2.44.

Jeśli P jest wielościanem, to dla każdej liczby całkowitej d takiej, że

$$\dim \text{lin. space } P \leq d \leq \dim P,$$

istnieje ściana F wielościanu P taka, że $\dim F = d$.

Dowód.

Jeśli $d = \dim P$, to teza jest oczywista (bierzemy $F = P$).

Przypuśćmy zatem, że $d < \dim P$ oraz załóżmy, że istnieje ściana F' wielościanu P taka, że $\dim F' = d + 1$. Ponieważ $d + 1 > d \geq \dim \text{lin. space } P$, więc ściana F' nie jest minimalna na mocy Faktu 2.43. Z Faktu 2.27(2) wynika zatem, że istnieją ściany właściwe, a więc na mocy Faktu 2.30 także ściany maksymalne, wielościanu F' . Wybierzmy ścianę maksymalną F wielościanu F' . Wtedy zbiór F jest ścianą wielościanu P na mocy Faktu 2.27(2) oraz

$$\dim F = \dim F' - 1 = d$$

na mocy Faktu 2.33, co kończy dowód. $\square$

DEFINICJA.

WIERZCHOŁKIEM WIELOŚCIANU P nazywamy każdy wektor $x \in P$ taki, że zbiór $\{x\}$ jest ścianą wielościanu P .

FAKT 2.45.

- (1) Wektor x jest wierzchołkiem wielościanu P wtedy i tylko wtedy, gdy zbiór $\{x\}$ jest ścianą minimalną wielościanu P .
- (2) Wielościan P posiada wierzchołki wtedy i tylko wtedy, gdy jest ostry.

Dowód.

Pierwsza część jest oczywista. Korzystając z pierwszej części i Faktu 2.43 natychmiast otrzymujemy, że wielościan P posiada wierzchołki wtedy i tylko wtedy, gdy $|\text{lin. space } P| = 1$, a więc $\dim \text{lin. space } P = 0$, tzn. wielościan P jest ostry. $\square$

UWAGA.

W przypadku, gdy ściana minimalna składa się tylko z jednego punktu, będziemy także nazywać tę ścianę wierzchołkiem.

2.6. KRAWĘDZIE I PROMIENIE EKSTREMALNE

FAKT 2.46.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą, niech b będzie J -wektorem i

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Jeśli F jest ścianą wielościanu P wymiaru $\dim \text{lin. space } P + 1$, to istnieje podzbiór J' zbioru J oraz indeksy $j_1, j_2 \in J \setminus J'$ takie, że $\text{rk } A_{J',I} = \text{rk } A - 1$ i

$$F = \{x \in \mathbb{Q}^I : A_{J',I} \cdot x = b|_{J'}, \langle A(j_1), x \rangle \leq b(j_1) \text{ i } \langle A(j_2), x \rangle \leq b(j_2)\}.$$

Dowód.

Ponieważ zbiór F jest ścianą wielościanu F , więc z Faktu 2.22 wynika, że istnieją podzbiory J' i J'' zbioru J takie, że $J' \cap J'' = \emptyset$ i

$$F = \{x \in \mathbb{Q}^I : A_{J',I} \cdot x = b|_{J'} \text{ i } A_{J'',I} \cdot x \leq b|_{J''}\}.$$

Wyberzmy podzbiory J' i J'' tak, aby liczba $2 \cdot |J''| + |J'|$ była najmniejsza możliwa. Pokażemy, że $|J''| \leq 2$.

Dla każdego indeksu $j \in J''$ definiujemy zbiór F_j wzorem

$$F_j := \{x \in F : \langle A(j), x \rangle = b(j)\}.$$

Z wyboru zbiorów J' i J'' oraz Twierdzenia 2.29 wynika, że zbiory F_j , $j \in J''$, są parami różnymi ścianami maksymalnymi wielościanu F . W szczególności, Fakt 2.33 implikuje, że

$$\dim F_j = \dim F - 1 = \dim \text{lin. space } P$$

dla każdego indeksu $j \in J''$. To z kolei oznacza, że

$$(*) \quad \text{rk } A_{J' \cup \{j\},I} = \text{rk } A$$

dla każdego indeksu $j \in J''$. Istotnie, jeśli $j \in J''$, to

$$\text{aff. hull } F_j = \{x \in \mathbb{Q}^I : A_{J' \cup \{j\},I} \cdot x = b|_{J' \cup \{j\}}\}$$

na mocy Lematu 2.32. Podobnie,

$$\text{lin. space } P = \{y \in \mathbb{Q}^I : A \cdot y = 0\}$$

na mocy Faktu 2.7. Korzystając ze Stwierdzenia 1.31 i Stwierdzenia 1.12(2) otrzymujemy zatem, że

$$\begin{aligned} |I| - \text{rk } A_{J' \cup \{j\},I} &= \dim \text{aff. hull } F_j = \dim F_j \\ &= \dim \text{lin. space } P = |I| - \text{rk } A. \end{aligned}$$

Zauważmy teraz, że

$$(**) \quad \text{rk } A_{J'} = \text{rk } A - 1.$$

Istotnie z wyboru zbiorów J' i J'' i Faktu 2.17 wynika, że

$$\dim F = |I| - \text{rk } A_{J'},$$

a więc korzystając ponownie ze Stwierdzenia 1.12(2) otrzymujemy, że

$$|I| - \text{rk } A_{J'} = \dim F = \dim \text{lin. space } P + 1 = |I| - \text{rk } A + 1.$$

Z równości $(*)$ i $(**)$ wynika w szczególności, że jeśli $j_1, j_2 \in J''$, to istnieją liczby wymierne $\lambda, \mu_j, j \in J'$, takie, że

$$A(j_1) = \lambda \cdot A(j_2) + \sum_{j \in J'} \mu_j \cdot A(j)$$

i $\lambda \neq 0$.

Pokażemy, że jeśli λ i $\mu_j, j \in J'$, są liczbami wymiernymi takimi, że

$$(\natural) \quad A(j_1) = \lambda \cdot A(j_2) + \sum_{j \in J'} \mu_j \cdot A(j),$$

to $\lambda < 0$. Istotnie, przypuśćmy, że $\lambda > 0$ i wybierzmy wektory x_1 i x_2 takie, że $x_1 \in F_{j_1} \setminus F_{j_2}$ i $x_2 \in F_{j_2} \setminus F_{j_1}$ (takie wektory istnieją, gdyż zbiory F_{j_1} i F_{j_2} są różnymi ścianami maksymalnymi wielościanu F). Z Lematu 2.21 wiemy, że $\langle A(j_1), x_2 \rangle < b(j_1)$. Korzystając z przedstawienia $(\natural)$ otrzymujemy zatem, że

$$(\dagger) \quad \lambda \cdot b(j_2) + \sum_{j \in J'} \mu_j \cdot b(j) < b(j_1).$$

Z drugiej strony przedstawienie $(\natural)$ implikuje, że

$$\lambda \cdot A(j_2) = A(j_1) - \sum_{j \in J'} \mu_j \cdot A(j),$$

więc

$$(\ddagger) \quad b(j_1) - \sum_{j \in J'} \mu_j \cdot b(j) < \lambda \cdot b(j_2),$$

gdyż $\langle A(j_2), x_1 \rangle < b(j_2)$ na mocy Lematu 2.21 (w tym miejscu wykorzystujemy założenie $\lambda > 0$). Dodając stronami nierówności $(\dagger)$ i $(\ddagger)$ otrzymujemy, że

$$b(j_1) + \lambda \cdot b(j_2) < b(j_1) + \lambda \cdot b(j_2),$$

sprzeczność.

Przypuśćmy teraz, że $|J''| > 2$ i wybierzmy parami różne indeksy $j_0, j_1, j_2 \in J''$. Z wcześniejszych rozważań wiemy, że istnieją liczby wymierne $\lambda_1, \lambda_2, \mu_{1,j}, \mu_{2,j}, j \in J'$, takie, że $\lambda_1 < 0, \lambda_2 < 0$,

$$A(j_1) = \lambda_1 \cdot A(j_0) + \sum_{j \in J''} \mu_{1,j} \cdot A(j)$$

i

$$A(j_2) = \lambda_2 \cdot A(j_0) + \sum_{j \in J''} \mu_{2,j} \cdot A(j).$$

Wtedy

$$A(j_2) = \frac{\lambda_2}{\lambda_1} \cdot A(j_1) + \sum_{j \in J''} \left(\mu_{2,j} - \frac{\mu_{1,j}}{\lambda_1} \right) \cdot A(j)$$

i $\frac{\lambda_2}{\lambda_1} > 0$, sprzeczność. □

WNIOSEK 2.47.

Jeśli F jest ścianą wielościanu P wymiaru $\dim \text{lin. space } P + 1$, to

$$\#\{F' : F' \text{ jest ścianą minimalną wielościanu } P \text{ i } F' \subseteq F\} \leq 2.$$

Dowód.

Z Faktu 2.46 i Twierdzenia 2.29 natychmiast wynika, że

$$\#\{F' : F' \text{ jest ścianą maksymalną wielościanu } F\} \leq 2.$$

Wystarczy zatem pokazać, że zbiór F' jest ścianą minimalną wielościanu P taką, że $F' \subseteq F$, wtedy i tylko wtedy, gdy zbiór F' jest ścianą maksymalną wielościanu F . Zauważmy jednak, że Fakt 2.43 implikuje, że ściany minimalne wielościanu P są to dokładnie ściany wielościanu P wymiaru $\dim \text{lin. space } P$. Podobnie z Faktu 2.33 i Wniosku 2.34 wynika, że ściany maksymalne wielościanu F to ściany wielościanu F wymiaru $\dim \text{lin. space } P$. Ponieważ z Faktu 2.27(2) wiemy, że ściany wielościanu F to ściany wielościanu P zawarte w zbiorze F , powyższe obserwacje kończą dowód. □

DEFINICJA.

Ściany minimalne F_1 i F_2 wielościanu P nazywamy SĄSIEDNIMI, jeśli istnieje ściana F wielościanu P wymiaru $\dim \text{lin. space } P + 1$ taka, że $F_1 \subseteq F$ i $F_2 \subseteq F$.

DEFINICJA.

ODCINKIEM nazywamy każdy zbiór postaci $\text{conv. hull}\{x_1, x_2\}$, gdzie x_1 i x_2 są dwoma różnymi I -wektorami.

DEFINICJA.

PÓŁPROSTĄ nazywamy każdy zbiór postaci $x + \text{cone}\{v\}$, gdzie x i v są dwoma I -wektorami takimi, że $v \neq 0$.

STWIERDZENIE 2.48.

Jeśli P jest wielościanem ostrym wymiaru 1, to zbiór P jest albo odcinkiem albo półprostą.

DOWÓD.

Z Faktu 2.45(2) wynika, że ściany minimalne wielościanu P są wierzchołkami. Wybierzmy wierzchołek x_0 wielościanu P . Ponieważ $\dim P = 1 > 0$, więc $P \neq \{x_0\}$. Wybierzmy wektor $x_1 \in P$ taki, że $x_1 \neq x_0$, i zdefiniujmy wektor v wzorem $v := x_1 - x_0$. Ponieważ

$$x_0 + \text{lin. hull}\{v\} = \text{aff. hull}\{x_0, x_1\} \subseteq \text{aff. hull } P$$

na mocy Stwierdzenia 1.16 i

$$\dim(x_0 + \text{lin. hull}\{v\}) = 1 = \dim P,$$

na mocy Wniosku 1.24, więc

$$P \subseteq \text{aff. hull } P = x_0 + \text{lin. hull}\{v\}.$$

Ponieważ x_0 jest wierzchołkiem wielościanu P , więc można wywnioskować, że $P \subseteq x_0 + \text{cone}\{v\}$. Z wypukłości zbioru P wynika, że jeśli $P \neq x_0 + \text{cone}\{v\}$, to zbiór P jest odcinkiem. $\square$

WNIOSEK 2.49.

Jeśli F jest ścianą wymiaru $\dim \text{lin. space } P + 1$ wielościanu P , to

$$F = Q + \text{lin. space } P,$$

gdzie zbiór Q jest odcinkiem lub półprostą.

DOWÓD.

Korzystając z Lematu 2.42 wiemy, że

$$\text{lin. space } F = \text{lin. space } P.$$

Wykorzystując teraz Faktu 2.15 otrzymujemy, że istnieje wielościan ostry Q taki, że $Q \subseteq (\text{lin. space } P)^\perp$ i

$$F = Q + \text{lin. space } P.$$

Ponieważ $\dim F = \dim \text{lin. space } P + 1$, więc $\dim Q = 1$, zatem teza wynika ze Stwierdzenia 2.48. $\square$

DEFINICJA.

Jeśli F jest ścianą wielościanu P i $\dim F = 1$, to ścianę F nazywamy KRAWĘDZIĄ, jeśli zbiór F jest odcinkiem, lub PROMIENIEM (EKSTREMALNYM), jeśli zbiór F jest półprostą.

2.7. PROMIENIE EKSTREMALNE STOŻKÓW OSTRYCH

DEFINICJA.

Ścianę G stożka wielościennego C nazywamy MINIMALNĄ ŚCIANĄ WŁAŚCIWĄ, jeśli $G \neq \text{lin. space } C$ oraz nie istnieje ściana G' stożka G taka, że $G' \subset G$ i $G' \neq \text{lin. space } C$.

LEMAT 2.50.

Ściana G stożka wielościennego C jest minimalną ścianą właściwą wtedy i tylko wtedy, gdy $\dim G = \dim \text{lin. space } C + 1$.

DOWÓD.

Założmy najpierw, że $\dim G = \dim \text{lin. space } C + 1$ i przypuśćmy, że G' jest ścianą stożka G taką, że $G' \subset G$. Z Wniosku 2.34 wiemy, że $\dim G \leq \dim \text{lin. space } C$, więc zbiór G jest ścianą minimalną stożka C na mocy Faktu 2.43. Stąd $G = \text{lin. space } C$ na mocy Wniosku 2.41.

Założmy teraz, że $\dim G \neq \dim \text{lin. space } C + 1$. Z Faktu 2.43 wiemy, że $\dim G \geq \dim \text{lin. space } C$. Jeśli $\dim G = \dim \text{lin. space } C$, to ściana G jest minimalna na mocy Faktu 2.43, więc $G = \text{lin. space } C$ na mocy Wniosku 2.41. Założmy zatem, że $\dim G > \dim \text{lin. space } C + 1$. Wtedy ściana G nie jest minimalna na mocy Faktu 2.43. Niech G' będzie ścianą maksymalną ścian G . Korzystając z Faktu 2.33 otrzymujemy, że

$$\dim G' = \dim G - 1 > \dim \text{lin. space } C,$$

więc $G' \neq \text{lin. space } C$. □

FAKT 2.51.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą i

$$C := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq 0\}.$$

Jeśli G jest ścianą stożka C wymiaru $\dim \text{lin. space } C + 1$, to istnieją podzbiór J' zbioru J oraz indeks $j_0 \in J \setminus J'$ takie, że $\text{rk } A_{J',I} = \text{rk } A - 1$ i

$$G = \{x \in \mathbb{Q}^I : A_{J',I} \cdot x = 0 \text{ i } \langle A(j_0), x \rangle \leq 0\}.$$

DOWÓD.

Korzystając z Faktu 2.46 wiemy, że istnieją podzbiór J' zbioru J oraz indeksy $j_0, j_1 \in J \setminus J'$ takie, że $\text{rk } A_{J',I} = \text{rk } A - 1$ i

$$G = \{x \in \mathbb{Q}^I : A_{J',I} \cdot x = 0, \langle A(j_0), x \rangle \leq 0 \text{ i } \langle A(j_1), x \rangle \leq 0\}.$$

Ponieważ $\dim G = \dim \text{lin. space } C + 1$, więc z Faktów 2.33 i 2.43 wynika, że ściany maksymalne stożka G są ścianami minimalnymi stożka C . Ponieważ stożek C ma dokładnie jedną ścianę minimalną na mocy Wniosku 2.41, więc korzystając z Twierdzenia 2.29 możemy założyć, że $j_1 = j_0$. $\square$

DEFINICJA.

Stożek wielościenney C nazywamy OSTRYM, jeśli stożek C jest wielościanem ostrym.

UWAGA.

Jeśli stożek C jest ostry, to jego jedyną ścianą minimalną jest zbiór $\{0\}$.

DOWÓD.

Natychmiast z Wniosku 2.41. $\square$

LEMAT 2.52.

Jeśli stożek C jest ostry, to jego ścianami wymiaru 1 są promienie ekstremalne.

DOWÓD.

Z Wniosku 2.49 wiemy, że ściany wymiaru 1 stożka C muszą być odcinkami lub promieniami ekstremalnymi. Ponieważ ściany stożka C są stożkami na mocy Faktu 2.25, więc ściany wymiaru 1 stożka C muszą być promieniami ekstremalnymi. $\square$

FAKT 2.53.

Niech G_l , $l \in L$ będą wszystkimi minimalnymi ścianami właściwymi stożka wielościennego C . Jeśli $y_l \in G_l \setminus \text{lin. space } C$ dla każdego indeksu $l \in L$, to

$$C = \text{cone}\{y_l : l \in L\} + \text{lin. space } C.$$

DOWÓD.

Oczywiście

$$\text{cone}\{y_l : l \in L\} + \text{lin. space } C \subseteq C.$$

Dla dowodu inkluzji przeciwnej pokażemy, że

$$G \subseteq \text{cone}\{y_l : l \in L\} + \text{lin. space } C$$

dla każdej ściany G stożka C . Dowód będzie indukcyjny ze względu na $\dim G$. Zauważmy, że $\dim G \geq \dim \text{lin. space } C$ na mocy Faktu 2.43.

Założmy najpierw, że $\dim G = \dim \text{lin. space } C$. Z Faktu 2.43 wiemy, że zbiór G jest ścianą minimalną stożka G , więc $G = \text{lin. space } C$ na mocy Wniosku 2.41. W szczególności,

$$G \subseteq \text{cone}\{y_l : l \in L\} + \text{lin. space } C.$$

Założmy teraz, że $\dim G > \dim \text{lin. space } C$ i ustalmy wektor $y \in G$. Wybierzmy $J \times I$ -macierz A taką, że

$$G = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq 0\}$$

i para $(A, 0)$ jest zredukowana. Wybierzmy wreszcie indeks $l_0 \in L$ taki, że $G_{l_0} \subseteq G$ (taki indeks istnieje na mocy Lematu 2.50 i Wniosku 2.44).

Niech

$$J' := \{j \in J : \langle A(j), y_{l_0} \rangle < 0\}.$$

Zauważmy, że zbiór J' jest niepusty. Istotnie, w przeciwnym wypadku $y_{l_0} \in \text{lin. space } G$ na mocy Faktu 2.7. Ponieważ $\text{lin. space } G = \text{lin. space } C$ na mocy Lematu 2.42, to prowadzioby do sprzeczności z założeniem $y_{l_0} \notin \text{lin. space } C$.

Ponieważ $J' \neq \emptyset$, zatem możemy zdefiniować liczbę μ wzorem

$$\mu := \max\{\lambda \in \mathbb{Q} : y - \lambda \cdot y_{l_0} \in G\}.$$

Innymi słowy,

$$\mu := \min\left\{\frac{\langle A(j), y \rangle}{\langle A(j), y_{l_0} \rangle} : j \in J'\right\}.$$

Oczywiście $\mu \geq 0$. Ponadto istnieje indeks $j_0 \in J'$ taki, że $y - \mu \cdot y_{l_0} \in G'$, gdzie

$$G' := \{x \in G : \langle A(j_0), x \rangle = 0\}.$$

Z Twierdzenia 2.29 i Faktu 2.33 wiemy, że $\dim G' = \dim G - 1$, zatem z założenia indukcyjnego wynika, że

$$G' \subseteq \text{cone}\{y_l : l \in L\} + \text{lin. space } C.$$

W szczególności,

$$\begin{aligned} y - \mu \cdot y_{l_0} + (y - \mu \cdot y_{l_0}) &\in \text{cone}\{y_l : l \in L\} + G' \\ &\subseteq \text{cone}\{y_l : l \in L\} + \text{lin. space } C. \quad \square \end{aligned}$$

2.8. ROZKŁAD WIEŁOŚCIANU

LEMAT 2.54.

Jeśli F jest ścianą wielościanu P , to $\text{char. cone } F \subseteq \text{char. cone } P$.

Dowód.

Ustalmy wektor $y \in \text{char. cone } F$. Z Faktu 2.3 wiemy, że istnieje wektor $x_0 \in F$ taki, że $x_0 + \lambda \cdot y \in F$ dla każdej liczby wymiernej $\lambda \in \mathbb{Q}_+$. Ponieważ $F \subseteq P$, więc korzystając ponownie z Faktu 2.3 otrzymujemy, że $y \in \text{char. cone } P$. $\square$

FAKT 2.55.

Założmy, że P jest niepustym wielościanem. Niech $F_k, k \in K$, będą wszystkimi ścianami minimalnymi wielościanu P . Jeśli $x_k \in F_k$ dla każdego $k \in K$, to

$$P = \text{conv. hull}\{x_k : k \in K\} + \text{char. cone } P.$$

Dowód.

Oczywiście

$$\text{conv. hull}\{x_k : k \in K\} + \text{char. cone } P \subseteq P.$$

Dla dowodu inkluzji przeciwnej pokażemy, że

$$F \subseteq \text{conv. hull}\{x_k : k \in K\} + \text{char. cone } P$$

dla każdej ściany F wielościanu P . Dowód będzie indukcyjny ze względu na $\dim F$. Zauważmy, że $\dim F \geq \dim \text{lin. space } P$ na mocy Faktu 2.43.

Założmy najpierw, że $\dim F = \dim \text{lin. space } P$. Wtedy zbiór F jest ścianą minimalną wielościanu P na mocy Faktu 2.43. W szczególności, istnieje indeks $k_0 \in K$ taki, że $F = F_{k_0}$. Korzystając ponownie z Faktu 2.43 otrzymujemy, że

$$F = x_{k_0} + \text{lin. space } P \subseteq \text{conv. hull}\{x_k : k \in K\} + \text{char. cone } P.$$

Założmy teraz, że $\dim F > \dim \text{lin. space } P$ i ustalmy wektor $x_0 \in F$. Istnieje indeks $k_0 \in K$ taki, że $F_{k_0} \subseteq F$. Jeśli $x_0 - x_{k_0} \in \text{char. cone } P$, to

$$x_0 = x_{k_0} + (x_0 - x_{k_0}) \in \text{conv. hull}\{x_k : k \in K\} + \text{char. cone } P.$$

Założmy zatem, że $x_0 - x_{k_0} \notin \text{char. cone } P$ i wybierzmy macierz $J \times I$ -macierz A oraz J -wektor b takie, że

$$F = \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}$$

i para (A, b) jest zredukowana. Korzystając z Lematu 2.54 wiemy, że $x_0 - x_{k_0} \notin \text{char. cone } F$, zatem z Faktu 1.50 otrzymujemy, że istnieje indeks $j \in F(A, b)$ taki, że

$$\langle A(j), x_0 - x_{k_0} \rangle > 0.$$

Niech

$$J' := \{j \in J : \langle A(j), x_0 - x_{k_0} \rangle > 0\}.$$

Z powyższej obserwacji wiemy, że $J' \neq \emptyset$, zatem możemy zdefiniować liczbę μ wzorem

$$\mu := \max\{\lambda \in \mathbb{Q} : x_{k_0} + \lambda \cdot (x_0 - x_{k_0}) \in F\}.$$

Innymi słowy,

$$\mu := \min\left\{\frac{b(j) - \langle A(j), x_{k_0} \rangle}{\langle A(j), x_0 - x_{k_0} \rangle} : j \in J'\right\}.$$

Zauważmy, że $\mu \geq 1$, gdyż $x_0 \in F$. Ponadto istnieje indeks $j_0 \in J'$ taki, że $x'_0 \in F'$, gdzie

$$x'_0 := x_{k_0} + \mu \cdot (x_0 - x_{k_0}) \quad \text{i} \quad F' := \{x \in F : \langle A(j_0), x \rangle = b(j_0)\}.$$

Z Twierdzenia 2.29 i Faktu 2.33 wiemy, że $\dim F' = \dim F - 1$, zatem z założenia indukcyjnego wynika, że

$$F' \subseteq \text{conv. hull}\{x_k : k \in K\} + \text{char. cone } P.$$

W szczególności,

$$x'_0 \in \text{conv. hull}\{x_k : k \in K\} + \text{char. cone } P.$$

Ponieważ

$$x_0 = \frac{1}{\mu} \cdot x'_0 + \left(1 - \frac{1}{\mu}\right) \cdot x_{k_0},$$

więc

$$x_0 \in \text{conv. hull}\{x_k : k \in K\} + \text{char. cone } P. \quad \square$$

WNIOSEK 2.56.

Założmy, że P jest niepustym wielościanem. Niech F_k , $k \in K$ będą wszystkimi ścianami minimalnymi wielościanu P i niech G_l , $l \in L$, będą wszystkimi minimalnymi ścianami właściwymi stożka $\text{char. cone } P$. Jeśli $x_k \in F_k$ dla każdego $k \in K$ i $y_l \in G_l \setminus \text{lin. space } P$ dla każdego indeksu $l \in L$, to

$$P = \text{conv. hull}\{x_k : k \in K\} + \text{cone}\{y_l : l \in L\} + \text{lin. space } P.$$

Dowód.

Wynika natychmiast z Faktu 2.53 i Faktu 2.55 (zauważmy, że $\text{lin. space } P = \text{lin. space } C$ na mocy Wniosku 2.5). $\square$

WNIOSEK 2.57.

Założmy, że P jest niepustym wielościanem i

$$Q := P \cap (\text{lin. space } P)^\perp.$$

Niech $x_k, k \in K$, będą wszystkimi wierzchołkami wielościanu Q i niech $G_l, l \in L$, będą wszystkimi promieniami ekstremalnymi stożka char. cone Q . Jeśli $y_l \in G_l \setminus \{0\}$ dla każdego indeksu $l \in L$, to

$$P = \text{conv. hull}\{x_k : k \in K\} + \text{cone}\{y_l : l \in L\} + \text{lin. space } P.$$

Dowód.

Z Lematu 2.13 wiemy, że

$$P = Q + \text{lin. space } P.$$

Ponadto z Wniosku 2.14 wynika, że wielościan Q jest ostry. Z Faktu 2.45 i Faktu 2.43 wynika zatem, że ścianami minimalnymi wielościanu Q są jego wierzchołki. Podobnie, z Lematu 2.50 i Lematu 2.52 wynika, że minimalnymi ścianami właściwymi stożka char. cone Q są jego promienie ekstremalne (zauważmy, że na mocy Lematu 2.12 stożek Q jest ostry). Korzystając z Wniosku 2.56 otrzymujemy zatem, że

$$Q = \text{conv. hull}\{x_k : k \in K\} + \text{cone}\{y_l : l \in L\},$$

co kończy dowód. $\square$

FAKT 2.58.

Niech P będzie niepustym wielościanem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ i

$$Q := P \cap (\text{lin. space } P)^\perp.$$

Jeśli $x_k, k \in K$ i $y_l, l \in L$, są I -wektorami takimi, że

- (1) $P = \text{conv. hull}\{x_k : k \in K\} + \text{cone}\{y_l : l \in L\} + \text{lin. space } P$,
- (2) $x_k \in (\text{lin. space } P)^\perp$ dla każdego indeksu $k \in K$ i $y_l \in (\text{lin. space } P)^\perp$ dla każdego indeksu $l \in L$,
- (3) liczba $|K| + |L|$ jest minimalna,

to $x_k, k \in K$, są wszystkimi parami różnymi wierzchołkami wielościanu Q oraz $\text{cone}\{y_l\}, l \in L$, są wszystkimi parami różnymi promieniami ekstremalnymi stożka char. cone Q .

Dowód.

Z warunków (1) i (2) oraz Faktu 2.15(2) wynika, że

$$\text{conv. hull}\{x_k : k \in K\} + \text{cone}\{y_l : l \in L\} = Q.$$

Stąd dla każdej ściany F wielościanu Q istnieje indeks $k \in K$ taki, że $x_k \in F$. W szczególności, wśród wektorów x_k , $k \in K$, znajdują się wszystkie wierzchołki wielościanu Q . Ponadto korzystając z Faktu 2.4 otrzymujemy, że

$$\text{cone}\{y_l : l \in L\} = \text{char. cone } Q,$$

a więc dla każdej ściany G stożka $\text{char. cone } Q$ istnieje indeks $l \in L$ taki, że $y_l \in G$. W szczególności, wśród stożków $\text{cone}\{y_l\}$, $l \in L$, znajdują się wszystkie promienie ekstremalne stożka Q . Wykorzystując warunek (3) oraz Wniosek 2.57 otrzymujemy tezę. $\square$

2.9. ZASTOSOWANIE: MACIERZE PODWÓJNIE STOCHASTYCZNE

DEFINICJA.

$J \times I$ -macierz A nazywamy PODWÓJNIE STOCHASTYCZNĄ wtedy i tylko wtedy, gdy spełnione są następujące warunki:

- (1) $A(j, i) \geq 0$ dla wszystkich indeksów $i \in I$ i $j \in J$,
- (2) $\sum_{j \in J} A(j, i) = 1$ dla każdego indeksu $i \in I$,
- (3) $\sum_{i \in I} A(j, i) = 1$ dla każdego indeksu $j \in J$.

UWAGA.

Jeśli A jest $J \times I$ -macierzą podwójnie stochastyczną, to $|J| = |I|$.

Dowód.

Mamy równości

$$|I| = \sum_{i \in I} 1 = \sum_{i \in I} \sum_{j \in J} A(j, i) = \sum_{j \in J} \sum_{i \in I} A(j, i) = \sum_{j \in J} 1 = |J|. \quad \square$$

OZNACZENIE.

Symbolem $\mathbb{P}_{I,J}$ oznaczamy zbiór wszystkich $J \times I$ -macierzy podwójnie stochastycznych.

DEFINICJA.

$J \times I$ -macierz P nazywamy MACIERZĄ PERMUTACJI wtedy i tylko wtedy, gdy spełnione są następujące warunki:

- (1) $P(j, i) \in \{0, 1\}$ dla wszystkich indeksów $i \in I$ i $j \in J$,
- (2) dla każdego indeksu $i \in I$ istnieje dokładnie jeden indeks $j \in J$ taki, że $P(j, i) = 1$,

- (3) dla każdego indeksu $j \in J$ istnieje dokładnie jeden indeks $i \in I$ taki, że $P(j, i) = 1$.

UWAGA.

Każda macierz permutacji jest macierzą podwójnie stochastyczną.

OZNACZENIE.

Symbolem $\mathcal{P}_{I,J}$ oznaczamy zbiór wszystkich $J \times I$ -macierzy permutacji.

OZNACZENIE.

Symbolem $\mathcal{B}_{I,J}$ oznaczamy zbiór bijekcji ze zbioru I do zbioru J .

OZNACZENIE.

Dla każdej bijekcji $\sigma \in \mathcal{B}_{I,J}$ definiujemy macierz P_σ wzorem

$$P_\sigma(j, i) := \begin{cases} 1 & \text{jeśli } j = \sigma(i), \\ 0 & \text{w przeciwnym wypadku,} \end{cases} \quad (i, j \in I).$$

UWAGA.

Jeśli zdefiniujemy funkcję $\Phi : \mathcal{B}_{I,J} \rightarrow \mathcal{P}_{I,J}$ wzorem

$$(\Phi(\sigma)) := P_\sigma \quad (\sigma \in \mathcal{B}_{I,J}),$$

to funkcja Φ jest bijekcją.

TWIERDZENIE 2.59 (BIRKHOFF).

$$\mathbb{P}_{I,J} = \text{conv. hull } \mathcal{P}_{I,J}.$$

DOWÓD.

Zauważmy, że zbiór $\mathbb{P}_{J,I}$ jest wielościanem. Ponadto $\text{char. cone } \mathbb{P}_{J,I} = \{0\}$. Istotnie, korzystając z Faktu 1.50 wiemy, że jeśli A jest $J \times I$ -macierzą, to $A \in \text{char. cone } \mathbb{P}_{J,I}$ wtedy i tylko wtedy, gdy spełnione są następujące warunki:

- (1) $A(j, i) \geq 0$ dla wszystkich indeksów $i \in I$ i $j \in J$,
- (2) $\sum_{j \in J} A(j, i) = 0$ dla każdego indeksu $i \in I$,
- (3) $\sum_{i \in I} A(j, i) = 0$ dla każdego indeksu $j \in J$.

Wobec Faktu 2.55 wystarczy zatem pokazać, że zbiór $\mathcal{P}_{J,I}$ jest zbiorem wierzchołków wielościanu $\mathbb{P}_{J,I}$. Tezę tę udowodnimy przez indukcję ze względu na $|I|$. Zauważmy, że jeśli $|I| = 1$, to teza jest oczywista, założmy zatem, że $|I| > 1$.

Pokażemy najpierw, że macierz P_σ jest wierzchołkiem wielościanu $\mathbb{P}_{I,J}$ dla każdej bijekcji $\sigma \in \mathcal{B}_{I,J}$. Zauważmy, że macierz P_σ jest jedynym rozwiązaniem w przestrzeni $J \times I$ -macierzy układu równań

$$x_{j,i} = 0, \quad i \in I, j \in J, j \neq \sigma(i),$$

$$\begin{aligned}\sum_{j \in J} x_{j,i} &= 1, & i \in I, \\ \sum_{i \in I} x_{j,i} &= 1, & j \in J,\end{aligned}$$

co kończy tę część dowodu wobec Twierdzenia 2.40.

Założmy teraz, że macierz A jest wierzchołkiem wielościanu $\mathbb{P}_{I,J}$. Niech

$$\mathcal{I} := \{(j, i) \in J \times I : A(j, i) = 0\}.$$

Na mocy Twierdzenia 2.40 macierz A jest jedynym rozwiązaniem w przestrzeni $J \times I$ -macierzy układu równań

$$\begin{aligned}x_{j,i} &= 0, & (j, i) \in \mathcal{I}, \\ \sum_{j \in J} x_{j,i} &= 1, & i \in I, \\ \sum_{i \in I} x_{j,i} &= 1, & j \in J.\end{aligned}$$

W szczególności oznacza to, że

$$|\mathcal{I}| \geq |I|^2 - (2 \cdot |I| - 1) = |I| \cdot (|I| - 2) + 1.$$

Stąd, istnieje indeks $i_0 \in I$ taki, że $|J_0| = |J| - 1$ (pamiętajmy, że $|I| = |J|$), gdzie

$$J_0 := \{j \in J : (j, i_0) \in \mathcal{I}\}.$$

Niech $I_0 := I \setminus \{i_0\}$ i niech j_0 będzie (jedynym) elementem zbioru $J \setminus J_0$. Wtedy $A(j_0, i_0) = 1$ oraz $A_{j_0,i} = 0$ dla wszystkich indeksów $i \in I_0$ i $A(j, i_0) = 0$ dla wszystkich indeksów $j \in J_0$. Definiujemy $J_0 \times I_0$ -macierz A_0 wzorem

$$A_0 := A|_{J_0, I_0}.$$

Wtedy $A_0 \in \mathbb{P}_{I_0, J_0}$ oraz A_0 jest jedynym rozwiązaniem układu równań

$$\begin{aligned}x_{j,i} &= 0, & (j, i) \in \mathcal{I}_0, \\ \sum_{j \in J_0} x_{j,i} &= 1, & i \in I_0, \\ \sum_{i \in I_0} x_{j,i} &= 1, & j \in J_0,\end{aligned}$$

gdzie

$$\mathcal{I}_0 := \mathcal{I} \cap (J_0 \times I_0).$$

Korzystając ponownie z Twierdzenia 2.40 otrzymujemy, że macierz A_0 jest wierzchołkiem zbioru $\mathbb{P}_{I_0, J_0}$, zatem istnieje bijekcja $\sigma_0 \in \mathcal{B}_{I_0, J_0}$ taka, że $A_0 = P_{\sigma_0}$. Jeśli zdefiniujemy funkcję $\sigma : I \rightarrow J$ wzorem

$$\sigma(i) := \begin{cases} j_0 & \text{jeśli } i = i_0, \\ \sigma_0(j) & \text{jeśli } i \in I_0, \end{cases} \quad (i \in I),$$

to funkcja σ jest bijekcją i $A = P_\sigma$. □

DEFINICJA.

SKOJARZENIEM w grafie $G = (V, E, \gamma)$ nazywamy każdy podzbiór $M \subseteq E$ taki, że $|\gamma(e)| = 2$ dla każdej krawędzi $e \in M$ oraz

$$|\{e \in M : v \in \gamma(e)\}| \leq 1$$

dla każdego wierzchołka $v \in V$. Równoważnie, drugi warunek możemy sformułować: $\gamma(e_1) \cap \gamma(e_2) = \emptyset$ dla wszystkich krawędzi $e_1, e_2 \in M$ takich, że $e_1 \neq e_2$. Skojarzenie M nazywamy DOSKONAŁYM, jeśli

$$|\{e \in M : v \in \gamma(e)\}| = 1$$

dla każdego wierzchołka $v \in V$.

LEMAT 2.60.

Jeśli graf $G = (V, E, \gamma)$ posiada skojarzenie doskonałe, to liczba $|V|$ jest parzysta.

DOWÓD.

Niech M będzie skojarzeniem doskonałym w grafie V . Wtedy

$$2 \cdot M = \sum_{e \in M} |\gamma(e)| = \bigcap_{e \in M} \gamma(e) = V. \quad \square$$

LEMAT 2.61.

Niech $G = (V, E, \gamma)$ będzie grafem dwudzielnym z klasami kolorów V_1 i V_2 . Niech $\sigma \in \mathcal{B}_{V_1, V_2}$ będzie bijekcją taką, że $\{v, \sigma(v)\} \in \gamma(E)$ dla każdego wierzchołka $v \in V_1$. Jeśli $e_v \in E$ i $\gamma(e_v) = \{v, \sigma(v)\}$ dla każdego wierzchołka $v \in V_1$, to zbiór M jest skojarzeniem doskonałym w grafie G , gdzie

$$M := \{e_v : v \in V_1\}.$$

DOWÓD.

Oczywiście $|\gamma(e_v)| = 2$ dla każdego wierzchołka $v \in V_1$. Jeśli $v \in V_1$, to

$$\{e \in M : v \in \gamma(e)\} = \{e_v\}.$$

Podobnie, jeśli $v \in V_2$, to

$$\{e \in M : v \in \gamma(e)\} = \{e_{\sigma^{-1}(v)}\}. \quad \square$$

WNIOSEK 2.62.

Jeśli $G = (V, E, \gamma)$ jest nietrywialnym regularnym grafem dwudzielnym, to graf G posiada skojarzenie doskonałe.

DOWÓD.

Niech V_1 i V_2 będą klasami kolorów w grafie G . Definiujemy $V_2 \times V_1$ -macierz A wzorem

$$A(v_2, v_1) := \frac{\#\{e \in E : \gamma(e) = \{v_1, v_2\}\}}{d} \quad (v_1 \in V_1, v_2 \in V_2),$$

gdzie d jest stopniem regularności grafu G . Wtedy macierz A jest podwójnie stochastyczna, zatem z Twierdzenia 2.59 wiemy, że istnieją nieujemne liczby wymierne λ_P , $P \in \mathcal{P}_{V_1, V_2}$, takie, że

$$A = \sum_{P \in \mathcal{P}_{V_1, V_2}} \lambda_P \cdot P \quad \text{i} \quad \sum_{P \in \mathcal{P}_{V_1, V_2}} \lambda_P = 1.$$

Wyberzmy bijekcję $\sigma \in \mathcal{B}_{V_1, V_2}$ taką, że $\lambda_{P_\sigma} > 0$. Wtedy $A(\sigma(v), v) > 0$ dla każdego wierzchołka $v \in V_1$, zatem dla każdego wierzchołka $v \in V_1$ istnieje krawędź $e \in E$ taką, że $\gamma(e) = \{v, \sigma(v)\}$. Korzystając z Lematu 2.61 otrzymujemy, że istnieje skojarzenie doskonałe w grafie G . $\square$

DEFINICJA.

POLYTOPEM SKOJARZEŃ DOSKONAŁYCH w grafie $G = (V, E, \gamma)$ nazywamy zbiór $P(G)$ zdefiniowany wzorem

$$P(G) := \text{conv. hull}\{\mathbf{e}_M : \text{zbiór } M \text{ jest skojarzeniem doskonałym w grafie } G\}.$$

OZNACZENIE.

Niech $G = (V, E, \gamma)$ będzie grafem. Dla podzbioru $W \subseteq V$ definiujemy zbiór $\delta(W) \subseteq E$ wzorem

$$\delta(W) := \{e \in E : \gamma(e) \cap W \neq \emptyset \text{ i } \gamma(e) \cap (V \setminus W) \neq \emptyset\}.$$

Ponadto, jeśli v wierzchołkiem grafu G , to piszemy

$$\delta(v) := \delta(\{v\}).$$

UWAGA.

Jeśli $G = (V, E, \gamma)$ jest grafem i $W \subseteq V$, to

$$\delta(W) = \delta(V \setminus W).$$

OZNACZENIE.

Jeśli x jest I -wektorem oraz $I' \subseteq I$, to definiujemy liczbę $x(I')$ wzorem

$$x(I') := \langle x, \mathbf{e}_{I'} \rangle = \sum_{i \in I'} x(i).$$

WNIOSEK 2.63.

Jeśli $G = (V, E, \gamma)$ jest grafem dwudzielnym, to

$$P(G) = \left\{ x \in \mathbb{Q}_+^E : x(\delta(v)) = 1 \text{ dla każdego wierzchołka } v \in V \right\}.$$

DOWÓD.

Niech V_1 i V_2 będą klasami kolorów w grafie G .

Definiujemy podzbiór $P \subseteq \mathbb{Q}^E$ wzorem

$$P := \{ x \in \mathbb{Q}_+^E : x(\delta(v)) = 1 \text{ dla każdego wierzchołka } v \in V \}.$$

Oczywiście $P(G) \subseteq P$. Dla dowodu inkluzji $P \subseteq P(G)$ ustalmy wektor $x \in P$. Wtedy

$$|V_1| = \sum_{v \in V_1} 1 = \sum_{v \in V_1} x(\delta(v)) = x(E).$$

Podobnie pokazujemy, że $x(E) = |V_2|$, a więc w szczególności $|V_1| = |V_2|$. Przez indukcję na

$$\#\{e \in E : x(e) > 0\}$$

pokażemy, że $x \in P(G)$. Zauważmy, że $x \neq 0$. Wybierzmy krawędź $e_0 \in E$ taką, że

$$x(e_0) = \min\{x(e) : e \in E \text{ i } x(e) > 0\}.$$

Niech $w_1 \in V_1$ i $w_2 \in V_2$ będą wierzchołkami takimi, że $\gamma(e_0) = \{w_1, w_2\}$.

Jeśli $x(e_0) = 1$, to $x(e) = 1$ dla każdej krawędzi e takiej, że $x(e) > 0$, więc $x = \mathbf{e}_M$, gdzie

$$M := \{e \in E : x(e) > 0\}.$$

Korzystając z założenia $x \in P(G)$ łatwo otrzymujemy, że zbiór M jest skojarzeniem doskonałym w grafie G .

Założmy zatem, że $x(e_0) < 1$. Definiujemy $V_2 \times V_1$ -macierz A wzorem

$$A(v_2, v_1) := \sum_{\substack{e \in E \\ \gamma(e) = \{v_1, v_2\}}} x(e) \quad (v_1 \in V_1, v_2 \in V).$$

Wtedy macierz A jest podwójnie stochastyczna, zatem z Twierdzenia 2.59 wiemy, że istnieją nieujemne liczby wymierne λ_P , $P \in \mathcal{P}_{V_1, V_2}$, takie, że

$$A = \sum_{P \in \mathcal{P}_{V_1, V_2}} \lambda_P \cdot P \quad \text{i} \quad \sum_{P \in \mathcal{P}_{V_1, V_2}} \lambda_P = 1.$$

Niech

$$\mathcal{B}_0 := \{\sigma \in \mathcal{B}_{V_1, V_2} : \lambda_{P_\sigma} > 0 \text{ i } \sigma(w_1) = w_2\}.$$

Oczywiście $\mathcal{B}_0 \neq \emptyset$. Korzystając z Lematu 2.61 wiemy, że dla każdej permutacji $\sigma \in \mathcal{B}_0$ istnieje skojarzenie doskonałe M_σ w grafie G takie, że $e_0 \in M_\sigma$, $x(e) > 0$ dla każdej krawędzi $e \in M$ oraz

$$\gamma(M_\sigma) = \{\{v, \sigma(v)\} : v \in V_1\}.$$

Definiujemy E -wektor x' wzorem

$$x' := \frac{1}{1 - x(e_0)} \cdot \left(x - \frac{x(e_0)}{\lambda} \cdot \sum_{\sigma \in \mathcal{B}_0} \lambda_{P_\sigma} \cdot \mathbf{e}_{M_\sigma} \right),$$

gdzie

$$\lambda := \sum_{\sigma \in \mathcal{B}_0} \lambda_{P_\sigma}.$$

Wtedy $x' \in P$ oraz

$$\#\{e \in E : x'(e) > 0\} < \#\{e \in E : x(e) > 0\},$$

gdyż $x'(e_0) = 0$. Z założenia indukcyjnego wynika, że istnieją skojarzenia doskonałe M_i , $i \in I$, w grafie G oraz nieujemne liczby wymierne λ_i , $i \in I$, takie, że

$$x' = \sum_{i \in I} \lambda_i \cdot \mathbf{e}_{M_i} \quad \text{i} \quad \sum_{i \in I} \lambda_i = 1.$$

Wtedy

$$x = \frac{x(e_0)}{\lambda} \cdot \sum_{\sigma \in \mathcal{B}_0} \lambda_{P_\sigma} \cdot \mathbf{e}_{M_\sigma} + (1 - x(e_0)) \cdot \sum_{i \in I} \lambda_i \cdot \mathbf{e}_{M_i}$$

oraz

$$\frac{x(e_0)}{\lambda} \sum_{\sigma \in \mathcal{B}_0} \lambda_{P_\sigma} + (1 - x(e_0)) \cdot \sum_{i \in I} \lambda_i = 1,$$

co kończy dowód. □

2.10. ZASTOSOWANIE: POLYTOP SKOJARZEŃ

PRZYKŁAD.

Niech $G = (V, E)$ będzie następującym grafem prostym

Zauważmy, że $P(G) = \emptyset$. Z drugiej strony,

$$\left\{ x \in \mathbb{Q}_+^E : \sum_{\substack{e \in E \\ v \in e}} x(e) = 1 \right\} \neq \emptyset.$$

Twierdzenie 2.64 (Edmonds).

Jeśli $G = (V, E, \gamma)$ jest grafem, to

$$P(G) = \{ x \in \mathbb{Q}_+^E : x(\delta(v)) = 1 \text{ dla każdego wierzchołka } v \in V, \\ x(\delta(W)) \geq 1 \text{ dla każdego podzbioru } W \subseteq V \\ \text{takiego, że liczba } |W| \text{ jest nieparzysta, oraz} \\ x(e) = 0 \text{ dla każdej pętli } e \in E \}.$$

Dowód.

Bez straty ogólności możemy założyć, że w grafie G nie ma pętli. Dla grafu G definiujemy zbiór $P(G') \subseteq \mathbb{Q}^E$ wzorem

$$P'(G) := \{ x \in \mathbb{Q}_+^E : x(\delta(v)) = 1 \text{ dla każdego wierzchołka } v \in V \text{ i} \\ x(\delta(W)) \geq 1 \text{ dla każdego podzbioru } W \subseteq V \\ \text{takiego, że liczba } |W| \text{ jest nieparzysta} \}.$$

Oczywiście $P(G) \subseteq P'(G)$. Inkluzję $P'(G) \subseteq P(G)$ udowodnimy przez indukcję ze względu na $|G| := |V| + |E|$. Ponieważ $\text{char. cone } P'(G) = \{0\}$ na mocy

Faktu 1.50, więc korzystając z Faktu 2.55 wystarczy pokazać, że $x \in P(G)$ dla każdego wierzchołka x polytopu $P'(G)$. Ustalmy zatem wierzchołek x polytopu $P'(G)$. Zauważmy, że liczba $|V|$ jest parzysta. Istotnie, $\delta(V) = \emptyset$, więc $x(\delta(V)) = 0$.

1°. Załóżmy, że graf G nie jest spójny, a więc istnieją podzbiory $V', V'' \subseteq V$ takie, że $V' \neq \emptyset \neq V''$, $V = V' \cup V''$, $V' \cap V'' = \emptyset$ i $E = E' \cup E''$, gdzie

$$E' := \{e \in E : \gamma(e) \subseteq V'\} \quad \text{i} \quad E'' := \{e \in E : \gamma(e) \subseteq V''\}.$$

Definiujemy grafy G' i G'' wzorami $G' := (V', E', \gamma')$ i $G'' := (V'', E'', \gamma'')$, gdzie

$$\gamma'(e) := \gamma(e) \quad (e \in E')$$

i

$$\gamma''(e) := \gamma(e) \quad (e \in E'').$$

Jeśli $x' := x|_{E'}$ i $x'' := x|_{E''}$, to oczywiście $x' \in P'(G')$ i $x'' \in P'(G'')$, a więc $x' \in P(G')$ i $x'' \in P(G'')$ na mocy założenia indukcyjnego. W szczególności, jeśli $\mathcal{M}'$ i $\mathcal{M}''$ są zbiorami skojarzeń doskonałych w grafach G' i G'' , odpowiednio, to istnieją nieujemne liczby wymierne $\lambda_{M'}$, $M' \in \mathcal{M}'$, i $\mu_{M''}$, $M'' \in \mathcal{M}''$, takie, że

$$\sum_{M' \in \mathcal{M}'} \lambda_{M'} = 1 \quad \text{i} \quad \sum_{M'' \in \mathcal{M}''} \mu_{M''} = 1$$

oraz

$$x' = \sum_{M' \in \mathcal{M}'} \lambda_{M'} \cdot \mathbf{e}_{M'} \quad \text{i} \quad x'' = \sum_{M'' \in \mathcal{M}''} \mu_{M''} \cdot \mathbf{e}_{M''}.$$

Wtedy

$$x = \sum_{M' \in \mathcal{M}'} \sum_{M'' \in \mathcal{M}''} (\lambda_{M'} \cdot \mu_{M''}) \cdot \mathbf{e}_{M' \cup M''}.$$

Ponieważ zbiór $M' \cup M''$ jest skojarzeniem doskonałym w grafie G dla dowolnych skojarzeń $M' \in \mathcal{M}'$ i $M'' \in \mathcal{M}''$, to kończy dowód w tym przypadku.

2°. Załóżmy, że istnieje krawędź $e \in E$ taka, że $x(e) = 0$. Definiujemy graf G' wzorem $G' := (V', E', \gamma')$, $V' := V$, $E' := E \setminus \{e\}$ i $\gamma' := \gamma|_{E'}$. Jeśli $x' := x|_{E'}$, to $x' \in P'(G')$, a więc $x' \in P(G')$ na mocy założenia indukcyjnego. Ponieważ każde skojarzenie doskonałe w grafie G' jest skojarzeniem doskonałym w grafie G , stąd natychmiast wynika, że $x \in P(G)$.

3°. Załóżmy, że istnieje wierzchołek $v \in V$ taki, że $\delta(v) = \{e\}$. Wtedy $x(e) = 1$. Niech $\gamma(e) = \{v, u\}$. Jeśli $\delta(u) \neq \{e\}$, to istnieje krawędź $e' \in E$ taka, że $x(e') = 0$, zatem teza wynika z punktu 2°. Załóżmy zatem, że $\delta(u) = \{e\}$. Jeśli $V \neq \{u, v\}$, to graf G nie jest spójny i korzystamy z punktu 1°. W przeciwnym wypadku, zbiór $M := \{e\}$ jest skojarzeniem doskonałym w grafie G i $x = \mathbf{e}_M \in P(G)$.

4°. Załóżmy, że $|E| \leq |V|$. Korzystając z punktu 3° możemy założyć, że

$$|\delta(v)| \geq 2$$

dla każdego wierzchołka $v \in V$. Wtedy

$$2 \cdot |E| = \sum_{v \in V} |\delta(v)| \geq 2 \cdot |V|,$$

a więc $|E| = |V|$ oraz

$$|\delta(v)| = 2$$

dla każdego wierzchołka $v \in V$. Jeśli graf G nie jest spójny, to teza wynika z punktu 1°. Załóżmy zatem, że graf G jest spójny. Wtedy graf G jest cyklem, a więc istnieje ciąg $(v_0, e_1, v_1, \dots, e_n, v_n)$ taki, że

- $n := |V|$,
- $v_1, \dots, v_n$ są parami różnymi wierzchołkami grafu G i $v_0 = v_n$,
- $e_1, \dots, e_n$ są parami różnymi krawędziami grafu G i $\gamma(e_i) = \{v_{i-1}, v_i\}$ dla każdego indeksu $i \in [1, n]$,

Jeśli $\lambda := x(e_1)$, to przez prostą indukcję pokazujemy, że

$$x(e_i) = \begin{cases} \lambda & \text{jeśli } i \equiv 1 \pmod{2}, \\ 1 - \lambda & \text{jeśli } i \equiv 0 \pmod{2}, \end{cases}$$

dla każdego indeksu $i \in [1, n]$ (w szczególności, $0 \leq \lambda \leq 1$). Niech

$$M' := \{e_i : i \in [1, n] \text{ i } i \equiv 1 \pmod{2}\}$$

i

$$M'' := \{e_i : i \in [1, n] \text{ i } i \equiv 0 \pmod{2}\}.$$

Wtedy zbiory M' i M'' są skojarzeniami doskonałymi w grafie G (przypomnijmy, że $2 \mid n$) oraz

$$x = \lambda \cdot \mathbf{e}_{M'} + (1 - \lambda) \cdot \mathbf{e}_{M''}.$$

5°. Załóżmy, że $|E| > |V|$. Korzystając z punktu 2° możemy założyć, że $x(e) > 0$ dla każdej krawędzi $e \in E$. Ponieważ wektor x jest wierzchołkiem polytopu $P'(G)$, więc z Twierdzenia 2.40 wynika, że istnieje zbiór $W \subset V$ taki, że liczby $|W|$ i $|U|$ są większe od 1 i nieparzyste oraz $x(\delta(W)) = 1$, gdzie $U := V \setminus W$. Definiujemy grafy G' i G'' wzorami $G' := (V', E', \gamma')$ i $G'' := (V'', E'', \gamma'')$, gdzie

$$V' := W \cup \{u^*\} \quad \text{ i } \quad V'' := U \cup \{w^*\},$$

dla $u^*, w^* \notin V$,

$$E' := \{e \in E : \gamma(e) \subseteq W\} \cup \{\{w, u^*\} : \\ w \in W \text{ i istnieje wierzchołek } u \in U \text{ taki, że } \{w, u\} \in \gamma(E)\}$$

i

$$E'' := \{e \in E : \gamma(e) \subseteq U\} \cup \{\{u, w^*\} : \\ u \in U \text{ i istnieje wierzchołek } w \in W \text{ taki, że } \{u, w\} \in \gamma(E)\},$$

oraz

$$\gamma'(e) := \begin{cases} \gamma(e) & \text{jeśli } e \in E, \\ e & \text{w przeciwnym wypadku,} \end{cases} \quad (e \in E')$$

i

$$\gamma''(e) := \begin{cases} \gamma(e) & \text{jeśli } e \in E, \\ e & \text{w przeciwnym wypadku,} \end{cases} \quad (e \in E'')$$

Innymi słowy, grafy G' i G'' powstają przez ściągnięcie zbiorów U i W do punktu, odpowiednio. Wreszcie definiujemy odwzorowania $\pi' : \mathbb{Q}^E \rightarrow \mathbb{Q}^{E'}$ oraz $\pi'' : \mathbb{Q}^E \rightarrow \mathbb{Q}^{E''}$ wzorami

$$(\pi'(y))(e) := \begin{cases} y(e) & \text{jeśli } e \in E, \\ y(\delta(w) \cap \delta(W)) & \text{jeśli } e = \{w, u^*\} \\ \text{dla pewnego wierzchołka } w \in W \end{cases}$$

$$(y \in \mathbb{Q}^E, e \in E')$$

i

$$(\pi''(y))(e) := \begin{cases} y(e) & \text{jeśli } e \in E, \\ y(\delta(u) \cap \delta(U)) & \text{jeśli } e = \{u, w^*\} \\ & \text{dla pewnego wierzchołka } u \in U \end{cases}$$

$$(y \in \mathbb{Q}^E, e \in E'').$$

Niech $x' := \pi'(x)$ oraz $x'' := \pi''(x)$. Wtedy $x' \in P'(G')$ i $x'' \in P'(G'')$. Korzystając z założenia indukcyjnego otrzymujemy, że istnieją dodatnia liczba całkowita N oraz skojarzenia doskonałe $M'_1, \dots, M'_N$ i $M''_1, \dots, M''_N$ w grafach G' i G'' , odpowiednio, takie, $N \cdot x \in \mathbb{N}^E$ oraz

$$x' = \sum_{i \in [1, N]} \frac{1}{N} \cdot \mathbf{e}_{M'_i} \quad \text{i} \quad x'' = \sum_{i \in [1, N]} \frac{1}{N} \cdot \mathbf{e}_{M''_i}.$$

Dla zakończenia dowodu wystarczy zatem pokazać następujący fakt.

LEMAT.

Niech $z \in \mathbb{Q}^E$, $z' := \pi'(z)$ i $z'' := \pi''(z)$. Jeśli istnieją dodatnia liczba całkowita N oraz skojarzenia doskonałe $M'_1, \dots, M'_N$ i $M''_1, \dots, M''_N$ w grafach G' i G'' , odpowiednio, takie, że $N \cdot z \in \mathbb{N}^E$ oraz

$$z' = \sum_{i \in [1, N]} \frac{1}{N} \cdot \mathbf{e}_{M'_i} \quad \text{i} \quad z'' = \sum_{i \in [1, N]} \frac{1}{N} \cdot \mathbf{e}_{M''_i},$$

to istnieją skojarzenia doskonałe $M_1, \dots, M_N$ w grafie G takie, że

$$z = \sum_{i \in [1, N]} \frac{1}{N} \cdot \mathbf{e}_{M_i}.$$

Powyższy fakt udowodnimy przez indukcję ze względu na N .

Ustalmy wierzchołek $w \in W$ taki, że $\{w, u^*\} \in M'_N$. Wtedy $z'(\{w, u^*\}) > 0$, zatem istnieją wierzchołek $u \in U$ oraz krawędź $e \in E$ takie, że $\gamma(e) = \{w, u\}$ i $z(e) > 0$. Ponieważ z założenia $N \cdot z \in \mathbb{N}^E$, więc $z(e) \geq \frac{1}{N}$. Ponadto $z''(\{w^*, u\}) > 0$, zatem istnieje indeks $i \in [1, N]$ taki, że $\{w^*, u\} \in M''_i$. Bez straty ogólności możemy przyjąć, że $i = N$. Definiujemy zbiór $M \subseteq E$ wzorem

$$M := \{e\} \cup (M'_N \cap E) \cup (M''_N \cap E).$$

Wtedy zbiór M jest skojarzeniem doskonałym w grafie G . Jeśli $N = 1$, to $z = \mathbf{e}_M$. W przeciwnym wypadku, jeśli zdefiniujemy wektory y , y' i y'' wzorami

$$y := \frac{N}{N-1} \cdot \left(z - \frac{1}{N} \cdot \mathbf{e}_M \right),$$

$y' := \pi'(y)$ i $y'' := \pi''(y)$, to $(N-1) \cdot y \in \mathbb{N}^E$ oraz

$$y' = \sum_{i \in [1, N-1]} \frac{1}{N-1} \cdot \mathbf{e}_{M'_i} \quad \text{i} \quad y'' = \sum_{i \in [1, N-1]} \frac{1}{N-1} \cdot \mathbf{e}_{M''_i},$$

zatem teza wynika z założenia indukcyjnego. $\square$

DEFINICJA.

POLYTOPEM SKOJARZEŃ w grafie $G = (V, E, \gamma)$ nazywamy zbiór $Q(G)$ zdefiniowany wzorem

$$Q(G) := \text{conv. hull}\{\mathbf{e}_M : \text{zbiór } M \text{ jest skojarzeniem w grafie } G\}.$$

OZNACZENIE.

Niech $G = (V, E, \gamma)$ będzie grafem. Dla podzbioru $W \subseteq V$ definiujemy zbiór $\langle W \rangle \subseteq E$ wzorem

$$\langle W \rangle := \{e \in E : \gamma(e) \subseteq W\}.$$

WNIOSEK 2.65.

Jeśli $G = (V, E, \gamma)$ jest grafem, to

$$\begin{aligned} Q(G) &= \{x \in \mathbb{Q}_+^E : x(\delta(v)) \leq 1 \text{ dla każdego wierzchołka } v \in V, \\ &\quad x(\langle W \rangle) \leq \frac{1}{2} \cdot (|W| - 1) \text{ dla każdego podzbioru} \\ &\quad W \subseteq V \text{ takiego, że liczba } |W| \text{ jest nieparzysta}\}. \end{aligned}$$

Dowód.

Definiujemy wielościan $Q \subseteq \mathbb{Q}^E$ wzorem

$$\begin{aligned} Q &:= \{x \in \mathbb{Q}_+^E : x(\delta(v)) \leq 1 \text{ dla każdego wierzchołka } v \in V, \\ &\quad x(\langle W \rangle) \leq \frac{1}{2} \cdot (|W| - 1) \text{ dla każdego podzbioru} \\ &\quad W \subseteq V \text{ takiego, że liczba } |W| \text{ jest nieparzysta}\}. \end{aligned}$$

Zauważmy, że jeśli $x \in Q$ i e jest krawędzią w grafie E taką, że $|\gamma(e)| = 1$, to $x(e) = 0$. Istotnie, jeśli $\gamma(e) = \{v\}$ dla wierzchołka $v \in V$, to $e \in \langle \{v\} \rangle$, więc

$$0 \leq x(e) \leq x(\langle \{v\} \rangle) \leq \frac{1}{2} \cdot (1 - 1) = 0.$$

Oczywiście $Q(G) \subseteq Q$. Dla dowodu inkluzji $Q \subseteq Q(G)$ ustalmy wektor $x \in Q$. Dla podzbiorów $W \subseteq V$ i $F \subseteq E$ definiujemy zbiory W' i W'' oraz F' i F'' wzorami

$$W' := \{v' : v \in W\} \quad \text{i} \quad W'' := \{v'' : v \in W\}$$

oraz

$$E' := \{e' : e \in F\} \quad \text{i} \quad E'' := \{e'' : e \in F\}.$$

Definiujemy graf $\tilde{G}$ wzorem $\tilde{G} := (\tilde{V}, \tilde{E}, \tilde{\gamma})$, gdzie

$$\tilde{V} := V' \cup V'', \quad \tilde{E} := E' \cup E'' \cup \{\{v', v''\} : v \in V\},$$

i

$$\tilde{\gamma}(\tilde{e}) := \begin{cases} (\gamma(e))' & \text{jeśli } \tilde{e} = e' \text{ dla pewnej krawędzi } e \in E, \\ (\gamma(e))'' & \text{jeśli } \tilde{e} = e'' \text{ dla pewnej krawędzi } e \in E, \\ \{v', v''\} & \text{jeśli } \tilde{e} = \{v', v''\} \text{ dla pewnego wierzchołka } v \in V, \end{cases}$$

($\tilde{e} \in \tilde{E}$).

Definiujemy wektor $\tilde{x} \in \mathbb{Q}^{\tilde{E}}$ wzorem

$$\tilde{x}(\tilde{e}) := \begin{cases} x(e) & \text{jeśli } \tilde{e} = e' \text{ dla pewnej krawędzi } e \in E, \\ x(e) & \text{jeśli } \tilde{e} = e'' \text{ dla pewnej krawędzi } e \in E, \\ 1 - x(\delta(v)) & \text{jeśli } \tilde{e} = \{v, v^*\} \\ & \text{dla pewnego wierzchołka } v \in V, \end{cases}$$

($\tilde{e} \in \tilde{E}$).

Twierdzenie 2.64 implikuje, że $\tilde{x} \in P(\tilde{G})$. Istotnie, ustalmy wierzchołek $v \in V$. Wtedy

$$\delta(v') = (\delta(v))' \cup \{v', v''\}.$$

Stąd

$$\tilde{x}(\delta(v')) = x(\delta(v)) + (1 - x(\delta(v))) = 1.$$

Podobnie, ustalmy podzbiory $W, U \subseteq V$ takie, że liczba $|W| + |U|$ jest nieparzysta. Ponieważ

$$|W| + |U| = |W \setminus U| + |U \setminus W| + 2 \cdot |W \cap U|,$$

więc bez straty ogólności możemy założyć, że liczba $|W \setminus U|$ jest nieparzysta. Wtedy mamy, że

$$\begin{aligned} \tilde{x}(\delta(W' \cup U'')) &= \sum_{v \in W \setminus U} \tilde{x}(v') + \sum_{v \in U \setminus W} \tilde{x}(v'') + x(\delta(W)) + x(\delta(U)) \\ &\geq |W \setminus U| - \sum_{v \in W \setminus U} x(\delta(v)) + x(\delta(W)) + x(\delta(U)) \\ &= |W \setminus U| - 2 \cdot x(\langle W \setminus U \rangle) - x(\delta(W \setminus U)) \\ &\quad + x(\delta(W)) + x(\delta(U)) \\ &\geq |W \setminus U| - (|W \setminus U| - 1) = 1, \end{aligned}$$

gdyż $\delta(W \setminus U) \subseteq \delta(W) \cup \delta(U)$.

Ponieważ $\tilde{x} \in P(\tilde{G})$, więc istnieją skojarzenia doskonałe $\tilde{M}_i$, $i \in I$, w grafie $\tilde{G}$ oraz nieujemne liczby wymierne λ_i , $i \in I$, takie, że

$$\tilde{x} = \sum_{i \in I} \lambda_i \cdot \mathbf{e}_{\tilde{M}_i} \quad \text{ i } \quad \sum_{i \in I} \lambda_i = 1.$$

Dla każdego indeksu $i \in I$ definiujemy podzbiór $M_i \subseteq E$ wzorem

$$M_i := \{e \in E : e' \in \tilde{M}_i\}.$$

Wtedy zbiór M_i jest skojarzeniem w grafie G dla każdego indeksu $i \in I$ oraz

$$x = \sum_{i \in I} \lambda_i \cdot \mathbf{e}_{M_i},$$

co kończy dowód. □

OZNACZENIE.

Dla dodatniej liczby dodatniej n przez K_n oznaczamy GRAF PEŁNY O n -WIERZCHOŁKACH, tzn. $K_n := (V_n, E_n)$, gdzie

$$V_n := [1, n] \quad \text{ i } \quad E_n := \{\{i, j\} : i, j \in [1, n] \text{ i } i \neq j\}.$$

OZNACZENIE.

Jeśli n jest dodatnią liczbą całkowitą i $x \in \mathbb{Q}^{K_n}$, to dla liczb $i, j \in [1, n]$ definiujemy liczbę $x(i, j)$ wzorem

$$x(i, j) := \begin{cases} x(\{i, j\}) & \text{jeśli } i \neq j, \\ 0 & \text{jeśli } i = j. \end{cases}$$

Twierdzenie 2.66.

Jeśli n jest liczbą całkowitą taką, że $n \geq 4$, to zbiór $F \subseteq \mathbb{Q}^{E_n}$ jest ścianą maksymalną wielościanu $Q(K_n)$ wtedy i tylko wtedy, gdy spełniony jest jeden z następujących warunków:

- (1) istnieją liczby $i, j \in [1, n]$ takie, że $i < j$ i

$$F = \{x \in Q(K_n) : x(i, j) = 0\},$$

- (2) istnieje liczba $i \in [1, n]$ taki, że

$$F = \left\{x \in Q(K_n) : \sum_{j \in [1, n]} x(i, j) = 1\right\},$$

- (3) istnieje podzbiór $W \subseteq [1, n]$ taki, że liczba $|W|$ jest nieparzysta i większa od 1 oraz

$$F = \left\{x \in Q(K_n) : \sum_{i, j \in W} x(i, j) = |W| - 1\right\}.$$

Dowód.

Korzystając z Wniosku 2.65 wiemy, że

$$\begin{aligned} Q(K_n) = \left\{x \in \mathbb{Q}^{E_n} : x(i, j) \geq 0 \text{ dla wszystkich liczb } i, j \in [1, n] \right. \\ \left. \text{takich, że } i < j, \right. \\ \left. \sum_{j \in [1, n]} x(i, j) \leq 1 \text{ dla każdej liczby } i \in [1, n], \text{ oraz} \right. \\ \left. \sum_{i, j \in W} x(i, j) \leq |W| - 1 \text{ dla każdego} \right. \\ \left. \text{podzbioru } W \subseteq [1, n] \text{ takiego, że takiego, że} \right. \\ \left. \text{liczba } |W| \text{ jest nieparzysta i } |W| > 1\right\}. \end{aligned}$$

Zauważmy, że $0 \in Q(K_n)$ oraz $\mathbf{e}_{\{e\}}$ dla każdej krawędzi e grafu K_n , więc Stwierdzenie 1.28 implikuje, że $\dim Q(K_n) = |E_n|$.

Jeśli $i, j \in [1, n]$ i $i < j$, to definiujemy podzbiór $F_{(i, j)} \subseteq Q(G)$ wzorem

$$F_{(i, j)} := \{x \in Q(K_n) : x(i, j) = 0\}.$$

Podobnie, jeśli $i \in [1, n]$, to definiujemy podzbiór $F_i \subseteq Q(G)$ wzorem

$$F_i := \left\{x \in Q(K_n) : \sum_{j \in [1, n]} x(i, j) = 1\right\}.$$

Wreszcie, jeśli $W \subseteq [1, n]$ oraz liczba $|W|$ jest nieparzysta i $|W| > 1$, to definiujemy podzbiór $F_W \subseteq Q(G)$ wzorem

$$F_W := \left\{ x \in Q(K_n) : \sum_{i,j \in W} x(i, j) = |W| - 1 \right\}.$$

Niech

$$\begin{aligned} K := & \{(i, j) : i, j \in [1, n] \text{ i } i < j\} \cup [1, n] \\ & \cup \{W \subseteq [1, n] : \text{liczba } |W| \text{ jest nieparzysta i większa od } 1\}. \end{aligned}$$

Łatwo pokazać, że jeśli $k_1, k_2 \in K$ i $k_1 \neq k_2$, to istnieje skojarzenie M w grafie K_n takie, że $\mathbf{e}_M \in F_{k_1}$ i $\mathbf{e}_M \notin F_{k_2}$. Zatem teza wynika z Wniosku 2.38 i Twierdzenia 2.29. $\square$

3. BIEGUNOWOŚĆ ORAZ WIEŁOŚCIANY BLOKUJĄCE I ANTYBLOKUJĄCE

3.1. BIEGUNOWOŚĆ

DEFINICJA.

Dla podzbioru X przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ takiego, że $0 \in X$, definiujemy ZBIÓR BIEGUNOWY X^* wzorem

$$X^* := \{z \in \mathbb{Q}^I : \langle z, x \rangle \leq 1 \text{ dla wszystkich wektorów } x \in X\}.$$

LEMAT 3.1.

Niech $x_j, j \in J$, i $y_k, k \in K$, będą I -wektorami. Jeśli

$$P := \text{conv. hull}(\{0\} \cup \{x_j : j \in J\}) + \text{cone}\{y_k : k \in K\},$$

to

$$P^* = \{z \in \mathbb{Q}^I : \langle x_j, z \rangle \leq 1 \text{ dla wszystkich } j \in J \text{ oraz} \\ \langle y_k, z \rangle \leq 0 \text{ dla wszystkich } k \in K\}.$$

DOWÓD.

Definiujemy podzbiór Q przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ wzorem

$$Q := \{z \in \mathbb{Q}^I : \langle x_j, z \rangle \leq 1 \text{ dla wszystkich } j \in J \text{ oraz} \\ \langle y_k, z \rangle \leq 0 \text{ dla wszystkich } k \in K\}.$$

Pokażemy najpierw, że $Q \subseteq P^*$. W tym celu ustalmy wektory $z \in Q$ i $x \in P$. Korzystając ze Stwierżeń 1.36 i 1.42 wiemy, że istnieją nieujemne liczby wymierne $\lambda, \lambda_j, j \in J, \mu_k, k \in K$, takie, że

$$\lambda + \sum_{j \in J} \lambda_j = 1 \quad \text{i} \quad x = \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j + \sum_{k \in K} \mu_k \cdot y_k.$$

Wtedy

$$\langle z, x \rangle = \langle x, z \rangle = \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot \langle x_j, z \rangle + \sum_{k \in K} \mu_k \cdot \langle y_k, z \rangle \leq \sum_{j \in J} \lambda_j = 1 - \lambda \leq 1.$$

Z dowolności wektora x wynika, że $z \in P^*$.

Udowodnimy teraz, że $P^* \subseteq Q$. Ustalmy wektor $z \in P^*$. Z definicji zbioru P^* wiemy, że $\langle x_j, z \rangle \leq 1$ dla każdego $j \in J$. Ustalmy teraz $k \in K$. Wtedy $\lambda \cdot y_k \in P$ dla każdej nieujemnej liczby wymiernej λ , zatem

$$\lambda \cdot \langle y_k, z \rangle = \langle \lambda \cdot y_k, z \rangle \leq 1$$

dla każdej nieujemnej liczby wymiernej λ . Powyższy warunek natychmiast implikuje, że $\langle y_k, z \rangle \leq 0$, co kończy dowód. $\square$

WNIOSEK 3.2.

Jeśli P jest wielościanem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ i $0 \in P$, to zbiór P^* jest wielościanem i $0 \in P^*$.

Dowód.

Korzystając z Wniosku 1.53 wiemy, że istnieją polytop Q oraz stożek wielościanowy C takie, że $P = Q + C$. Z definicji polytopu wiemy, że

$$Q = \text{conv. hull}\{x_j : j \in J\}$$

dla pewnych I -wektorów x_j , $j \in J$. Ponadto, korzystając z Wniosku 1.48 wiemy, że

$$C = \text{cone}\{y_k : k \in K\}$$

dla pewnych I -wektorów y_k , $k \in K$. Korzystając dodatkowo z założenia $0 \in P$ otrzymujemy zatem, że

$$P = \text{conv. hull}(\{0\} \cup \{x_j : j \in J\}) + \text{cone}\{y_k : k \in K\},$$

a więc teza wynika z Lematu 3.1. □

TWIERDZENIE 3.3.

Jeśli P jest wielościanem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ i $0 \in P$, to $P^{**} = P$.

Dowód.

Łatwo zauważyć, że $P \subseteq P^{**}$.

Ustalmy teraz I -wektor x i przypuśćmy, że $x \notin P$. Wtedy istnieją I -wektor a i liczba wymierna b takie, że $\langle a, x \rangle > b$ oraz $\langle a, y \rangle \leq b$ dla każdego wektora $y \in P$. Ponieważ $0 \in P$, więc $b \geq 0$. Jeśli $b > 0$, to $\frac{1}{b} \cdot a \in P^*$ i

$$\left\langle \frac{1}{b} \cdot a, x \right\rangle > 1,$$

więc $x \notin P^{**}$. Jeśli $b = 0$, to $\lambda \cdot a \in P^*$ dla każdej nieujemnej liczby wymiernej λ , ale

$$\lim_{\lambda \rightarrow \infty} \langle \lambda \cdot a, x \rangle = \langle a, x \rangle \cdot \lim_{\lambda \rightarrow \infty} \lambda = \infty,$$

więc również otrzymujemy, że $x \notin P^{**}$. □

WNIOSEK 3.4.

Niech P będzie wielościanem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ takim że $0 \in P$. Jeśli x jest I -wektorem, to $x \in P$ wtedy i tylko wtedy, gdy $\langle z, x \rangle \leq 1$ dla wszystkich wektorów $z \in P^*$.

DOWÓD.

Wynika natychmiast z równości $P = P^{**}$. □

WNIOSEK 3.5.

Niech $x_j, j \in J$, i $y_k, k \in K$, będą I -wektorami. Jeśli

$$P := \{z \in \mathbb{Q}^I : \langle x_j, z \rangle \leq 1 \text{ dla wszystkich } j \in J \text{ oraz} \\ \langle y_k, z \rangle \leq 0 \text{ dla wszystkich } k \in K\},$$

to

$$P^* := \text{conv. hull}(\{0\} \cup \{x_j : j \in J\}) + \text{cone}\{y_k : k \in K\}.$$

DOWÓD.

Definiujemy podzbiór Q przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ wzorem

$$Q := \text{conv. hull}(\{0\} \cup \{x_j : j \in J\}) + \text{cone}\{y_k : k \in K\}.$$

Korzystając z Lematu 3.1 wiemy, że $Q^* = P$. Stąd

$$P^* = Q^{**} = Q$$

na mocy Twierdzenia 3.3 (przypomnijmy, że zbiór Q jest wielościanem na mocy Wniosków 1.53 oraz 1.48). □

LEMAT 3.6.

Jeśli $y_k, k \in K$, i $z_l, l \in L$, są I -wektorami, to

$$\text{cone}\{y_k : k \in K\} + \text{lin. hull}\{z_l : l \in L\} \\ = \text{cone}(\{y_k : k \in K\} \cup \{z_l, -z_l : l \in L\}).$$

DOWÓD.

Natychmiast z Stwierdzeń 1.4 i 1.36. □

WNIOSEK 3.7.

Jeśli P jest wielościanem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ takim, że $0 \in P$, to

$$\dim P^* = |I| - \dim \text{lin. space } P.$$

DOWÓD.

Niech $V := \text{lin. space } P$ oraz $Q := P \cap V^\perp$. Korzystając z Wniosku 2.57 wiemy, że istnieją I -wektory $x_j, j \in J, y_k, k \in K$, takie, że

$$P = \text{conv. hull}\{x_j : j \in J\} + \text{cone}\{y_k : k \in K\} + V$$

oraz $y_k \in V \setminus \{0\}$ dla każdego $k \in K$. Ponadto na mocy Stwierdzenia 1.6 istnieją wektory z_l , $l \in L$, takie, że

$$V = \text{lin. hull}\{z_l : l \in L\}.$$

Korzystając z Lematu 3.6 oraz założenia $0 \in P$ otrzymujemy, że

$$P = \text{conv. hull}(\{0\} \cup \{x_j : j \in J\}) \\ + \text{cone}(\{y_k : k \in K\} \cup \{z_l, -z_l : l \in L\}).$$

Z Lematu 3.1 wiemy, że

$$P^* = \{z \in \mathbb{Q}^I : \langle x_j, z \rangle \leq 1 \text{ dla wszystkich } j \in J, \\ \langle y_k, z \rangle \leq 0 \text{ dla wszystkich } k \in K \text{ oraz} \\ \langle z_l, z \rangle = 0 \text{ dla wszystkich } l \in L\}.$$

Zauważmy, że $0 \in P^*$ oraz $\langle x_j, 0 \rangle = 0 < 1$ dla każdego $j \in J$. Przypuśćmy teraz, że istnieje $k \in K$ takie, że $\langle y_k, z \rangle = 0$ dla każdego wektora $z \in P^*$. Wtedy $y_k \in \text{lin. space } P^*$, zatem korzystając z Twierdzenia 3.3 otrzymujemy, że $y_k \in V$. Ostatecznie $y_k \in V \cap V^\perp = \{0\}$, co prowadzi do sprzeczności z założeniem $y_k \neq 0$. Korzystając z Faktu 2.17 otrzymujemy zatem, że

$$\dim P^* = |I| - \text{rk } A,$$

gdzie A jest $L \times I$ -macierzą daną wzorem

$$A(l, i) := z_l(i) \quad (l \in L, i \in I).$$

Korzystając ze Stwierdzenia 1.12(1) wiemy jednak, że $\text{rk } A = \dim V$, co kończy dowód. $\square$

WNIOSEK 3.8.

Niech x_j , $j \in J$, i y_k , $k \in K$, będą I -wektorami. Jeśli

$$P := \text{conv. hull}\{x_j : j \in J\} + \text{cone}\{y_k : k \in K\}$$

i $j_0 \in J$, to

$$\dim P = \text{rk } A,$$

gdzie A jest $((J \setminus \{j_0\}) \cup K) \times I$ -macierzą daną wzorem

$$A(l, i) := \begin{cases} x_l(i) - x_{j_0}(i) & l \in J \setminus \{j_0\}, \\ y_l(i) & l \in K, \end{cases} \quad (l \in (J \setminus \{j_0\}) \cup K, i \in I).$$

Dowód.

Bez straty ogólności możemy założyć, że $x_{j_0} = 0$. Korzystając z Twierdzenia 3.3 wiemy, że

$$\dim P = \dim P^{**},$$

zatem z Wniosku 3.7 wynika, że

$$\dim P = |I| - \dim \text{lin. space } P^*.$$

Korzystając z Lematu 3.1 wiemy, że

$$P^* = \{z \in \mathbb{Q}^I : A \cdot z \leq b\},$$

gdzie b jest $((J \setminus \{j_0\}) \cup K)$ -wektorem danym wzorem

$$b(l) := \begin{cases} 1 & l \in J \setminus \{j_0\}, \\ 0 & l \in K, \end{cases} \quad (l \in (J \setminus \{j_0\}) \cup K).$$

Fakt 2.7 implikuje, że

$$\text{lin. space } P^* = \{z \in \mathbb{Q}^I : A \cdot z = 0\},$$

a więc

$$\dim \text{lin. space } P^* = |I| - \text{rk } A$$

na mocy Stwierdzenia 1.12(2). Ostatecznie

$$\dim P = |I| - \dim \text{lin. space } P^* = |I| - (|I| - \text{rk } A) = \text{rk } A. \quad \square$$

DEFINICJA.

Mówimy, że wektor x jest PUNKTEM WEWNĘTRZNYM wielościanu P wtedy i tylko wtedy, gdy $x \in P$ i wektor x nie należy do żadnej ściany maksymalnej wielościanu P .

UWAGA.

Korzystając z Faktu 2.30 otrzymujemy, że wektor x jest punktem wewnętrznym wielościanu P wtedy i tylko wtedy, gdy $x \in P$ i wektor x nie należy do żadnej ściany właściwej wielościanu P .

WNIOSEK 3.9.

Jeśli P jest wielościanem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ takim, że $0 \in P$, to wielościan P jest ograniczony wtedy i tylko wtedy, gdy wektor 0 jest punktem wewnętrznym wielościanu P^* i $\dim P^* = |I|$.

Dowód.

Założmy najpierw, że wielościan P jest ograniczony. Korzystając z Wniosku 1.54 wiemy, że istnieją I -wektory x_j , $j \in J$, takie, że

$$P = \text{conv. hull}(\{0\} \cup \{x_j : j \in J\}).$$

Wtedy

$$P^* = \{z \in \mathbb{Q}^I : \langle x_j, z \rangle \leq 1 \text{ dla wszystkich } j \in J\}$$

na mocy Lematu 3.1, więc 0 jest punktem wewnętrznym wielościanu P^* na mocy Faktu 2.22. Ponadto

$$\dim P^* = |I| - \dim \text{lin. space } P = |I|$$

na mocy Wniosku 3.7, gdyż $\text{lin. space } P = \{0\}$ (jako że wielościan P jest ograniczony).

Założmy teraz, że wektor 0 jest punktem wewnętrznym wielościanu P^* oraz $\dim P^* = |I|$. Ponieważ $0 \in P^*$, więc istnieją I -wektory x_j , $j \in J$, y_k , $k \in K$, takie, że

$$P^* = \{z \in \mathbb{Q}^I : \langle x_j, z \rangle \leq 1 \text{ dla wszystkich } j \in J \text{ oraz} \\ \langle y_k, z \rangle \leq 0 \text{ dla wszystkich } k \in K\}.$$

Ponieważ $\dim P^* = |I|$, więc korzystając z Faktu 2.17 i Twierdzenia 2.29 możemy założyć, że zbiór

$$\{z \in P^* : \langle y_k, z \rangle = 0\}$$

jest ścianą maksymalną wielościanu P dla każdego $k \in K$. Ponieważ wektor 0 jest punktem wewnętrznym wielościanu P^* , więc $K = \emptyset$. Wtedy

$$P = P^{**} = \text{conv. hull}(\{0\} \cup \{x_j : j \in J\})$$

na mocy Twierdzenia 3.3 i Wniosku 3.5, więc wielościan P jest ograniczony. $\square$

FAKT 3.10.

Jeśli C jest stożkiem wielościennym w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to

$$C^* = \{z \in \mathbb{Q}^I : \langle x, z \rangle \leq 0 \text{ dla wszystkich wektorów } x \in C\}.$$

Dowód.

Definiujemy podzbiór C' przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ wzorem

$$C' := \{z \in \mathbb{Q}^I : \langle x, z \rangle \leq 0 \text{ dla wszystkich wektorów } x \in C\}.$$

Oczywiście $C' \subseteq C^*$. Z drugiej strony, ustalmy wektor $z \in C^*$ i $x \in C$. Wtedy

$$\langle x, z \rangle = \frac{1}{\lambda} \cdot \langle \lambda \cdot x, z \rangle \leq \frac{1}{\lambda} \cdot 1 = \frac{1}{\lambda}$$

dla każdej dodatniej liczby wymiernej λ , gdyż $\lambda \cdot x \in C$. W szczególności, $\langle x, z \rangle \leq 0$. Z dowolności wektora x wynika zatem, że $z \in C'$, co kończy dowód. $\square$

3.2. WIEŁOŚCIANY BLOKUJĄCE

OZNACZENIE.

Jeśli X jest podzbiorem przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to definiujemy zbiór $X^\uparrow$ wzorem

$$X^\uparrow := \text{conv. hull } X + \mathbb{Q}_+^I.$$

DEFINICJA.

Mówimy, że wielościan P w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ jest TYPU BLOKUJĄCEGO, jeśli $P \subseteq \mathbb{Q}_+^I$ oraz spełniony jest warunek: jeśli y jest I -wektorem oraz istnieje wektor $x \in P$ taki, że $x \leq y$, to $y \in P$.

LEMAT 3.11.

Jeśli P jest niepustym wielościanem typu blokującego w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to

$$\text{char. cone } P = \mathbb{Q}_+^I.$$

Dowód.

Bezpośrednio z definicji wynika, że $\mathbb{Q}_+^I \subseteq \text{char. cone } P$. Z drugiej strony, założmy, że $y \in \mathbb{Q}^I \setminus \mathbb{Q}_+^I$, i wybierzmy wektor $x \in P$. Wtedy istnieje dodatnia liczba wymierna λ taka, że $x + \lambda \cdot y \notin \mathbb{Q}_+^I$. W szczególności, $x + \lambda \cdot y \notin P$, co oznacza, wobec Lematu 2.2, że $y \notin \text{char. cone } P$. $\square$

FAKT 3.12.

Wielościan P w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ jest typu blokującego wtedy i tylko wtedy, gdy istnieją wektory $c_j \in \mathbb{Q}_+^I$, $j \in J$, takie, że

$$P = \{c_j : j \in J\}^\uparrow.$$

Dowód.

Oczywiście, jeśli

$$P = \{c_j : j \in J\}^\uparrow$$

dla pewnych I -wektorów $c_j \in \mathbb{Q}_+^I$, $j \in J$, to wielościan P jest typu blokującego.

Założmy teraz, że wielościan P jest typu blokującego. Z Wniosku 1.53 wiemy, że istnieją polytop Q oraz stożek wielościenny C takie, że $P = Q + C$. Bezpośrednio z definicji polytopu otrzymujemy, że istnieją I -wektory c_j , $j \in J$, takie, że

$$Q = \text{conv. hull}\{c_j : j \in J\}.$$

Ponieważ $P \subseteq \mathbb{Q}_+^I$, więc $c_j \geq 0$ dla każdego $j \in J$. Korzystając z Faktu 2.4 wiemy, że $C = \text{char. cone } P$. Korzystając dodatkowo z Lematu 3.11 otrzymujemy, że $C = \mathbb{Q}_+^I$, a więc ostatecznie

$$P = Q + C = \text{conv. hull}\{c_j : j \in J\} + \mathbb{Q}_+^I = \{c_j : j \in J\}^\uparrow. \quad \square$$

FAKT 3.13.

Wielościan P w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ jest typu blokującego wtedy i tylko wtedy, gdy istnieją wektory $d_k \in \mathbb{Q}_+^I$, $k \in K$, takie, że

$$P = \{x \in \mathbb{Q}_+^I : \langle d_k, x \rangle \geq 1 \text{ dla wszystkich } k \in K\}.$$

DOWÓD.

Łatwo zauważyć, że jeśli istnieją wektory $d_k \in \mathbb{Q}_+^I$, $k \in K$, takie, że

$$P = \{x \in \mathbb{Q}_+^I : \langle d_k, x \rangle \geq 1 \text{ dla wszystkich } k \in K\},$$

to wielościan P jest typu blokującego.

Założmy teraz, że wielościan P jest typu blokującego. Jeśli $P = \emptyset$, to

$$P = \{x \in \mathbb{Q}_+^I : \langle 0, x \rangle \geq 1\},$$

więc możemy zatem założyć, że $P \neq \emptyset$. Wybierzmy $J \times I$ -macierz A i J -wektor b takie, że

$$P = \{x \in \mathbb{Q}_+^I : A \cdot x \geq b\}$$

oraz

$$P \neq \{x \in \mathbb{Q}_+^I : A_{J', I} \cdot x \geq b|_{J'}\}$$

dla każdego podzbioru $J' \subset J$. Pokażemy, że $A(j, i) \geq 0$ dla wszystkich $i \in I$ i $j \in J$, oraz $b(j) > 0$ dla każdego $j \in J$, co zakończy dowód.

Przypuśćmy najpierw, że istnieją $i \in I$ i $j \in J$ takie, że $A(j, i) < 0$. Wybierzmy wektor $x \in P$. Wtedy istnieje dodatnia liczba wymierna λ taka, że

$$\langle A(j), x + \lambda \cdot \mathbf{e}_i \rangle < b(j),$$

gdyż

$$\langle A(j), x + \lambda \cdot \mathbf{e}_i \rangle = \langle A(j), x \rangle + \lambda \cdot \langle A(j), \mathbf{e}_i \rangle = \langle A(j), x \rangle + \lambda \cdot A(j, i).$$

W szczególności, $x + \lambda \cdot \mathbf{e}_i \notin P$, a więc $\mathbf{e}_i \notin \text{char. cone } P$ na mocy Lematu 2.2, co stoi w sprzeczności z Lematem 3.11.

Przypuśćmy teraz, że istnieje $j \in J$ taki, że $b(j) \leq 0$. Wtedy

$$\{x \in \mathbb{Q}_+^I : \langle A(j), x \rangle \geq b(j)\} = \mathbb{Q}_+^I,$$

a więc

$$P = \{x \in \mathbb{Q}_+^I : A_{J', I} \cdot x \geq b|_{J'}\},$$

gdzie $J' := J \setminus \{j\}$, sprzeczność z założeniem. $\square$

DEFINICJA.

Jeśli P jest wielościanem typu blokującego w przestrzeni $\mathbb{Q}_+^I$, to WIEŁOŚCIANEM BLOKUJĄCYM wielościanu P nazywamy zbiór $B(P)$ dany wzorem

$$B(P) := \{z \in \mathbb{Q}_+^I : \langle z, x \rangle \geq 1 \text{ dla wszystkich wektorów } x \in P\}.$$

LEMAT 3.14.

Jeśli $c_j \in \mathbb{Q}_+^I$, $j \in J$, to

$$B(\{c_j : j \in J\}^\uparrow) = \{z \in \mathbb{Q}_+^I : \langle c_j, z \rangle \geq 1 \text{ dla wszystkich } j \in J\}.$$

DOWÓD.

Definiujemy wielościan P w przestrzeni $\mathbb{Q}_+^I$ wzorem

$$P := \{z \in \mathbb{Q}_+^I : \langle c_j, z \rangle \geq 1 \text{ dla wszystkich } j \in J\}.$$

Założmy najpierw, że $z \in P$. Jeśli $x \in \{c_j : j \in J\}^\uparrow$, to korzystając ze Stwierdzenia 1.42 wiemy, że istnieją nieujemne liczby wymierne λ_j , $j \in J$, i wektor $y \in \mathbb{Q}_+^I$ takie, że

$$\sum_{j \in J} \lambda_j = 1 \quad \text{ i } \quad x = \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot c_j + y.$$

Wtedy

$$\langle z, x \rangle = \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot \langle z, c_j \rangle + \langle z, y \rangle \geq \sum_{j \in J} \lambda_j = 1.$$

Z dowolności wektora x wynika, że $z \in B(P)$.

Z drugiej strony, jeśli $z \in B(\{c_j : j \in J\}^\uparrow)$, to oczywiście $z \geq 0$ oraz $\langle c_j, z \rangle \leq 1$ dla każdego $j \in J$, co kończy dowód. $\square$

Twierdzenie 3.15.

Jeśli P jest wielościanem typu blokującego w przestrzeni $\mathbb{Q}_+^I$, to zbiór $B(P)$ jest wielościanem typu blokującego oraz $B(B(P)) = P$.

Dowód.

Korzystając z Faktu 3.12 wiemy, że istnieją wektory $c_j \in \mathbb{Q}_+^I$, $j \in J$, takie, że $P = \{c_j : j \in J\}^\uparrow$. Lemat 3.14 implikuje zatem, że

$$B(P) = \{z \in \mathbb{Q}_+^I : \langle c_j, z \rangle \geq 1 \text{ dla wszystkich } j \in J\},$$

a więc zbiór $B(P)$ jest wielościanem typu blokującego na mocy Faktu 3.13.

Dla dowodu drugiej części, zauważmy, że oczywiście $P \subseteq B(B(P))$.

Ustalmy teraz wektor $x \in \mathbb{Q}_+^I$ i przypuśćmy, że $x \notin P$. Korzystając z Faktu 3.13 wiemy, że istnieje wektor $d \in \mathbb{Q}_+^I$ taki, że $\langle d, x \rangle < 1$ oraz $\langle d, y \rangle \geq 1$ dla każdego wektora $y \in P$. Wtedy $d \in B(P)$, zatem $x \notin B(B(P))$, co kończy dowód. $\square$

Wniosek 3.16.

Niech P będzie wielościanem typu blokującego w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$. Jeśli x jest I -wektorem, to $x \in P$ wtedy i tylko wtedy, gdy $x \geq 0$ i $\langle z, x \rangle \geq 1$ dla wszystkich wektorów $z \in B(P)$.

Dowód.

Zauważmy, że

$$\{x \in \mathbb{Q}_+^I : \langle z, x \rangle \geq 1 \text{ dla wszystkich wektorów } z \in B(P)\} = B(B(P)),$$

więc teza wynika natychmiast z Twierdzenia 3.15. $\square$

Wniosek 3.17.

Jeśli $d_k \in \mathbb{Q}_+^I$, $k \in K$, to

$$B(\{z \in \mathbb{Q}_+^I : \langle d_k, z \rangle \geq 1 \text{ dla wszystkich } k \in K\}) = \{d_k : k \in K\}^\uparrow.$$

Dowód.

Definiujemy wielościan P w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ wzorem

$$P := \{z \in \mathbb{Q}_+^I : \langle d_k, z \rangle \geq 1 \text{ dla wszystkich } k \in K\}.$$

Korzystając z Lematu 3.14 wiemy, że $P = B(\{c_j : j \in J\}^\uparrow)$. Stąd

$$B(P) = B(B(\{c_j : j \in J\}^\uparrow)) = \{c_j : j \in J\}^\uparrow$$

na mocy Twierdzenia 3.15 (i Faktu 3.12). □

FAKT 3.18.

Jeśli $c_j \in \mathbb{Q}_+^I$, $j \in J$, i $d_k \in \mathbb{Q}_+^I$, $k \in K$, to

$$\{c_j : j \in J\}^\uparrow = \{x \in \mathbb{Q}_+^I : \langle d_k, x \rangle \geq 1 \text{ dla wszystkich } k \in K\}$$

wtedy i tylko wtedy, gdy

$$\{d_k : k \in K\}^\uparrow = \{x \in \mathbb{Q}_+^I : \langle c_j, x \rangle \geq 1 \text{ dla wszystkich } j \in J\}.$$

DOWÓD.

Definiujemy wielościany P i Q w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ wzorami

$$P := \{x \in \mathbb{Q}_+^I : \langle d_k, x \rangle \geq 1 \text{ dla wszystkich } k \in K\}$$

i

$$Q := \{x \in \mathbb{Q}_+^I : \langle c_j, x \rangle \geq 1 \text{ dla wszystkich } j \in J\}.$$

Pokażemy, że jeśli $\{c_j : j \in J\}^\uparrow = P$, to $\{d_k : k \in K\}^\uparrow = Q$. Dowód przeciwnej implikacji jest analogiczny.

Założmy zatem, że $\{c_j : j \in J\}^\uparrow = P$. Wtedy

$$\{c_j : j \in J\}^\uparrow = B(\{d_k : k \in K\}^\uparrow)$$

na mocy Lematu 3.14. Korzystając z Twierdzenia 3.15 otrzymujemy zatem, że

$$\{d_k : k \in K\}^\uparrow = B(B(\{d_k : k \in K\}^\uparrow)) = B(\{c_j : j \in J\}^\uparrow).$$

Ponieważ $B(\{c_j : j \in J\}^\uparrow) = Q$ na mocy Lematu 3.14, to kończy dowód. □

LEMAT 3.19.

Niech c_j , $j \in J$, będą I -wektorami takimi, że $c_j \geq 0$ dla każdego $j \in J$. Jeśli P jest wielościanem typu blokującego, to $P = \{c_j : j \in J\}^\uparrow$ wtedy i tylko wtedy, gdy

$$\min\{\langle w, c_j \rangle : j \in J\} = \min\{\langle w, x \rangle : x \in P\}$$

dla każdego wektora $w \in \mathbb{Q}_+^I$.

Dowód.

Korzystając ze Stwierdzenia 1.42 łatwo zauważyć, że

$$(*) \quad \min\{\langle w, c_j \rangle : j \in J\} = \min\{\langle w, x \rangle : x \in \{c_j : j \in J\}^\uparrow\}$$

dla każdego wektora $w \in \mathbb{Q}_+^I$. W szczególności, jeśli $P = \{c_j : j \in J\}^\uparrow$, to

$$\min\{\langle w, c_j \rangle : j \in J\} = \min\{\langle w, x \rangle : x \in P\}$$

dla każdego wektora $w \in \mathbb{Q}_+^I$.

Założmy teraz, że

$$\min\{\langle w, c_j \rangle : j \in J\} = \min\{\langle w, x \rangle : x \in P\}$$

dla każdego wektora $w \in \mathbb{Q}_+^I$. Korzystając z Faktu 3.13 wiemy, że istnieją wektory $d_k \in \mathbb{Q}_+^I$, $k \in K$, takie, że

$$P = \{x \in \mathbb{Q}_+^I : \langle d_k, x \rangle \geq 1 \text{ dla wszystkich } k \in K\}.$$

Pokażemy najpierw, że $\{c_j : j \in J\}^\uparrow \subseteq P$. W tym celu wystarczy pokazać, że jeśli $y \in \{c_j : j \in J\}^\uparrow$, to $\langle d_k, y \rangle \geq 1$ dla każdego $k \in K$. Ustalmy zatem $k \in K$. Korzystając z równości (*) otrzymujemy, że

$$\langle d_k, y \rangle \geq \min\{\langle d_k, c_j \rangle : j \in J\}.$$

Wykorzystując nasze założenie, wiemy, że

$$\min\{\langle d_k, c_j \rangle : j \in J\} = \min\{\langle d_k, x \rangle : x \in P\}.$$

Wreszcie z postaci zbioru P mamy, że

$$\min\{\langle d_k, x \rangle : x \in P\} \geq 1,$$

co kończy tę część dowodu.

Pokażemy teraz, że $P \subseteq \{c_j : j \in J\}^\uparrow$. Korzystając z Faktu 1.50 otrzymujemy, że

$$\text{char. cone } P = \{x \in \mathbb{Q}_+^I : \langle d_k, x \rangle \geq 0 \text{ dla każdego } k \in K\} = \mathbb{Q}_+^I,$$

a więc w szczególności $\text{lin. space } P = 0$. Wniosek 2.57 implikuje zatem, że dla udowodnienia inkluzji $P \subseteq \{c_j : j \in J\}^\uparrow$ wystarczy pokazać, że $y \in \{c_j : j \in J\}^\uparrow$ dla każdego wierzchołka y wielościanu P .

Ustalmy zatem wierzchołek y wielościanu P . Korzystając z Faktu 2.22 oraz Lematu 2.21 wiemy, że istnieje wektor $w \in \mathbb{Q}_+^I$ taki, że

$$(**) \quad \langle w, y \rangle < \langle w, x \rangle$$

dla każdego wektora $x \in P \setminus \{y\}$. W szczególności,

$$\langle w, y \rangle = \min\{\langle w, x \rangle : x \in P\}.$$

Z naszego założenia wynika zatem, że istnieje $j_0 \in J$ taki, że $\langle w, y \rangle = \langle w, c_{j_0} \rangle$. Ponieważ $c_{j_0} \in P$ na mocy pierwszej części dowodu, więc warunek $(**)$ implikuje, że $y = c_{j_0}$. W szczególności, $y \in \{c_j : j \in J\}^\uparrow$. $\square$

FAKT 3.20.

Jeśli $C \in \mathbb{M}_{J \times I}(\mathbb{Q}_+)$ i $D \in \mathbb{M}_{K \times I}(\mathbb{Q}_+)$, to

$$\min\{\langle w, C(j) \rangle : j \in J\} = \max\{y(K) : y \in \mathbb{Q}_+^K \text{ i } D^T \cdot y \leq w\}$$

dla każdego wektora $w \in \mathbb{Q}_+^I$ wtedy i tylko wtedy, gdy

$$\min\{\langle l, D(k) \rangle : k \in K\} = \max\{z(J) : z \in \mathbb{Q}_+^J \text{ i } C^T \cdot z \leq l\}$$

dla każdego wektora $l \in \mathbb{Q}_+^I$.

Dowód.

Dla każdego wektora $w \in \mathbb{Q}_+^I$ definiujemy liczbę wymierną α_w wzorem

$$\alpha_w := \max\{y(K) : y \in \mathbb{Q}_+^K \text{ i } D^T \cdot y \leq w\}.$$

Podobnie, dla każdego wektora $l \in \mathbb{Q}_+^I$ definiujemy liczbę wymierną β_l wzorem

$$\beta_l := \max\{z(J) : z \in \mathbb{Q}_+^J \text{ i } C^T \cdot z \leq l\}.$$

Korzystając z Twierdzenia 1.61 otrzymujemy, że

$$\alpha_w = \min\{\langle w, x \rangle : x \in \mathbb{Q}_+^I \text{ i } D \cdot x \geq \mathbf{e}_K\}$$

dla każdego wektora $w \in \mathbb{Q}_+^I$. Zatem Lemat 3.19 implikuje, że

$$\alpha_w = \min\{\langle w, C(j) \rangle : j \in J\}$$

dla każdego wektora $w \in \mathbb{Q}_+^I$ wtedy i tylko wtedy, gdy

$$(*) \quad \{x \in \mathbb{Q}_+^I : D \cdot x \geq \mathbf{e}_K\} = \{C(j) : j \in J\}^\uparrow.$$

Analogicznie pokazujemy, że

$$\beta_l = \min\{\langle l, D(k) \rangle : k \in K\}$$

dla każdego wektora $l \in \mathbb{Q}_+^I$ wtedy i tylko wtedy, gdy

$$(**) \quad \{x \in \mathbb{Q}_+^I : C \cdot x \geq \mathbf{e}_J\} = \{D(k) : k \in K\}^\uparrow,$$

skąd wynika teza, gdyż warunki (*) i (**) są równoważne na mocy Faktu 3.18. $\square$

LEMAT 3.21.

Jeśli $C \in \mathbb{M}_{J \times I}(\mathbb{Q}_+)$ i $D \in \mathbb{M}_{K \times I}(\mathbb{Q}_+)$, to

$$\min\{\langle w, C(j) \rangle : j \in J\} = \max\{y(K) : y \in \mathbb{Q}_+^K \text{ i } D^T \cdot y \leq w\}$$

dla każdego wektora $w \in \mathbb{Q}_+^I$ wtedy i tylko wtedy, gdy

$$\min\{\langle w, C(j) \rangle : j \in J\} = \max\{y(K) : y \in \mathbb{Q}_+^K \text{ i } D^T \cdot y \leq w\}$$

dla każdego wektora $w \in \mathbb{N}^I$.

DOWÓD.

Oczywiście, jeśli

$$\min\{\langle w, C(j) \rangle : j \in J\} = \max\{y(K) : y \in \mathbb{Q}_+^K \text{ i } D^T \cdot y \leq w\}$$

dla każdego wektora $w \in \mathbb{Q}_+^I$, to

$$\min\{\langle w, C(j) \rangle : j \in J\} = \max\{y(K) : y \in \mathbb{Q}_+^K \text{ i } D^T \cdot y \leq w\}$$

dla każdego wektora $w \in \mathbb{N}^I$.

Założmy teraz, że

$$\min\{\langle w, C(j) \rangle : j \in J\} = \max\{y(K) : y \in \mathbb{Q}_+^K \text{ i } D^T \cdot y \leq w\}$$

dla każdego wektora $w \in \mathbb{N}^I$ i ustalmy wektor $w \in \mathbb{Q}_+^I$. Wtedy istnieje dodatnia liczba całkowita λ taka, że $\lambda \cdot w \in \mathbb{N}^I$, zatem

$$\begin{aligned} & \min\{\langle w, C(j) \rangle : j \in J\} \\ &= \frac{1}{\lambda} \cdot \min\{\langle \lambda \cdot w, C(j) \rangle : j \in J\} \\ &= \frac{1}{\lambda} \cdot \max\{y(K) : y \in \mathbb{Q}_+^K \text{ i } D^T \cdot y \leq \lambda \cdot w\} \\ &= \frac{1}{\lambda} \cdot \max\{\lambda \cdot z(K) : z \in \mathbb{Q}_+^K \text{ i } D^T \cdot (\lambda \cdot z) \leq \lambda \cdot w\} \\ &= \max\{y(K) : y \in \mathbb{Q}_+^K \text{ i } D^T \cdot y \leq w\}, \end{aligned}$$

co kończy dowód. $\square$

Twierdzenie 3.22 (LEHMAN'S LENGTH-WIDTH INEQUALITY).

Jeśli P i Q są wielościanami typu blokującego w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to $Q = B(P)$ wtedy i tylko wtedy, gdy spełnione są następujące warunki:

- (1) $\langle x, z \rangle \geq 1$ dla wszystkich wektorów $x \in P$ i $z \in Q$,
- (2) jeśli $l, w \in \mathbb{Q}_+^I$, to

$$\min\{\langle l, x \rangle : x \in P\} \cdot \min\{\langle w, z \rangle : z \in Q\} \leq \langle l, w \rangle.$$

UWAGA.

W tym podrozdziale zakładamy, że $\min \emptyset = \infty$ oraz $0 \cdot \infty = 0$.

Dowód.

Założmy najpierw, że $Q = B(P)$. Wtedy oczywiście $\langle x, z \rangle \geq 1$ dla wszystkich wektorów $x \in P$ i $z \in Q$. Ustalmy wektory $l, w \in \mathbb{Q}_+^I$ i zdefiniujmy liczby α i β wzorami

$$\alpha := \min\{\langle l, x \rangle : x \in P\} \quad \text{ i } \quad \beta := \min\{\langle w, z \rangle : z \in Q\}.$$

Oczywiście $\alpha \geq 0$ i $\beta \geq 0$. Jeśli $\alpha = 0$ lub $\beta = 0$, to

$$\alpha \cdot \beta = 0 \leq \langle l, w \rangle,$$

założmy zatem, że $\alpha > 0$ i $\beta > 0$. Wtedy $\alpha < \infty$ i $\beta < \infty$. Istotnie, gdyby $\alpha = \infty$, to $P = \emptyset$, więc $0 \in Q$ i $\beta = 0$. Zauważmy, że $\frac{1}{\alpha} \cdot l \in B(P) = Q$ i $\frac{1}{\beta} \cdot w \in B(Q)$, skąd

$$\langle l, w \rangle = \alpha \cdot \beta \cdot \left\langle \frac{1}{\alpha} \cdot l, \frac{1}{\beta} \cdot w \right\rangle \geq \alpha \cdot \beta \cdot 1 = \alpha \cdot \beta,$$

co kończy dowód w tym przypadku.

Założmy teraz, że warunki (1) i (2) są spełnione. Z warunku (1) natychmiast wynika, że $Q \subseteq B(P)$. Ustalmy wektor $y \in B(P)$. Wtedy, korzystając z warunku (2), otrzymujemy, że

$$\langle v, y \rangle = \langle y, v \rangle \geq \min\{\langle y, x \rangle : x \in P\} \cdot \min\{\langle v, z \rangle : z \in Q\} \geq 1 \cdot 1 = 1$$

dla każdego wektora $v \in B(Q)$. W szczególności, $y \in Q$ na mocy Wniosku 3.16, co kończy dowód. $\square$

LEMAT 3.23.

Jeśli P i Q są wielościanami typu blokującego w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to

$$\min\{\langle l, x \rangle : x \in P\} \cdot \min\{\langle w, z \rangle : z \in Q\} \leq \langle l, w \rangle$$

dla wszystkich wektorów $l, w \in \mathbb{Q}_+^I$ wtedy i tylko wtedy, gdy

$$\min\{\langle l, x \rangle : x \in P\} \cdot \min\{\langle w, z \rangle : z \in Q\} \leq \langle l, w \rangle$$

dla wszystkich wektorów $l, w \in \mathbb{N}^I$.

Dowód.

Ćwiczenie. □

WNIOSEK 3.24.

Jeśli P i Q są wielościanami typu blokującego w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to $Q = B(P)$ wtedy i tylko wtedy, gdy spełnione są następujące warunki:

- (1) $\langle x, z \rangle \geq 1$ dla wszystkich wektorów $x \in P$ i $z \in Q$,
- (2) jeśli $l, w \in \mathbb{N}^I$, to

$$\min\{\langle l, x \rangle : x \in P\} \cdot \min\{\langle w, z \rangle : z \in Q\} \leq \langle l, w \rangle.$$

Dowód.

Wynika natychmiast z Twierdzenia 3.22 i Lematu 3.23. □

FAKT 3.25.

Jeśli $c_j \in \mathbb{Q}_+^I$, $j \in J$, i $d_k \in \mathbb{Q}_+^I$, $k \in K$, to

$$B(\{c_j : j \in J\}^\uparrow) = \{d_k : k \in K\}^\uparrow$$

wtedy i tylko wtedy, gdy spełnione są następujące warunki:

- (1) $\langle c_j, d_k \rangle \geq 1$ dla wszystkich $j \in J$ i $k \in K$,
- (2) jeśli $l, w \in \mathbb{N}^I$, to

$$\min\{\langle l, c_j \rangle : j \in J\} \cdot \min\{\langle w, d_k \rangle : k \in K\} \leq \langle l, w \rangle.$$

Dowód.

Korzystając ze Stwierdzenia 1.42 łatwo zauważyć, że $\langle c_j, d_k \rangle \geq 1$ dla wszystkich $j \in J$ i $k \in K$ wtedy i tylko wtedy, gdy $\langle x, z \rangle \geq 1$ dla wszystkich wektorów $x \in \{c_j : j \in J\}^\uparrow$ i $z \in \{d_k : k \in K\}^\uparrow$. Ponadto, również ze Stwierdzenia 1.42 wynika, że

$$\min\{\langle l, c_j \rangle : j \in J\} = \min\{\langle l, x \rangle : x \in \{c_j : j \in J\}^\uparrow\}$$

i

$$\min\{\langle w, d_k \rangle : d_k \in K\} = \min\{\langle w, z \rangle : z \in \{d_k : k \in K\}^\uparrow\},$$

dla wszystkich wektorów $l, w \in \mathbb{N}^I$, zatem teza wynika z Wniosku 3.24. □

3.3. ZASTOSOWANIE: MAKSYMALNY PRZEPŁYW I MINIMALNY PRZEKRÓJ

LEMAT 3.26.

Jeśli u i v są różnymi wierzchołkami grafu skierowanego $D = (V, A, s, t)$, to

$$x(\delta^+(u)) - x(\delta^-(u)) \leq x(C)$$

dla każdego u - v -przepływu x w grafie D i każdego u - v -przekroju C w grafie D .

Dowód.

Niech W będzie zbiorem tych wierzchołków w w grafie D , dla których istnieje u - w droga w grafie $(V, A \setminus C, s|_{A \setminus C}, t|_{A \setminus C})$. Wtedy $u \in W$ i $v \notin W$, zatem korzystając z Lematu 1.64 otrzymujemy, że

$$x(\delta^+(u)) - x(\delta^-(u)) = x(\delta^+(W)) - x(\delta^-(W)).$$

Ponieważ $\delta^+(W) \subseteq C$, więc otrzymujemy tezę. $\square$

OZNACZENIE.

Jeśli $\sigma = (u, a_1, \dots, a_n, v)$ jest drogą w grafie skierowanym $D = (V, A, s, t)$, to definiujemy A -wektor $\mathbf{e}_\sigma$ wzorem

$$\mathbf{e}_\sigma := \sum_{p \in [1, n]} \mathbf{e}_{a_p}.$$

Ponadto, jeśli x jest A -wektorem, to definiujemy liczbę $x(\sigma)$ wzorem

$$x(\sigma) := \langle x, \mathbf{e}_\sigma \rangle = \sum_{p \in [1, n]} x(a_p).$$

LEMAT 3.27.

Niech u i v będą różnymi wierzchołkami grafu skierowanego $D = (V, A, s, t)$ oraz $w \in \mathbb{Q}_+^A$. Jeśli

$$P := \{x \in \mathbb{Q}_+^A : \text{wektor } x \text{ jest } u\text{-}v\text{-przepływem w grafie } D \text{ takim, że } x \leq w\}$$

i

$$Q := \left\{ y \in \mathbb{Q}_+^{\mathcal{P}} : \sum_{\sigma \in \mathcal{P}} y(\sigma) \cdot \mathbf{e}_\sigma \leq w \right\},$$

gdzie $\mathcal{P}$ jest zbiorem wszystkich prostych u - v -dróg w grafie D , to

$$\max\{x(\delta^+(u)) - x(\delta^-(u)) : x \in P\} = \max\{y(\mathcal{P}) : y \in Q\}$$

i

$$\max\{x(\delta^+(u)) - x(\delta^-(u)) : x \in P \cap \mathbb{N}^A\} = \max\{y(\mathcal{P}) : y \in Q \cap \mathbb{N}^{\mathcal{P}}\}.$$

Dowód.

Zauważmy, że wektor $\mathbf{e}_\sigma$ jest u - v -przepływem dla każdej u - v -drogi σ . Zatem funkcja $F : Q \rightarrow P$, dana wzorem

$$F(y) := \sum_{\sigma \in \mathcal{P}} y(\sigma) \cdot \mathbf{e}_\sigma \quad (y \in Q),$$

jest poprawnie określona. Zauważmy, że

$$\mathbf{e}_\sigma(\delta^+(u)) - \mathbf{e}_\sigma(\delta^-(u)) = 1$$

dla każdej u - v -drogi σ , więc

$$F(y)(\delta^+(u)) - F(y)(\delta^-(u)) = \sum_{\sigma \in \mathcal{P}} y(\sigma) = y(\mathcal{P})$$

dla każdego wektora $y \in Q$. Dla zakończenia dowodu wystarczy zatem pokazać, że dla każdego przepływu $x \in P$ takiego, że $x(\delta^+(u)) - x(\delta^-(u)) \geq 0$, istnieje wektor $y \in Q$ taki, że

$$x(\delta^+(u)) - x(\delta^-(u)) = y(\mathcal{P}).$$

Ponadto, jeśli $x \in \mathbb{N}^A$, to $y \in \mathbb{N}^P$. Powyższy fakt udowodnimy przez indukcję ze względu na $|\mathcal{P}|$.

Ustalmy przepływ $x \in P$ taki, że $x(\delta^+(u)) - x(\delta^-(u)) \geq 0$.

Założmy najpierw, że $|\mathcal{P}| = 0$. Wtedy zbiór $\emptyset$ jest u - v -przekrojem w grafie D , zatem

$$x(\delta^+(u)) - x(\delta^-(u)) \leq x(\emptyset) = 0$$

na mocy Lematu 3.26. Ostatecznie,

$$x(\delta^+(u)) - x(\delta^-(u)) = 0 = 0(\mathcal{P}).$$

Założmy teraz, że $|\mathcal{P}| > 0$ i wybierzmy prostą u - v -drogę $\sigma = (u, a_1, \dots, a_n, v)$. Wybierzmy $p \in [1, n]$ takie, że

$$x(a_p) = \min\{x(a_q) : q \in [1, n]\}.$$

Definiujemy zbiór A' i graf D' wzorami

$$A' := A \setminus \{a_p\} \quad \text{ i } \quad D' := (V, A', s|_{A'}, t|_{A'}).$$

Ponadto, definiujemy A' -wektory x' i w' wzorami

$$x' := (x - x(a_p) \cdot \mathbf{e}_\sigma)|_{A'} \quad \text{ i } \quad w' := (w - x(a_p) \cdot \mathbf{e}_\sigma)|_{A'}.$$

Jeśli $\mathcal{P}'$ jest zbiorem wszystkich u - v -dróg w grafie D' , to $\mathcal{P}' \subset \mathcal{P}$, zatem z założenia indukcyjnego wiemy, że istnieje wektor $y' \in \mathbb{Q}_+^{\mathcal{P}'}$ taki, że

$$x'(\delta^+(u)) - x'(\delta^-(u)) = y'(\mathcal{P}').$$

i

$$\sum_{\tau \in \mathcal{P}'} y'(\tau) \cdot \mathbf{e}_\tau \leq w'.$$

Ponadto $y' \in \mathbb{N}^{\mathcal{P}'}$, jeśli $x \in \mathbb{N}^A$. Jeśli zdefiniujemy $\mathcal{P}$ -wektor y wzorem

$$y(\tau) := \begin{cases} y'(\tau) & \tau \in \mathcal{P}', \\ x(a_p) & \tau = \sigma, \\ 0 & \text{w przeciwnym wypadku,} \end{cases} \quad (\tau \in \mathcal{P}),$$

to $y \in Q$ i

$$x(\delta^+(u)) - x(\delta^-(u)) = y(\mathcal{P}),$$

co kończy dowód. □

Twierdzenie 3.28 (Twierdzenie o maksymalnym przepływie i minimalnym przekroju).

Niech u i v będą różnymi wierzchołkami grafu skierowanego $D = (V, A, s, t)$ i $w \in \mathbb{Q}_+^A$. Jeśli

$$P := \{x \in \mathbb{Q}_+^A : \text{wektor } x \text{ jest } u\text{-}v\text{-przepływem w grafie } D \text{ takim, że } x \leq w\}$$

to

$$\begin{aligned} \max\{x(\delta^+(u)) - x(\delta^-(u)) : x \in P\} \\ = \min\{w(C) : C \text{ jest } u\text{-}v\text{-przekrojem w grafie } D\}. \end{aligned}$$

Dowód.

Korzystając z Lematu 3.27 wiemy, że

$$\max\{x(\delta^+(u)) - x(\delta^-(u)) : x \in P\} = \max\{y(\mathcal{P}) : y \in Q\},$$

gdzie

$$Q := \left\{ y \in \mathbb{Q}_+^{\mathcal{P}} : \sum_{\sigma \in \mathcal{P}} y(\sigma) \cdot \mathbf{e}_\sigma \leq w \right\},$$

a $\mathcal{P}$ jest zbiorem wszystkich prostych u - v -dróg w grafie D . Wystarczy zatem pokazać, że

$$\max\{y(\mathcal{P}) : y \in Q\} = \min\{w(C) : C \text{ jest } u\text{-}v\text{-przekrojem w grafie } D\}.$$

W tym celu wystarczy, korzystając z Faktu 3.20 i Lematu 3.21, udowodnić, że $\alpha_l = \beta_l$ dla każdego wektora $l \in \mathbb{N}^A$, gdzie

$$\alpha_l := \min\{l(\sigma) : \sigma \in \mathcal{P}\} \quad \text{ i } \quad \beta_l := \max\{z(\mathcal{C}) : z \in R_l\},$$

przy czym

$$R_l := \left\{ z \in \mathbb{Q}_+^{\mathcal{C}} : \sum_{C \in \mathcal{C}} z(C) \cdot \mathbf{e}_C \leq l \right\},$$

a $\mathcal{C}$ jest zbiorem wszystkich u - v -przekrojów w grafie D . Ustalmy zatem wektor $l \in \mathbb{N}^A$.

Udowodnimy najpierw nierówność $\alpha_l \geq \beta_l$. W tym celu ustalmy prostą u - v -drogę $\sigma = (u, a_1, \dots, a_n, v)$ i zdefiniujmy zbiory $\mathcal{C}_1, \dots, \mathcal{C}_n$ wzorami

$$\mathcal{C}_p := \{C \in \mathcal{C} : a_p \in C\} \quad (p \in [1, n]).$$

Wtedy $\mathcal{C} = \bigcup_{p \in [1, n]} \mathcal{C}_p$. Ponadto, jeśli $z \in \mathbb{Q}^{\mathcal{C}}$ i $p \in [1, n]$, to

$$z(\mathcal{C}_p) = \sum_{C \in \mathcal{C}} z(C) \cdot \mathbf{e}_C(a_p).$$

Stąd

$$z(\mathcal{C}) \leq \sum_{p \in [1, n]} z(\mathcal{C}_p) = \sum_{p \in [1, n]} \sum_{C \in \mathcal{C}} z(C) \cdot \mathbf{e}_C(a_p) \leq \sum_{p \in [1, n]} l(a_p) = l(\sigma)$$

dla każdego wektora $z \in R_l$. Z dowolności drogi σ wynika, że

$$\beta_l = \max\{z(\mathcal{C}) : z \in R_l\} \leq \min\{l(\sigma) : \sigma \in \mathcal{P}\} = \alpha_l.$$

Dla dowodu nierówności $\alpha_l \leq \beta_l$ zdefiniujmy dla każdego wierzchołka $w \in V$ liczbę $d_w \in \mathbb{N}$ wzorem

$$d_w := \min\{l(\sigma) : \sigma \text{ jest } u\text{-}w\text{-drogą}\}.$$

Dla każdego $p \in [1, \alpha_l]$ definiujemy zbiór C_p wzorem

$$C_p := \{a \in A : 0 < p - d_{s(a)} \leq l(a)\}.$$

Zauważmy, że zbiór C_p jest u - v -przekrojem dla każdego $p \in [1, \alpha_l]$, zatem możemy zdefiniować funkcję $\Phi : [1, \alpha_l] \rightarrow \mathcal{C}$ wzorem

$$\Phi(p) := C_p \quad (p \in [1, \alpha_l]).$$

Jeśli zdefiniujemy wektor $z \in \mathbb{Q}_+^{\mathcal{C}}$ wzorem

$$z(C) := |\Phi^{-1}(C)| \quad (C \in \mathcal{C}),$$

to

$$z(\mathcal{C}) = \sum_{C \in \mathcal{C}} |\Phi^{-1}(C)| = |\Phi^{-1}(\mathcal{C})| = |[1, \alpha_l]| = \alpha_l.$$

Ponadto, jeśli $p \in [1, \alpha_l]$ i $a \in C_p$, to $p \in [d_v + 1, d_v + l_{(v,u)}]$, a więc (podobnie jak powyżej) otrzymujemy, że

$$\begin{aligned} \sum_{C \in \mathcal{C}} z(C) \cdot \mathbf{e}_C(a) &= \sum_{C \in \mathcal{C}} |\Phi^{-1}(C)| \cdot \mathbf{e}_C(a) = \sum_{C \in \mathcal{C}} \sum_{p \in \Phi^{-1}(C)} \mathbf{e}_{C_p}(a) \\ &= \sum_{p \in [1, \alpha_l]} \mathbf{e}_{C_p}(a) = |\{p \in [1, \alpha_l] : a \in C_p\}| \leq l(a) \end{aligned}$$

dla każdej strzałki $a \in A$, zatem $z \in R_l$, co kończy dowód. $\square$

WNIOSEK 3.29.

Niech u i v będą wierzchołkami grafu skierowanego $D = (V, A, s, t)$. Jeśli $\mathcal{P}$ oznacza zbiór wszystkich prostych u - v -dróg, zaś $\mathcal{C}$ zbiór wszystkich u - v -przekrojów w grafie D , to

$$B(\{\mathbf{e}_\sigma : \sigma \in \mathcal{P}\}^\uparrow) = \{\mathbf{e}_C : C \in \mathcal{C}\}^\uparrow.$$

Dowód.

Założmy najpierw, że $u = v$. Wtedy $(u, v) \in \mathcal{P}$ i $\mathcal{C} = \emptyset$. Ponieważ $\mathbf{e}_{(u,v)} = 0$, więc

$$\{\mathbf{e}_\sigma : \sigma \in \mathcal{P}\}^\uparrow = \mathbb{Q}_+^A,$$

skąd

$$B(\{\mathbf{e}_\sigma : \sigma \in \mathcal{P}\}^\uparrow) = \emptyset = \{\mathbf{e}_C : C \in \mathcal{C}\}^\uparrow.$$

Założmy teraz, że $u \neq v$. Korzystając z Faktu 3.25 wystarczy pokazać, że

- (1) $\langle \mathbf{e}_\sigma, \mathbf{e}_C \rangle \geq 1$ dla wszystkich u - v -dróg σ i u - v -przekrojów $C \in \mathcal{C}$,
- (2) jeśli $l, w \in \mathbb{Q}_+^A$, to

$$\min\{l(\sigma) : \sigma \in \mathcal{P}\} \cdot \min\{w(C) : C \in \mathcal{C}\} \leq \langle l, w \rangle.$$

Warunek (1) wynika natychmiast z definicji u - v -przekroju, gdyż jeśli $\sigma = (u, a_1, \dots, a_n, v)$ jest u - v -drogą oraz $C \subseteq A$, to

$$\langle \mathbf{e}_\sigma, \mathbf{e}_C \rangle = |\{p \in [1, n] : a_p \in C\}|.$$

Dla dowodu warunku (2) ustalmy wektory $l, w \in \mathbb{Q}_+^A$. Zauważmy, że na mocy Twierdzenia 3.28 i Lematu 3.27 mamy, że

$$\min\{w(C) : C \in \mathcal{C}\} = \max\{y(\mathcal{P}) : y \in Q\},$$

gdzie

$$Q := \left\{ y \in \mathbb{Q}_+^{\mathcal{P}} : \sum_{\sigma \in \mathcal{P}} y(\sigma) \cdot \mathbf{e}_\sigma \leq w \right\}.$$

Ponadto, jeśli zdefiniujemy liczbę α wzorem

$$\alpha := \min\{l(\sigma) : \sigma \in \mathcal{P}\},$$

to

$$\begin{aligned} \alpha \cdot y(\mathcal{P}) &= \sum_{\sigma \in \mathcal{P}} \alpha \cdot y(\sigma) \leq \sum_{\sigma \in \mathcal{P}} l(\sigma) \cdot y(\sigma) = \sum_{\sigma \in \mathcal{P}} \langle l, \mathbf{e}_\sigma \rangle \cdot y(\sigma) \\ &= \sum_{\sigma \in \mathcal{P}} \langle l, y(\sigma) \cdot \mathbf{e}_\sigma \rangle = \left\langle l, \sum_{\sigma \in \mathcal{P}} y(\sigma) \cdot \mathbf{e}_\sigma \right\rangle \leq \langle l, w \rangle \end{aligned}$$

dla każdego wektora $y \in Q$, co kończy dowód. □

3.4. WIELOŚCIANY ANTYBLOKUJĄCE

OZNACZENIE.

Jeśli $X \subseteq \mathbb{Q}_+^I$, to definiujemy zbiór $X^\downarrow$ wzorem

$$X^\downarrow := \begin{cases} \{y \in \mathbb{Q}_+^I : \text{istnieje wektor } x \in \text{conv. hull } X \text{ taki, że } y \leq x\} \\ X \neq \emptyset, \\ \{0\} & X = \emptyset. \end{cases}$$

Ponadto, jeśli $M \subseteq I$, to definiujemy zbiór $X_M^\downarrow$ wzorem

$$X_M^\downarrow := X^\downarrow + \mathbb{Q}_+^M.$$

LEMAT 3.30.

Jeśli $X \subseteq \mathbb{Q}_+^I$, to zbiór $X^\downarrow$ jest wypukły.

Dowód.

Jeśli $X = \emptyset$, to teza jest oczywista. Załóżmy zatem, że $X \neq \emptyset$ i ustalmy wektory $y_1, y_2 \in X^\downarrow$ oraz nieujemne liczby wymierne λ_1 i λ_2 takie, że $\lambda_1 + \lambda_2 = 1$. Z definicji zbioru $X^\downarrow$ wiemy, że istnieją wektory $x_1, x_2 \in \text{conv. hull } X$ takie, że $y_1 \leq x_1$ i $y_2 \leq x_2$. Wtedy

$$\lambda_1 \cdot y_1 + \lambda_2 \cdot y_2 \leq \lambda_1 \cdot x_1 + \lambda_2 \cdot x_2.$$

Ponadto, z wypukłości zbioru $\text{conv. hull } X$ wynika, że $\lambda_1 \cdot x_1 + \lambda_2 \cdot x_2 \in \text{conv. hull } X$. Korzystając ponownie z definicji zbioru $X^\downarrow$ otrzymujemy, że $\lambda_1 \cdot y_1 + \lambda_2 \cdot y_2 \in X^\downarrow$, co kończy dowód. $\square$

LEMAT 3.31.

Jeśli $x_j \in \mathbb{Q}_+^I$, $j \in J$, i $J \neq \emptyset$, to

$$\{x_j : j \in J\}^\downarrow = \text{conv. hull}\{x_j|_L : j \in J \text{ i } L \subseteq I\}.$$

Dowód.

Oczywiście

$$\text{conv. hull}\{x_j|_L : j \in J \text{ i } L \subseteq I\} \subseteq \{x_j : j \in J\}^\downarrow.$$

Dla dowodu inkluzji przeciwnej zdefiniujmy dla każdego wektora $y \in \{x_j : j \in J\}^\downarrow$ liczbę $d(y)$ wzorem

$$d(y) := \min\{\#\{i \in I : x(i) \neq y(i)\} : x \in \text{conv. hull}\{x_j : j \in J\} \text{ i } y \leq x\}.$$

Przez indukcję na liczbę $d(y)$ pokażemy, że

$$y \in \text{conv. hull}\{x_j|_L : j \in J \text{ i } L \subseteq I\}$$

dla każdego wektora $y \in \{x_j : j \in J\}^\downarrow$.

Ustalmy zatem wektor $y \in \{x_j : j \in J\}^\downarrow$. Jeśli $d(y) = 0$, to $y \in \text{conv. hull}\{x_j : j \in J\}$, a więc również $y \in \text{conv. hull}\{x_j|_L : j \in J \text{ i } L \subseteq I\}$. Załóżmy zatem, że $d(y) > 0$, i wybierzmy wektor $x \in \text{conv. hull}\{x_j : j \in J\}$ taki, że $y \leq x$ i

$$\#\{i \in I : x(i) \neq y(i)\} = d(y).$$

Wyberzmy $i_0 \in I$ takie, że $y(i_0) < x(i_0)$, i zdefiniujmy wektor z wzorem

$$z := y + (x(i_0) - y(i_0)) \cdot \mathbf{e}_{i_0}.$$

Zauważmy, że $0 \leq z \leq x$, więc $z \in \{x_j : j \in J\}^\downarrow$. Ponadto,

$$\{i \in I : x(i) \neq z(i)\} \subset \{i \in I : x(i) \neq y(i)\},$$

więc $d(z) < d(y)$, zatem $z \in \text{conv.hull}\{x_j|_L : x_j \in X \text{ i } L \subseteq I\}$ na mocy założenia indukcyjnego. Korzystając ze Stwierdzenia 1.42 otrzymujemy, że również

$$z|_{I \setminus \{i_0\}} \in \text{conv.hull}\{x_j|_L : x_j \in X \text{ i } L \subseteq I\}.$$

Wreszcie,

$$y = \frac{y(j)}{x(j)} \cdot z + \left(1 - \frac{y(j)}{x(j)}\right) \cdot z|_{I \setminus \{i_0\}},$$

co kończy dowód. □

DEFINICJA.

Mówimy, że wielościan P w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ jest TYPU ANTYBLOKUJĄCEGO, jeśli $0 \in P$, $P \subseteq \mathbb{Q}_+^I$ oraz spełniony jest warunek: jeśli $y \in \mathbb{Q}_+^I$ oraz istnieje wektor $x \in P$ taki, że $y \leq x$, to $y \in P$.

LEMAT 3.32.

Jeśli P jest wielościanem typu antyblokującego w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to istnieje podzbiór $M \subseteq I$ taki, że

$$\text{char.cone } P = \mathbb{Q}_+^M.$$

DOWÓD.

Wiemy, że $0 \in P$, więc zbiór P jest niepusty. Ponieważ $P \subseteq \mathbb{Q}_+^I$, więc także $\text{char.cone } P \subseteq \mathbb{Q}_+^I$ (porównaj dowodu Lematu 3.11). Zdefiniujmy podzbiór $M \subseteq I$ wzorem

$$M := \{i \in I : \text{istnieje wektor } y \in \text{char.cone } P \text{ taki, że } y(i) > 0\}.$$

Pokażemy, że $\text{char.cone } P = \mathbb{Q}_+^M$. Oczywiście $\text{char.cone } P \subseteq \mathbb{Q}_+^M$. Z drugiej strony, dla każdego $i \in M$ istnieje wektor $y_i \in \text{char.cone } P$ taki, że $y_i(i) > 0$. Wtedy, dla dowolnych wektora $x \in \mathbb{Q}_+^M$ oraz liczby $\lambda \in \mathbb{Q}_+$ mamy

$$0 + \lambda \cdot x = \lambda \cdot x \leq \sum_{i \in M} \lambda \cdot \frac{x(i)}{y_i(i)} \cdot y_i = 0 + \sum_{i \in M} \lambda \cdot \frac{x(i)}{y_i(i)} \cdot y_i.$$

Zauważmy, że $0 + \sum_{i \in M} \lambda \cdot \frac{x(i)}{y_i(i)} \cdot y_i \in P$, ponieważ $0 \in P$ i $y_i \in \text{char.cone } P$ dla każdego $i \in M$. Ponieważ wielościan P jest typu antyblokującego, więc $0 + \lambda \cdot x \in P$. Stąd $x \in \text{char.cone } P$ na mocy Faktu 2.3. □

FAKT 3.33.

Wielościan P w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ jest typu antyblokującego wtedy i tylko wtedy, gdy istnieją wektory $c_j \in \mathbb{Q}_+^I$, $j \in J$, oraz podzbiór $M \subseteq I$ takie, że

$$P = \{c_j : j \in J\}_M^\downarrow.$$

Dowód.

Oczywiście, jeśli

$$P = \{c_j : j \in J\}_M^\downarrow$$

dla pewnych wektorów $c_j \in \mathbb{Q}_+^I$, $j \in J$, $J \neq \emptyset$, oraz podzbioru $M \subseteq I$, to wielościan P jest typu antyblokującego.

Założmy teraz, że wielościan P jest typu antyblokującego. Z Wniosku 1.53 wiemy, że istnieją polytop Q oraz stożek wielościenny C takie, że $P = Q + C$. Bezpośrednio z definicji polytopu otrzymujemy, że istnieją I -wektory c_j , $j \in J$, takie, że

$$Q = \text{conv. hull}\{c_j : j \in J\}.$$

Ponieważ $P \neq \emptyset$, więc $Q \neq \emptyset$, zatem $J \neq \emptyset$. Ponieważ $P \subseteq \mathbb{Q}_+^I$, więc $c_j \geq 0$ dla każdego $j \in J$. Korzystając z Faktu 2.4 wiemy, że $C = \text{char. cone } P$. Korzystając dodatkowo z Lematu 3.32 otrzymujemy, że istnieje podzbiór $M \subseteq I$ taki, że $C = \mathbb{Q}_+^M$. Stąd

$$\begin{aligned} P &= Q + C = \text{conv. hull}\{c_j : j \in J\} + \mathbb{Q}_+^M \\ &\subseteq \{c_j : j \in J\}^\downarrow + \mathbb{Q}_+^M = \{c_j : j \in J\}_M^\downarrow. \end{aligned}$$

Z drugiej strony, ponieważ wielościan P jest typu antyblokującego, więc $c_j|_L \in P$ dla wszystkich $j \in J$ i podzbiorów $L \subseteq I$. W szczególności, korzystając z Lematu 3.31 otrzymujemy, że

$$\{c_j : j \in J\}^\downarrow \subseteq P.$$

Ponieważ $\mathbb{Q}_+^M = \text{char. cone } P$, więc

$$\{c_j : j \in J\}_M^\downarrow = \{c_j : j \in J\}^\downarrow + \mathbb{Q}_+^M \subseteq P + \text{char. cone } P = P,$$

co kończy dowód. □

FAKT 3.34.

Wielościan P w przestrzeni $\mathbb{Q}_+^I$ jest typu antyblokującego wtedy i tylko wtedy, gdy istnieją wektory $d_k \in \mathbb{Q}_+^I$, $k \in K$, oraz podzbiór $N \subseteq I$ takie, że

$$P = \{x \in \mathbb{Q}_+^I : \langle d_k, x \rangle \leq 1 \text{ dla wszystkich } k \in K \text{ i } x|_N = 0\}.$$

Dowód.

Łatwo sprawdzić, że jeśli istnieją $d_k \in \mathbb{Q}_+^I$, $k \in K$, oraz podzbiór $N \subseteq I$ takie, że

$$P = \{x \in \mathbb{Q}_+^I : \langle d_k, x \rangle \leq 1 \text{ dla wszystkich } k \in K \text{ i } x|_N = 0\}.$$

to wielościan P jest typu antyblokującego.

Założmy teraz, że wielościan P jest typu antyblokującego. Istnieją $J \times I$ -macierz A i J -wektor b takie, że

$$P = \{x \in \mathbb{Q}_+^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Ponieważ $0 \in P$, więc $b \geq 0$. Definiujemy $J \times I$ -macierz A' wzorem

$$A'(j, i) := \max\{0, A(j, i)\} \quad (i \in I, j \in J).$$

Oczywiście

$$\{x \in \mathbb{Q}_+^I : A' \cdot x \leq b\} \subseteq P.$$

Z drugiej strony, ustalmy wektor $x \in P$ oraz indeks $j \in J$. Definiujemy I -wektor y wzorem

$$y(i) := \begin{cases} 0 & A(j, i) < 0, \\ x(j) & A(j, i) \geq 0, \end{cases} \quad (i \in I).$$

Wtedy $0 \leq y \leq x$, więc $y \in P$, gdyż wielościan P jest typu antyblokującego. Stąd

$$\begin{aligned} \langle A'(j), x \rangle &= \sum_{i \in I} A'(j, i) \cdot x(i) = \sum_{\substack{i \in I \\ A(j, i) \geq 0}} A(j, i) \cdot x(i) \\ &= \sum_{\substack{i \in I \\ A(j, i) \geq 0}} A(j, i) \cdot y(i) = \sum_{i \in I} A(j, i) \cdot y(i) = \langle A(j), y \rangle \leq b(j). \end{aligned}$$

Z dowolności wektora x oraz indeksu j wynika, że

$$P = \{x \in \mathbb{Q}_+^I : A' \cdot x \leq b\}.$$

Z powyższego rozumowania wynika, że istnieją wektory $c_l \in \mathbb{Q}_+^I$, $l \in L$, $d_k \in \mathbb{Q}_+^I$, $k \in K$, takie, że

$$P = \{x \in \mathbb{Q}_+^I : \langle c_l, x \rangle \leq 0 \text{ dla każdego } l \in L \text{ i}$$

$$\langle d_k, x \rangle \leq 1 \text{ dla każdego } k \in K\}.$$

Definiujemy podzbiór $N \subseteq I$ wzorem

$$N := \bigcup_{l \in L} \{i \in I : c_l(i) > 0\}.$$

Wtedy

$$P = \{x \in \mathbb{Q}_+^I : \langle d_k, x \rangle \leq 1 \text{ dla wszystkich } k \in K \text{ i } x|_N = 0\}. \quad \square$$

DEFINICJA.

Jeśli P jest wielościanem typu antyblokującego w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to WIEŁOŚCIANEM ANTYBLOKUJĄCY wielościanu P nazywamy zbiór $A(P)$ dany wzorem

$$A(P) := \{z \in \mathbb{Q}_+^I : \langle x, z \rangle \leq 1 \text{ dla wszystkich wektorów } x \in P\}.$$

LEMAT 3.35.

Jeśli $c_j \in \mathbb{Q}_+^I$, $j \in J$, i $M \subseteq I$, to

$$\begin{aligned} A(\{c_j : j \in J\}_M^\downarrow) \\ = \{z \in \mathbb{Q}_+^I : \langle c_j, z \rangle \leq 1 \text{ dla wszystkich } j \in J \text{ i } z|_M = 0\}. \end{aligned}$$

DOWÓD.

Jeśli $J = \emptyset$, to $\{c_j : j \in J\}_M^\downarrow = \mathbb{Q}_+^M$ i

$$A(\{c_j : j \in J\}_M^\downarrow) = \mathbb{Q}_+^{I \setminus M}.$$

Założmy zatem, że $J \neq \emptyset$. Z Lematu 3.31 wiemy, że

$$\{c_j : j \in J\}_M^\downarrow = \text{conv. hull}\{x_j|_L : j \in J \text{ i } L \subseteq I\} + \text{cone}\{e_i : i \in M\}.$$

Korzystając z Lematu 3.1 otrzymujemy zatem, że

$$\begin{aligned} A(\{c_j : j \in J\}_M^\downarrow) &= \{z \in \mathbb{Q}_+^I : z|_M = 0 \\ &\text{oraz } \langle c_j|_L, z \rangle \leq 1 \text{ dla wszystkich } j \in J \text{ i podzbiorów } L \subseteq I\}. \end{aligned}$$

Zauważmy jednak, że jeśli $j \in J$, $L \subseteq I$ i $z \in \mathbb{Q}_+^I$, to

$$\langle c_j|_L, z \rangle \leq \langle c_j, z \rangle$$

co kończy dowód. □

Twierdzenie 3.36.

Jeśli P jest wielościanem typu antyblokującego w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to zbiór $A(P)$ jest wielościanem typu antyblokującego i $A(A(P)) = P$.

Dowód.

Z Faktu 3.33 wiemy, że istnieją wektory $c_j \in \mathbb{Q}_+^I$ takie, że

$$P = \{c_j : j \in J\}_M^\downarrow.$$

Korzystając z Lematu 3.35 otrzymujemy zatem, że

$$A(P) = \{z \in \mathbb{Q}_+^I : \langle c_j, z \rangle \leq 1 \text{ dla wszystkich } j \in J \text{ i } z|_M = 0\}.$$

Korzystając z Faktu 3.34 wnioskujemy, że zbiór $A(P)$ jest wielościanem typu antyblokującego.

Dla dowodu drugiej części zauważmy, że oczywiście $P \subseteq A(A(P))$.

Dla dowodu inkluzji przeciwnej wybierzmy, korzystając z Faktu 3.34, wektory $d_k \in \mathbb{Q}_+^I$, $k \in K$, oraz podzbiór $N \subseteq I$ takie, że

$$P = \{x \in \mathbb{Q}_+^I : \langle d_k, x \rangle \leq 1 \text{ dla wszystkich } k \in K \text{ i } x|_N = 0\}.$$

Pokażemy najpierw, że jeśli $x \in A(A(P))$, to $x|_N = 0$. Istotnie, ustalmy $i \in N$. Wtedy

$$\langle y, \lambda \cdot \mathbf{e}_i \rangle = \lambda \cdot y(i) = 0$$

dla każdego wektora $y \in P$ i każdej nieujemnej liczby wymiernej λ . Stąd $\lambda \cdot \mathbf{e}_i \in A(P)$ dla każdej nieujemnej liczby wymiernej λ , zatem jeśli $x \in A(A(P))$, to

$$x(i) = \frac{1}{\lambda} \cdot \langle \lambda \cdot \mathbf{e}_i, x \rangle \leq \frac{1}{\lambda} \cdot 1 = \frac{1}{\lambda}$$

dla każdej dodatniej liczby wymiernej λ . Ostatecznie $x(i) = 0$.

Ustalmy teraz wektor $x \in \mathbb{Q}_+^I$ taki, że $x|_N = 0$, i przypuśćmy, że $x \notin P$. Wtedy istnieje $k \in K$ takie, że $\langle d_k, x \rangle > 1$. Ponieważ $d_k \in A(P)$, więc $x \notin A(A(P))$, co kończy dowód. $\square$

Wniosek 3.37.

Niech P będzie wielościanem typu antyblokującego w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$. Jeśli x jest I -wektorem, to $x \in P$ wtedy i tylko wtedy, gdy $x \geq 0$ i $\langle z, x \rangle \leq 1$ dla wszystkich wektorów $z \in A(P)$.

Dowód.

Zauważmy, że

$$\{x \in \mathbb{Q}_+^I : \langle z, x \rangle \leq 1 \text{ dla wszystkich wektorów } z \in A(P)\} = A(A(P)),$$

więc teza wynika natychmiast z Twierdzenia 3.36. $\square$

WNIOSEK 3.38.

Jeśli $d_k \in \mathbb{Q}_+^I$, $k \in K$, $N \subseteq I$ i

$$P = \{x \in \mathbb{Q}_+^I : \langle d_k, x \rangle \leq 1 \text{ dla wszystkich } k \in K \text{ i } x|_N = 0\},$$

to

$$A(P) = \{d_k : k \in K\}_N^\downarrow.$$

Dowód.

Korzystając z Lematu 3.35 wiemy, że

$$A(\{d_k : k \in K\}_N^\downarrow) = P.$$

Stąd

$$A(P) = A(A(\{d_k : k \in K\}_N^\downarrow)) = \{d_k : k \in K\}_N^\downarrow$$

na mocy Twierdzenia 3.36 (i Faktu 3.33), co kończy dowód. $\square$

FAKT 3.39.

Jeśli $c_j \in \mathbb{Q}_+^I$, $j \in J$, $d_k \in \mathbb{Q}_+^I$, $k \in K$, to

$$\{c_j : j \in J\}^\downarrow = \{x \in \mathbb{Q}_+^I : \langle d_k, x \rangle \leq 1 \text{ dla wszystkich } k \in K\}$$

wtedy i tylko wtedy, gdy

$$\{d_k : k \in K\}^\downarrow = \{x \in \mathbb{Q}_+^I : \langle c_j, x \rangle \leq 1 \text{ dla wszystkich } j \in J\}.$$

Dowód.

Jeśli

$$\{c_j : j \in J\}^\downarrow = \{x \in \mathbb{Q}_+^I : \langle d_k, x \rangle \leq 1 \text{ dla wszystkich } k \in K\}$$

to

$$\{c_j : j \in J\}^\downarrow = A(\{d_k : k \in K\}^\downarrow)$$

na mocy Lematu 3.35. Stąd

$$\{d_k : k \in K\}^\downarrow = A(A(\{d_k : k \in K\}^\downarrow)) = A(\{c_j : j \in J\}^\downarrow)$$

na mocy Twierdzenia 3.36. Korzystając z Lematu 3.35 wiemy wreszcie, że

$$A(\{c_j : j \in J\}^\downarrow) = \{x \in \mathbb{Q}_+^I : \langle c_j, x \rangle \leq 1 \text{ dla wszystkich } j \in J\}.$$

Przeciwną implikację dowodzimy analogicznie. $\square$

WNIOSEK 3.40.

Jeśli P i Q są wielościanami typu antyblokującego, to $P = Q$ wtedy i tylko wtedy, gdy $A(P) = A(Q)$.

DOWÓD.

Oczywiście, jeśli $P = Q$, to $A(P) = A(Q)$. Z drugiej strony, jeśli $A(P) = A(Q)$, to korzystając dwukrotnie z Twierdzenia 3.36 otrzymujemy, że

$$P = A(A(P)) = A(A(Q)) = Q. \quad \square$$

LEMAT 3.41.

Jeśli $c_j \in \mathbb{Q}_+^I$, $j \in J$, $d_k \in \mathbb{Q}_+^I$, $k \in K$, i

$$Q = \{x \in \mathbb{Q}_+^I : \langle d_k, x \rangle \leq 1 \text{ dla wszystkich } k \in K\},$$

to

$$Q = \{c_j : j \in J\}^\downarrow$$

wtedy i tylko wtedy, gdy

$$\max\{\langle w, c_j \rangle : j \in J\} = \max\{\langle w, x \rangle : x \in Q\}$$

dla każdego wektora $w \in \mathbb{Q}_+^I$.

UWAGA.

W tym podrozdziale przyjmujemy, że $\max \emptyset = 0$.

DOWÓD.

Korzystając ze Stwierdzenia 1.42 otrzymujemy, że

$$(*) \quad \max\{\langle w, c_j \rangle : j \in J\} = \max\{\langle w, x \rangle : x \in \{c_j : j \in J\}^\downarrow\}$$

dla każdego wektora $w \in \mathbb{Q}_+^I$. W szczególności, jeśli $Q = \{c_j : j \in J\}^\downarrow$, to

$$\max\{\langle w, c_j \rangle : j \in J\} = \max\{\langle w, x \rangle : x \in Q\}$$

dla każdego wektora $w \in \mathbb{Q}_+^I$.

Z drugiej strony, jeśli

$$\max\{\langle w, c_j \rangle : j \in J\} = \max\{\langle w, x \rangle : x \in Q\},$$

dla każdego wektora $w \in \mathbb{Q}_+^I$, to, korzystając ponownie z równości (*), otrzymujemy, że

$$A(\{c_j : j \in J\}^\downarrow) = A(Q),$$

więc teza wynika z Wniosku 3.40. $\square$

FAKT 3.42.

Jeśli $c_j \in \mathbb{Q}_+^I$, $j \in J$, $d_k \in \mathbb{Q}_+^I$, $k \in K$, to

$$\max\{\langle w, c_j \rangle : j \in J\} = \min\left\{y(K) : y \in \mathbb{Q}_+^K \text{ i } \sum_{k \in K} y(k) \cdot d_k \geq w\right\}$$

dla każdego wektora $w \in \mathbb{Q}_+^I$ wtedy i tylko wtedy, gdy

$$\max\{\langle l, d_k \rangle : k \in K\} = \min\left\{z(J) : z \in \mathbb{Q}_+^J \text{ i } \sum_{j \in J} z(j) \cdot c_j \geq l\right\}$$

dla każdego wektora $l \in \mathbb{Q}_+^I$.

DOWÓD.

Korzystając z Twierdzenia 1.61 otrzymujemy, że

$$\begin{aligned} \min\left\{y(K) : y \in \mathbb{Q}_+^K \text{ i } \sum_{k \in K} y(k) \cdot d_k \geq w\right\} \\ = \max\{\langle w, x \rangle : x \in \mathbb{Q}_+^I \text{ i } \langle d_k, x \rangle \leq 1 \text{ dla każdego } k \in K\} \end{aligned}$$

dla każdego wektora $w \in \mathbb{Q}_+^I$. Korzystając dodatkowo z Lematu 3.41 otrzymujemy zatem, że

$$\max\{\langle w, c_j \rangle : j \in J\} = \min\left\{y(K) : y \in \mathbb{Q}_+^K \text{ i } \sum_{k \in K} y(k) \cdot d_k \geq w\right\}$$

dla każdego wektora $w \in \mathbb{Q}_+^I$ wtedy i tylko wtedy, gdy

$$\{c_j : j \in J\}^\downarrow = \{x \in \mathbb{Q}_+^I : \langle d_k, x \rangle \leq 1 \text{ dla każdego } k \in K\}.$$

Analogicznie pokazujemy, że

$$\max\{\langle l, d_k \rangle : k \in K\} = \min\left\{z(J) : z \in \mathbb{Q}_+^J \text{ i } \sum_{j \in J} z(j) \cdot c_j \geq l\right\}$$

dla każdego wektora $l \in \mathbb{Q}_+^I$ wtedy i tylko wtedy, gdy

$$\{d_k : k \in K\}^\downarrow = \{z \in \mathbb{Q}_+^I : \langle c_j, z \rangle \leq 1 \text{ dla każdego } j \in J\},$$

zatem teza wynika z Faktu 3.39. □

LEMAT 3.43.

Jeśli $c_j \in \mathbb{Q}_+^I$, $j \in J$, $d_k \in \mathbb{Q}_+^I$, $k \in K$, to

$$\max\{\langle w, c_j \rangle : j \in J\} = \min\left\{y(K) : y \in \mathbb{Q}_+^K \text{ i } \sum_{k \in K} y(k) \cdot d_k \geq w\right\}$$

dla każdego wektora $w \in \mathbb{Q}_+^I$ wtedy i tylko wtedy, gdy

$$\max\{\langle w, c_j \rangle : j \in J\} = \min\left\{y(K) : y \in \mathbb{Q}_+^K \text{ i } \sum_{k \in K} y(k) \cdot d_k \geq w\right\}$$

dla każdego wektora $w \in \mathbb{N}^I$.

Dowód.

Analogiczny do dowodu Lematu 3.21. □

Twierdzenie 3.44 (Lehman's Length-Width Inequality).

Jeśli P i Q są wielościanami typu antyblokującego w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to $Q = A(P)$ wtedy i tylko wtedy, gdy spełnione są następujące warunki:

- (1) $\langle x, z \rangle \leq 1$ dla wszystkich wektorów $x \in P$ i $z \in Q$,
- (2) jeśli $l, w \in \mathbb{Q}_+^I$, to

$$\max\{\langle l, x \rangle : x \in P\} \cdot \max\{\langle w, z \rangle : z \in Q\} \geq \langle l, w \rangle.$$

Uwaga.

W tym podrozdziale zakładamy, że $0 \cdot \infty = \infty$.

Dowód.

Założmy najpierw, że $Q = A(P)$. Wtedy oczywiście $\langle x, z \rangle \leq 1$ dla wszystkich wektorów $x \in P$ i $z \in Q$. Ustalmy teraz wektory $l, w \in \mathbb{Q}_+^I$ i zdefiniujmy liczby α i β wzorami

$$\alpha := \max\{\langle l, x \rangle : x \in P\} \quad \text{ i } \quad \beta := \max\{\langle w, z \rangle : z \in Q\}.$$

Oczywiście $\alpha \geq 0$ i $\beta \geq 0$. Jeśli $\alpha = \infty$ lub $\beta = \infty$, to

$$\alpha \cdot \beta = \infty \geq \langle l, w \rangle,$$

załóżmy zatem, że $\alpha < \infty$ i $\beta < \infty$.

Przypuśćmy najpierw, że $\alpha = 0$ i niech

$$M := \{i \in I : l(i) > 0\}.$$

Wtedy

$$P \subseteq \{x \in \mathbb{Q}_+^I : x|_M = 0\},$$

więc

$$\mathbb{Q}_+^M \subseteq A(P) = Q$$

na mocy Wniosku 3.38. Ponieważ $\beta < \infty$, więc $w|_M = 0$. Stąd

$$\langle l, w \rangle = 0 = \alpha \cdot \beta.$$

Założmy zatem, że $\alpha > 0$ i $\beta > 0$. Wtedy $\frac{1}{\alpha} \cdot l \in A(P) = Q$ i $\frac{1}{\beta} \cdot w \in A(Q)$, skąd

$$\langle l, w \rangle = \alpha \cdot \beta \cdot \left\langle \frac{1}{\alpha} \cdot l, \frac{1}{\beta} \cdot w \right\rangle \leq \alpha \cdot \beta \cdot 1 = \alpha \cdot \beta,$$

co kończy dowód jednej implikacji.

Założmy teraz, że warunki (1) i (2) są spełnione. Z warunku (1) natychmiast wynika, że $Q \subseteq A(P)$. Ustalmy teraz $y \in A(P)$. Wtedy, korzystając z warunku (2), otrzymujemy dla każdego wektora $v \in A(Q)$, że

$$\langle v, y \rangle = \langle y, v \rangle \leq \max\{\langle y, x \rangle : x \in P\} \cdot \max\{\langle v, z \rangle : z \in Q\} \leq 1 \cdot 1 = 1,$$

zatem $y \in Q$ na mocy Wniosku 3.37. □

LEMAT 3.45.

Jeśli P i Q są wielościanami typu antyblokującego w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to

$$\max\{\langle l, x \rangle : x \in P\} \cdot \max\{\langle w, z \rangle : z \in Q\} \geq \langle l, w \rangle$$

dla wszystkich wektorów $l, w \in \mathbb{Q}_+^I$ wtedy i tylko wtedy, gdy

$$\max\{\langle l, x \rangle : x \in P\} \cdot \max\{\langle w, z \rangle : z \in Q\} \geq \langle l, w \rangle$$

dla wszystkich wektorów $l, w \in \mathbb{N}^I$.

DOWÓD.

Ćwiczenie. □

FAKT 3.46.

Jeśli $c_j \in \mathbb{Q}_+^I$, $j \in J$, $d_k \in \mathbb{Q}_+^I$, $k \in K$, to

$$A(\{c_j : j \in J\}^\downarrow) = \{d_k : k \in K\}^\downarrow$$

wtedy i tylko wtedy, gdy spełnione są następujące warunki:

- (1) $\langle c_j, d_k \rangle \leq 1$ dla wszystkich $j \in J$ i $k \in K$,
- (2) jeśli $l, w \in \mathbb{N}^I$, to

$$\max\{\langle l, c_j \rangle : j \in J\} \cdot \max\{\langle w, d_k \rangle : k \in K\} \geq \langle l, w \rangle.$$

Dowód.

Korzystając ze Stwierdzenia 1.42, otrzymujemy, że $\langle c_j, d_k \rangle \leq 1$ dla wszystkich $j \in J$ i $k \in K$ wtedy i tylko wtedy, gdy $\langle x, z \rangle \leq 1$ dla wszystkich wektorów $x \in \{c_j : j \in J\}^\perp$ i $z \in \{d_k : k \in K\}^\perp$. Ponadto, korzystając ponownie ze Stwierdzenia 1.42, mamy, że

$$\max\{\langle l, c_j \rangle : j \in J\} = \max\{\langle l, x \rangle : x \in \{c_j : j \in J\}^\perp\}$$

i

$$\max\{\langle w, d_k \rangle : k \in K\} = \max\{\langle w, z \rangle : z \in \{d_k : k \in K\}^\perp\}$$

dla wszystkich wektorów $l, w \in \mathbb{N}^I$, co kończy dowód wobec Lematu 3.45 i Twierdzenia 3.44. $\square$

3.5. ZASTOSOWANIE: SKOJARZENIA I KOLOROWANIA KRAWĘDZI

DEFINICJA.

KOLOROWANIEM KRAWĘDZI grafu $G = (V, E, \gamma)$ nazywamy każdą funkcję $\phi : E \rightarrow \mathbb{N}$ taką, że $f(e) \neq f(e')$ dla wszystkich krawędzi $e, e' \in E$ takich, że $e \neq e'$ i $\gamma(e) \cap \gamma(e') \neq \emptyset$.

DEFINICJA.

KRAWĘDZIOWĄ LICZBĄ CHROMATYCZNĄ grafu $G = (V, E, \gamma)$ nazywamy liczbę $\chi(G)$ zdefiniowaną wzorem

$$\chi(G) := \min\{|\phi(E)| : \phi \text{ jest kolorowaniem krawędzi grafu } G\}.$$

LEMAT 3.47.

Niech $G = (V, E, \gamma)$ będzie grafem bez pętli. Jeśli $\mathcal{M}$ jest zbiorem wszystkich skojarzeń w grafie G , to

$$\chi(G) = \min\left\{y(\mathcal{M}) : y \in \mathbb{N}^{\mathcal{M}} \text{ i } \sum_{M \in \mathcal{M}} y(M) \cdot \mathbf{e}_M \geq \mathbf{e}_E\right\}.$$

Dowód.

Udowodnimy najpierw, że

$$\chi(G) \geq \min\left\{y(\mathcal{M}) : y \in \mathbb{N}^{\mathcal{M}} \text{ i } \sum_{M \in \mathcal{M}} y(i) \cdot \mathbf{e}_{M_i} \geq \mathbf{e}_E\right\}.$$

W tym celu ustalmy kolorowanie $\phi : E \rightarrow \mathbb{N}$ krawędzi grafu G . Dla każdej liczby $p \in \phi(E)$ definiujemy podzbiór M_p zbioru E wzorem

$$M_p := \phi^{-1}(p).$$

Wtedy zbiory M_p , $p \in \phi(E)$, są skojarzeniami w grafie G . Definiujemy wektor $y \in \mathbb{N}^{\mathcal{M}}$ wzorem

$$y(M) := \#\{p \in \phi(E) : M_p = M\} \quad (M \in \mathcal{M}).$$

Wtedy oczywiście

$$y(\mathcal{M}) = |\phi(E)|.$$

Ponadto, jeśli e jest krawędzią w grafie E i $p := \phi(e)$, to istnieje skojarzenie M' takie, że $M_p = M'$. Wtedy $y(M') \geq 1$ i $e \in M'$, więc

$$\sum_{M \in \mathcal{M}} y(M) \cdot \mathbf{e}_M(e) \geq y(M') \cdot \mathbf{e}_{M'}(e) \geq 1 \cdot 1 = 1.$$

Z dowolności kolorowania ϕ wynika zatem, że

$$\chi(G) \geq \min \left\{ y(\mathcal{M}) : y \in \mathbb{N}^{\mathcal{M}} \text{ i } \sum_{M \in \mathcal{M}} y(M) \cdot \mathbf{e}_M \geq \mathbf{e}_E \right\}.$$

Dla dowodu nierówności przeciwnej ustalmy wektor $y \in \mathbb{N}^{\mathcal{M}}$ taki, że

$$(*) \quad \sum_{M \in \mathcal{M}} y(M) \cdot \mathbf{e}_M \geq \mathbf{e}_E.$$

Definiujemy podzbiór $\mathcal{M}'$ zbioru $\mathcal{M}$ wzorem

$$\mathcal{M}' := \{M \in \mathcal{M} : y(M) > 0\}.$$

Niech m będzie liczbą elementów zbioru $\mathcal{M}'$ i wybierzmy bijekcję $\sigma : [1, m] \rightarrow \mathcal{M}'$. Dla każdego $p \in [1, m]$ definiujemy skojarzenie M_p wzorem

$$M_p := \sigma(p) \setminus \bigcup_{q \in [1, p-1]} \sigma(q).$$

Definiujemy funkcję $\phi : E \rightarrow \mathbb{N}$ wzorem

$$\phi := \sum_{j \in [1, m]} j \cdot \mathbf{e}_{M'_j}.$$

Warunek $(*)$ implikuje, że

$$\bigcup_{p \in [1, m]} M_p = E.$$

Ponadto, zbiory $M_1, \dots, M_m$ są parami rozłączne. Stąd wynika, że funkcja ϕ jest kolorowaniem i $\phi(E) \subseteq [1, m]$. W szczególności,

$$|\phi(E)| \leq m \leq y(\mathcal{M}),$$

co kończy dowód. □

DEFINICJA.

Niech $G = (V, E, \gamma)$ będzie grafem bez pętli. Niech $\mathcal{M}$ będzie zbiorem wszystkich skojarzeń w grafie G . UŁAMKOWĄ KRAWĘDZIOWĄ LICZBĄ CHROMATYCZNĄ grafu G nazywamy liczbę $\chi^*(G)$ zdefiniowaną wzorem

$$\chi^*(G) = \min \left\{ y(\mathcal{M}) : y \in \mathbb{Q}_+^{\mathcal{M}} \text{ i } \sum_{M \in \mathcal{M}} y(M) \cdot \mathbf{e}_M \geq \mathbf{e}_E \right\}.$$

OZNACZENIE.

Jeśli $G = (V, E, \gamma)$ jest grafem i U jest podzbiorem zbioru V , to definiujemy zbiór $\langle U \rangle$ wzorem

$$\langle U \rangle := \{e \in E : \gamma(e) \subseteq U\}.$$

FAKT 3.48.

Jeśli $G = (V, E, \gamma)$ jest grafem bez pętli, to

$$\chi^*(G) = \max \left\{ \max\{|\delta(v)| : v \in V\}, \max \left\{ \frac{|\langle U \rangle|}{\lfloor \frac{1}{2} \cdot |U| \rfloor} : U \subseteq V \text{ i } |U| \geq 2 \right\} \right\}.$$

Dowód.

Niech $\mathcal{M}$ będzie zbiorem wszystkich skojarzeń w grafie G . Z Twierdzenia 1.61 wiemy, że

$$\chi^*(G) = \max\{x(E) : x \in P\},$$

gdzie

$$P := \{x \in \mathbb{Q}_+^E : \langle \mathbf{e}_M, x \rangle \leq 1 \text{ dla każdego skojarzenia } M \in \mathcal{M}\}.$$

Korzystając w Wniosku 3.38 otrzymujemy, że

$$A(P) = \{\mathbf{e}_M : M \in \mathcal{M}\}^\downarrow.$$

Zauważmy, że jeśli M jest skojarzeniem w grafie G i L jest podzbiorem zbioru krawędzi grafu G , to $\mathbf{e}_M|_L = \mathbf{e}_{M \cap L}$ oraz zbiór $M \cap L$ jest skojarzeniem w grafie G , zatem

$$A(P) = \text{conv. hull}\{\mathbf{e}_M : M \in \mathcal{M}\}$$

na mocy Lematu 3.31. Wniosek 2.65 implikuje zatem, że jeśli z jest E -wektorem, to $z \in A(P)$ wtedy i tylko wtedy, gdy $z \in \mathbb{Q}_+^E$,

$$z(\delta(v)) \leq 1$$

dla każdego wierzchołka $v \in V$, i

$$z(\langle U \rangle) \leq \lfloor \frac{1}{2} \cdot |U| \rfloor$$

dla każdego podzbioru U zbioru V takiego, że $|U| \geq 2$. Korzystając z Twierdzenia 3.36 i Wniosku 3.38 mamy, że

$$\begin{aligned} P &= A(A(P)) \\ &= \text{conv. hull} \left(\{ \mathbf{e}_{\delta(v)} : v \in V \}, \left\{ \frac{1}{\lfloor \frac{1}{2} \cdot |U| \rfloor} \cdot \mathbf{e}_{\langle U \rangle} : U \subseteq V \text{ i } |U| \geq 2 \right\} \right). \end{aligned}$$

W szczególności,

$$\begin{aligned} &\max \{ x(E) : x \in P \} \\ &= \max \left\{ \max \{ |\delta(v)| : v \in V \}, \max \left\{ \frac{|\langle U \rangle|}{\lfloor \frac{1}{2} \cdot |U| \rfloor} : U \subseteq V \text{ i } |U| \geq 2 \right\} \right\} \end{aligned}$$

na mocy Stwierdzenia 1.42, co kończy dowód. □

4. WSTĘP DO PROGRAMOWANIA CAŁKOWITOLICZBOWEGO

4.1. OTOCZKA CAŁKOWITA

DEFINICJA.

Jeśli P jest podzbiorem przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to OTOCZKĄ CAŁKOWITĄ ZBIORU P nazywamy zbiór P_I zdefiniowany wzorem

$$P_I := \text{conv. hull}(P \cap \mathbb{Z}^I).$$

UWAGA.

Jeśli zbiór P jest ograniczony, to zbiór P_I jest wielościanem.

FAKT 4.1.

Jeśli C jest stożkiem wielościnnym w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to $C_I = C$.

DOWÓD.

Oczywiście $C_I \subseteq C$. Z drugiej strony, ustalmy wektor $x \in C$. Wtedy istnieje liczba $\lambda \in \mathbb{N}_+$ taka, że $\lambda \cdot x \in \mathbb{Z}^I$. Oczywiście, $\lambda \cdot x \in C$. Ponadto

$$x = \frac{1}{\lambda} \cdot x + \left(1 - \frac{1}{\lambda}\right) \cdot 0,$$

zatem $x \in \text{conv. hull}(C \cap \mathbb{Z}^I) = C_I$, co kończy dowód. $\square$

FAKT 4.2.

Jeśli P jest wielościanem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to istnieją wektory $x_j \in \mathbb{Z}^I$, $j \in J$, i $y_k \in \mathbb{Z}^I$, $k \in K$, takie, że

$$P \cap \mathbb{Z}^I = \left\{ \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j + \sum_{k \in K} \mu_k \cdot y_k : \lambda_j \in \mathbb{N} \text{ dla każdego } j \in J, \right. \\ \left. \mu_k \in \mathbb{N} \text{ dla każdego } k \in K, \text{ i } \sum_{j \in J} \lambda_j = 1 \right\}.$$

DOWÓD.

Z Wniosku 1.53 wiemy, że istnieją polytop Q i stożek wielościnnym C takie, że $P = Q + C$. Korzystając z Wniosku 1.48 wiemy, że istnieją I -wektory y_k , $k \in K$, takie, że

$$C = \text{cone}\{y_k : k \in K\}.$$

Bez straty ogólności możemy założyć, że $y_k \in \mathbb{Z}^I$ dla każdego $k \in K$. Definiujemy zbiory S i T wzorami

$$S := \left\{ \sum_{k \in K} \mu_k \cdot y_k : \mu_k \in \mathbb{Q}_+ \text{ i } \mu_k < 1 \text{ dla każdego } k \in K \right\}$$

i

$$T := (Q + S) \cap \mathbb{Z}^I.$$

Zbiór X jest skończony, gdyż zbiór $Q + S$ jest ograniczony. Pokażemy, że

$$P \cap \mathbb{Z}^I = P',$$

gdzie zbiór P' zdefiniowany jest wzorem

$$P' := \left\{ \sum_{t \in T} \lambda_t \cdot t + \sum_{k \in K} \mu_k \cdot y_k : \lambda_x \in \mathbb{N} \text{ dla każdego } x \in X, \right. \\ \left. \mu_k \in \mathbb{N} \text{ dla każdego } k \in K \text{ i } \sum_{t \in T} \lambda_x = 1 \right\}.$$

Inkluzja $P' \subseteq P \cap \mathbb{Z}^I$ jest oczywista. Dla dowodu inkluzji przeciwnej ustalmy wektor $x \in P \cap \mathbb{Z}^I$. Wtedy istnieją wektory $y \in Q$ i $z \in C$ takie, że $x = y + z$. Korzystając ze Stwierdzenia 1.36 wiemy, że istnieją liczby $\mu_k \in \mathbb{Q}_+$, $k \in K$, takie, że

$$z = \sum_{k \in K} \mu_k \cdot y_k.$$

Dla każdego $k \in K$ definiujemy liczbę λ_k wzorem

$$\lambda_k := \mu_k - \lfloor \mu_k \rfloor.$$

Jeśli

$$y' := y + \sum_{k \in K} \lambda_k \cdot y_k \quad \text{ i } \quad z' := \sum_{k \in K} \lfloor \lambda_k \rfloor \cdot y_k,$$

to

$$y' = x - z' \in (Q + S) \cap \mathbb{Z}^I = T.$$

Ponadto

$$x = y + z = y' + z' = \sum_{t \in T} \delta_{t, y'} \cdot t + \sum_{k \in K} \lfloor \lambda_k \rfloor \cdot y_k,$$

a więc $x \in P'$, co kończy dowód. □

LEMAT 4.3.

Niech P będzie wielościanem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$. Jeśli $x_j \in \mathbb{Z}^I$, $j \in J$, $J \neq \emptyset$, $y_k \in \mathbb{Z}^I$, $k \in K$, i

$$P \cap \mathbb{Z}^I = \left\{ \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j + \sum_{k \in K} \mu_k \cdot y_k : \lambda_j \in \mathbb{N} \text{ dla każdego } j \in J, \right. \\ \left. \mu_k \in \mathbb{N} \text{ dla każdego } k \in K, \text{ i } \sum_{j \in J} \lambda_j = 1 \right\},$$

to

$$\text{char. cone } P = \text{cone}\{y_k : k \in K\}.$$

Dowód.

Wybierzmy $j_0 \in J$. Definiujemy

$$C := \text{cone}\{y_k : k \in K\}.$$

Najpierw pokażemy, że $C \subseteq \text{char. cone } P$, tzn. $y_k \in \text{char. cone } P$ dla każdego $k \in K$. W tym celu ustalmy $k \in K$ i nieujemną liczbę wymierną λ . Wiemy, że istnieje dodatnia liczba całkowita μ taka, że $\mu \cdot \lambda \in \mathbb{N}$. Wtedy

$$x_{j_0} + \lambda \cdot y_k = \frac{1}{\mu} \cdot (x_{j_0} + \mu \cdot \lambda \cdot y_k) + \left(1 - \frac{1}{\mu}\right) \cdot x_{j_0}.$$

Korzystając z wypukłości zbioru P otrzymujemy zatem, że $x_{j_0} + \lambda \cdot y_k \in P$. Wobec dowolności liczby λ oznacza to, na mocy Faktu 2.3, że $y_k \in \text{char. cone } P$.

Ustalmy teraz wektor $y \in \text{char. cone } P$. Istnieje dodatnia liczba całkowita μ taka, że $\mu \cdot y \in \mathbb{Z}^I$. Wtedy

$$x_{j_0} + \lambda \cdot \mu \cdot y \in P \cap \mathbb{Z}^I$$

dla każdej dodatniej liczby całkowitej λ . Ustalmy I -wektor a taki, że $\langle a, y_k \rangle \leq 0$ dla każdego $k \in K$. Wtedy istnieje liczba wymierna β taka, że $\langle a, x \rangle \leq \beta$ dla każdego wektora $x \in P \cap \mathbb{Z}^I$. W szczególności,

$$\langle a, x_{j_0} + \lambda \cdot \mu \cdot y \rangle \leq \beta$$

dla każdej dodatniej liczby całkowitej λ . Stąd

$$\langle a, y \rangle \leq \frac{1}{\lambda \cdot \mu} \cdot (\beta - \langle a, x_{j_0} \rangle)$$

dla każdej dodatniej liczby całkowitej λ . W konsekwencji, $\langle a, y \rangle \leq 0$. Z dowolności wektora a i Twierdzenia 1.44 wynika, że $y \in C$. $\square$

LEMAT 4.4.

Jeśli X jest zbiorem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to

$$\text{conv. hull } X = \bigcup_{\substack{X' \subseteq X \\ |X'| < \infty}} \text{conv. hull } X'.$$

Dowód.

Dla dowodu powyższej równości wystarczy pokazać, że

$$X \subseteq \bigcup_{\substack{X' \subseteq X \\ |X'| < \infty}} \text{conv. hull } X',$$

oraz, że zbiór $\bigcup_{\substack{X' \subseteq X \\ |X'| < \infty}} \text{conv. hull } X'$ jest wypukły. Pierwszy warunek jest oczywisty, dla dowodu drugiego ustalmy wektory $x_1, x_2 \in \bigcup_{\substack{X' \subseteq X \\ |X'| < \infty}} \text{conv. hull } X'$ oraz nieujemne liczby wymierne λ_1 i λ_2 takie, że $\lambda_1 + \lambda_2 = 1$. Wtedy istnieją podzbiory skończone X_1 i X_2 zbioru X takie, że

$$x_1 \in \text{conv. hull } X_1 \quad \text{i} \quad x_2 \in \text{conv. hull } X_2.$$

Wtedy zbiór $X_1 \cup X_2$ jest skończony oraz $x_1, x_2 \in \text{conv. hull}(X_1 \cup X_2)$. W konsekwencji,

$$\lambda_1 \cdot x_1 + \lambda_2 \cdot x_2 \in \text{conv. hull}(X_1 \cup X_2) \subseteq \bigcup_{\substack{X' \subseteq X \\ |X'| < \infty}} \text{conv. hull } X',$$

co kończy dowód. □

LEMAT 4.5.

Jeśli P i Q są wielościanami w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to

$$P_I + Q_I \subseteq (P + Q)_I.$$

Dowód.

Ustalmy wektory $x \in P_I$ i $y \in Q_I$. Z Lematu 4.4 wiemy, że istnieją podzbiory skończone $S \subseteq P \cap \mathbb{Z}^I$ i $T \subseteq Q \cap \mathbb{Z}^I$ takie, że $x \in \text{conv. hull } S$ i $y \in \text{conv. hull } T$. Korzystając ze Stwierdzenia 1.42, wiemy, że istnieją nieujemne liczby wymierne λ_s , $s \in S$, i μ_t , $t \in T$, takie, że

$$x = \sum_{s \in S} \lambda_s \cdot s \quad \text{i} \quad y = \sum_{t \in T} \mu_t \cdot t,$$

oraz

$$\sum_{s \in S} \lambda_s = 1 \quad \text{i} \quad \sum_{t \in T} \mu_t = 1.$$

Wtedy

$$x + y = \sum_{\substack{s \in S \\ t \in T}} \lambda_s \cdot \mu_t \cdot (s + t) \quad \text{i} \quad \sum_{\substack{s \in S \\ t \in T}} \lambda_s \cdot \mu_t = 1.$$

Ponieważ $x_s + y_t \in (P + Q) \cap \mathbb{Z}^I$ dla wszystkich wektorów $s \in S$ i $t \in T$, więc teza wynika z Lematu 1.39. $\square$

TWIERDZENIE 4.6.

Jeśli P jest wielościanem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to zbiór P_I jest wielościanem. Ponadto, jeśli zbiór P_I jest niepusty, to

$$\text{char. cone } P_I = \text{char. cone } P.$$

Dowód.

Teza jest oczywista, gdy $P_I = \emptyset$, więc możemy bez straty ogólności założyć, że $P_I \neq \emptyset$. Korzystając z Faktu 4.2, wiemy, że istnieją wektory $x_j \in \mathbb{Z}^I$, $j \in J$, i $y_k \in \mathbb{Z}^I$, $k \in K$, takie, że

$$P \cap \mathbb{Z}^I = \left\{ \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j + \sum_{k \in K} \mu_k \cdot y_k : \lambda_j \in \mathbb{N} \text{ dla każdego } j \in J, \right. \\ \left. \mu_k \in \mathbb{N} \text{ dla każdego } k \in K, \text{ i } \sum_{j \in J} \lambda_j = 1 \right\}.$$

Ponieważ $P_I \neq \emptyset$, więc $J \neq \emptyset$. Definiujemy zbiory Q i C wzorami

$$Q := \text{conv. hull}\{x_j : j \in J\} \quad \text{i} \quad C := \text{cone}\{y_k : k \in K\}.$$

Pokażemy, że $P_I = Q + C$.

Ponieważ

$$P \cap \mathbb{Z}^I \subseteq Q + C$$

oraz zbiór $Q + C$ jest wypukły, więc inkluzja

$$P_I \subseteq Q + C$$

jest oczywista. Z drugiej strony, z wypukłości zbioru P_I wynika, że $Q \subseteq P_I$. Ponadto, korzystając z Faktu 4.1, wiemy, że $C_I = C$. Stąd, korzystając dodatkowo z Lematu 4.5, otrzymujemy, że

$$Q + C = Q + C_I \subseteq P_I + C_I \subseteq (P + C)_I \subseteq P_I$$

Z równości $P_I = Q + C$ oraz Wniosku 1.53 natychmiast wynika, że zbiór P_I jest wielościanem. Ponadto, Fakt 2.4 implikuje, że $\text{char.cone } P_I = C$. Korzystając dodatkowo z Lematu 4.3 wiemy, że $C = \text{char.cone } P$, co kończy dowód. $\square$

4.2. WIEŁOŚCIANY CAŁKOWITE

LEMAT 4.7.

Niech P będzie niepustym wielościanem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$. Jeśli c jest I -wektorem, to

$$\max\{\langle c, x \rangle : x \in P\} < \infty$$

wtedy i tylko wtedy, gdy $\langle c, y \rangle \leq 0$ dla każdego wektora $y \in \text{char.cone } P$.

DOWÓD.

Założmy najpierw, że

$$\alpha := \max\{\langle c, x \rangle : x \in P\} < \infty$$

i ustalmy wektor $y \in \text{char.cone } P$. Wybierzmy wektor $x_0 \in P$. Korzystając z Lematu 2.2, wiemy, że $x_0 + \lambda \cdot y \in P$ dla każdej nieujemnej liczby wymiernej λ , zatem

$$\lambda \cdot \langle c, y \rangle \leq \alpha - \langle c, x_0 \rangle$$

dla każdej nieujemnej liczby wymiernej λ . Stąd natychmiast otrzymujemy, że $\langle c, y \rangle \leq 0$.

Założmy teraz, że $\langle c, y \rangle \leq 0$ dla każdego wektora $y \in \text{char.cone } P$. Z Wniosku 1.53 wiemy, że istnieją polytop Q i stożek wielościenne C takie, że $P = Q + C$. Korzystając dodatkowo z Faktu 2.4, otrzymujemy, że $C = \text{char.cone } P$. Ponieważ zbiór Q jest ograniczony, więc

$$\beta := \max\{\langle c, z \rangle : z \in Q\} < \infty.$$

Ustalmy wektor $x \in P$. Korzystając z powyższych rozważań, wiemy, że istnieją wektory $z \in Q$ i $y \in \text{char.cone } P$ takie, że $x = z + y$. Wtedy

$$\langle c, x \rangle = \langle c, z \rangle + \langle c, y \rangle \leq \beta + 0 = \beta,$$

co kończy dowód. $\square$

LEMAT 4.8.

Niech P będzie wielościanem w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$. Jeśli c jest I -wektorem i wielościan P_I jest niepusty, to

$$\max\{\langle c, x \rangle : x \in P\} < \infty$$

wtedy i tylko wtedy, gdy

$$\max\{\langle c, x \rangle : x \in P \cap \mathbb{Z}^I\} < \infty.$$

Dowód.

Z Lematu 4.4 i Stwierdzenia 1.42 wiemy, że

$$\max\{\langle c, x \rangle : x \in P \cap \mathbb{Z}^I\} = \max\{\langle c, x \rangle : x \in P_I\}.$$

Ponieważ $\text{char. cone } P = \text{char. cone } P_I$ na mocy Twierdzenia 4.6, więc teza wynika z Lematu 4.7. $\square$

DEFINICJA.

Wielościan P nazywamy CAŁKOWITYM, jeśli $P = P_I$.

FAKT 4.9.

Dla wielościanu P w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$ następujące warunki są równoważne:

- (1) Wielościan P jest całkowity.
- (2) Dla każdego I -wektora c takiego, że

$$\max\{\langle c, x \rangle : x \in P\} < \infty,$$

istnieje wektor $y \in P \cap \mathbb{Z}^I$ taki, że

$$\langle c, y \rangle = \max\{\langle c, x \rangle : x \in P\}.$$

- (3) Każda ściana wielościanu P zawiera wektor o współrzędnych całkowitych.
- (4) Każda ściana minimalna wielościanu P zawiera wektor o współrzędnych całkowitych.

Dowód.

- (1) $\implies$ (2): Załóżmy, że $P = P_I$ i ustalmy I -wektor c taki, że

$$\max\{\langle c, x \rangle : x \in P\} < \infty.$$

Wtedy

$$\begin{aligned} \max\{\langle c, x \rangle : x \in P \cap \mathbb{Z}^I\} &= \max\{\langle c, x \rangle : x \in P_I\} \\ &= \max\{\langle c, x \rangle : x \in P\}. \end{aligned}$$

- (2) $\implies$ (1): Załóżmy, że $P \neq P_I$. Bez starty ogólności możemy założyć, że $P_I \neq \emptyset$. Ponieważ zbiór P_I jest wielościanem na mocy Twierdzenia 4.6, to istnieją wektory $y \in P$ oraz $c \in \mathbb{Q}^I$ oraz liczba wymierna β takie, że

$$\langle c, y \rangle > \beta$$

oraz

$$\langle c, x \rangle \leq \beta$$

dla każdego wektora $x \in P_I$. Z Lematu 4.8 wynika, że

$$\max\{\langle c, x \rangle : x \in P\} < \infty.$$

Ponadto,

$$\langle c, x \rangle \leq \beta < \langle c, y \rangle \leq \max\{\langle c, z \rangle : z \in P\}$$

dla każdego wektora $x \in P \cap \mathbb{Z}^I$.

(2) $\iff$ (3): Wynika natychmiast z definicji ściany.

(3) $\iff$ (4): Oczywiste, gdyż każda ściana zawiera ścianę minimalną. $\square$

4.3. BAZY HILBERTA

DEFINICJA.

Niech C będzie stożkiem wielościnnym w przestrzeni $\mathbb{Q}$. Skończony zbiór $X \subseteq \mathbb{Z}^I$ nazywamy (CAŁKOWITĄ) BAZĄ HILBERTA STOŻKA C , jeśli $X \subseteq C$ oraz dla każdego wektora $y \in C \cap \mathbb{Z}^I$ istnieją nieujemne liczby całkowite λ_x , $x \in X$, takie, że

$$y = \sum_{x \in X} \lambda_x \cdot x.$$

UWAGA.

Jeśli zbiór X jest bazą Hilberta stożka wielościnnego C , to $C = \text{cone } X$.

TWIERDZENIE 4.10.

Jeśli C jest stożkiem wielościnnym w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$, to istnieje baza Hilberta X stożka C .

DOWÓD.

Korzystając z Faktu 4.2 wiemy, że istnieją wektory $x_j \in \mathbb{Z}^I$, $j \in J$, $y_k \in \mathbb{Z}^I$, $k \in K$, takie, że

$$C \cap \mathbb{Z}^I = \left\{ \sum_{j \in J} \lambda_j \cdot x_j + \sum_{k \in K} \mu_k \cdot y_k : \lambda_j \in \mathbb{N} \text{ dla każdego } j \in J, \right. \\ \left. \mu_k \in \mathbb{N} \text{ dla każdego } k \in K, \text{ i } \sum_{j \in J} \lambda_j = 1 \right\}.$$

Dla udowodnienia, że zbiór

$$\{x_j : j \in J\} \cup \{y_k : k \in K\}$$

jest bazą Hilberta stożka C , wystarczy pokazać, że $y_k \in C$ dla każdego $k \in K$. Korzystając z Wniosku 2.5 i Lematu 4.3 wiemy, że

$$C = \text{char. cone } C = \text{cone}\{y_k : k \in K\},$$

co kończy dowód. $\square$

TWIERDZENIE 4.11.

Niech C będzie ostrym stożkiem wielościennym w przestrzeni $\mathbb{Q}^I$. Jeśli X_1 i X_2 są minimalnymi bazami Hilberta stożka C , to $X_1 = X_2$.

Dowód.

Definiujemy zbiór H wzorem

$$H := \{x \in C \cap \mathbb{Z}^I : x \neq 0 \text{ i nie istnieją wektory } x_1, x_2 \in C \cap \mathbb{Z}^I \text{ takie, że } x_1 \neq 0 \neq x_2 \text{ i } x = x_1 + x_2\}.$$

Zauważmy, że jeśli zbiór X jest bazą Hilberta stożka C , to $H \subseteq X$. Wystarczy zatem pokazać, że zbiór H jest bazą Hilberta stożka C .

Ponieważ stożek C posiada bazę Hilberta na mocy Twierdzenia 4.10, więc z powyższej obserwacji wynika, że zbiór H jest skończony. Oczywiście $H \subseteq C$. Wybierzmy I -wektor a taki, że $\langle a, y \rangle > 0$ dla każdego wektora $y \in C$ taki, że $y \neq 0$ (taki wektor a istnieje, gdyż stożek C jest ostry). Bez straty ogólności możemy założyć, że $a \in \mathbb{Z}^I$. Przez indukcję ze względu na $\langle a, y \rangle$ pokażemy, że dla każdego wektora $y \in C \cap \mathbb{Z}^I$ istnieją nieujemne liczby całkowite λ_x , $x \in H$, takie, że

$$y = \sum_{x \in H} \lambda_x \cdot x.$$

Jeśli $\langle a, y \rangle = 0$, to $y = 0$ i teza jest oczywista. Podobnie, teza jest oczywista, gdy $y \in H$. Załóżmy zatem, że $y \in C \cap \mathbb{Z}^I$, $\langle a, y \rangle > 0$ i $y \notin H$. Z definicji zbioru H wynika, że istnieją wektory $y_1, y_2 \in C \cap \mathbb{Z}^I$ takie, że $y = y_1 + y_2$ i $y_1 \neq 0 \neq y_2$. Wtedy $\langle a, y_1 \rangle < \langle a, y \rangle$ i $\langle a, y_2 \rangle < \langle a, y \rangle$, zatem z założenia indukcyjnego istnieją nieujemne liczby całkowite λ_x i μ_x , $x \in H$, takie, że

$$y_1 = \sum_{x \in H} \lambda_x \cdot x \quad \text{ i } \quad y_2 = \sum_{x \in H} \mu_x \cdot x.$$

Wtedy

$$y = \sum_{x \in H} (\lambda_x + \mu_x) \cdot x,$$

co kończy dowód. $\square$

4.4. TWIERDZENIE DOIGNONA

Twierdzenie 4.12.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą i b J -wektorem. Jeśli

$$\{x \in \mathbb{Z}^I : A \cdot x \leq b\} = \emptyset,$$

to istnieje podzbiór $J' \subseteq J$ taki, że $|J'| \leq 2^{|I|}$ i

$$\{x \in \mathbb{Z}^I : A_{J',I} \cdot x \leq b|_{J'}\} = \emptyset.$$

Dowód.

Przypuśćmy, że $|J| > 2^{|I|}$, ale dla każdego $j \in J$ istnieje wektor $x_j \in \mathbb{Z}^I$ taki, że

$$A_{(J \setminus \{j\}),I} \cdot x_j \leq b|_{J \setminus \{j\}}$$

. Wtedy oczywiście $\langle A(j), x_j \rangle > b(j)$ dla każdego $j \in J$. Definiujemy zbiór Z wzorem

$$Z := \text{conv. hull}\{x_j : j \in J\} \cap \mathbb{Z}^I.$$

Ponadto, dla każdego $j \in J$ definiujemy zbiór Z_j wzorem

$$Z_j := \{z \in Z : \langle A(j), z \rangle > b(j)\}.$$

Wtedy $x_j \in Z_j$ dla każdego $j \in J$. Ponadto

$$Z = \bigcup_{j \in J} Z_j,$$

gdyż $\{x \in \mathbb{Z}^I : A \cdot x \leq b\} = \emptyset$. Niech

$$\Gamma := \{c \in \mathbb{Q}^J : c(j) \in \{\langle A(j), z \rangle : z \in Z_j\} \text{ dla każdego } j \in J\}.$$

Dla każdego wektora $c \in \Gamma$ oraz $j \in J$ definiujemy zbiór Z_j^c wzorem

$$Z_j^c := \{z \in Z_j : \langle A(j), z \rangle \geq c(j)\}.$$

Niech

$$\Gamma' := \left\{c \in \Gamma : Z = \bigcup_{j \in J} Z_j^c\right\}.$$

Zauważmy, że zbiór Γ' jest niepusty. Istotnie, jeśli zdefiniujemy J -wektor c wzorem

$$c(j) := \min\{\langle A(j), z \rangle : z \in Z_j\} \quad (j \in J),$$

to $Z_j^c = Z_j$ dla każdego $j \in J$, a więc $c \in \Gamma$.

Wybierzmy wektor $c' \in \Gamma'$ taki, że

$$c'(J) = \max\{c(J) : c \in \Gamma'\}.$$

Z wyboru wektora c' wynika, że istnieją wektory $z_j \in Z$, $j \in J$, takie, że

$$\langle A(j), z_j \rangle = c'(j) \quad \text{i} \quad z_j \notin \bigcup_{\substack{j' \in J \\ j' \neq j}} Z_{j'}^{c'}$$

dla każdego $j \in J$. W szczególności,

$$\langle A(j'), z_{j''} \rangle < c(j')$$

dla wszystkich $j', j'' \in J$ takich, że $j' \neq j''$. Ponieważ $|J| > 2^{|I|}$, więc istnieją indeksy $j', j'' \in J$ takie, że $j' \neq j''$ i $z \in \mathbb{Z}^I$, gdzie

$$z := \frac{1}{2} \cdot (z_{j'} + z_{j''}).$$

Wtedy jednak $z \in Z$ oraz $z \notin Z_j^{c'}$ dla każdego indeksu $j \in J$, co prowadzi do sprzeczności. $\square$

WNIOSEK 4.13.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą, b J -wektorem i c I -wektorem. Jeśli

$$-\infty < \max\{\langle c, x \rangle : x \in \mathbb{Z}^I \text{ i } A \cdot x \leq b\} < \infty,$$

to istnieje podzbiór $J' \subseteq J$ taki, że $|J'| < 2^{|I|}$ oraz

$$\begin{aligned} \max\{\langle c, x \rangle : x \in \mathbb{Z}^I \text{ i } A \cdot x \leq b\} \\ = \max\{\langle c, x \rangle : x \in \mathbb{Z}^I \text{ i } A_{J', I} \cdot x \leq b|_{J'}\}. \end{aligned}$$

Dowód.

Definiujemy liczbę μ wzorem

$$\mu := \max\{\langle c, x \rangle : x \in \mathbb{Z}^I \text{ i } A \cdot x \leq b\}.$$

Z definicji liczby μ wynika, że

$$\left\{x \in \mathbb{Z}^I : A \cdot x \leq b \text{ i } \langle c, x \rangle \geq \mu + \frac{1}{n}\right\} = \emptyset$$

dla każdej dodatniej liczby całkowitej n . Ponieważ

$$\{x \in \mathbb{Z}^I : A \cdot x \leq b\} \neq \emptyset,$$

więc z Twierdzenia 4.12 wynika, że dla każdej dodatniej liczby całkowitej n istnieje podzbiór $J_n \subseteq J$ taki, że $|J_n| < 2^{|I|}$ i

$$\left\{x \in \mathbb{Z}^I : A_{J_n, I} \cdot x \leq b|_{J_n} \text{ i } \langle c, x \rangle \geq \mu + \frac{1}{n}\right\} = \emptyset.$$

Ponieważ zbiór J jest skończony, więc istnieje podzbiór $J' \subseteq J$ taki, że

$$\#\{n \in \mathbb{N} : J_n = J'\} = \infty.$$

Wtedy

$$\{x \in \mathbb{Z}^I : A_{J', I} \cdot x \leq b|_{J'} \text{ i } \langle c, x \rangle > \mu\} = \emptyset,$$

co kończy dowód. □

5. PODSTAWOWE WŁASNOŚCI MACIERZY CAŁKOWICIE UNIMODULARNYCH

5.1. MACIERZE CAŁKOWICIE UNIMODULARNE

DEFINICJA.

$J \times I$ -macierz A nazywamy CAŁKOWICIE UNIMODULARNĄ, jeśli

$$|\det A_{I',J'}| \in \{0, 1\}$$

dla wszystkich podzbiorów $I' \subseteq I$ i $J' \subseteq J$ takich, że $|I'| = |J'|$.

UWAGA.

Jeśli $J \times I$ -macierz A jest całkowicie unimodularna, to

$$A(j, i) \in \{-1, 0, 1\}$$

dla wszystkich $i \in I$ i $j \in J$. W szczególności, $A \in \mathbb{M}_{J \times I}(\mathbb{Z})$.

TWIERDZENIE 5.1.

Jeśli

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\}$$

dla $J \times I$ -macierzy całkowicie unimodularnej A oraz wektora $b \in \mathbb{Z}^J$, to wielościan P jest całkowity.

DOWÓD.

Niech F będzie ścianą minimalną wielościanu P . Na mocy Twierdzenia 2.40 istnieje podzbiór $J' \subseteq J$ taki, że

$$F = \{x \in \mathbb{Q}^I : A_{J',I} \cdot x = b|_{J'}\}.$$

Ponieważ $F \neq \emptyset$, więc możemy założyć, że $\text{rk } A_{J',I} = |J'|$. Stąd istnieje podzbiór $I' \subseteq I$ taki, że

$$|J'| = |I'| \quad \text{i} \quad |\det A_{J',I'}| \neq 0.$$

Ponieważ macierz A jest całkowicie unimodularna, więc $|\det A_{J',I'}| = 1$, skąd $A_{J',I'}^{-1} \in \mathbb{M}_{I' \times J'}(\mathbb{Z})$. Stąd, jeśli

$$x := A_{J',I'}^{-1} \cdot b|_{J'},$$

to $x \in \mathbb{Z}^{I'} \subseteq \mathbb{Z}^I$. Ponadto $x \in F$, co kończy dowód na mocy Faktu 4.9. $\square$

LEMAT 5.2.

Niech A będzie $J \times I$ -macierzą całkowicie unimodularną. Jeśli $\varepsilon_k \in \{\pm 1\}$, $k \in K$, $\varepsilon_l \in \{\pm 1\}$, $l \in L$, to $J \times (K \times J \cup L \times I)$ -macierz A' dana wzorem

$$A'(j, m) := \begin{cases} \varepsilon_k & \text{jeśli } m = (k, j) \text{ dla pewnego } k \in K, \\ \varepsilon_l \cdot A(j, i) & \text{jeśli } m = (l, i) \text{ dla pewnych } l \in L \text{ i } i \in I, \\ 0 & \text{w przeciwnym wypadku,} \end{cases}$$

$$(j \in J, m \in K \times J \cup L \times I)$$

(tzn. $A' := [\cdots \quad \varepsilon_k \cdot \text{Id}_J \quad \cdots \quad \cdots \quad \varepsilon_l \cdot A \quad \cdots]$), jest całkowicie unimodularna.

Dowód.

Ustalmy podzbiory $M \subseteq K \times J \cup L \times I$ i $J' \subseteq J$. Jeśli istnieją $k', k'' \in K$ oraz $j \in J$ takie, że $k' \neq k''$ i $(k', j), (k'', j) \in M$, to $|\det A'_{J', M}| = 0$. Podobnie, jeśli istnieją $l', l'' \in L$ oraz $i \in I$ takie, że $l' \neq l''$ i $(l', i), (l'', i) \in M$, to $|\det A'_{J', M}| = 0$. Załóżmy zatem, że żadna z powyższych sytuacji nie ma miejsca. Definiujemy podzbiór J'' zbioru J wzorem

$$J'' := \{j \in J : \text{istnieje } k \in K \text{ takie, że } (k, j) \in M\}.$$

Jeśli $J'' \subsetneq J'$, to ponownie $|\det A'_{J', M}| = 0$. W przeciwnym wypadku definiujemy podzbiór I' zbioru I wzorem

$$I' := \{i \in I : \text{istnieje } l \in L \text{ takie, że } (l, i) \in M\}.$$

Wtedy

$$|\det A'_{J', M}| = |\det A_{J' \setminus J'', I'}| \in \{0, 1\},$$

co kończy dowód. □

WNIOSEK 5.3.

Jeśli $J \times I$ -macierz A jest całkowicie unimodularna, $b \in \mathbb{Z}^J$ i $c \in \mathbb{Z}^I$, to

$$\max\{\langle c, x \rangle : x \in \mathbb{Z}^I \text{ i } A \cdot x \leq b\} = \min\{\langle b, y \rangle : y \in \mathbb{N}^J \text{ i } A^T \cdot y = c\}.$$

o ile

$$\{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\} \neq \emptyset \quad \text{ i } \quad \{y \in \mathbb{Q}_+^J : A^T \cdot y = c\} \neq \emptyset.$$

Dowód.

Definiujemy wielościany P wzorami

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : A \cdot x \leq b\} \quad \text{ i } \quad Q := \{y \in \mathbb{Q}_+^J : A^T \cdot y = c\}.$$

Korzystając z Twierdzenie 5.1 (oraz Lematu 5.2 w przypadku wielościanu Q), wiemy, że wielościany P i Q są całkowite. Wykorzystując dodatkowo Fakt 4.9 wiemy zatem, że

$$\max\{\langle c, x \rangle : x \in \mathbb{Z}^I \text{ i } A \cdot x \leq b\} = \max\{\langle c, x \rangle : x \in P\}$$

i

$$\min\{\langle b, y \rangle : y \in \mathbb{N}^J \text{ i } A^T \cdot y = c\} = \min\{\langle b, y \rangle : y \in Q\}.$$

Ponieważ

$$\max\{\langle c, x \rangle : x \in P\} = \min\{\langle b, y \rangle : y \in Q\}$$

na mocy Wniosku 1.60, więc otrzymujemy tezę. $\square$

DEFINICJA.

Macierz $A \in \mathbb{M}_{J \times I}(\mathbb{Z})$ nazywamy UNIMODULARNĄ, jeśli

$$\text{NWD}(|\det A_{J', I'}| : J' \subseteq J \text{ i } |J'| = |I'|) \in \{0, 1\}$$

dla każdego podzbioru $I' \subseteq I$ takiego, $0 < |I'| \leq |I|$.

LEMAT 5.4.

Jeśli $\text{rk } A = |J|$ dla macierzy $A \in \mathbb{M}_{J \times I}(\mathbb{Z})$, to macierz A jest unimodularna wtedy i tylko wtedy, gdy

$$|\det A_{J, I'}| \in \{0, 1\}$$

dla każdego podzbioru $I' \subseteq I$ takiego, że $|I'| = |J|$.

DOWÓD.

Założmy najpierw, że macierz A jest unimodularna i ustalmy podzbiór $I' \subseteq I$ taki, że $|I'| = |J|$. Wtedy

$$|\det A_{J, I'}| = \text{NWD}(|\det A_{J', I'}| : J' \subseteq J \text{ i } |J'| = |I'|) \in \{0, 1\}.$$

Założmy teraz, że

$$|\det A_{J, I''}| \in \{0, 1\}$$

dla każdego podzbioru $I'' \subseteq I$ takiego, że $|I''| = |J|$ i ustalmy podzbiór $I' \subseteq I$ taki, że $0 < |I'| \leq |I|$. Założmy, że

$$\text{NWD}(|\det A_{J', I'}| : J' \subseteq J \text{ i } |J'| = |I'|) \neq 0.$$

Wtedy wektory $A^T(i)$, $i \in I'$, są liniowo niezależne. Ponieważ $\text{rk } A = |J|$, więc istnieje podzbiór $I'' \subseteq I$ taki, że $I' \subseteq I''$, $|I''| = |J|$ i $|\det A_{J, I''}| \neq 0$. Wtedy $|\det A_{J, I''}| = 1$. Ponieważ

$$\text{NWD}(|\det A_{J', I'}| : J' \subseteq J \text{ i } |J'| = |I'|) \mid |\det A_{J, I''}|,$$

więc

$$\text{NWD}(|\det A_{J', I'}| : J' \subseteq J \text{ i } |J'| = |I'|) = 1. \quad \square$$

LEMAT 5.5.

Macierz $A \in \mathbb{M}_{J \times I}(\mathbb{Z})$ jest całkowicie unimodularna wtedy i tylko wtedy, gdy macierz $A' \in \mathbb{M}_{J \times (J \cup I)}(\mathbb{Z})$ dana wzorem

$$A'(j, k) := \begin{cases} 1 & \text{jeśli } k = j, \\ A(j, i) & \text{jeśli } k \in I, \\ 0 & \text{w przeciwnym wypadku,} \end{cases} \quad (j \in J, k \in J \cup I)$$

(tzn. $A' := [\text{Id}_J \ A]$), jest unimodularna.

Dowód.

Założmy najpierw, że macierz A jest całkowicie unimodularna. Korzystając z Lematu 5.2, wiemy, że macierz A' jest całkowicie unimodularna, a więc tym bardziej macierz A' jest unimodularna.

Założmy teraz, że macierz A' jest unimodularna. Aby pokazać, że macierz A jest całkowicie unimodularna ustalmy podzbiory $I' \subseteq I$ oraz $J' \subseteq J$ takie, że $|I'| = |J'|$. Wtedy, korzystając z Lematu 5.4 (pamiętajmy, że $\text{rk } A' = |J|$), otrzymujemy, że

$$|\det A_{J', I'}| = |\det A'_{J, (J \setminus J') \cup I'}| \in \{0, 1\},$$

co kończy dowód.

TWIERDZENIE 5.6.

Niech $A \in \mathbb{M}_{J \times I}(\mathbb{Z})$ będzie macierzą rzędu $|J|$. Wtedy macierz A jest unimodularna wtedy i tylko wtedy, gdy wielościan

$$\{x \in \mathbb{Q}_+^I : A \cdot x = b\}$$

jest całkowity dla każdego wektora $b \in \mathbb{Z}^I$.

Dowód.

Założmy najpierw, że macierz A jest unimodularna i ustalmy wektor $b \in \mathbb{Z}^I$. Definiujemy wielościan P wzorem

$$P := \{x \in \mathbb{Q}_+^I : A \cdot x = b\}.$$

Bez straty ogólności możemy założyć, że $P \neq \emptyset$. Korzystając z Faktu 2.7, wiemy, że $\text{lin. space } P = \{0\}$. Wykorzystując dodatkowo Fakt 2.43, otrzymujemy zatem, że ściany minimalne wielościanu P są wierzchołkami. Ustalmy wierzchołek z wielościanu P . Korzystając z Twierdzenia 2.40, wiemy, że istnieje podzbiór $I' \subseteq I$ taki, że

$$\{z\} = \{x \in \mathbb{Q}^I : x_{I'} = 0 \text{ i } A \cdot x = b\}.$$

Ponieważ $\text{rk } A = |J|$, więc bez straty ogólności możemy założyć, że $|I'| = |I| - |J|$. Wtedy

$$\{z\} = \{x \in \mathbb{Q}^{I \setminus I'} : A_{J, I \setminus I'} \cdot x = b\}.$$

Z Twierdzenia Cramera wynika, że $|\det A_{J, I \setminus I'}| \neq 0$. Ponieważ macierz A jest unimodularna i $\text{rk } A = |J|$, więc $|\det A_{J, I \setminus I'}| = 1$ na mocy Lematu 5.4. Stąd $A_{J, I \setminus I'}^{-1} \in \mathbb{M}_{I \setminus I', J}(\mathbb{Z})$. Ponieważ, $z = A_{J, I \setminus I'}^{-1} \cdot b$, więc $z \in \mathbb{Z}^{I \setminus I'} \subseteq \mathbb{Z}^I$, zatem wielościan P jest całkowity na mocy Faktu 4.9.

Założmy teraz, że wielościan

$$\{x \in \mathbb{Q}_+^I : A \cdot x = b\}$$

jest całkowity dla każdego wektora $b \in \mathbb{Z}^I$. Aby udowodnić, że macierz A jest unimodularna, wystarczy, korzystając z Lematu 5.4, pokazać, że $|\det A_{J, I'}| \in \{0, 1\}$ dla każdego podzbioru I' zbioru I takiego, że $|I'| = |J|$. Ustalmy zatem podzbiór I' zbioru I taki, że $|I'| = |J|$. Bez straty ogólności możemy założyć, że $|\det A_{J, I'}| \neq 0$. Aby udowodnić, że $|\det A_{J, I'}| = 1$, wystarczy pokazać, że

$$A_{J, I'}^{-1} \in \mathbb{M}_{I' \times J}(\mathbb{Z}),$$

a więc że

$$A_{J, I'}^{-1} \cdot \mathbf{e}_j \in \mathbb{Z}^{I'}$$

dla każdego $j \in J$. Ustalmy $j \in J$. Wybierzmy wektor $y \in \mathbb{Z}^{I'}$ taki, że

$$A_{J, I'}^{-1} \cdot \mathbf{e}_j + y \in \mathbb{Q}_+^{I'}.$$

Definiujemy wektory $b \in \mathbb{Z}^J$ i $z \in \mathbb{Q}^I$ wzorami

$$b := \mathbf{e}_j + A_{J, I'} \cdot y \quad \text{ i } \quad z := A_{J, I'}^{-1} \cdot \mathbf{e}_j + y.$$

Wtedy wektor z jest wierzchołkiem wielościanu

$$\{x \in \mathbb{Q}_+^I : A \cdot x = b\}$$

na mocy Twierdzenia 2.40. Stąd $z \in \mathbb{Z}^I$ na mocy Faktu 4.9, co kończy dowód. $\square$

WNIOSEK 5.7 (HOFFMAN/KRUSKAL).

Macierz $A \in \mathbb{M}_{J \times I}(\mathbb{Z})$ jest całkowicie unimodularna wtedy i tylko wtedy, gdy wielościan

$$\{x \in \mathbb{Q}_+^I : A \cdot x \leq b\}$$

jest całkowity dla każdego wektora $b \in \mathbb{Z}^J$.

Dowód.

Dla wektora $b \in \mathbb{Z}^I$ definiujemy wielościany P_b i Q_b wzorami

$$P_b := \{x \in \mathbb{Q}_+^I : A \cdot x \leq b\} \quad \text{ i } \quad Q_b := \{z \in \mathbb{Q}_+^{J \cup I} : A' \cdot z = b\},$$

gdzie macierz $A' \in \mathbb{M}_{J \times (J \cup I)}(\mathbb{Z})$ dana jest wzorem

$$A'(j, k) := \begin{cases} 1 & \text{jeśli } k = j, \\ A(j, i) & \text{jeśli } k \in I, \\ 0 & \text{w przeciwnym wypadku,} \end{cases} \quad (j \in J, k \in J \cup I)$$

(tzn. $A' := [\text{Id}_J \ A]$). Korzystając z Lematu 5.5 wiemy, że macierz A jest całkowicie unimodularna wtedy i tylko wtedy, gdy macierz A' jest unimodularna. Dalej, ponieważ $\text{rk } A' = |J|$, więc z Twierdzenia 5.6 wynika, że macierz A' jest całkowicie unimodularna wtedy i tylko wtedy, gdy wielościan Q_b jest całkowity dla każdego wektora $b \in \mathbb{Z}^J$. Dla zakończenia dowodu wystarczy zatem pokazać, że jeśli $b \in \mathbb{Z}^J$, to wielościan Q_b jest całkowity wtedy i tylko wtedy, gdy wielościan P_b jest całkowity.

Ustalmy zatem wektor $b \in \mathbb{Z}^J$. Definiujemy funkcję $F : P_b \rightarrow Q_b$ wzorem

$$F(x) := (b - A \cdot x) + x \quad (x \in P_b).$$

Wtedy funkcja F jest bijekcją – funkcja odwrotna $G : Q_b \rightarrow P_b$ dana jest wzorem

$$G(z) := z|_I \quad (z \in Q_b).$$

Ponadto, $F(P_b \cap \mathbb{Z}^I) = Q_b \cap \mathbb{Z}^{J \cup I}$. Stąd natychmiast wynika, że $F((P_b)_I) = (Q_b)_I$. W szczególności, $P_b = (P_b)_I$ wtedy i tylko wtedy, gdy $Q_b = (Q_b)_I$, co kończy dowód. $\square$

WNIOSEK 5.8.

Macierz $A \in \mathbb{M}_{J \times I}(\mathbb{Z})$ jest całkowicie unimodularna wtedy i tylko wtedy, gdy wielościan

$$\{x \in \mathbb{Q}^I : c \leq x \leq d \text{ i } a \leq A \cdot x \leq b\}$$

jest całkowity dla wszystkich wektorów $a, b \in \mathbb{Z}^J$ i $c, d \in \mathbb{Z}^I$.

Dowód.

Definiujemy macierz $A' \in \mathbb{M}_{(I \cup J \times \{1,2\}) \times I}(\mathbb{Z})$ wzorem

$$A'(k, i) := \begin{cases} 1 & \text{jeśli } k = i, \\ (-1)^p \cdot A(j, i) & \text{jeśli } k = (j, p) \text{ dla pewnych } j \in J \text{ i } p \in \{1, 2\}, \\ 0 & \text{w przeciwnym wypadku,} \end{cases}$$

$(i \in I, k \in J \times \{1, 2\})$

(tzn. $A' := [\text{Id}_I \quad -A \quad A]^T$).

Zauważmy najpierw, korzystając z Lematu 5.2, że macierz A jest całkowicie unimodularna wtedy i tylko wtedy, gdy macierz A' jest całkowicie unimodularna. Dalej, z Wniosku 5.7 wynika, że macierz A' jest całkowicie unimodularna wtedy i tylko wtedy, gdy dla dowolnych wektorów $a, b \in \mathbb{Z}^J$ i $c, d \in \mathbb{Z}^I$ całkowity jest wielościan $P'(a, b, c, d)$ dany wzorem

$$P'(a, b, c, d) := \{x \in \mathbb{Q}_+^I : A' \cdot x \leq b'\},$$

gdzie wektor $b' \in \mathbb{Z}^{I \cup J \times \{1, 2\}}$ dany jest wzorem

$$b'(k) := \begin{cases} d(k) - c(k) & \text{jeśli } k \in I, \\ a(j) - \langle A(j), c \rangle & k = (j, 1) \text{ dla pewnego } j \in J, \\ b(j) - \langle A(j), c \rangle & k = (j, 2) \text{ dla pewnego } j \in J, \end{cases}$$

$(k \in J \times \{1, 2\})$,

(tzn. $b' := (d - c, a - A \cdot c, b - A \cdot c)$). Wreszcie, jeśli dla wektorów $a, b \in \mathbb{Z}^J$ i $c, d \in \mathbb{Z}^I$ zdefiniujemy wielościan $P(a, b, c, d)$ wzorem

$$P(a, b, c, d) := \{x \in \mathbb{Q}^I : c \leq x \leq d \text{ i } a \leq A \cdot x \leq b\},$$

to ponieważ wielościan $P(a, b, c, d)$ jest przesunięciem o wektor c wielościanu $P'(a, b, c, d)$, więc wielościan $P(a, b, c, d)$ jest całkowity wtedy i tylko wtedy, gdy wielościan $P'(a, b, c, d)$ jest całkowity. $\square$

WNIOSEK 5.9.

Macierz $A \in \mathbb{M}_{J \times I}(\mathbb{Z})$ jest całkowicie unimodularna wtedy i tylko wtedy, gdy

$$\max\{\langle c, x \rangle : x \in \mathbb{N}^I \text{ i } A \cdot x \leq b\} = \min\{\langle b, y \rangle : y \in \mathbb{N}^J \text{ i } A^T \cdot y \geq c\}$$

dla wszystkich wektorów $b \in \mathbb{Z}^J$ i $c \in \mathbb{Z}^I$ takich, że

$$\{x \in \mathbb{Q}_+^I : A \cdot x \leq b\} \neq \emptyset \quad \text{i} \quad \{y \in \mathbb{Q}_+^J : A^T \cdot y \geq c\} \neq \emptyset.$$

Dowód.

Założmy najpierw, że macierz A jest całkowicie unimodularna. Ustalmy wektory $b \in \mathbb{Z}^J$ i $c \in \mathbb{Z}^I$ takie, że

$$\{x \in \mathbb{Q}_+^I : A \cdot x \leq b\} \neq \emptyset \quad \text{i} \quad \{y \in \mathbb{Q}_+^J : A^T \cdot y \geq c\} \neq \emptyset.$$

Zdefiniujmy wielościany P i Q wzorami

$$P := \{x \in \mathbb{Q}_+^I : A \cdot x \leq b\} \quad \text{i} \quad Q := \{y \in \mathbb{Q}_+^J : A^T \cdot y \geq c\}.$$

Korzystając z Wniosku 5.7 wiemy, że wielościany P i Q są całkowite. W szczególności,

$$\max\{\langle c, x \rangle : x \in P\} = \max\{\langle c, x \rangle : x \in \mathbb{N}^I \text{ i } A \cdot x \leq b\}$$

i

$$\min\{\langle b, y \rangle : y \in Q\} = \min\{\langle b, y \rangle : y \in \mathbb{N}^J \text{ i } A^T \cdot y \geq c\},$$

co kończy dowód wobec Twierdzenia 1.61.

Założmy teraz, że

$$\max\{\langle c, x \rangle : x \in \mathbb{N}^I \text{ i } A \cdot x \leq b\} = \min\{\langle b, y \rangle : y \in \mathbb{N}^J \text{ i } A^T \cdot y \geq c\}$$

dla wszystkich wektorów $b \in \mathbb{Z}^J$ i $c \in \mathbb{Z}^I$ takich, że

$$\{x \in \mathbb{Q}_+^I : A \cdot x \leq b\} \neq \emptyset \quad \text{i} \quad \{y \in \mathbb{Q}_+^J : A^T \cdot y = c\} \neq \emptyset.$$

Aby udowodnić, że macierz A jest całkowicie unimodularna, wystarczy, korzystając z Wniosku 5.7, pokazać, że wielościan

$$\{x \in \mathbb{Q}_+^I : A \cdot x \leq b\}$$

jest całkowity dla każdego wektora $b \in \mathbb{Z}^J$. Ustalmy zatem wektor $b \in \mathbb{Z}^J$ i zdefiniujmy wielościan P wzorem

$$P := \{x \in \mathbb{Q}_+^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Jeśli wielościan P jest pusty, to oczywiście $P = P_I$. Założmy zatem, że wielościan P jest niepusty. Korzystając z Faktu 2.7 wiemy, że lin. space $P = \{0\}$, zatem ściany minimalne wielościanu P są wierzchołkami na mocy Faktu 2.43. Ustalmy wierzchołek z wielościanu P . Z definicji istnieje wektor $c \in \mathbb{Z}^I$ taki, że

$$(*) \quad \langle c, z \rangle > \langle c, x \rangle$$

dla wszystkich wektorów $x \in P$ takich, że $x \neq z$. W szczególności

$$\langle c, z \rangle \geq \max\{\langle c, x \rangle : x \in P \cap \mathbb{N}_+^I\}.$$

Z drugiej strony, korzystając z Twierdzenia 1.61 i założenia otrzymujemy, że

$$\begin{aligned} \langle c, z \rangle &= \max\{\langle c, x \rangle : x \in P\} \\ &= \min\{\langle b, y \rangle : y \in \mathbb{Q}_+^J \text{ i } A^T \cdot y \geq c\} \\ &\leq \min\{\langle b, y \rangle : y \in \mathbb{N}^J \text{ i } A^T \cdot y \geq c\} \\ &= \max\{\langle c, x \rangle : x \in P \cap \mathbb{N}^I\}. \end{aligned}$$

Ostatecznie

$$\langle c, z \rangle = \max\{\langle c, x \rangle : x \in P \cap \mathbb{N}^I\},$$

a więc $z \in \mathbb{Z}^I$ na mocy (*). Wobec Faktu 4.9 oznacza to, że wielościan P jest całkowity, co kończy dowód. $\square$

5.2. CHARAKTERYZACJE MACIERZY CAŁKOWICIE UNIMODULARNYCH

LEMAT 5.10.

Jeśli macierz $A \in \mathbb{M}_{J \times I}(\mathbb{Z})$ jest całkowicie unimodularna, to dla każdego podzbioru I_0 zbioru I istnieją zbiory I_1 i I_2 takie, że $I_0 = I_1 \cup I_2$, $I_1 \cap I_2 = \emptyset$ i

$$A \cdot (\mathbf{e}_{I_1} - \mathbf{e}_{I_2}) \in \{-1, 0, 1\}^J.$$

Dowód.

Ustalmy podzbiór I_0 zbioru I i zdefiniujmy wielościan P wzorem

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : 0 \leq x \leq \mathbf{e}_{I_0} \text{ i } \lfloor \frac{1}{2} \cdot A \cdot \mathbf{e}_{I_0} \rfloor \leq A \cdot x \leq \lceil \frac{1}{2} \cdot A \cdot \mathbf{e}_{I_0} \rceil\}.$$

Wniosek 5.8 implikuje, że wielościan P jest całkowity. Zauważmy, że wielościan P jest niepusty, gdyż $\frac{1}{2} \cdot \mathbf{e}_{I_0} \in P$. Wybierzmy $z \in P \cap \mathbb{Z}^I$. Wtedy $x \in \{0, 1\}^I$. Definiujemy zbiory I_1 i I_2 wzorami

$$I_1 := \{i \in I_0 : x(i) = 0\} \quad \text{ i } \quad I_2 := \{i \in I_0 : x(i) = 1\}.$$

W szczególności, $x = \mathbf{e}_{I_2}$ i $\mathbf{e}_{I_1} + \mathbf{e}_{I_2} = \mathbf{e}_{I_0}$. Oczywiście, $I_0 = I_1 \cup I_2$ i $I_1 \cap I_2 = \emptyset$. Ponadto,

$$A \cdot (\mathbf{e}_{I_1} - \mathbf{e}_{I_2}) = A \cdot \mathbf{e}_{I_0} - 2 \cdot A \cdot x.$$

Stąd

$$A \cdot (\mathbf{e}_{I_1} - \mathbf{e}_{I_2}) \leq A \cdot \mathbf{e}_{I_0} - 2 \cdot \lfloor \frac{1}{2} \cdot A \cdot \mathbf{e}_{I_0} \rfloor$$

i

$$A \cdot (\mathbf{e}_{I_1} - \mathbf{e}_{I_2}) \geq A \cdot \mathbf{e}_{I_0} - 2 \cdot \lceil \frac{1}{2} \cdot A \cdot \mathbf{e}_{I_0} \rceil,$$

więc

$$A \cdot (\mathbf{e}_{I_1} - \mathbf{e}_{I_2}) \in \{-1, 0, 1\}^J. \quad \square$$

LEMAT 5.11.

Niech $A \in \mathbb{M}_{J \times I}(\{-1, 0, 1\})$ i $|I| = |J|$. Jeśli $|\det A_{J', I'}| \in \{0, 1\}$ dla wszystkich podzbiorów $J' \subset J$ i $I' \subset I$ takich, że $|I'| = |J'|$, to

$$|\det A| = 0 \quad \text{lub} \quad 2 \nmid |\det A|$$

lub

$$A \cdot \mathbf{e}_I \equiv 0 \pmod{2} \quad \text{i} \quad A^T \cdot \mathbf{e}_J \equiv 0 \pmod{2}.$$

Dowód.

Jeśli wektory $A^T(i)$, $i \in I$, są liniowo niezależne nad ciałem $\mathbb{F}_2$, to $2 \nmid |\det A|$, założmy zatem, że istnieje niepusty podzbiór I' zbioru I taki, że

$$A \cdot \mathbf{e}_{I'} \equiv 0 \pmod{2}.$$

Wtedy istnieje także niepusty podzbiór J' zbioru J taki, że

$$A^T \cdot \mathbf{e}_{J'} \equiv 0 \pmod{2}.$$

Jeśli $I' = I$ i $J' = J$, to dowód jest zakończony. Załóżmy zatem, że $I' \neq I$. Wtedy $2 \mid |\det A_{J'', I'}|$ dla każdego podzbioru J'' zbioru J takiego, że $|J''| = |I'|$. Z założeń wynika, że wtedy $|\det A_{J'', I'}| = 0$ dla każdego podzbioru J'' zbioru J takiego, że $|J''| = |I'|$, co implikuje, że $|\det A| = 0$. Analogicznie pokazujemy, że jeśli $J' \neq J$, to $|\det A| = 0$. $\square$

LEMAT 5.12.

Niech $A \in \mathbb{M}_{J \times I}(\{-1, 0, 1\})$ i $|I| = |J|$. Jeśli $|\det A_{J', I'}| \neq 2$ dla wszystkich podzbiorów $J' \subseteq J$ i $I' \subseteq I$ takich, że $|I'| = |J'|$, to

$$|\det A| \in \{0, 1\}.$$

Dowód.

Tezę udowodnimy przez indukcję ze względu na $|I|$. Jeśli $|I| = 1$, to teza jest oczywista, więc założmy, że $|I| > 1$, i wybierzmy $i_0 \in I$. Jeśli $A(j, i_0) = 0$ dla wszystkich $j \in J$, to $|\det A| = 0$, założmy zatem, że istnieje $j_0 \in J$ takie, że $A(j_0, i_0) \neq 0$. Definiujemy $I' := I \setminus \{i_0\}$ i $J' := J \setminus \{j_0\}$. Definiujemy macierz $J' \times I'$ -macierz A' wzorem

$$A'(j, i) := A(j, i) - A(j, i_0) \cdot \frac{A(j_0, i)}{A(j_0, i_0)} \quad (i \in I', j \in J').$$

Zauważmy, że

$$|\det A'_{J'', I''}| = |\det A_{J'' \cup \{j_0\}, I'' \cup \{i_0\}}|$$

dla wszystkich podzbiorów $I'' \subseteq I'$ i $J'' \subseteq J'$. W szczególności,

$$|\det A'_{J'', I''}| \neq 2$$

dla wszystkich podzbiorów $I'' \subseteq I'$ i $J'' \subseteq J'$. Ponadto,

$$|A'(j, i)| \leq 2$$

dla wszystkich $i \in I'$ i $j \in J'$. Łącznie z wcześniejszą obserwacją oznacza to, że $A' \in \mathbb{M}_{J' \times I'}(\{-1, 0, 1\})$. Korzystając z założenia indukcyjnego otrzymujemy zatem, że

$$|\det A| = |\det A'| \in \{0, 1\},$$

co kończy dowód. □

TWIERDZENIE 5.13.

Dla macierzy $A \in \mathbb{M}_{J \times I}(\{-1, 0, 1\})$ następujące warunki są równoważne.

- (1) Macierz A jest całkowicie unimodularna.
- (2) Wielościan

$$\{x \in \mathbb{Q}_+^I : A \cdot x \leq b\}$$

jest całkowity dla każdego wektora $b \in \mathbb{Z}^J$.

- (3) Wielościan

$$\{x \in \mathbb{Q}^I : c \leq x \leq d \text{ i } a \leq A \cdot x \leq b\}$$

jest całkowity dla wszystkich wektorów $a, b \in \mathbb{Z}^J$ i $c, d \in \mathbb{Z}^I$.

- (4) Dla każdego podzbioru I_0 zbioru I istnieją podzbiory I_1 i I_2 takie, że $I_0 = I_1 \cup I_2$, $I_1 \cap I_2 = \emptyset$ i

$$A \cdot (\mathbf{e}_{I_1} - \mathbf{e}_{I_2}) \in \{-1, 0, 1\}^J.$$

- (5) Jeśli I' jest podzbiorem zbioru I , J' jest podzbiorem zbioru J , $|I'| = |J'|$ i

$$A_{J',I'} \cdot \mathbf{e}_{I'} \equiv 0 \pmod{2},$$

to $|\det A_{J',I'}| = 0$.

- (6) Jeśli I' jest podzbiorem zbioru I , J' jest podzbiorem zbioru J , $|I'| = |J'|$,

$$A_{J',I'} \cdot \mathbf{e}_{I'} \equiv 0 \pmod{2} \quad \text{i} \quad A_{J',I'}^T \cdot \mathbf{e}_{J'} \equiv 0 \pmod{2},$$

to

$$\langle \mathbf{e}_{J'}, A_{J',I'} \cdot \mathbf{e}_{I'} \rangle \equiv 0 \pmod{4}.$$

- (7) Jeśli I' jest podzbiorem zbioru I , J' jest podzbiorem zbioru J i $|I'| = |J'|$, to $|\det A_{J',I'}| \neq 2$.

Dowód.

- (1) $\iff$ (2): Wynika z Wniosku 5.7.
 (1) $\iff$ (3): Wynika z Wniosku 5.8.
 (1) $\implies$ (4): Wynika z Lematu 5.10.
 (4) $\implies$ (5): Ustalmy podzbiory $I' \subseteq I$ i $J' \subseteq J$ takie, że $|I'| = |J'|$ i

$$A_{J',I'} \cdot \mathbf{e}_{I'} \equiv 0 \pmod{2}.$$

Warunek (4) implikuje, że istnieje wektor $x \in \{-1, 1\}^{J'}$ taki, że

$$A_{J',I'} \cdot x \in \{-1, 0, 1\}^{J'}.$$

Ponieważ $x \equiv \mathbf{e}_{I'} \pmod{2}$, więc

$$A_{J',I'} \cdot x \equiv A_{J',I'} \cdot \mathbf{e}_{I'} \equiv 0 \pmod{2}.$$

Ostatecznie, $A_{J',I'} \cdot x = 0$. Ponieważ $x \neq 0$, więc $|\det A_{J',I'}| = 0$.

- (4) $\implies$ (6): Ustalmy podzbiory $I' \subseteq I$ i $J' \subseteq J$ takie, że $|I'| = |J'|$ i

$$A_{J',I'} \cdot \mathbf{e}_{I'} \equiv 0 \pmod{2} \quad \text{i} \quad A_{J',I'}^T \cdot \mathbf{e}_{J'} \equiv 0 \pmod{2}.$$

Warunek (4) implikuje, że istnieją podzbiory I_1 i I_2 zbioru I takie, że $I' = I_1 \cup I_2$, $I_1 \cap I_2 = \emptyset$ i

$$A_{J',I'} \cdot (\mathbf{e}_{I_1} - \mathbf{e}_{I_2}) \in \{-1, 0, 1\}^{J'}.$$

Ponieważ $\mathbf{e}_{I'} = \mathbf{e}_{I_1} + \mathbf{e}_{I_2} \equiv \mathbf{e}_{I_1} - \mathbf{e}_{I_2} \pmod{2}$, więc

$$A_{J',I'} \cdot (\mathbf{e}_{I_1} - \mathbf{e}_{I_2}) \equiv A_{J',I'} \cdot \mathbf{e}_{I'} \equiv 0 \pmod{2}.$$

Ostatecznie, $A_{J',I'} \cdot (\mathbf{e}_{I_1} - \mathbf{e}_{I_2}) = 0$, a więc

$$A_{J',I'} \cdot \mathbf{e}_{I_1} = A_{J',I'} \cdot \mathbf{e}_{I_2}.$$

Stąd

$$A_{J',I'} \cdot \mathbf{e}_{I'} = A_{J',I'} \cdot \mathbf{e}_{I_1} + A_{J',I'} \cdot \mathbf{e}_{I_2} = 2 \cdot A_{J',I'} \cdot \mathbf{e}_{I_1}.$$

W konsekwencji,

$$\begin{aligned} \langle \mathbf{e}_{J'}, A_{J',I'} \cdot \mathbf{e}_{I'} \rangle &= 2 \cdot \langle \mathbf{e}_{J'}, A_{J',I'} \cdot \mathbf{e}_{I_1} \rangle \\ &= 2 \cdot \langle A_{J',I'}^T \cdot \mathbf{e}_{J'}, \mathbf{e}_{I_1} \rangle \equiv 0 \pmod{4}, \end{aligned}$$

gdyż $A_{J',I'}^T \cdot \mathbf{e}_{J'} \equiv 0 \pmod{2}$.

(5) $\implies$ (1): Przez indukcję ze względu na $|I'|$ udowodnimy, że

$$|\det A_{J',I'}| \in \{0, 1\}$$

dla wszystkich podzbiorów $I' \subseteq I$ i $J' \subseteq J$ takich, że $|I'| = |J'|$. Jeśli $|I'| = 1$, to teza jest oczywista, założmy zatem, że $|I'| > 1$. Korzystając z założenia indukcyjnego, Lematu 5.11 i warunku (5) otrzymujemy, że

$$|\det A_{J',I'}| = 0 \quad \text{lub} \quad 2 \nmid |\det A_{J',I'}|.$$

W szczególności, $|\det A_{J',I'}| \neq 2$, a więc teza wynika z założenia indukcyjnego i Lematu 5.12.

(6) $\implies$ (1): Przez indukcję ze względu na $|I'|$ udowodnimy, że

$$|\det A_{J',I'}| \in \{0, 1\}$$

dla wszystkich podzbiorów $I' \subseteq I$ i $J' \subseteq J$ takich, że $|I'| = |J'|$. Jeśli $|I'| = 1$, to teza jest oczywista, założmy zatem, że $|I'| > 1$. Korzystając z założenia indukcyjnego i Lematu 5.11 otrzymujemy, że

$$|\det A_{J',I'}| = 0 \quad \text{lub} \quad 2 \nmid |\det A_{J',I'}|$$

lub

$$A_{J',I'} \cdot \mathbf{e}_{I'} \equiv 0 \pmod{2} \quad \text{i} \quad A_{J',I'}^T \cdot \mathbf{e}_{J'} \equiv 0 \pmod{2}.$$

W pierwszych dwóch przypadkach teza wynika z Lematu 5.12 podobnie jak wyżej, załóżmy zatem, że

$$A_{J',I'} \cdot \mathbf{e}_{I'} \equiv 0 \pmod{2} \quad \text{i} \quad A_{J',I'}^T \cdot \mathbf{e}_{J'} \equiv 0 \pmod{2}.$$

Wybermy $j_0 \in J'$ i zdefiniujmy zbiór J'' wzorem

$$J'' := J' \setminus \{j_0\}.$$

Z założenia indukcyjnego macierz $A_{J'',I'}$ jest całkowicie unimodularna, więc na mocy Lematu 5.10 istnieje wektor $x \in \{-1, 1\}^{J''}$ taki, że

$$A_{J'',I'} \cdot x \in \{-1, 0, 1\}^{J''}.$$

Ponieważ

$$A_{J'',I'} \cdot \mathbf{e}_{I'} \equiv 0 \pmod{2} \quad \text{i} \quad x \equiv \mathbf{e}_{I'} \pmod{2},$$

wiec $A_{J'',I'} \cdot x = 0$. Wybiermy $i_0 \in I'$ i zdefiniujmy zbiór I'' wzorem

$$I'' := I' \setminus \{i_0\}.$$

Zdefiniujmy macierz $A' \in \mathbb{M}_{J' \times I'}(\mathbb{Z})$ wzorem

$$A'(j, i) := \begin{cases} \langle A(j), x \rangle & \text{jeśli } i = i_0, \\ A(j, i) & \text{jeśli } i \neq i_0, \end{cases} \quad (i \in I', j \in J').$$

Wtedy $|\det A'| = |\det A_{J,I}|$. Z drugiej strony,

$$A'(j, i_0) = 0$$

dla wszystkich $j \in J''$, więc

$$|\det A'| = |A'(j_0, i_0)| \cdot |\det A_{J'',I''}|,$$

zatem

$$|\det A'| = 0 \quad \text{lub} \quad |\det A'| = |A'(j_0, i_0)|$$

na mocy założenia indukcyjnego. W pierwszym przypadku dowód jest zakończony, w drugim otrzymujemy, że

$$|\det A_{J',I'}| = |A'(j_0, i_0)| = |\langle \mathbf{e}_{J'}, A'^T(i_0) \rangle| = |\langle \mathbf{e}_{J'}, A_{J',I'} \cdot x \rangle|$$

$$= |\langle A_{J',I'}^T \cdot \mathbf{e}_{J'}, x \rangle| \equiv |\langle A_{J',I'}^T \cdot \mathbf{e}_{J'}, \mathbf{e}_{I'} \rangle| \pmod{4},$$

gdyż

$$x \equiv \mathbf{e}_{I'} \pmod{2} \quad \text{i} \quad A_{J',I'}^T \cdot \mathbf{e}_{J'} \equiv 0 \pmod{2}.$$

W szczególności, wykorzystując warunek (6), otrzymujemy, że $|\det A_{J',I'}| \neq 2$, a więc teza wynika z założenia indukcyjnego i Lematu 5.12.

(1) $\implies$ (7): Oczywiste.

(7) $\implies$ (1): Wynika z Lematu 5.12. □

Twierdzenie 5.14.

Macierz $A \in \mathbb{M}_{J \times I}(\mathbb{Z})$ jest całkowicie unimodularna wtedy i tylko wtedy, gdy dla dowolnej dodatniej liczby całkowitej k i dowolnych wektorów $b \in \mathbb{Z}^J$ i $y \in \mathbb{N}^I$ takich, że

$$A \cdot y \leq k \cdot b,$$

istnieją wektory $x_1, \dots, x_k \in \mathbb{N}^I$ takie, że

$$A \cdot x_p \leq b$$

dla każdego $p \in [1, k]$ oraz

$$y = \sum_{p \in [1, k]} x_p.$$

Dowód.

Założmy najpierw, że powyższy warunek jest spełniony. Ustalmy wektor $b \in \mathbb{Z}^J$ i zdefiniujmy wielościan P wzorem

$$P := \{x \in \mathbb{Q}_+^I : A \cdot x \leq b\}.$$

Ustalmy wektor $x \in P$. Wtedy istnieje dodatnia liczba całkowita k taka, że $k \cdot x \in \mathbb{N}^I$. Ponadto

$$A \cdot (k \cdot x) \leq k \cdot b,$$

zatem z założenia istnieją wektory $x_1, \dots, x_k \in P \cap \mathbb{N}^I$ takie, że

$$k \cdot x = \sum_{p \in [1, k]} x_p,$$

zatem

$$x = \sum_{p \in [1, k]} \frac{1}{k} \cdot x_p.$$

Korzystając z Lematu 1.39, otrzymujemy, że $x \in P_I$. Z dowolności wektora x wynika, że wielościan P jest całkowity, a więc macierz A jest całkowicie unimodularna na mocy Wniosku 5.7.

Założmy teraz, że macierz A jest całkowicie unimodularna i ustalmy wektor $b \in \mathbb{Z}^I$. Przez indukcję ze względu na k pokażemy, że dla dowolnej dodatniej liczby całkowitej k oraz dowolnego wektora $y \in \mathbb{N}^I$ takich, że $A \cdot y \leq k \cdot b$, istnieją wektory $x_1, \dots, x_k \in \mathbb{N}^I$ takie, że $A \cdot x_p \leq b$ dla każdego $p \in [1, k]$ oraz

$$y = \sum_{p \in [1, k]} x_p.$$

Dla $k = 1$ teza jest oczywista, założmy zatem, że $k > 1$, i zdefiniujmy wielościan P wzorem

$$P := \{x \in \mathbb{Q}^I : 0 \leq x \leq y \text{ i } A \cdot y - (k-1) \cdot b \leq A \cdot x \leq b\}.$$

Ponieważ macierz A jest całkowicie unimodularna, więc wielościan P jest całkowity na mocy Wniosku 5.8. Ponadto $\frac{1}{k} \cdot y \in P$, więc wielościan P jest niepusty. W szczególności, $P \cap \mathbb{N}^I \neq \emptyset$. Wybierzmy wektor $x_k \in P \cap \mathbb{N}^I$. Wtedy $A \cdot x_k \leq b$. Ponadto $y - x_k \in \mathbb{N}^I$ i $A \cdot (y - x_k) \leq (k-1) \cdot b$, zatem na mocy założenia indukcyjnego istnieją wektory $x_1, \dots, x_{k-1} \in \mathbb{N}^I$ takie, że $A \cdot x_p \leq b$ dla każdego $p \in [1, k-1]$ oraz

$$y - x_k = \sum_{p \in [1, k-1]} x_p,$$

co kończy dowód. □

TWIERDZENIE 5.15.

Dla $J \times I$ -macierzy A takiej, że $\text{rk } A = |J|$, następujące warunki są równoważne.

- (1) $A_{J, I_0}^{-1} \cdot A \in \mathbb{M}_{I_0 \times I}(\mathbb{Z})$ dla każdego podzbioru I_0 zbioru I takiego, że $|I_0| = |I|$ i $|\det A_{J, I_0}| \neq 0$.
- (2) Macierz $A_{J, I_0}^{-1} \cdot A$ jest całkowicie unimodularna dla każdego podzbioru I_0 zbioru I takiego, że $|I_0| = |I|$ i $|\det A_{J, I_0}| \neq 0$.
- (3) Istnieje podzbiór $I_0 \subseteq I$ taki, że $|I_0| = |J|$, $|\det A_{J, I_0}| \neq 0$ i macierz $A_{J, I_0}^{-1} \cdot A$ jest całkowicie unimodularna.

Dowód.

W dowodzie będziemy korzystać z następującej obserwacji: jeśli $I_0 \subseteq I$, $|I_0| = |J|$, $|\det A_{J, I_0}| \neq 0$ i

$$A' := A_{J, I_0}^{-1} \cdot A,$$

to

$$A_{J,I'} = A_{J,I_0} \cdot A'_{I_0,I'}$$

dla każdego podzbioru I' zbioru I .

(1) $\implies$ (2): Ustalmy podzbiór I_0 zbioru I taki, że $|I_0| = |J|$ i $|\det A_{J,I_0}| \neq 0$. Definiujemy $I_0 \times I$ -macierz A' wzorem

$$A' := A_{J,I_0}^{-1} \cdot A.$$

Ustalmy podzbiory $I_1 \subseteq I_0$ i $I' \subseteq I$ takie, że $|I_1| = |I'|$ i $|\det A'_{I_1,I'}| \neq 0$. Definiujemy podzbiór I_2 wzorem

$$I_2 := I_0 \setminus I_1.$$

Z warunku $|\det A_{I_1,I'}| \neq 0$ wynika, że $I' \cap I_2 = \emptyset$. W szczególności,

$$|\det A'_{I_0,I' \cup I_2}| = |\det A'_{I_1,I'}| \neq 0.$$

Z równości

$$A_{J,I' \cup I_2} = A_{J,I_0} \cdot A'_{I_0,I' \cup I_2}$$

wynika zatem, że $|\det A_{J,I' \cup I_2}| \neq 0$. Stąd z warunku (1) otrzymujemy, że

$$A_{I_0,I' \cup I_2}^{-1} \cdot A' = A_{J,I' \cup I_2}^{-1} \cdot A \in \mathbb{M}_{(I' \cup I_2) \times I}(\mathbb{Z}).$$

W szczególności,

$$A_{I_0,I' \cup I_2}^{-1} \cdot A' \cdot \mathbf{e}_j \in \mathbb{Z}^{I' \cup I_2}$$

dla każdego $i \in I_0$, a więc $A_{I_0,I' \cup I_2}^{-1} \in \mathbb{M}_{(I' \cup I_2) \times I_0}(\mathbb{Z})$. Stąd

$$|\det A'_{I_1,I'}| = |\det A'_{I_0,I' \cup I_2}| = 1.$$

(2) $\implies$ (3): Oczywiście wobec warunku $\text{rk } A = |J|$.

(3) $\implies$ (1): Wybierzmy podzbiór I_0 zbioru I taki, że $|I_0| = |J|$, $|\det A_{J,I_0}| \neq 0$ i macierz $A' := A_{J,I_0}^{-1} \cdot A$ jest całkowicie unimodularna. Następnie, ustalmy podzbiór I'_0 zbioru I taki, że $|I'_0| = |J|$ oraz $|\det A_{J,I'_0}| \neq 0$. Z równości

$$A_{J,I'_0} = A_{J,I_0} \cdot A'_{I_0,I'_0},$$

wynika, że $|\det A'_{I_0,I'_0}| \neq 0$ oraz

$$A_{J,I'_0}^{-1} \cdot A = A_{I_0,I'_0}^{-1} \cdot A'.$$

Ponieważ macierz A' jest całkowicie unimodularna, więc

$$A_{I_0,I'_0}^{-1} \cdot A' \in \mathbb{M}_{I'_0 \times I}(\mathbb{Z}),$$

co kończy dowód. □

LEMAT 5.16.

Jeśli $|I| = |J|$ i $A \in \mathbb{M}_{J \times I}(\mathbb{Z})$ jest macierzą rzędu $|I|$, to $|\det A_{J,I}| = 1$ wtedy i tylko wtedy, gdy

$$\text{NWD}(A \cdot y) = \text{NWD}(y)$$

dla każdego wektora $y \in \mathbb{Z}^I$.

Dowód.

Założmy najpierw, że macierz A jest unimodularna i ustalmy wektor $y \in \mathbb{Z}^I$. Wtedy oczywiście $\text{NWD}(y) \mid k$, gdzie

$$k := \text{NWD}(A \cdot y).$$

Jeśli $k = 0$, to $A \cdot y = 0$, a więc $y = 0$ i $\text{NWD}(y) = 0$. Jeśli $k \neq 0$, to wykorzystując równość $|\det A| = 1$, otrzymujemy, że

$$\frac{1}{k} \cdot y = A^{-1} \cdot \left(\frac{1}{k} \cdot A \cdot y \right) \in \mathbb{Z}^I,$$

zatem $k \mid \text{NWD}(y)$.

Założmy teraz, że

$$\text{NWD}(A \cdot y) = \text{NWD}(y)$$

dla każdego wektora $y \in \mathbb{Z}^I$. Aby pokazać, że macierz A jest unimodularna, wystarczy pokazać, że

$$A^{-1} \cdot \mathbf{e}_j \in \mathbb{Z}^I$$

dla każdego $j \in J$. Ustalmy $j \in J$. Istnieje dodatnia liczba całkowita k taka, że

$$k \cdot A^{-1} \cdot \mathbf{e}_j \in \mathbb{Z}^I.$$

Jeśli $y := k \cdot A^{-1} \cdot \mathbf{e}_j$, to

$$A \cdot y = k \cdot \mathbf{e}_j,$$

zatem, wykorzystując założenie, otrzymujemy, że

$$k = \text{NWD}(k \cdot \mathbf{e}_j) = \text{NWD}(k \cdot A^{-1} \cdot \mathbf{e}_j).$$

W szczególności,

$$A^{-1} \cdot \mathbf{e}_j = \frac{1}{k} \cdot (k \cdot A^{-1} \cdot \mathbf{e}_j) \in \mathbb{Z}^I,$$

co kończy dowód. □

STWIERDZENIE 5.17.

Dla macierzy $A \in \mathbb{M}_{J \times I}(\mathbb{Z})$ następujące warunki są równoważne:

- (1) Macierz A jest całkowicie unimodularna.
- (2) Jeśli $I' \subseteq I$, $J' \subseteq J$, $|I'| = |J'|$ i $|\det A_{J',I'}| \neq 0$, to

$$\text{NWD}(A_{J',I'} \cdot y) = 1$$

dla każdego wektora $y \in \{-1, 0, 1\}^{I'}$ takiego, że $y \neq 0$.

- (3) Jeśli $I' \subseteq I$, $J' \subseteq J$, $|I'| = |J'|$ i $|\det A_{J',I'}| \neq 0$, to

$$\text{NWD}(A_{J',I'} \cdot \mathbf{e}_{I'}) = 1.$$

Dowód.

(1) $\implies$ (2): Załóżmy, że macierz A jest całkowicie unimodularna. Ustalmy podzbiory $I' \subseteq I$ i $J' \subseteq J$ takie, że $|I'| = |J'|$ i $|\det A_{J',I'}| \neq 0$. Ponieważ macierz A jest całkowicie unimodularna, więc $|\det A_{J',I'}| = 1$. Korzystając z Lematu 5.16 otrzymujemy warunek (2).

(2) $\implies$ (3): Oczywiste.

(3) $\implies$ (1): Zauważmy najpierw, że $A(j, i) \in \{-1, 0, 1\}$ dla wszystkich $i \in I$ i $j \in J$. Istotnie, jeśli $i \in I$, $j \in J$ i $A(j, i) \neq 0$, to

$$1 = \text{NWD}(A_{\{j\},\{i\}} \cdot \mathbf{e}_i) = \text{NWD}(A(j, i)) = |A(j, i)|.$$

Ustalmy teraz podzbiory $I' \subseteq I$ i $J' \subseteq J$ takie, że $|I'| = |J'|$ i $|\det A_{J',I'}| \neq 0$. Ponieważ $\text{NWD}(A_{J',I'} \cdot \mathbf{e}_{I'}) = 1$, więc istnieje $j \in J'$ takie, że

$$2 \nmid A(j) \cdot \mathbf{e}_{I'}.$$

Z dowolności podzbiorów I' i J' wynika, że macierz A spełnia warunek (5) z Twierdzenia 5.13, a więc jest całkowicie unimodularna. $\square$

PRZYKŁAD.

Jeśli

$$A = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 1 & 0 \\ 1 & 1 & -1 & 0 \\ 0 & 1 & 1 & -1 \\ 0 & 1 & 0 & 1 \end{bmatrix},$$

to macierz A nie jest całkowicie unimodularna, ale $\det A \neq 0$ i

$$\text{NWD}(A \cdot y) = 1$$

dla każdego wektora $y \in \{-1, 0, 1\}^4$ takiego, że $y \neq 0$.